

KORUMA SEMPOZYUMU

“KENTSEL SİT ve KENTSEL ARKEOLOJİK SİT’LERLE PLANLAMA”

Çalıştay

Prof. Dr. Gönül Tankut anısına

TMMOB

ŞEHİR PLANCILARI ODASI
Ankara Şubesi ve Kayseri Şubesi

23.12.2011, ABEM

**TMMOB Şehir Plancıları Odası
Ankara Şubesi ve Kayseri Şubesi**

İletişim

TMMOB Şehir Plancıları Odası Ankara Şubesi
Atatürk Bulvarı Bulvar Apartmanı
No: 219 Daire: 8 Çankaya/ANKARA
Tel: 0 312 417 87 70
Fax: 0 312 417 90 55
e-posta: spo@spo.org.tr. www.spo.org.tr

Yayına Hazırlık

Gözde GÜLDAL

Grafik ve Baskıya Hazırlık

M. Gürbüz FEHİM

Baskı

Aydan Yayıncılık Sanayi ve Ticaret A.Ş.
Alınteri Bulvarı 3364. Sk. No: 4
Ostim - Ankara - 312 354 46 27

ISBN: 978-605-01-0660-2

Ekim 2014

İÇİNDEKİLER

Açılış Konuşmaları	1
Dr. Ceyhan YÜCEL	3
Orhan SARIALTUN	4
Necati UYAR	5
Çerçeve Sunum	
Prof. Dr. Emel GÖKSU	8
Birinci Oturum	17
“KENTSEL SİT’LERDE KORUMA AMAÇLI PLANLAMA”	
Oturum Başkanı: Necati UYAR	18
Şöhret ATASOY	19
Ömer KIRAL	26
Dr. Ceyhan YÜCEL	32
Melike GÜL	38
Sorular, Katkılar, Yanıtlar	42
İkinci Oturum	57
“KENTSEL ARKEOLOJİK SİT’LERDE KORUMA AMAÇLI PLANLAMA”	
Oturum Başkanı: Dr. Perihan KİPER	58
Dr. Akın ERSOY	59
Dr. Açılya ALPAN	66
Yrd. Doç. Dr. Ayşegül ALTINÖRS ÇIRAK	75
Sorular, Katkılar, Yanıtlar	82
Üçüncü Oturum	91
“UYGULAMA VE ALANIN YÖNETİMİ”	
Oturum Başkanı: Dr. Savaş Zafer ŞAHİN	92
Evrin ULUSAN	93
Prof. Dr. İclal Sema DİNÇER	99
Sezer CİHAN	108
Aysun ÖZTÜRK	116
Sorular, Katkılar, Yanıtlar	121
Dördüncü Oturum	127
“DEĞERLENDİRME PANELİ”	
Oturum Başkanı: Prof. Dr. Emel GÖKSU	128

Açılış Konuşmaları

Dr. Ceyhan YÜCEL

TMMOB Şehir Plancıları Odası
Kayseri Şube Başkanı

Orhan SARIALTUN

TMMOB Şehir Plancıları Odası
Ankara Şube Başkanı

Necati UYAR

TMMOB Şehir Plancıları Odası
Genel Başkanı

Prof. Dr. Emel GÖKSU

Dokuz Eylül Üniversitesi Mimarlık Fakültesi
Şehir ve Bölge Planlama Bölümü Öğretim Üyesi

Dr. CEYHAN YÜCEL

Şehir Plancıları Odası Kayseri Şube Başkanı

Değerli öğretimi üyeleri, Sayın Genel Başkanım, sevgili meslektaşlar ve sevgili öğrenciler; Şehir Plancıları Odası nezdinde gerçekleştirilecek olan koruma sempozyumu öncesi, sempozyum ön hazırlıkları çerçevesinde düzenlenen birinci çalıştaya hepiniz hoş geldiniz.

Öncelikle bu çalışmanın nasıl şekillendiğiyle ilgili birkaç söz etmek isterim. Kayseri Şubemiz bildiğiniz üzere henüz çok yeni. Bir yılı henüz aşmış bir zaman dilimi süresince bir yandan kuruluşumuzu tamamlayıp, bir yandan da şube nezdinde birtakım etkinlikler gerçekleştirme yönünde çaba göstermekteyiz.

İlk etapta, Kayseri Şubesi olarak koruma konulu bir toplantının kentimizde olmasının uygun olacağını düşünmüştük. Ancak meslek alanımızda koruma konusunda son dönemlerde gerçekleştirilmiş olan ve muhtemelen bugünkü çalıştayda da gündeme gelecek olan yeni düzenlemeler neticesinde, konunun önemi nedeniyle daha geniş katılımlı, erişme olanaklarının daha yoğun olduğu bir yerde ve konuyla ilgili bir dizi etkinlikler çerçevesinde düzenlenmesinin uygun olacağı konusu genel merkez ve şubemiz yönetimce uygun görüldü. Bu vesileyle bugün bu toplantıların birincisini, birinci çalıştayı gerçekleştiriyoruz.

Umuyorum ki, her alandan, her yönden, korumayla ilgili her alandan uzmanların ve yetkililerin bu ortam içerisinde düşüncelerinin paylaşılması, koruma sempozyumu öncesi somut öneriler ortaya konulabilmesi ve böylece koruma sempozyumunun çerçevesinin de oluşturulması adına yararlı sonuçlar elde edilme olanağı olur.

Bu vesileyle birinci çalıştayın başarıyla sonuçlanmasını diler, Şehir Plancıları Odası Kayseri Şubesi adına hepinize tekrar saygılarımı sunarım.

ORHAN SARIALTUN

Şehir Plancıları Odası Ankara Şube Başkanı

Saygıdeğer hocalarımız, değerli üyelerimiz, Kayseri Şube Başkanımızın söylediği gibi korumanın çok önemli olduğu bir dönemde bu etkinliği, biraz daha çalıştaylarla donatılmış halde yapılan bir sempozyum olarak düzenlemeyi istedik, bunun ilkinde buluşuyoruz.

Yıllarca gerek oda etkinliklerinde olsun, gerekse de diğer planlamanın tartışıldığı etkinliklerde, 1980 sonrasındaki hükümetlerin imar aflarını, bu afların kentlerimizde koruma alanlarında ve korunması gereken doğal çevremizde yarattığı tahribatı konuşmuştuk. Şimdi ise, hem kentsel alanlarda, hem de doğal çevre ve arkeolojik alanlarda korumanın, gelişmenin önünde bir engel olarak görüldüğü bir dönemi yaşamaktayız.

Yürütülen sınır tanımaz enerji politikaları, kentsel rant yaratarak ülke ekonomisinin ayakta tutulması üzerinde kurgulu kentsel dönüşüm projeleri, kentsel sit ve kentsel arkeolojik sitlerin tarihi ve doğal koruma alanlarındaki tahribatı inanılmaz düzeyde artırmış, bu yönde düzenlemeler hızla devam etmektedir.

Yaşadığımız son genel seçimin, yerel mi, genel mi dedirtecek düzeyde kentlerdeki akıl almaz projeler üzerinden yürütülmesi, kimi kentlerde HES'lerle, kiminde kanallar ve yaratılacak yeni uzay çağı kentleriyle insanlarımızın iş, aş ve barınma ümidi üzerinden kampanyaların yapılması, hepsinden de önemlisi yaşanan doğal afetlerin, depremlerin üzerinden dahi öncelikle değerli kentsel ve doğal çevrelerin kolay elde edilmesini, sermaye eline tahsis edilmesini sağlayacak düzenlemelerin yapılması, koruma üzerinde bizlerin daha fazla yoğunlaşması, tartışması ve hazırlıklı olması gerektiğinin göstergeleridir.

Korumanın her zamandan daha fazla önemini arttırdığı bu dönemde, kariyerini ve hatta tüm yaşantısını korumaya adanmış değerli Hocamız Prof. Dr. Gönül Tankut'u huzurlarınızda bir kez daha saygıyla anıyor, onun anısına odamız tarafından doğal ve kültürel varlıkların daha etkin korunması için, planlama mesleğinin hazırlıklı olması amacıyla düzenlenen bu etkinliğin başarılı sonuçlar vermesi ümidiyle hepinizi selamlıyorum, hoş geldiniz.

NECATİ UYAR

Şehir Plancıları Odası Genel Başkanı

Değerli hocalarım, sevgili meslektaşları; hepiniz hoş geldiniz. Şehir Plancıları Odası olarak farklı tarihlerde, farklı konularda etkinlikler yıllardır düzenlemeye çalışıyoruz. Koruma sempozyumları da Şehir Plancıları Odasının bir şekilde gelenekselletirmeye çalıştığı etkinliklerden biri. Geçmişte iki kez gerçekleştirilmişti farklı illerde.

Biz tekrarlamak için bununla ilgili bir çalışmayı başlatmıştık, koruma komisyonunda yer alan arkadaşlarımızla. Tabii tartışmaların geldiği nokta, aslında biraz 2004 yılına giden bir süreci de tarifliyordu. 2004 yılında bildiğiniz gibi 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanununda birtakım değişiklikler gerçekleşti.

Kültür ve Turizm Bakanlığında, kültür biriminde yer alan arkadaşların, ciddi emekleri ile hazırlanmış olan yönetmelik düzenlemeleri ve yasa düzenlemeleri sonucunda, ilk defa Türkiye’de bir planlama ekimi tanımlaması mevzuata girdi ve koruma planlarının salt bir meslek grubu tarafından yapılamayacağı, bunun belli bir ekip tarafından yapılması gerektiği ve bu ekibin müellifinin de şehir plancısı olması gerektiğine ilişkin düzenlemeler 2004 yılında yasaya ve yönetmeliklere girdi. Şehir plancılarının üzerindeki sorumluluk, müellifliği üstlenme görevi nedeniyle bu tarihten itibaren çok ciddi bir şekilde arttı.

Tabii bu müellifliği üstlenen meslek grubu olmanın verdiği sorumlulukla, Şehir Plancıları Odası da koruma konusundaki geçmişteki bence yetersiz olan ilgisini, bu dönemden itibaren, 2004 yılından sonra arttırmaya başladı ve koruma sempozyumları bu çerçevede gündeme gelmeye başladı. Koruma konusunda Türkiye’de yaşanan sorunlar, bu sempozyumların tartışma konularından biri oldu.

Tabii meslek grubu olarak kabul etmek bir şey vardı ki, şehir plancıları koruma konusunda ciddi bir deneyim eksikliği olan bir meslek grubu. Meslek grubumuzun içinde, koruma konusunda yıllardır kendisini yetiştirmiş, bu konuda emek vermiş olan hocalarımız, meslektaşlarımız vardı, ancak sayı olarak oldukça yetersizdi. Dolayısıyla toptan bir meslek grubuna teslim edilmiş bir alanın, başarısız sonuçlarla karşılaşması ya da yapılan işlerin karşılığının başarısız olması, doğrudan meslek grubuna yazılacak olan bir hata olacaktı.

Dolayısıyla biz böyle bir sorumluluk üzerinden, Şehir Plancıları Odasının bu konuda daha aktif görev alması, daha çok sorumluluğu üstlenmesi gerektiği ve meslektaşlarımızın da daha bilinçli olarak koruma etkinliklerinde yer alması gerektiği konusunda, yönetim kurulundaki arkadaşlarımızla da görüşmelerimiz bu noktadaydı, komisyonda da bunları paylaştık ve aynı düşüncelerle etkinlikleri biraz daha yaygınlaştırmak gerektiği konusunda, biraz daha kapsamlı hale getirmek gerektiği konusunda belli bir noktaya geldik.

Tabii Türkiye 2004’ten, 2011’e geçen bu süreç içinde, 2004 öncesiyle karşılaştırıldığında, koruma konusunda özellikle çok ciddi değişimlerin yaşandığı bir ülke oldu.

Özellikle 80'li, 90'lı yıllardaki koruma planı çalışmalarına baktığımız zaman az sayıda koruma planı çalışması yapıldığını görüyoruz, ama aslında Türkiye'de uygulamaya geçmeyen koruma planları yaygın bir şekilde yapılmıştı geçmiş yıllarda ve bir türlü uygulamaya geçirilemiyordu. Çünkü çok ciddi eksiklikler vardı, başta kaynak eksikliği olmak üzere.

Kabul etmek gerekir ki, bu dönem içinde, özellikle korumaya kaynak aktarılması konusunda da çok ciddi değişimleri de yaşadık. Aslında bir anlayış değişikliği de bununla beraber, bunun paralelinde geldi. Birçok yerel yönetim, belediye uygulamaya geçmeye başladı, kaynak bulmaya başladı. Uygulamaya geçmeye başladığı zaman, bugüne kadar uygulamadıkları koruma planlarında ne tür hatalar olduğunu da farkına varmaya başladı. Aynı şekilde koruma planı çalışmalarını yürüten meslektaşlarımızda da bu hataları fark etme daha yaygınlaştı. Evet eski planlar uygulanamayacak planlardı, uygulanması halinde zarar vereceklerdi kentlere, yapılan uygulamalar bunun örnekleriyle doluydu.

Dolayısıyla böyle bir anlayış değişikliği, paralelinde benzer, bu tarihlerde, 90'lı yılların sonunda başlayan, 99'da kuruluş çalışmaları başlayan, daha sonra giderek büyüyen Tarihi Kentler Birliğinin de yerel yönetimlerde arttırdığı bilinç ve etkiyle, Türkiye'de koruma konusunda gerçekten topyekûn bir değişim yaşanmaya başladı son 10 yılda. Bu değişimden doğal olarak bizler de etkilendik. Kaynak yaratılması, uygulama şansı bulmaya başlaması alınan kararların, yeni bir koruma planı yaklaşımının ve ekip tanımlamasının gelmesi, yeni bir koruma planlaması yaklaşımının kurgulanması gerektiğini de bizlere işaret ediyordu.

Tabii farklı, olumlu giden böyle değişikliklerin yanında, bizce olumsuz birtakım gelişmeleri de paralelinde yaşamaya başladık, özellikle son yıllarda. Çünkü gerçekten başta söylediğimi gibi, 2004 yılındaki yasal düzenlemeler ve mevzuat düzenlemesinde meslektaşlarımızın ciddi emeği vardı. İlk kez ekip tanımlamasının yanı sıra, halkın katılımını örgütlemeye yönelik, halk toplantılarının düzenlenmesi gibi birtakım araçlar da geliştirilmişti, ama ne yazık ki son zamanlarda bunları da ortadan kaldıran birtakım düzenlemeler bu yıl içinde, Ağustos ayında 648 sayılı Kararnameyle birlikte tekrar gündemimize girdi, bir geri dönüş başladı. Aslında geldiğimiz olumlu noktadan, bir geri dönüş de başladı.

Benzer şekilde kurul yapısında ciddi değişiklikler yaşadık yine bu yıl içinde. Dolayısıyla bu olumsuzluklar da aynı zamanda gündemimize girdi. Şehir Plancıları Odasındaki koruma komisyonu çalışmaları, en uzun soluklu devam eden komisyon çalışmalarından çok farklı gündemleri olabiliyor, farklı sıklıklarla toplanmış olabiliyor geçmişte. Dönemlerin yönetimlerin değişmesine rağmen, komisyonda görev alan arkadaşlarımız her zaman bu görevlerini sürdürüyorlar, gönüllü olarak bu işlerde çalışmaya devam ediyorlar.

Burada Kayseri Şubemizden gelen, koruma konusunda bir etkinlik istedikleri yönündeki öneriyi koruma komisyonunda değerlendirdiğimizde, evet bunun Şehir Plancıları Odasının sürekli düzenliği koruma sempozyumu olması konusunda ilk kararı

almıştık. Kayseri’de bunun Aralık başında gerçekleştirilmesi konusunda karar almıştık, ama daha sonra sürecin sıkışması, bir taraftan Kayseri’de gerçekleştirme konusunda ciddi sıkıntıları ve Aralık ayı olması nedeniyle, iklim nedeniyle, ulaşım zorlukları nedeniyle yönetim kurulunda değerlendirdiğimizde, bir yeniden ele almak ve bunu belki daha kolay ulaşılabilir bir yerde yapmak gibi bir noktaya gelmiştik.

Tartışma büyüdüktan sonra, doğrudan sempozyum değil, öncelikle detaylı olarak kendi içimizde meslektaşlar olarak tartışabileceğimiz çalıştayların gerçekleştirilmesi ve sempozyum konularının ve sempozyumda tartışılması gereken konuların, bu çalıştayların sonucunda üç farklı alanda çalıştay gerçekleşmesi, dördüncü çalıştayda da sempozyum programının belirlenmesi adına bir çalıştaylar serisi yapma kararını aldık. Bu çalıştay, bu kapsamda gündeme gelmiş olan bir etkinlik.

Amacımız burada rahatlıkla programa bakarsanız, konuşmacılardan beklentimiz, burada panelde yer alacak olan konuşmacılardan beklentimiz biraz salonu tartışmanın içine sokacak ve ne hata yapıyoruz, nerede eksikliğimiz var ve ne yapmamız gerekir tartışmalarını çok rahat kendi aramızda tartışabileceğimiz bir ortamı yaratmak amacımız. Açıkçası panelistlerimizden beklentimiz de bu yönde, kendi alanlarındaki tartışmayı açma adına onlara, oldukça yetersiz görünecek olan 15-20 dakikalık süreleri belirledik. Ondan sonraki 45 dakikalık tartışma sürecinde, salonda yer alan herkesin, biz tartışmalarda yer alması ve görüşlerini dile getirmesini istiyoruz. Bugünün sonucunda gerçekleştirilecek son panelle de sempozyuma buradan neler aktarılması gerekiyor, sempozyumun biçimlenmesinde kentsel sitler ve kentsel arkeolojik sitlere ilişkin hangi veriler buradan sempozyuma gidecek? Bunların da kararını vermiş olalım.

Ben hepinize katıldığınız için teşekkür ederken, emeği geçen Kayseri Şubemize ve Ankara Şubemize teşekkür ediyorum. Bir de koruma komisyonunda yer alan arkadaşlarımıza da çok teşekkür ediyorum. Hepiniz hoş gediniz.

ÇERÇEVE SUNUM

Prof. Dr. EMEL GÖKSU

Dokuz Eylül Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü
Öğretim Üyesi

Değerli konuklar hoş geldiniz, hepinizi ve Değerli Hocam Gönül Tankut'u saygıyla selamlıyorum, onun öğrencisi olmaktan her zaman gurur duyduk. Onun misyonunun bizim nesle geçtiğini düşünüyorum, onun sayesinde.

Ben de derslerle rujunu çıkarıp, derste rujunu sürmesini anımsadım bir anda Baykan Hoca'nın sözlerini duyunca. Hakikaten bu kadar renkli bir kişilikle ve böyle bir zihnin öğrencisi olmak hepimiz için bir gurur vesilesi.

Şimdi aslında şöyle bir kurguyla başlamak istiyorum. Cumhuriyet tarihimizin en önemli eylemsel, koruma konusundaki en önemli eylemsel girişimini GEYAK'ın kurulması olarak niteliyorum. Kuşkusuz ondan öncesini yok varsaymak değil bu, ama eylemsel olma anlamında GEYAK'ın kuruluşunu çok devrimsel bir hareket olarak görüyorum.

1952 yılında GEYAK kurulduğunda, aslında elinde 1906 yılında çıkarılmış olan Asarı Atika Nizamnamesi var ve 67 yıl boyunca yürürlükte olan bu nizamnameyle 1952 yılında başlıyor göreve GEYAK. Bunu birinci kuşak koruma eylemi olarak nitelendirmek istiyorum. Beraberinde çok uzun bir süre, 1956'da İmar Yasasıyla yasallaşana kadar GEYAK'ın kimliği, tamamen mevcut yürürlükteki o gün için yetersiz olan İmar Yasalarıyla görev yapmış ve Asarı Atika Nizamnamesiyle görev yapmış.

İkinci kuşağı 1973 yılında çıkarılan 1710 sayılı Yasa dönemini, Avrupa mimari miras yılıyla da şekillenen, daha batının etkisinin de artık kurumsal ve eylemsel koruma konusunda belirgin olmaya başladığı ikinci kuşak olarak niteliyorum. Üçüncü kuşak da, 80 sonrasında, 1983 yılında çıkarılan ve halen yürürlükte olan 2863 sayılı Yasa ve arkasından da onu değiştiren, üç ayrı mevzuat, 3386, 5226 ve en son da 648 sayılı Kararname, bunların hepsi bir külliyat oluşturuyor.

Şimdi aslında bu dönemin önemli bir koruma birikimi oluşturduğunu söyleyebiliriz. Bir yandan mesleki açıdan, uygulama açısından, ama öte yandan da hiç kuşkusuz ki akademik açıdan. Şimdi bugüne kadar, yani bu yakın zamana kadar koruma konusundaki tartışmalarımızın, ağırlıkla koruyalım mı, korumayalım mı? Neyi koruyalım üzerinde yoğunlaşmış olduğunu görüyoruz. Yani sürekli bir mutabakat arayışı içerisinde, bir uzlaşma ve kesit bulma, bir ortalama düzeyi yakalama çabasıydı. Özellikle de akademik çevreler üzerinde yoğunlaşan bir çabaydı bu, onların gayretiyle sürdürülen bir çabaydı.

Ancak bu arada, bu biraz önce saydığım uygulamaya yönelik GEYAK'la başlayan

süreç, yani akademik çevreler bir yandan koruyalım, korumayalım meselesini tartışırken, öte yandan da önce müteahhitler eliyle yıkıldı, arkasından mülk sahipleri eliyle yapıldı. En sonunda 1983 yılından sonra da, yani son mevzuat külliyatıyla birlikte de, ama en ağırlıklı olarak da bu ikinci kuşak yapısal reformlar diye adlandırdığımız 2000 sonrasındaki düzenlemeyle mevzuattaki, sermaye tarafından keşfedildiğini görüyoruz koruma alanlarının.

Aslında uygulama açısından belki de çok önemli radikal bir fark ediş bu, yeni bir fark ediş ve yeni bir tehdit. Yani müteahhitlerin yıkması, mal sahiplerinin yakması kadar, sermayenin fark etmesi de bu alanları, benzer bir üçüncü kuşak yıkımı getirecek sanıyorum.

Koruma aslında birçok mesleğimizin yoğunlaştığı bir dolu, derinleştiği bir dolu noktadan daha fazla olarak, bir dolu meslek alanının üzerinde uzlaştığı bir alan. Yani herkes, işte sanat tarihçileri, arkeologlar, mimarlar, restoratörler vesaire vesaire. Hepimiz üzerinde bir araya gelerek, bir masa etrafında tartışıp, koruma konusunda çok geniş uzlaşmalar sağlayabiliyoruz, diğer meslek alanlarıyla kesişimlerimizden daha fazla olarak, bu aslında çok büyük bir şans.

Hepimizin biraz fazlaca sahiplenmeye çalışması da bu konuya meslek çevrelerinin ve akademi çevrelerinin verdiği bu değerden kaynaklanıyor ve bunu da bir şans olarak nitelendirebiliriz aslında, bir fırsat olarak nitelendirebiliriz bu uzlaşmayı. Çünkü gerçekten de koruma, belki birçok bizi ilgilendiren alanda olduğu kadar, belki de daha da fazla olarak, birlikte bir masa etrafında yapmamız gereken eylemlerden biri.

Sanıyorum 2004 yılında çıkarılan 5226 sayılı Yasanın, koruma planı yapma yetkisini şehir plancılarına vermesi, bu işi biraz akademik çevrelerin meselesi olmaktan da çıkardı. Daha yaygın bir meslek meselesi halinde getirdi. Bunu da yine bir fırsat olarak görüp, belki bütün bu konuyla ilgili tarafları bir araya getirerek, üzerinde tartışmayı sürdürebilecek bir ortamın da tetikleyicisi olarak görmek gerekir.

2004 yılından bu zamana kat ettiğimiz yol açısından baktığımızda; aslında bu söylediğim, hani çizmeye çalıştığım olumlu tabloya rağmen, çok da fazla yol alamamış olduğumuzu görüyoruz ki, bu aslında biraz önce söylediğim, 2004 sonrası sermayenin bu alanları fark etmesi, özellikle kentlerin yayılarak büyüme trendlerinin yerine, şimdi giderek daha merkeze dönen, gecekonduları dönüştürmeye çalışan, aynı zamanda tarihsel çevrelerin de tam kentin merkezinde kalmış alanların da, restorasyon adı altında onarılarak, yeniden soylulaştırma faaliyetlerine konu bulmasının ciddi bir tehdit oluşturduğu bir ortamda, bizim daha fazla yol almamız, daha fazla planlama konusunda kendi meslek çevrelerimizi ve ilgili meslek çevrelerini bir araya toplayacak daha fazla girişimlerde bulunmamız gerekiyor aslında.

Şimdi 2005 yılında Diyarbakır'la başlayan, arkasından 2006 yılında Trabzon'da devam eden koruma sempozyumlarında şöyle bir karar almıştık. Dedik ki; bundan sonra, hemen taze taze de yeni yetkiyi almış bir meslek grubu olarak hızla bunun arkasından koruma planlaması meselesini hemen tartışmaya açmamız lazım. Özellikle de planlamanın dili çok önemli bir meseledir. Meslek çevrelerimiz, akademik çevre-

ler buna çok yatkın, senelerdir tartışıyor, ama buna karşılık meslek çevremiz yeterince bu konuyu tartışmış değil, hazır değil, eğitim programlarımız buna göre revize edilmiş değil. Dolayısıyla biz bunu oda olarak bunun üzerine asılmalı, meslektaşlarımızı, üyelerimizi bu konuda yetiştirmeli, gerekiyorsa eğitim çalıştayları düzenleyerek, akademisyenlerden de destek alarak koruma planlamasına hazır hale gelmeli bu çevre ve hızla kendimizin yeni duruma uyumlu hale getirmemiz gerekiyor demiştik.

Ancak bunu, oluşan zamanın koşulları nedeniyle gerçekleştiremedik. O açıdan bu girişimi gecikmiş, yani ikisi arasında gecikmiş, ama çok olumlu bir girişim olarak nitelendiriyorum ve odamıza ve şubelere de teşekkür ediyorum, bunu yeniden gündeme getirdikleri için, elbette koruma komisyonumuza da.

Şimdi bu nedenle bu konuşmada, biraz planlamanın dili meselesi üzerinde durmak istiyorum. Zira biraz önce Necati arkadaşımın da söz ettiği gibi, 2004 yılındaki 5226 sayılı Yasanın olanak verdiği bir katılım toplantıları meselesi vardı, bu 648 sayılı Kararnameyle ortadan kaldırılan süreç. Buna üniversitemiz, örneğin Ege Bölgesinde hiç kesintisiz, bütün koruma amaçlı imar planı toplantılarına istikrarlı bir şekilde bütün gelen yazılara olumlu cevap vererek toplantılara katıldık. Müthiş bir arşiv oluştu aslında bölümümüzde. 80'nin üzerinde koruma amaçlı imar planına katılım toplantısına katılmış bölümümüz. Değişik arkadaşlarımızı görevlendirdim, benim de bölüm başkanlığım dönemindeydi.

Bunlar tadilatlar da dâhil olmak üzere 80'nin üzerinde koruma amaçlı imar planı toplantısı. Şimdi bu sunuşa onlardan çok fazla örnek almadım, daha çok neler yapabiliriz üzerine kurmak istediğim için, ne yapıyoruz da bunları söylemek zorunda kalıyorum üzerine yoğunlaşmayacağım. Ancak orada gördüğümüz şema, klasörlerce belge var elimizde, bu söylediklerimi doğrulayabilecek biçimde. Sadece iki lejantla veya üç lejantla koruma amaçlı imar planı planları yapıyoruz. Dolayısıyla bu kendimizi sorgulamamız gereken çok önemli bir alan.

Bir kere imar planı konusundaki dilimizle ilgili sıkıntılarımız varken, bir yandan onları tartışırken, mesele koruma alanı olduğunda, buna ilişkin dil meselesi, içerik meselesi. Çünkü dil dediğimiz aslında içeriğe işaret eden bir şey. Yani insan önce zihninde kuracak ki onu ağızıyla ifade edebilsin. Planlama da, bizim zihnimizde kurduğumuz çerçeveyi, kurguyu anlatan, ifade eden bir araçtır diye görüyorum. O nedenle artık bu amaçlarımızı dile getirecek araçlarımızın neler üzerinde yoğunlaşması gerektiği üzerinde, en azından asgari düzeyde bir çerçeve çizmemiz gerekiyor.

Şimdi bundan sonraki sunuşta göstereceğim bölümler, değişik örneklerden toparlandı. Bunlar tabii ki en iyi, en mükemmel örnekler değil belki, ama ne üzerinde durmamız gerektiğini anlatacak örnekler seçmeye çalıştım. Büyük bir kısmını, yani araştırmadan başlayan ve plana kadar giden çerçeve içerisinde çoğu tanıdık gelecek bize. O tanıdık gelenler üzerinde durmayacağım, çünkü zaten onlar üzerinde belli bir mutabakata ulaştığımız. Bunların yapılması gerekliliğini biliyoruz zaten, ama ağırlıklı koruma amaçlı imar planı içerisine olmayan, ama olması gerektiğini düşündüğümüz yönlere ilişkin birtakım saptamalar yapmaya çalışacağız.

Şimdi elbette bir yapının, sosyal yapıyla, fiziksel yapı üzerindeki ilişkileri anlamaya çalıştığımız bir dolu araştırma yapıyoruz, ama bunları sonuçta bir sosyal bir çalışma olarak bir kenarda bırakmak ya da sosyal yapıyla, sosyal yapının mekana yansıdığı ilişkileri kurduğumuz kesişimler anlamında tespit edip bir kenarda bırakmak değil, ama bunların mutlaka plana yansıtabilecek parametreler ve iz düşümler haline getirme zorunluluğumuz var.

Örneğin, sosyal yapının mekânsal karşılıkları anlamında, özellikle çalışma alanımızın hangi noktalarında farklılıklar var. Sosyal anlamda oluşan farklılıklar mekânsal yağlımlar, kümeler oluşturuyor, bunlara ilişkin karşılıklarını bulmamız lazım. Yani sosyal araştırmaları belki yapıyoruz, koruma amaçlı imar planlamasıyla ilgili, ama bunun mekânsal karşılıklarını ve ne ifade ettiğini, bizim koruma planımızda ne tür kararlar, ne tür müdahaleler geliştirmemiz gerektiğine ilişkin karşılıklarını bulma konusunda bir eksikliğimiz var. Dolayısıyla bunu alanı okuma, sosyal anlamda mekânı okuma ve bunu da müdahalelerimize yansıtma anlamında biraz zihnimizi geliştirmemiz gerekiyor.

Bu hiç kuşku yok ki, sosyal yapının bütün farklı ayrıntılarındaki derinleşmeler için yapmamız gereken unsur. Burada olduğu gibi, bunları yapmıyoruz değil, yapıyoruz, ama bunun mekândaki karşılıklarını, kümeleşmelerini, yoğunlaşmalarını, dolayısıyla oralara hangi müdahalelerle yaklaşmamız gerektiği konusunda eksiklerimiz var.

Yine mekândaki doluluklar, boşluklar *-birazdan ilerledikçe göreceğiz-* bizim alt ölçeklere kadar kademeli olarak ineneğimiz o tasarım katmanlarının oluşması açısından, yani ne tür fırsatlar? Kamusal, yarı kamusal alanları oluşturma anlamında ne tür fırsatlar yaratabilir diye dönüp bakmakta yarar var. Çoğunlukla bu tür paftaları yapıyoruz, ama bir resim gibi, hani ne kadar dolu, ne kadar boş görmek için yapıyoruz gördüğüm kadarıyla, bütün örnekler de böyle. Ancak buna karşılık bunları bir fırsat olarak değerlendirmemiz gerekiyor. Örnekler, Barselona'da adalar ölçeğinden gelen, ama aynı zamanda yapıların ada içindeki ilişkilerinin ve ortadaki boş alanların nasıl yarı kamusal alanlar olarak değerlendirilmesi gerektiğine ilişkin olup, bunlar geri dönüp zaten planın kendi dilini de bu şekilde oluşmasına neden olacak. Yani bizim bugüne kadar uyguladığımız biçimde sadece ada ölçeğinde tarayıp, üzerine53.26 ve nizamını yazıp bıraktığımız planlar değil, tersine bu tasarımları, bu fırsatları tasarıma dönüştürüp, onun plana aktarıldığı bir yeni plan dilini vurgulamak istiyorum.

Yine benzer biçimde, yapıları sadece bir kütle olarak değerlendirmenin dışında, yapıların iç mekânsal kurgularının önemli bir fırsat oluşturmaları gerekiyor bizim için. Bunlar da aynı şekilde işlevsel yüklemeler açısından, bizim öngördüğümüz işlevlerin o bölgeye atanması değil, uluslararası anlaşmaların da işaret ettiği gibi, yapının kendi performansının, kendi olanaklarının hangi işlevlere fırsat verdiğini yakalamak için çok önemlidir. Çoğunlukla biz bunun tersini yapıyoruz. İşte bu alanda bu yapıların kurtulması için turizm gerekli ya da ticaret gerekli ya da elitlemiş konut gerekli gibi atamalarla bir konut alanına ya da bir koruma alanına yaklaşmak yerine, tersine yapıların kendi mekânsal organizasyonları, ne tür işlevleri taşıyabilir özgün niteliklerini kaybetmeden. Dolayısıyla bunu alanın bütünüyle ilgili nasıl ilişkilendirebili-

rizi bu sürekli gidiş-gelişleri yapmak için, yapıların iç mekânsal organizasyonlarına ve cephe bütünlüklerini tartışma ihtiyacımız var.

Buna ilişkin, örneğin Kula'da bir deneme yaptığımızda, alanın topografyasıyla, iç mekân organizasyona açısından yapıların yaşama ve ıslak mekân, servis mekânlarının doğal olanaklarla nasıl ilişkilendirilebileceğine yönelik bir değerlendirme yaptığımızda, bize çok önemli fırsatlar verdiğini gördük, böyle bir bakış açısının. Nitekim bizim yapı kitlelerini konumlandırma açısından, buradan çıkan, yani yapıları sadece bir kütle olarak değil, ama iç mekânlarının kurguları açısından da bakmanın, o kütlelerin büyüklükleri ve yönleri ve nizamları açısından bize çok öğretici ipuçları verdiğini görme fırsatımız oldu. Bu nedenle yapıyı sadece en fazla girebildiğimiz yapı kütleleri oluyor yapı planında. Hâlbuki onun da daha içerisine kadar, daha derinine kadar bütün meslek alanlarıyla birlikte kafa yormamız gerekiyor.

Şimdi arsa büyüklükleri örneğin, bu örneği birazcık daha başka bir ortamda daha derinlemesine tartışabilmeyi dilerim aslında, Gölyazı örneğini. Kentsel arkeolojik bir alanda, arkeolojik referansları, yani toprak altındaki referansları, toprak üstünde daha kazı yapmadan, toprak üzerinden nasıl okuyabileceğimize ilişkin çok önemli bilgiler içeren bir alandı. Dolayısıyla mekânı okumak diye böyle çok kalıplaşmış bir cümlemin, içerik olarak da bu alanda ne kadar öğretici olduğunu göstermesi açısından Gölyazı örneği önemli.

Parsel büyüklükleri bize o arkeolojik referansları, toprak altındaki arkeolojik referansları verecek ada dizilerini ve ada içerisindeki yapı dizilerini gösterdi. Dolayısıyla sadece işte şu şu dilimler arası parseller, alanda şuralarda yoğunlaşıyordan öte, bunların dizilişlerinin bize daha önceki katmanlar açısından ne tür bilgiler veriyor, bunu okuyarak, soyutlayarak bunu okumak açısından bir faydası varsa bu tespiti yapmanın bir anlamı var. Boşu boşuna aksi takdirde bir hamaliye olarak bunu yapmanın bir anlamı yok.

Sadece biz koruma alanında ne yazık ki tescilli yapılar üzerinde yoğunlaşıyoruz ağırlıklı. Hâlbuki tescilli yapıların bitişikleri de aynı koruma statüsünde, aynı mevzuat gereği koruma planı onaylanmış olsa bile, hâlâ koruma kurulunun yetkisinde, bunlar üzerinde yeterince yoğunlaşmıyoruz. Bunun ötesinde bütün yapılar, arazide tespit edilirken, burada York örneğince gördüğümüz gibi, iç mekân organizasyonları bu yapıların da bakılıyor, bir yapı stoku olarak değerlendirildiği için. Hangi fonksiyonlara olanak verdiği tespit aşamasında daha, yapının iç mekân organizasyonu ile birlikte, burada föyde gördüğünüz gibi notlar alınmıyor. Bu yapı, şu fonksiyonlarla kullanılmasına olanak veriyor diye, ilgili meslek alanları tarafından bu bilgi planının temel verileri arasına aktarılıyor. Yine benzer şekilde mevcut ulaşım ağının, alan üzerinde yüklediği yükler de aynı şekilde.

Burada yine tescilli yapılar ve bitişiklerinin bize yasal çerçeveyi vermek anlamında dökümünü görüyoruz. Yapıların niteliklerine ilişkin tipolojiler oluşturma. Bizim plan notlarımızda yapı tiplerini tespit etmek anlamında önemli. Burada yine Barselona örneğinde, bunların mimari ekipleri de yapılmak suretiyle. Yani önce yapı bazında de-

ğerlendirme, sonra bunların oluşturdukları gruplaşmalar, tip ağırlıkları ve oradan yola çıkarak da, alanın bütününde bu mimari tiplerin nerelerde bir dil oluşturduğu, belirli hatlar oluşturduğu ya da dağınıklıklar gösterdiği, bu bizim alanın kendi bilgisinden gelen politikalarımızı belirlememiz açısından çok önemli olacak. Yani biz daha çok yukarıdan aşağıya doğru inmeyi biliyoruz dil olarak. Buna karşılık bunu sürekli olarak ters çevirip, aşağıdan yukarıya doğru gidecek, gelecek bilginin de alanın tasarım kriterlerinin belirlenmesinde önemli bir motivasyon olduğunu anlatmak istiyorum.

Koruma alanı tabii ki katmanlardan oluşan, hatta arkeolojik derinliklere kadar ulaşan özelliklere sahip olduğu dikkate alındığında, zaman içerisinde yapılan eklemelerin nasıl değerlendirilmesi gerektiği, nasıl ayıklanması gerektiğine ilişkin kararlar üretmemiz lazım. Bunun herhalde en eski örneklerinden biri olarak ...60.51 İstanbul eskizlerini buldum. Mesela fotoğraf üzerinden o eklemelerin, nerelerin ayıklanması gerektiğine ilişkin kararlar ürettiyordu. Peyzaj, bunların çok fazla üzerinde durmak istemiyorum.

Ancak yapıların, yani alanın tarihsel katmanlarının nerelere kadar indiğini görmek, ama yapının da ne tür öykülere sahip olduğunu, nasıl değişmişlik öykülerine sahip olduğuna ilişkin, örneğin Çek Cumhuriyetinde Cesky Krumlov'da oluşturulmuş olan föyler çok enteresandı. Yapının bütün gelişme evrelerini, dolayısıyla yapıya eklenmiş olan eklemelerin hangisinin özgün, hangisinin dil, hangisinin zaman etki olarak saygı görmesi gerektiği konusundaki kararların temelini oluşturduğu ve plana da bunların aktarıldığını görüyoruz.

Örnek olarak yine tarihsel katmanları Barselona'da ve Zeyrek'te Pervititch haritasından bugüne uyarlayan, bu zamansal katmanların nasıl değiştiğini, alanın nasıl değiştiğini, özgün durumundan oluşabildiğimiz en erken durumundan bugüne kadar, yani bir nevi alanın restitüsyonunu yapmak, bu katmanları oluşturma, bizim kararlarımız açısından önemli olacak. Mülkiyet yapısı yine Gölyazı'da önemli bir fırsat oluşturmuştur. Bu ada içindeki boşlukların ta arkeolojik plana referans veren boşluklar olduğunu tespit etmiştik. Örneğin, o gözle bakmayı öğretti bize. Demografik yapıya ilişkin, bir de bizim arazi kullanım bilgilerimiz, örneğin daha çok yatayda katmanlar halinde, katlar halindedir. Zemin kat, birinci kat, ikinci kat arazi kullanımları yaparız. Örneğin York da bunu dikeyde yapmış olması, arazi kullanım türlerinin yatayda nasıl bir yayılma gösterdiğinde, katlar itibariyle de bir arada nasıl dağılım gösterdiğini anlatacak bir analiz dili olarak kullanılabileceğini düşünüyorum.

Şimdi hızla birkaç tane örnek üzerinden dil meselesine girmek istiyorum. Bunların iki tanesi Türkiye'den, üçü de yurtdışından, Avrupa'dan olmak üzere. Zeyrek İTÜ tarafından yürütülen bir çalışmaydı bu. Plan kararlarının, yani bu analiz bilgilerinin plan kararlarına nasıl yansıtıldığını görmek açısından, adalar bazında kararlar geliştirilmiş ve yapı bazında kararlar geliştirilmiş ve bunlar lejanta aktarılmış olan örneklerden biri. 1/500 ölçekli koruma planında, işte alt parçalar halinde açık alanlarının nasıl tasarlanacağı belirlenmiş.

Gölyazı örneğinde, ulaşım, dokuya, işlevlere ve yapılara ilişkin kararlar 1/1000'den 1/500'e kadar aktarılıyor. Artık 1/1000 ölçek neredeyse bir nazım plan dili gibi, sadece ulaşımı ve işlevleri anlatan, ama buna karşılık asıl kararların, 1/500 ve daha az ölçeklerde verildiği ayrı bir alan koruma. Dolayısıyla bizim her ne kadar yasal olarak geçerli uygulama imar planı olsa da mevzuatın tarif ettiği biçimde, koruma alanında 1/1000 yeterli olamıyor, ama çoğunlukla biraz önce verdiğim, söylediğim gibi gördüğümüz koruma planı örnekleri 1/1000'le yeterli bulunuyor. Diyor ki yasal çerçeve 1/1000'dir, dolayısıyla da ben 1/1000'i yaparım diyor plancı. Bunun yeterli olmadığını anlatmak istiyorum.

Yapılar düzeyinde kararlar geliştiriyoruz, yine Zeyrek'te olduğu gibi. Ancak bu alanın kendine özgü arkeolojik özelliklerini de dikkate aldığımızda, bir adım öteye giderek föyler oluşturuyoruz. Doğrudan üzerinden imar koşullarını tartışabildiğimiz, mevcut yapısını ve önerisini birlikte yan yana değerlendirebildiğimiz, dolayısıyla değişimin mevcuttan öneriye nasıl ayrıştığını, ifrazlarla, yeni yapılacak yapılarla ya da yapının nasıl korunması gerektiğine ilişkin bütün kararları, burada gördüğümüz lejant hükümleri doğrultusunda kodlamalar vererek, ayrıntılı olarak her yapı hakkında ne yapılması gerektiğine ilişkin bir dil oluşturmaya çalışıyoruz. Bunu da yine alanın kendi özelliklerinden yola çıkarak yaptığımız bir denemedir.

Barcelona daha mimari ölçekle, üst ölçekli plan arasındaki dili yakalamaya çalışan plan örneklerinden biri. Örneğin araştırmada daha çok sivil mimarlık örneklerinin ya da anıtsal yapıların ve ağırlıkla bu pasajlı sokakların yer seçtiği katmanların neresinde yoğunlaştığına ilişkin analizler yapıldığını söylemişim ve mimarilerine kadar inen, tipolojilere kadar analizler yapılmıştı. Bunlar, bu plan diline daha detayda, yani binaların mimarilerine kadar inen, koruma amaçlı imar planında mimarileri kadar anlatan bir plan diline dönüşüyor. Yani neyi yaparsanız, aslında hangi ölçekte analizi-nizi ve anlama düzeyinizi derinleştirirseniz plânın dilini de o kadarla sınırlı tutmuş oluyorsunuz.

Dolayısıyla Barcelona örneği, örneğin mimarilere kadar inen bir yaklaşım benimsemiş olduğu için bunun dönüşümü plan dilinde bu biçimde olmuş. York parçalar halinde çalışan, ulaşımı ilişkisini tasarım yapılacak alanları, bunların otopark ve servis mekânlarının nasıl çözüleceğini, giderek cepheler ve mimariler anlamında hangi noktalarda, ne tür çözümler geliştirilmesi gerektiğini düşünen, yapılar bazında işlevsel değişiklikleri tasarıma aktaran, sonra o parçaları bir araya getirerek ki, aslında ulaşım ve fonksiyonel ilişkiler anlamında baştan verilmiş kararları tekrar alt planlarla çek edip, sonra bunları tasarımları bir araya getirip bütünleştiren bir tasarım anlayışına sahip.

Şimdi son olarak, İsmet Okyay Hocanın yayımladığı bir kitapta yer alan, oldukça ayrıntılı Fransız örneğinden hızla bahsedip bitirmek istiyorum. Bizim dil geliştirmemiz konusunda, herhangi bir yasal kısıtlama yok. Yani mevzuat bize sadece şu kadarla planınızı anlatabilirsiniz demiyor. Asgari ölçüleri veriyor ve çoğunlukla da biz 3194'ün ya da Koruma Amaçlı İmar Planı Yönetmeliğinin belirlediği sınırlamalar içinde kalmayı, asgari düzeyde tercih ediyoruz. Bunun daha da derinleşmesine iliş-

kin bir engel yok aslında. Dolayısıyla bunları yapabiliriz, ama bunları yapmamak bizim tercihimiz, bunların en az asgari sınırlarının ne olması gerektiğine ilişkin kendi kendimize de bir sınır çekmemiz lazım. Yani bunları mutlaka yapmalıyız dediğiniz uygulamalar olmalı.

Örneğin, alt bölge fonksiyon sınırları, anıt eserler, korunacak cepheler, kısmen veya tamamen korunması gerekli tescilli yapılar dışında, yıkılması ya da bir kısmı değiştirilmesi gereken yapılar ki, bunları sadece kütle olarak gösteriyoruz, biz bunları ayırtırmıyoruz. Korunması için tescil gerektirmeyen, ancak yeni düzenlemelerle kalabilecek yeni yapılar, üzerinde değişiklik yapılması veya yıkılması gereken yapılar. Bazı parseller boş, ancak üzerinde mutlaka o perspektifi tamamlamak için doldurulması gereken, üzerinde bina olması zorunlu olan parseller. Gelecekte inşa edilmesi gerekli, zorunlu yapının yanı başında yer alan ve o yapılarla uyumlu olması için cephe ya da çıkma hizalarının önceden belirlendiği parseller. Gerek bunların bir arada çakıştığı, sadece kütle olarak değil ya da gabari olarak değil, hem kütle olarak, hem gabari olarak, hem de çekme mesafesi olarak hangi yapıların diğer yapılarla uyumlu olarak karar verilmesi gerektiği. Alt bölge sınırları yine, örneğin arkeolojik alan olabilir. Bazı özel tescilli alanlar. Envanterlenebilecek nitelikte, yani bizim doğal siz diyebileceğimiz koruluk alanlar ya da arka bahçeler diye nitelendirebildiğimiz her parselin bahçe sınırları, arka tarafta. Örnekte görüldüğü gibi, bunlar daha sonra tasarımda arka bahçeler bütünleştirilmek suretiyle bir yarı kamusal alan oluşturmak için bir fırsat oluşturmuş örneğin bu planda.

Bizde pek olmayan kamu geçişleri, örneğin Mardin’de daha çok gördüğümüz. Sokak geçişi olan, ama üzerinde özel mülk olan, dolayısıyla orada bir hukuki sıkıntımız olduğu, irtifak hakkıyla ancak çözebildiğimiz alanlar. Kamuya açık olan yollar, yeni imar hatları, değiştirilmesi ve budanması gereken yerler. Taşıyıcı strüktürü önceden belirlenmiş, belirgin olmasına rağmen, zamanla sıvanmış, ancak bu sıvanın temizlenmesi öngörülen alanlar, geri çekme mesafeleri.

Yine kamusal geçişi olan yerler ve planda beyaz bırakılan alanlar ki, bunlar ya yollar, meydanlar vesaire gibi yerler ya da adanın içerisinde özel olarak işlevlendirilmesi öngörülen alanlar. Bunların mutlaka açıkta bırakılmaması gerektiği, plan ve raporunda tek tek tasniflenerek, bu alanlarda hangi tür işlevlerin yer alması gerektiğinin tarif edilmesi gerektiği bu mevzuatta tanımlanıyor.

Sonuçta böyle bir plan, böyle bir lejantla son derece renkli, ayrıntılı, her yapı hakkında ne olduğu, ne olması gerektiğini tarifleyen, dolayısıyla uygulayıcıya ucu açık bir çerçeve bırakmayan, uzmanların verdiği kararlar doğrultusunda yerel yönetimin uygulamaya geçtiği bir süreçten bahsediyoruz.

Şimdi aslında bu araştırmalar, bu analizler, her kentin yeniden keşfidir diyebiliriz. Bunu sadece, biz daha çok işte sosyal araştırmalar ve fiziksel araştırmalarla bir kenti yeniden keşfetmeyi iyi kötü becerabiliyoruz, ama giderek yakın zamanlarda sözlü tarih bilgileri de buna ilave olmaya başladı ve bu giderek de daha da değerli olmaya başladı. Çünkü ayrıntılarda ve bu sözlü anlatılarda, bu öykülerde kendisini bulan va-

tandış, kendi öyküsünü bulan vatandaş, daha da fazla buna sahip çıkmaya başlıyor. Kendi öyküsünü eğer o koruma planında bulamıyorsa, onu bu sürecin içine katmak o kadar da kolay olmuyor.

Bu nedenle mutlaka bu motivasyonu yaratmak açısından, eğer zaten koruma planlaması aşamasında daha henüz analizler ve çalışmalar aşamasında eğer bu motivasyonu yaratabilirse, bu giderek koruma planının uygulaması aşamasında da bunu bir tutkuya dönüştürebiliyoruz ve başarımız belki de birazcık da burada yatacak. Çok teşekkür ediyorum beni dinlediğiniz için.

SUNUCU- Sayın Prof. Dr. Emel Göksu'ya bu anlamlı sunuşundan dolayı teşekkür ediyor, çalıştaya gönderilen telgrafları sizlerle paylaşmak istiyorum.

“Kentsel Sit ve Kentsel Arkeolojik Sitlerde Planlama konulu çalıştaya başarılı geçmesi ve amacına ulaşması dileklerle nazik davetinize teşekkür eder, tüm katılımcılara sevgi ve selamlarımı sunarım. Ertuğrul Günay”

“Göndermiş olduğumuz nazik davetinizi aldım, çok teşekkür ederim. Önceden belirlenen programım nedeniyle katılamadığım için üzgünüm. Programınızın güzel geçmesini diler, değerli misafirlerimize selam ve saygılar sunarım. Mustafa Ak”

Değerli konuklar, şimdi 15 dakikalık bir çay-kahve arası vereceğiz, 15 dakikadan sonra birinci oturumumuz başlayacaktır.

Birinci Oturum
“KENTSEL SİT’LERDE
KORUMA AMAÇLI PLANLAMA”

Oturum Başkanı: Necati UYAR
TMMOB Şehir Plancıları Odası Genel Başkanı

Şöhret ATASOY
Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültür Varlıkları ve Müzeleri Genel Müdürlüğü

Ömer KIRAL
TMMOB Şehir Plancıları Odası Koruma Komisyonu Üyesi

Dr. Ceyhan YÜCEL
Şehir Plancıları Odası Kayseri Şube Başkanı

Melike GÜL
Antalya Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü

NECATİ UYAR - Oturum Başkanı

Biraz geciktiğimiz için hemen başlayalım istiyorum. Ben bu oturumda yer alacak olan arkadaşlarımı sırayla davet etmek istiyorum. Sayın Şöhret Atasoy, Sayın Ömer Kırıl, Sayın Ceyhan Yücel, Sayın Melike Gül, buyurun.

Başlangıçta da söylediğimiz gibi, aslında bu etkinliği biraz salondan da yoğun katılımlı gerçekleştirmek istiyoruz. Yani her şeyi açık açık konuşalım, her şeyi tartışalım istiyoruz. Eksiğimizi, yanlışımızı, yanlış yaptıklarımızı, beceremediklerimizi ya da nasıl yapmamız gerektiğini konuşacağız bugün. Bundan sonraki çalıştaylarda, bir sonraki çalıştayda, arkeolojik siteleri, yani bağımsız olarak kentsel sitelerin dışındaki arkeolojik siteleri ve tarihi siteleri konuşacağız. Bir başka çalıştayda 648 sayılı Kararnameyle ciddi değişime uğrayan doğal siteleri ve diğer koruma alanlarını konuşacağız. Bu üçlü seriyi tamamladıktan sonra, bir sempozyum öncesi son bir çalıştay gerçekleştirip, sempozyumun yerini, nerede yapılacağını ve kapsamını belirlemiş olacağız.

Bugün buradaki oturumda yer alan arkadaşlarımız da, biraz salondan da katkıyı arttıracak şekilde bir tartışmaya başlatmaları için sırayla söz vereceğim. Bu programda yer aldığı şekliyle ben sırayla söz vermek istiyorum. Sayın Şöhret Atasoy Kültür ve Turizm Bakanlığında meslektaşımız, koruma komisyonumuzda da eskiden beri görev alan arkadaşlarımızdan, meslektaşlarımızdan. Öncelikle sanıyorum siz başlayacaksınız, buyurun.

ŞÖHRET ATASOY

Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültür Varlıkları ve Müzeleri Genel Müdürlüğü

Teşekkür ediyorum. Değerli meslektaşlarım, sayın konuklar; hepiniz hoş geldiniz. Yaklaşık 20 yılı aşkın bir süredir içinde yer aldığım koruma konusunda Bakanlıkta elde ettiğim deneyimi sizlerle paylaşmak istiyorum. Bir anlamda Bakanlık deneyimini sizlere aktarmış olacağım bugün.

Sayın Emel Hocamın çerçeve bildirisi tabi bizim akademik anlamdaki tariflememizi, olması gerekenleri çok iyi özetledi. Bizim bir anlamda çerçevemizi çizdi. Benim çok fazla tekrar, yani salonda korumayla ilgili meslektaşlarımızın, ilgililerin olduğunu düşündüğüm için, herkesin bildiği şeyleri çok tekrardan kaçınmak istiyorum, süre de kısıtlı olduğu için, ama çok hızlıca ülkemizdeki alan ölçeğindeki koruma kavramı nasıl gelişti ve Bakanlık o süreçte nasıl yer aldıyla ilgili kısa bilgi vermek istiyorum. Sonra da bugün geldiğimiz noktada sorunlarımızı, Bakanlık olarak yaşadığımız sıkıntıları, sorunları, karşılaştırdıklarımızı aktarmak istiyorum.

Bilindiği gibi alan ölçeğinde koruma kavramı 1970’lerde mevzuatımıza girerek sit kavramı 1710 sayılı Yasayla gündeme girdi. Bu 1710 sayılı Kanuna kadar, aslın GEYAK’ın aldığı kararlarla, kent ölçeğinde koruma gerekliliği, kentlerimizin tarihi dokularının korunması gerekliliği birçok kararda tekrarlanarak, vurgulanarak, aslında belki de o yasal sürece getirildi. Yani o kararların GEYAK’ın aldığı, kent ölçeğindeki koruma kararlarının önemli olduğunu düşünüyorum mevzuatta yer alması konusunda.

83 yılında da koruma amaçlı imar planı kavramı girdi mevzuatımıza. Ancak 83 yılında tanımlanan koruma amaçlı imar planı zorunluluğu, koruma amaçlı imar planı nasıl yapılır, yöntemleri nedir, farkı nedir imar planlarından? Bunlara ilişkin herhangi bir hüküm içermemekteydi. Yani klasik imar planından farklı bir plan olacağını anlıyorduk Yasadan. Koruma amaçlı imar planları yapılacaktı, çünkü bu alanlardaki imar uygulamaları durduruluyordu. Bundan sonra da başka bir plan yapılacaktı.

Ancak bu süreçte, 2004 yılındaki Yasayla, koruma amaçlı imar planlarının tanımına kadar geldiğimiz süreçte, bu anlamda bir mevzuat oluşmadı. Yani yasal anlamda, yasa anlamında koruma amaçlı imar planlarıyla ilgili bir mevzuatımız olmadı. Ancak 1710 sayılı Yasayla gelen sit ifadesinden sonra, Bakanlıkça hızlı bir tespit çalışması, kentsel sitlerde tescilenme, sınır belirlenme işlemleri yapıldı. O dönemde yavaş yavaş koruma amaçlı imar planları, bu sit alanlarında özellik arz eden yerlere koruma planları niteliğinde, adı koruma amaçlı imar planlı olmasa bile, o nitelikte planlar başladı, küçük deneyimler elde edildi. Bugünkü anlamda koruma planları değildi, ama bir hassasiyeti vardı.

Burada o dönemde bu tip planlarda yer almış meslektaşlarımızı aslında belki de kutlamamız gerekir. Çünkü ben biliyorum ki, o tarihte İller Bankasından alınmış planlarda, korunması gerekli yapı önerileri geldi planlarla birlikte ya da sit önerileri,

planlarla birlikte gelmeye başladı. Bu da aslında meslektaşlarımızın duyarlılığını gösteriyordu alana karşı.

Evet, bugün 2863 ve daha sonraki değişikliklerle birlikte sit tanımları Yasamıza girmiştir. Ancak kentsel sit tanımı, yani sitlerdeki ayrıştırılma Yönetmeliğimizde yer almaktadır. Tespit Tescil Yönetmeliğinde, kentsel sit tanımı yer almaktadır. O aynı zamanda ilke kararlarıyla da belirlenmiş bir sit tanımıdır. Çok kısaca yönetmelikte yer alan tanımı okumak istiyorum: Mimari, mahalli, tarihsel, estetik ve sanat özelliği bulunan ve bir arada bulunmaları sebebiyle teker teker taşıdıkları kıymetten daha fazla kıymeti olan, kültürel ve tabii çevre elemanlarının, yapılar, bahçeler, bitki örtüleri, yerleşim dokuları, duvarlar, birlikte bulundukları alanlar olarak tanımlanmıştır.

Yine Yönetmelik, kentsel sitler için değerlendirme kriteri olarak korunması gerekli kültür varlığı özelliği gösteren tek yapıların, yoğunluk, mimari, tarihi bütünlük göstermesi olarak ifadelendirilmiştir. Ancak tabii bugün geldiğimiz deneyimlerimizle, ancak bu tanımların ve kriterlerin yeterli olmadığını rahatlıkla söyleyebiliriz. İçinde doku özelliklerini tariflemeyen, peyzaj, silüet, bulunduğu doğal coğrafyasını tanımlamayan bir yaklaşım vardı. Kentsel sitlere ilişkin 2006 yılında alınmış, 720 sayılı ilke kararı halen geçerlidir. Aynı tanım koruma amaçlı kentsel sitlere ilişkin ilke kararında da yer almaktadır.

Bugün Bakanlıkça tespiti yapılmış, korum bölge kurullarınca da tescil kararı alınmış 246 adet kentsel sit alanı bulunmaktadır. Çok sağlıklı bir veri tabanımız olmadığını, envanterlememiz olmadığını itiraf etmek durumundayım. Aynı şekilde yapılmış koruma amaçlı imar planlarıyla da ilgili vereceğim sayı çok sağlıklı olmamakla birlikte, yaklaşık bir fikir vermesi açısından, bir hızlı tarafa yaptığımızda, yaklaşık 124 adet koruma amaçlı imar planının kentsel sitlerle yapılmış olduğunu söyleyebiliyoruz. Yani böyle bir bilgiye sahibiz, ama dediğim gibi bu sayılar çok kesin sayılar değil. Bu sayıya baktığımızda, yani 246 kentsel sit, 124 adet koruma amaçlı imar planı dediğimizde de, bunun yaklaşık bir yüzde 50'sinde bugün planlı olduğumuzu söyleyebiliriz.

Şimdi bakanlık bu süreçte nasıl yer aldı, bu sürece nasıl yön verdi? Yani koruma amaçlı imar planlarıyla ilgili süreçte nasıl bir rolü oldu? Onunla ilgili bir kısa bilgi vermek istiyorum. İşte 70'li yıllardaki imar planları sürecinde tek tek yapı tescilleri, paftalar üzerine işlenirdi. İşte eğer bir sit belirlenmişse, bunlar da imar planlarına kara delik olarak bırakılır, daha sonra ele alınacak ya da işte herhangi bir şey yapılması halinde koruma kurulundan izin alınacak gibi ya da ilke kararının maddeleri yazılarak geçilirdi. Yani bunlar kentin içinde ayrıştırılmış, bir kenara itilmiş parçalar olarak genellikle bırakılırdı.

Şimdi 2863 sayılı Yasayla gelen koruma amaçlı imar planı tanımıyla birlikte, bir yıl içinde de koruma amaçlı imar planı yapım zorunluluğu getirilmişti. Ancak bunun yapılmadığı takdirde ne yapılacağına ilişkin, nasıl bir yaptırım olacağına ilişkin hiçbir hüküm yer almadığı için, biz yıllarca kentsel sit alanlarımızı ve diğer bütün sit alanlarımızı ilke kararlarıyla ve geçiş dönemi yapılanma koşullarıyla yönettik. Bu zaman

zaman idarelerin işine geldi, yöneticilerin işine geldi. Bakanlık da bu süreçte bir deneyim elde etmeyle ilgili çabalarını sürdürdü, ama çok da işin ortasında olamadı ya da önünde olamadı. Şunu söyleyebilirim ki; 80'li yılların sonlarına doğru, artık sit alanlarıyla ilgili baskılar Bakanlık üzerinde çok fazla artmıştı.

Bu dönemde, 80'lerin sonu, 90'ların başında, yani gittikçe sit alanlarının yeniden irделenmesi, sınırların daraltılması, kaldırılması yönünde müthiş bir siyasi baskı vardı Bakanlık üzerinde. Bu dönemde Bakanlık bir taraftan irделeme çalışmaları evet yapıyordu, ama koruma adına da planlamayla ilgili şeyler yapmanın gerekliliğini fark etmişti ve 90'lı yılların başında ilk kez genel müdürlüğümüzde bir planlama şubesi kuruldu.

Bu şube, hem yatırım programına konulmuş olan koruma amaçlı imar planlarının ihalelerini, kontrollüklerini yapmak durumundaydı, bir taraftan da koruma amaçlı imar planı yapımıyla ilgili ilkeleri, şartları tanımlamaya çalışıyordu. Yasada yine 17. maddenin onunda şöyle bir madde yer alırdı; Belediyeler plan hazırlık safhasında gerektiğinde Bakanlıktan teknik yardım alabilirler. Biz de açıkçası bu maddeye biraz dayanarak, Bakanlık koruma amaçlı imar planları nasıl yapılır, nasıl yapılmalıdır konusunda biraz örnek, öncü olmak, biraz da kendi deneyimini arttırmak amacıyla yatırım programlarına aldığı işlerle başlayarak bir sürece girdi.

Şimdi bu süreçte, 1990 yılında aranızda katıldığını hatırladığım arkadaşlarım var. 90'lı yıllarda bir koruma kurultayı düzenlendi, oradaki komisyonlardan birinin konusu kentsel siteler ve koruma amaçlı imar planlarıydı. Komisyon sonuçları bizim için çok önemli olmuştu, çok yardımcı oldu ve bunun sonucunda da bu şube, koruma amaçlı imar planları yapım şartnamesi, yani bugün koruma amaçlı imar planının genel şartnamesi olarak adlandırdığımız şartnameyi hazırladı.

O tarihlerde Bakanlığın yaptırdığı koruma amaçlı imar planı ihalelerinde ve bu şartnamedeki ilkeler ve ilkeler gündeme geldi. Koruma amaçlı imar planı çalışmalarında alanın niteliğine bağlı olarak ekip istenmişti ve bunu zorunlu tutmuştu Bakanlık, bugün geldiğimiz şeyin nüvesidir bence. Planlama ekiplerinin kurul toplantılarına katılımları, aktif olarak katılımları istenmiştir ki, bu az önce Emel Hocamın anlattığı, yani meslek adamlarının, diğer meslek gruplarının o planlama içinde sadece birer rapor vererek yer alması değil, birebir süreci izleyen, aktif olarak katılıp yönlendirebilen yapılarını sağlamaya çalışmıştı.

Envanter çalışmaları istenmişti, çünkü bizim tespit çalışmalarımız, Bakanlığın yaptırdığı tespit çalışmaları, tescilli yapılar üzerinden ve sınır belirleme üzerinden gider. Yani biz tescilli yapıların tespiti yapıldığı aşamada, bir envanter fişini tutarız. Evet, bir küçük analiz çalışmamız da vardır mutlaka, ama bunlar resmileşmiş belgelere dönüşmezler. Bir raporlama, bir fotoğraf albümüyle sit önerisiyle birlikte kurula girer, kurul kararıyla da tescilli yapıların bir listesi, yine tescil fişleri onaylanır, bir de elimizde pafta üzerinde elimizde bulabildiğimiz ölçeğine uygun olarak bir sit paftası olur, haritası olur.

Şimdi koruma amaçlı imar planı için bir başlangıçtır, sınırimız bellidir, ama bunun içindeki tespit çalışması yeterli değildir. Çünkü bizim amacımız dokunun korunmasıdır, bu dokuyu oluşturan bütün öğelerin de tespiti gerekmektedir. Yani korunması gerekli duvarlardan, sokak mobilyalarından, sokaklardan, eğimlerinden, bahçe içinde yer alan kuyusundan, ağacına kadar. Dolayısıyla iyi bir envanterleme çalışması bu şeylerde istenmiştir.

Az önce Emel Hocamın tariflediği, aslında koruma amaçlı imar planının nasıl yapılması gerektiğine ilişkin analiz çalışmaları, sentez çalışmaları, bu çalışmaların sonunda oluşturulacak ön plan kararları ve daha sonrasındaki plan aşamalarına ilişkin etaplar da tanımlanmıştır. Yine Emel Hocamın bahsettiği gibi 1/500 ölçekte planlar istenmiştir. Evet, yasal ölçek değildir, ancak çalışmalar 1/500 ölçekte istenmiştir o tarihteki bu şartnameye uygun olarak yapılan planlarda. Onay aşamasında binliklere aktararak, binlik planlar da elde edilmiştir.

Yine o tarihte kentlerden koparılmış olarak belirlenmiş sit alanlarının, etrafıyla etkileşiminin de mutlaka ele alınması gerektiği, ama bunu nasıl formüle edeceğimiz konusunda ciddi sıkıntılar yaşadık, arayışlara girdik. O dönemde 420 sayılı planlama sırasında dikkate alınacak, etkileme geçiş alanıyla ilgili bir ilke kararı ürettik. Evet, Yasada etkileme geçiş alanı yer almıyordu, ama uzun yıllarda biz bu ilke kararına dayanarak planlarda mutlaka bir etkileme geçiş alanının da birlikte ele alınması gerekliliğini, yine bu aşamada, bu dönemde Bakanlığımızın yaptırdığı planlarda önemsedik. Ayrıca da planların sonunda bir aşama olarak da yönetim modeli önerisi istenmiştir. Bugün geldiğimiz yönetim planı dediğimizin, belki ilk nüveleri de bu aşamada gündeme getirilmiştir diye düşünebiliriz.

Bu şartname, hem Bakanlık ihalelerinde kullanıldı, hem de ilgili idarelere yol gösterici bir belge oldu. Daha sonra 5226 sayılı Kanunla giren koruma amaçlı imar planıyla ilgili birçok madde ve Koruma Amaçlı İmar Planı Yönetmeliğinin de temelini oluşturduğunu düşünüyorum.

Bu dönemde Bakanlığın yine koruma amaçlı imar planlarının yapımı ile ilgili yol gösterici, kuralları ve ilkeleri tanımlayan örnek çalışmalar yapmak gibi önemli bir görevi üstlendiğini, yaklaşık 20 yılı aşkın bir süreçte de, zaman zaman kesintiye uğrasa bile, çalışmalar yavaşlatılsa da, süreçte hep yerini aldığını düşünüyorum.

5226 sayılı Yasa, gerçekten bizim için bir dönüm noktası oldu. Zaten artık 2000'li yıllara geldiğimizde, korumayla ilgili konular artık çok tartışılır olmaya başladı. Sivil toplum örgütlerinin de girişimleriyle, önce yerel idarecilerin kafasında korumayla ilgili birtakım çalışmalar yapmayla ilgili şeyler başlatıldı. Bu da bir anlamda 5226 sayılı Kanunda oldukça da çıktığı dönem için önde giden, ilerici nitelikli bir yasaya kavuşmamıza neden oldu. Koruma amaçlı imar planının evet, ilk kez tarifi geldi ve fiziki planın çok ötesinde, sosyal, ekonomik boyutları gözetken, uygulama araçları tanımlayan, katılımı öngören, kapsamlı bir anlayışta ele alınan bir planlama anlayışı getirdi. Plancılara önemli bir alan tanımladı, mesleki bir sorumluluk getirdi. Koruma amaçlı imar planlarının müellifi, ekip başı plancı olmak üzere bir ekip tarafından ya-

pılması zorunluluğu yine yasayla geldi. En az iki halk katılım toplantısı düzenlenecektir şeklinde getirilen hüküm, hepimiz için de iyi bir deneyimin başlangıcı oldu.

Bu konuda ciddi bir deneyim elde ettiğimizi ve kabul de gördüğünü düşünüyorum açıkçası. Evet, maalesef 648 sayılı Kanun Hükmünde Kararnameyle bu hüküm kaldırıldı. Ancak burada kendimize işneyi batırmamız gerektiğini düşünüyorum. Çünkü bu konuda kendi meslektaşlarımız maalesef bu katılım toplantılarının düzenlenmesinin sıkıntılarını ve gereksizliğini düşünerek, siyasilere kadar konuyu götürdüler ve bugün bu maddenin kalkmasıyla ilgili, kendi meslektaşlarımızın, serbest piyasada çalışan arkadaşlarımızın büyük sorumluluğu olduğunu düşünüyorum.

K o - ruma amaçlı imar planının yapımıyla ilgili, İller Bankası ve il özel idarelerinin bütçelerinde yeteri kadar ödenek ayrılması, yine Bakanlığın bu anlamdaki bütçesinin konması, önemli bir ekonomik finansal boyut getirdi. Aynı şekilde yüzde 10 katma değer vergilerinden, emlak vergilerinden toplanan paylarla il özel idarelerinde biriken payından, koruma amaçlı imar planı yapımından ilgili belediyelerin yararlanabileceğine ilişkin hükümlerin getirilmiş olması, koruma amaçlı imar planlarının yapımında da bir hız getirdi.

Ayrıca uygulamaya ilişkin önemli araçlar tanımlandı. Her ne kadar bugüne kadar işletemesek de, rant transferiyle ilgili, hak transferiyle ilgili önemli bir maddesi yer aldı. Ayrıca belediyelerde, valiliklerde ya da il özel idarelerinden KUDEP, Koruma Uygumla Denetim Bürolarının kurulmasıyla ilgili getirdiği maddelerle birlikte başlayan süreçte, ilgili idarelerde bu tip bürolar kurulmaya başlandı. İlk başta bunlardan kaygı duymuştuk, ama ben geldiğimiz noktada önemli deneyimler elde ettiklerini, onların da birer neredeyse Bakanlık elemanına dönüştüğünü, önemli işler yaptıklarını düşünüyorum. O zaman çok hızlıca bir de sorunları dile getireyim demiştim, çok özür dilerim, zaman tabi çok hızlı geçiyor. Bütüncül planlama, yani sit alanlarının ayrıştırılarak planlanmaması, kent bütünüyle birlikte planlanmasıyla ilgili yıllarca konuştuğumuz problem hala önümüzde duruyor, bunu maalesef aşamadık. Bir miktar etkileme geçiş alanlarıyla, hani o birlikteliğini sağlamaya çalıştığımız, eşzamanlı eğer yapabilme şansımız olursa bunu şans saydığımız bir dönemdeyiz, ama mutlaka koruma planlarının, imar planları süreci içinde birlikte ele alınması gerektiğini düşünüyorum.

Yetki kargaşası, planlamanın her alanında yaşadığımız gibi, koruma planlarında da çok ciddi bir problem olarak önümüzde duruyor. Kapadokya'da bugün maalesef hâlâ bir çevre düzeni planı elde edememiş olmamızın arkasında bu yatmaktadır. Kıyı alanlarında çok ciddi problemlerimiz var, kentsel siti korumalarla ilgili. Maalesef koruma amaçlı bir yasa olmasına rağmen, kıyıları koruma amacı gütmesine rağmen, 3621 sayılı Kıyı Kanunu, kıyılarda yer alan küçük ve kentsel sit niteliği taşıyan ya da kentsel arkeolojik alanların korunmasıyla ilgili önümüzde bir engel oluşturuyor. Sadece tescilli yapıların korunması konusunda çünkü bize olanak tanıyor. Onun dışındaki kısımlarda maalesef biz aşamadık uzun yıllardır, İller Bankası da bu deneyime sahip. Örneğin, Çanakkale'de Kilit Bahir, Sebdül Bahir gibi küçük kentsel yerleşimlerin imar planına savuşamamasının nedeni oldu. Daha öncesinde Marmara Adasıyla ilgili

aynı sıkıntıları yaşamıştık. Dolgu alanlarıyla ilgili problem yaşıyoruz, yine koruma amaçlı imar planlarıyla ilgili.

Yerel idarelerin sahiplenmediği planlamaların, korumanın gerçekleşme şansı yok. Biz bunu yılların deneyimi içinde gördük. Ne zaman ki yerel idareler sahiplenmeye başladılar, ancak o zaman bu konuda yol alabildik. Disiplinler arası bir çalışma gerektiriyor. Bu nedenle de ekip çalışmasının başında biz yer aldığımızı göre plancılar, bizim artık bu konudaki yeterliliğimizi mutlaka geliştirmemiz ki, üniversitemize büyük iş düşüyor. Şöyle hızlıca ben eğitim programlarımıza baktığımda, çok yakın dönemlerde evet butik dersler konulmuş, ama dört yıllık lisans döneminde ancak bir-iki dersle sınırlı kalmış görünüyor. Hemen hemen her üniversitemiz, şehir planlama bölümü olan her üniversitemizde ders konulmuş olmasını da sevinçle karşılıyorum.

Onay süreçleriyle ilgili sıkıntılarımız var, yine onu söylemek istiyorum. Bu konuda 648'le bir şans yakaladık, belki farklı yorumları olabilir bunun, ama bizim orada yapmak istediğimiz, 60 gün içinde, yani bir kez git-gel sürecini yaşadıktan sonra, ilgili idareler hâlâ kurulca onaylanmış, kurulca uygun görülmüş planları onamama konusunda direnmeleri halinde, resen yürürlüğe girmesiyle ilgili bir madde getirdik. Umarım bundan sonraki koruma amaçlı imar planlarında yaşadığımız sıkıntıyı giderecektir. Yalnız şunu söylemek istiyorum: Biz bugün geldiğimiz noktada, koruma amaçlı imar planları yapımında, özellikle belediyelerin planları onamaması, dava konusu edilmesi, uzun süreçlere yayılması gibi durumlar sonucunda planları bir türlü bitiremedik. Bakanlıkça ele alınan planlarda çok sıkıntı çektik ve böyle bir noktada acaba biz Bakanlık olarak yanlış mı yapıyoruz, kamu kaynağını boşa mı harcıyoruz gibi bir noktaya da geldik. Belki de bu süreçte öncü, ilke belirleyici görevini yerine getirmiş olan Bakanlık, bundan sonra biraz daha geride durarak, ilgili idarelerin kendi deneyimlerini elde etmeleri adına, onların bu süreçte daha etkin rol almaları doğrultusunda bir politika geliştirebiliriz.

NECATİ UYAR (Oturum Başkanı)- Sayın Şöhret Atasoy'a teşekkür ediyoruz. Gerçekten çok önemli konuların altını çizdi. Belki genel çerçeveyi de çizmiş oldu tartışma açısından. Geçmişten başlayarak, nasıl bu noktaya geldik, bugün neredeyiz anlamında da önemliydi. Dikkati çektiği bir şey vardı, bu yüzde 10 emlak vergilerinden ayrılan payın belediyelere, yerel yönetimlere ve il özel idarelerine kullanılması, bunun planlamada da kullanılması, restorasyon çalışmalarında kullanılmasına ilişkin bir uygulama sürecini yaşıyoruz 2004'ten bu yana.

Biz koruma komisyonunda aldığımız bir karar doğrultusunda odamız şöyle bir girişim başlattı. Bütün il özel idareleriyle, valiliklerle yazışma başlattık ve bu kaynaklardan bugüne kadar ne kadar para topladınız ve hangi işlerde kullandınız diye sorduk, çok ciddi sayıda veri elimize ulaştı. Bunu yakında bir yayın olarak ya dergide ya da bir belge halinde sizlere ulaştıracağız, koruma komisyonunun değerlendirmesinden sonra. Önemli sayıda yapının restore edildiğini, çok sayıda planın bu kaynaklar aracılığıyla yapıldığını. Yani Şöhret Hanımın söylediğinin altını veriyse dolduracak bil-

giler de artık elimizde var. Gerçekten bugüne kadar bazı şeylerin yapılamamasının önündeki önemli engellerden biriydi bütçe konusu. Tabii elde ediliş şekline ilkesel olarak birtakım karşı çıkışlarımız geçmişte de oldu, bu hâlâ da olsa da, korumaya kaynak aktarılmasının önemli olduğunu düşünüyoruz. Yani bunun doğrudan vatandaşın alınması mı gerekir, bütçeden mi karşılanması gerekir konusundaki ilkesel bir tartışma işin ayrı bir yanı, ama ayrılmış olan, elde edilmiş olan kaynağın, koruma açısından bakıldığı zaman olumlu sonuçları olduğunu da görüyoruz.

Ben hemen Sayın Ömer Kırıl'a sözü vermek istiyorum. Uzun süredir odamızın koruma komisyonu çalışmalarında aktif görev alan üyelerimizden biri.

ÖMER KIRAL

TMMOB Şehir Plancıları Odası Koruma Komisyonu Üyesi

Teşekkür ediyorum. Emel Hocamız koruma mevzuatıyla ilgili bir tarihsel geçmiş verdi bizlere... Bu sırada ben de düşündüm “acaba ben hangi dönemde şehircilik okudum?” diye. Ben Asar-ı Atika döneminde şehircilik okumuşum. O kadar da kötü değildi yani. Koruma konusundaki ilk dersleri de Gönül Hocadan aldım. Yani öyle bir ders vermiş ki, bugüne kadar koruma komisyonu dâhil konudan kopamadık.

Şimdi efendim ben biraz daha provokatif bir konuşma yapmak istiyorum. Yani Şöhret Hanım, Şöhret Hocamız, meslektaşımız tabii ki merkezi hükümette, daha fazla konuşma hakkı var. Onun için ben biraz kısa keseceğim, biraz da provokasyon yapacağım, Başkanımızın istediği gibi, provokasyon yapmazsak kızabilir.

Şimdi bir başka konuya da değineyim. Koruma komisyonumuz da zaten oldukça eskidir.

NECATİ UYAR (Oturum Başkanı)- Komisyonu korumaya almayı düşünüyor musunuz?

ÖMER KIRAL (TMMOB ŞPO Koruma Komisyonu Üyesi)- Evet, tescil edebilirsiniz bizi de. Bu arada ben okula girdiğimde, Venedik Tüzüğü dört yaşındaydı daha, onu da anıt olarak korudular.

Koruma mevzuatımızın tarihsel gelişimi sürecinde 2004 yılında 5226 sayılı değişikliklerle genişletilen 2863 sayılı yasa koruma mevzuatında niteliksel bir sıçrama yapmıştır. Buna karşılık 648 sayılı “Çevre Ve Şehircilik Bakanlığının Teşkilat Ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname İle Bazı Kanun Ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Hükmünde Kararname” ise çevre ve şehircilik alanında yeni bir kurumsal yapıyı getirirken koruma mevzuatında geriye gidiş yönünde niteliksel bir düşüşe yol açmıştır. Yani hele bir Şehircilik Bakanlığının kuruluşunda, modern şehirciliğin ve koruma sürecindeki katılımcılığın esaslarını ortadan kaldıran bir Kararname hakikaten talihsizliktir. Bunu söylemeden geçemeyeceğim.

Şimdi 2004’te koruma komisyonumuzu, daha doğrusu Odamızı 5226 sayılı Yasasının hazırlanması sürecine katmadılar. Yasa taslağını hazırlayan Bakanlık yetkilileri İstanbul’da bir senelik bir çalışma yapmışlar. Koruma Komisyonumuza bir şekilde bu taslak iletili. Komisyonumuz bunun üzerine çok ciddi bir çalışma yaptı ve Yasa tasarısındaki tanım maddesi, tanım maddesindeki fiziki boyuttan, sosyal boyuta geçme, sahiplilik modeli, koruma planlamasına katılımın süreçleri gibi konularda komisyonumuzun önerileri kabul görmüş ve yasalasmıştır. 5226 sayılı yasanın koruma alanına getirdiği olumlu katkılardan sonra 648 sayılı KHK yürürlüğe girdiğinde hakikaten derinden etkilendik.

Şimdi bu girişten sonra ben sunuşumu yedi tema üzerinden kurguladım. Aslında çok konu var, ama öncelik verdiğim yedi tanesini seçtim.

Bunlardan birincisi, yerleşme bütününde hatta İl düzeyinde bütünleşik kültürel miras ana planına ihtiyaç var. Mevzuat ne diyor bize? Eğer bir sit varsa, bir tane de koruma planı yapın diyor, ister doğal olsun, ister arkeolojik, ister kentsel.. Düşünün, bir belediye sınırı içinde beş tane sit olduğunu varsayalım. Koruma planları beş ayrı dönemde, beş ayrı plancıya ihale edilebilir, yaptırılabilir. Hepsinin yaklaşımı birbirinden farklı olabilir. Doğal sitleri katın, bir ili düşünün, sit sayısı artıyor. Bir bölgeyi düşünün, ülkeyi düşünün. Ülkeden başlayan, bölgeyle devam eden illerle ve sonunda belediyelerle biten “kültürel miras ana planlarına ihtiyaç vardır.

Kültürel mirasın somut ve somut olmayan öğelerini kapsayan ve ülkeden başlayıp yerleşme düzeyine kadar kademeli bir biçimde hazırlanacak bu ana planlar, sitlerin niteliklerini, koruma stratejilerini, önceliklerini, operasyonel programlarıyla uygulama süreçlerini tanımlayarak kültürel mirasın sürdürülebilir korumasını sağlamak için önemli bir araç olacaktır. Bu tür bir planlama yaklaşımı bizim mevzuatta yok. Mevzuat sadece diyor ki; sadece sit varsa, plan vardır. Dolayısıyla birinci tartışma konusu bence bu olmalı.

İkincisi, yerel yönetimlerin stratejik planlarıyla koruma planları arasında bütünleştirilmeye ihtiyaç var. Şimdi biliyorsunuz bu mali denetim yasaları var, 2000’li yılların başında, stratejik plan kavramını gündeme getirdiler ve bizim meslektaşlarımız dâhil, bu stratejik planları sadece kurumsal plandır, işte kalem kâğıt alınması için yapılan bir plandır diye algıladık, küçümsedik. Birinci nesil stratejik planları böyle geçirdik, ikinci nesil, üçüncü nesil stratejik planlama dönemine geldik, şimdi 2014-2019 planları hazırlanacak. Belediyelerin, il özel idarelerinin, özellikle ikisini sayıyorum, diğer ilgili kurumların da vardır tabi, bunların hazırladıkları stratejik planlar, aslında mekânsal içerikli kararları da kapsar. Yani bizim planlarımız imar planı ya da koruma planındaki bütün kararların stratejik plana, oradan performans programlarına, oradan da bütçeye geçmesi lazım. Bütçeye girmeyen herhangi bir kalem de, kalem oynatamazsınız. Uygulama yapamazsınız.

Bu ne demektir? Eğer koruma planınızın kararlarını stratejik plan dönemlerine göre etaplamazsanız, bütçe tekniğine göre formatlamazsanız ve stratejik plana yansıtamazsanız, uygulama yapamazsınız. Planlar neden uygulanmıyor? Alın işte bir neden daha. O zaman biraz önce Emel’in de bahsettiği gibi, planlama dili önemli koruma amaçlı imar planında. Koruma amaçlı imar planları –şimdi biraz sonra ona da değineceğim- hangi kararları alacaksa alsın, bunun uygulama formatı stratejik planın formatıdır, fişleridir. Yani performans programına –üç yıllıktır- giren ve oradan da bütçeye girecek formattır. Koruma planının kararları, stratejik plan formatına uygun hazırlanmazsa, yerel yönetimlerden kimse –genellikle mali işler dairesi uzmanları- sizin adınıza gelip de koruma amaçlı imar planını açıp, buradan acaba neyi stratejik plana, performans programına ya da bütçeye koyayım demez.

Dolayısıyla vereceğimiz koruma kararlarına ilişkin her bir lejant maddesi aslında bir

eylem planına referans vermelidir. Yani o alanda ne uygulanacak, nasıl uygulanacak, hangi kamu yatırımları yapılacak, belediye ne kadarını yapacak, il özel idaresi ne kadarını yapacak ya da bir başka kuruluş? Bu eylem planlarında kim, neyi, ne zaman yapacak, hangi parayla, hangi kaynakla? Bunlar belli olmalıdır. Eylem planlarının bir ön fizibilitesi olmalıdır, işin ciddiyeti burada. Eğer bütçeye bir mali kaynak koyulacaksa olsa olsa yöntemleriyle olmaz.

Diğer yandan eleştirel gözle bakıldığında stratejik planlar bugünkü yapısıyla statik bir planlama türüdür. Bu statik planlama türünde planlama dönemi içinde radikal değişiklikler yapamazsınız.

Koruma planları hazırlanırken uygulama sürecinin tasarlanması önem kazanıyor., Uygulama süreci için bir planlama. Belediyenin stratejik plan dönemleri var, bu değişmiyor. Bu durumda hazırlayacak her tür plan, ister imar planı, ister koruma planı olsun, bu beş yıllık dönemlere uyum sağlamalıdır. Üç yıllık performans program dönemlerine uyum sağlamalıdır. Dolayısıyla etaplama yaparken rasgele, dönemleri belirleyemeyiz. Bu ciddi bir iş, yaptığımız iş kamu parasını harcamaktır. Dolayısıyla uygulama sürecinde kamu kaynaklarının rasyonel kullanımı için planlar arasında bütünleşme ve uyum sağlamak bizim görevimizdir.

Üçüncüsü, sosyal ve ekonomik yerel kalkınma boyutu., Koruma planlarında fiziki boyut ön plandadır, sosyal ve ekonomik yerel kalkınma boyutu yoktur. Şimdi teknik şartnameye bakıyorum, teknik şartnamede aslında sosyal ve ekonomik konularda bazı başlıklar var. Bana göre yeterli değil, ama var. Ancak pratikte koruma planlarında genellikle fiziki boyutlar öne çıkıyor. Yasadaki tanıma bakarsanız, koruma alanı içinde yaşayan hane halkları ve faaliyet gösteren işyerlerinin sosyal ve ekonomik yapılarının iyileştirilmesinden, katma değer yaratan stratejilerinden bahsediyor.

Demek ki koruma planlamasında sadece binanın ve fiziki çevrenin korunması kastedilmiyor. 2004'e kadar yapı ve doku koruması vardı, planlar çok güzel de yapılıyordu,, hâlâ da yapılıyor. Binanın cephesi, çıkması, cumbası, dokusu, rengi, derken her şeye karar veriyoruz, kararlar genellikle teknokratik olarak tepeden iniyor. Teknik boyut ağırlıklı., ancak bu binanın içindeki kim yaşıyor acaba? Ona baktığınız zaman yoksul mudur, zengin midir, fakir midir, değil mi? Soylulaştırma,, invasion/succession süreçleri, yatay ve dikey sosyal hareketlilik gibi, bütün bu sosyolojik meselelere plancılardan dikkatli bir şekilde yaklaşması ve her bir yapı, artı onun içinde yaşayan ailelerin sosyal yapısını,, sosyal sorunlarını ve çözüm yollarını ele alarak planlaması gerekmez mi? Meslek kursları mı vereceğiz, işe mi yerleştireceğiz, hane halkı gelirini nasıl arttıracacağız ki, verdiğimiz krediyi geriye ödeyebilsin.

Yani korunması gerekli yapının restorasyonu ve güçlendirilmesi o yapı içindeki ailelerin ya da faaliyetlerin de güçlendirilmesini gerektiriyor. Sokak sağlıklılaştırma adı altında cephe boyamaları ile göstermelik uygulamalar yerine içindeki insanlar ve yaşayan ekonomik aktivitelerle bir canlandırmadan, güçlendirmeden, bir restorasyondan bahsediyoruz. Yani toplumsal dönüşüm, ekonomik dönüşüm ve tarihi çevrenin korunarak bu mekanizmalarla uyum içinde çalışması.

Dördüncüsü, şimdi koruma amaçlı imar planı tanımı var, kendisi yok. Yasadan ikincil, üçüncül mevzuatlara geçtikçe bazı proje tanımları geliyor. Çevre düzenleme projesi, yönetim planı, sokak sağlıklaştırma projesi, kentsel tasarım projesi, terimler olarak geliyor. Sonra bunların her birisi için de yönetmelikler çıkıyor, genel şartnameler çıkıyor, teknik şartnameler çıkıyor ve bir sektör oluşturuyor. Plan yok, proje var, projeler planın yerine geçiyor. Çünkü planın, yani düşündüğümüz anlamda kapsamlı, çok boyutlu bir plan, o plan içinde hangi alanlarda çevre düzeni projesi, hangilerinde sokak sağlıklaştırma, neresi için kentsel tasarım yapılacağı gibi kararlar verilmediği için, koruma planı değersizleşiyor. Dolayısıyla idareler ve politikacılar için daha kolay olan tekil projeler, parçacı uygulamalar planın yerine geçiyor, zaten plan da politikacılar tarafından istenmeyen bir şey.

Yani Ankara'da Ulus koruma planı 2005 senesinde göstermelik nedenlerle büyükşehir belediye meclisince iptal edildi. Ancak daha sonra Odamız tarafından açılan dava sonucunda belediye meclis kararı iptal edildi. Sonuç Ankara Ulus sit alanında 2005 senesinden bu yana koruma planı yok.. Belediyenin istediği tekil ve parçacı projeler Koruma Kurulundan geçirilerek uygulamalar yapıyor.

Bu projelerin ise, sosyal boyutu yok, ekonomik boyutu yok, katılımcılık anlayışı yok. 2004 öncesi fiziki koruma anlayışı 5226 sayılı yasaya rağmen sürdürülüyor. 2011 de 648 sayılı KHK ile koruma planlamasındaki katılımcı sürecin ortadan kaldırılması ile tarihi çevreler de sivil denetimden uzaklaşmıştır. Diğer taraftan planlama sürecinden katılımcılığın unistall edilmesi koruma mevzuatındaki diğer katılımcı mekanizmaların ortadan kaldırıldığı anlamına gelmiyor.

Koruma amaçlı imar planı tanımında yerel sahiplilik modelinin oluşturulması olanacağı getirilmiştir. Ayrıca sit alanlarında katılımcı alan yönetimlerinin kurulması öngörülmüştür. Şimdi plancılar, meslektaşlar, koruma amaçlı planlama çalışmalarında yerel sahiplik modelini geliştirmelidirler. Teknik şartnamede bu yok, yerel sahiplilik terimi yok. Yani bir sürü konu var var, fakat yerel sahiplilik nedir belli değil. Yani plancı koruma planı hazırlarken, yerel sahiplik modelini nasıl kurgulayacak? Bunun teknik şartnamede açıklamasının olması lazım. Yani planlama sürecinde yerel sahiplilik, plan uygulama sürecinde yerel sahipliliğin kurgulanması gerekir. Bakanlık bile yasadaki hükümleri dikkate almadan teknik şartname hazırlayabiliyor.

Yani diyelim ki koruma alanında bir, adada oturanlar tarafından seçilmiş temsilciler olabilir. Ada temsilcileri de adaların oluşturduğu alt bölgenin temsilcilerini seçerler, sonuçta bir koruma planı içinde yerel sahipliliğe dayalı katılımcı yönetim birimi oluşturabilirsiniz. Orada oturan kiracısı, ev sahibi, tescillisi, tescilsizi, hepsinden oluşan bir temsile, mekânsal temsiliyeti içeren bir yönetim birimi oluşturulabilir, yerel sahiplilik bu. Yerel sahiplilikle ilgili girişimlerde farkındalık eğitimi, bilinçlendirme ve benzeri bileşenlerle yerel sahipliliğin katılımcı boyu arttırılabilir. Bu planın uygulama sürecinde de denetim işlevi görebilir. Bu henüz açık, ama bu meslektaşlarımızın inisiyatifıyla olacak bir şeydir, teknik şartnameye bunun girmesiyle olabilecek bir şeydir.

Şimdi altıncı konu, teknik şartnameler; kentsel sitlerde hazırlanacak koruma amaçlı imar planı için bir teknik şartname var. Arkeolojik sitlere özgü bir teknik şartname yok, doğal sitler için de yok, karma sitler için de yok, tarihi sitler için de. 2004 den bu yana 5226 sayılı yasanın yürürlüğe girmesinden bu yana kaç sene geçti? Yedi sene geçti, sekizinci seneye giriyoruz, neden yok? Neden hazırlanmıyor?

Son olarak uygulama araçları; koruma ile ilgili uygulama araçlarımız yetersiz. Uygulama araçları dediğimiz zaman, sadece 2863 sayılı yasaya bakmıyoruz tabi. 2863'ün dışında, aslında koruma planlaması, imar mevzuatı ve belediye mevzuatıyla karşılıklı ilişki içinde bir üçgen teşkil ediyor. Bu üçü birden koruma alanındaki esas mevzuatı oluşturuyor, bu birinci halka. İkinci halkaya geldiğimiz zaman, Çevre Yasası var, Orman Yasası var, Millî Parklar Yasası, Mali Denetim mevzuatı, yani koruma alanında da bir külliyat var. Şimdi bütün bunlardan hareketle, koruma amaçlı imar planı hazırlanırken, her bir eylem planında, hangi araçların kullanılacağını belirtmemiz lazım.

Koruma alanındaki uygulama araçları gözden geçirildiğinde; örneğin taşınmaz aktarım hakkı, çok önemli bir araç, 5226 sayılı yasayla 2863 sayılı koruma yasasına girdi. Yedi sene geçti, Bakanlık bir iki girişim yapmasına rağmen, taşınmaz aktarım hakkı ile ilgili yönetmelik çıkmıyor. Katkı payı hesabı, kültür varlıklarını onarıma yardım, taşınmaz takası, taşınmaz karşılığı kıymetli hazine kâğıdı verilmesi, belediyenin kültür ve tabiat varlıkları ilgili görevleri, teşvikler, bağışlar, mahalle yönetimi, kültürel mirasın korunmasına gönüllü katılım,, kent konseyi, ortak hizmet projeleri tanımı, gibi araçlar korumayla ilgili mevzuatta yer alıyor.,O zaman koruma planlama çalışmalarında plan kararlarını hangi araçları kullanarak uygulayabileceğiz? Bu eski usul plan hükümleri yerine planlama kararlarının hangi uygulama araçlarıyla gerçekleştirileceğini de içeren eylem planları formatının stratejik planları, performans programlarını ve bütçeyi dikkate alarak geliştirilmesiyle mümkün olabilecektir.

Peki, Koruma Yasasında ve Belediye Yasasında bazı araçlar var. Peki İmar Yasasında var mı? Ne yazık ki bir kaç uygulama aracı dışında araç yok. İki önemli araç var; kamulaştırma ve arazi düzenleme. Ancak özellikle koruma alanlarında,18. Madde dikkatsizce uyguladığında miras yoluyla hisselenmiş tarihi yapılar bu kez eğer kadastral parsellerin biçimi yeniden düzenlenmişse bir daha hisselendirilmektedir. Daha önce imar uygulamalarıyla hisselendirilmiş tarihi dokuda mevcut imar mevzuatına göre özgün kadastral parsel geri dönemi yorsunuz. 1990 Ulus koruma planında, -Raci Hoca'yı sevgiyle anayım burada- tarihi dokuda oluşmuş kadastral parsellere geri dönmek amacıyla ıslah terimi koruma planı başlığının içine konuldu. Islah Yasasının arazi düzenlemesi yetkileri kullanılarak, kadastral parselin ilk haline dönüldü. Çünkü Ulus alanında Jansen planı ile arsa düzenlemesi yapılarak hisselendirilmiş, Yücel/Uybadin planı ile arsa düzenlemeleri yapılarak bu kez Jansen dönemindeki hisseli parseller tekrar hisselendirilmiş, sonuç olarak parselasyon üstüne parselasyon yapılarak, her parselde aşırı bir hisselendirme ortaya çıkmıştı. Ulus Koruma Islah Planı uygulamalarında Islah Yasasındaki arsa düzenlemesi kurallarıyla hisselendirmelerde geriye dönülerek özgün kadastral mülkiyetler yeniden oluşturularak tarihi dokuya uygun mülkiyet düzeni oluşturulabilmiştir.

Dolayısıyla bu tür sorun çözücü uygulama araçlarına ihtiyaç vardır. Koruma yasası yanında imar mevzuatında da bir dizi uygulama aracına ihtiyaç var. İmar mevzuatı için yeni uygulama araçlarını burada sıralamanın zaman kısıtı nedeniyle olanağı yok. Ancak tarihi çevrenin kentin önemli bir parçası olması nedeniyle imar mevzuatı kapsamında kentlerin yaşam ve mekan kalitesini artırıcı uygulama araçlarının geliştirilmesi halinde bu araçlardan da koruma planlarının yararlanacağı açıktır. Bu çerçevede koruma alanını şehirciliğin diğer alanlarıyla birlikte ele alarak bütüncül bir şehircilik reformuna, katılımcı bir yaklaşıma, zihniyete ihtiyaç bulunmaktadır.

Dr. CEYHAN YÜCEL

Şehir Plancıları Odası Kayseri Şube Başkanı

Teşekkür ediyorum Sayın Başkanım. Aslında benim de söyleyeceğim şeyler şu ana kadar dile getirilen şeylerden belki çok farklı olmayacak, ama ben daha kolay sorular sormayı tercih edeceğim size.

Soruya önce sabahki konuşmalarda, Türkiye için dile getirilen, koruma anlayışının gelişimine dair yaşananların özetini oluşturuyor. Ben de öncelikle konuyu evrensel düzeyde ne şekilde gelişmiş diye çok kısaca özetleyip, birtakım anahtar kavramları yakalamaya çalışacağım. Başlangıç olarak 50'ler, İkinci Dünya Savaşı sonrası dönem, biliyoruz ki dünyada korumayla ilgili çabaların da yön ve içerik değiştirdiği bir döneme karşılık geliyor. Dünya savaşlarında yaşanan yıkımların paralelinde, artık koruma anlayışının alan ölçeğine evrildiğini biliyoruz. Venedik Tüzüğü'nün de bunun en somut sonucu olduğunu söylemek mümkün. Bu anlamda 50'lerden itibaren, süreci kısaca özetlersek; dünya savaşları sonrası yeniden yapılanma, dünya üzerinde soğuk savaş döneminin başlaması, korumadaki kuram ve kavramlar üzerine ilginin artması, anıtlar ve tarihsel kent merkezlerine yönelik ilginin artması, 50'lerdeki temel, başlıca yaşanan gelişmeler.

Sonra 60'larda endüstrileşmenin hızlanması, toplumların bilinçlendirilmesi ve koruma adına ilk eğitim faaliyetlerinin ICCROM, ICOMOS aracılığıyla başlaması ve Venedik Tüzüğü'nün yürürlüğe girmesi, ülkelerce benimsenmesi; 70'lerde yaşanan enerji krizi, ekolojik kaygıların gündeme daha çok gelmesi ve hem kalkınma hedeflerinin hem de koruma hedeflerinin bir arada ele alınabileceği bütünselik koruma anlayışı üzerine düşüncelerin ortaya atılması.

80'lerde ekonomik gelişmeye paralel olarak yaşanan özelleştirme süreçleri, kalkınma hedeflerinin önceliğini arttırması, bilim ve teknolojiye yaşanan atılım ve yerel düzeyde, yerel kültüre dair ilk arayışların örnekleri olarak el sanatlarının canlandırılmasına yönelik arayışlar. 90'larda, Pazar ekonomisi, rekabet ve doğal felaketler yanında, tarihsel alanların yönetimi ve yeni koruma kavramları arayışlarına yönelik ilginin de canlanmaya başladığını görüyoruz. 2000'lerde ise, artık içeriğin daha genişlediğini, küresel kaygıların gündeme geldiğini, kültürel çeşitlilik ve kültürel bağların dile getirildiğini, soyut miras ve peyzaj koruma üzerine de daha sistemli çalışmaların olduğunu görüyoruz.

Bunları neden anlatma gereği duydum? Çünkü 70'lerde doğal ya da yapısal birikimi içeren dünya miras listesi uygulaması ile yerleşen miras algımız, artık her türlü somut ya da soyut yerel unsuru da içeren bir kültürel miras anlayışına erişti. Yaygın kabul gören bu anlayışta "Neyi koruyoruz biz?" sorusunun yanıtı, bize "miras" kalan değerleri koruyoruz şeklinde verilmektedir. Miras kavramını, geçmişte ve bugün elde edilen birikimi kapsamaması nedeniyle geçmişe dair bir içerik sunsa da, daha ziyade sonraki kuşaklara aktarılması arzu edilen değerleri içermesi nedeniyle aslında geleceği hedef alan bir kavram olarak ele almayı tercih etmekteyim. Bu nedenle konuş-

mamda miras kavramı bağlamında günümüzde, evrensel düzeyde ulaşılan noktaya dair birtakım temel kavramları belirtmeye çalışacağımç

İlk etapta, kültürel miras, bu bağlamda yapacağım ilk sınıflandırma. Neler bunlar? Bu daha çok alışık olduğumuz bir terminoloji: Anıtlar, bina grupları, sitler vb. şekilde özellikle ICOMOS ve ICCROM nezdinde yapılan tanımlarda, özellikle seçkin/üstün evrensel değer tanımına yapılan vurguyu burada dile getirmem gerekiyor.

Bir diğer sınıflandırma doğal miras. Burada da yine özgün doğal oluşumlar, özgün bitkisel oluşumlar ya da yine bilim, koruma ya da doğal güzellikler açısından farklı içerikteki doğal alanların sınıflandırıldığını görüyoruz. Burada da yine seçkin evrensel değer, UNESCO tarafından ön planda tutulan bir tanım.

Mesleki olarak bizim üzerine biraz daha fazla odaklandığımız tarihsel kentler diğer bir sınıflandırma kategorisini oluşturuyor. Bu bağlamda, yapı grupları, yapı parçaları ya da bütünlük taşıyan daha büyük ölçekteki yerleşmelerden bahsetmemiz gerekiyor. Bunlar da

- artık yerleşilmeyen,
- halen yerleşilmiş olan ve bu özelliğini sürdüren
- ve belki günümüzde çok daha fazla gündeme getirmemiz gereken 20'nci Yüzyıl'ın yeni kentleri olarak ele alınabilir.

Bir diğer yeni tanım, ülkemizde de yeni yeni kullanılmaya başlandı, ama bu anlamda yapılmış herhangi bir tescil çalışması var mı bilmiyorum: Kültürel peyzaj alanları. Bu tanım, insanın doğal çevresiyle olan etkileşimi üzerine oluşmuş ya da şekillenmiş alanları içeren bir tanım. Burada da sosyal, ekonomik, yönetsel ve-veya dini gerekliliklerden organik olarak ortaya çıkmış ve şimdiki formunu doğal çevreye bağlı ya da ona karşılık olarak oluşturmuş peyzaj alanları olarak tanımlamak mümkün.

Diğer bir sınıflandırma türü kültürel rotalar. Başlı başına rotanın kendisini ve önemini ifade eden somut öğeler ve önemli noktaların bir serisini ya da mekândaki dizilişini ifade eden bir tanım. Burada da uygarlaşma sürecinde oluşmuş olan değerlerin somut karşılıkları ve bunların coğrafya üzerindeki yayılmaları konuediliyor. Bu noktada, kültürel rotalarda, idari ya da fiziksel sınırların biraz daha ötesine geçen bir yayılma alanının da ortaya çıkacağını söylemek mümkün. Yine bir diğer gruplandırma, burada karşımıza çıkan soyut miras kavramı ki, bugünkü konuşmalarda da çeşitli kereler dile getirildi.

Bu sınıflandırma kapsamında ele alınan korunacak değerlerin neler olduğu dair aşağı yukarı hepimizin kafasında belli bir içerik mevcut. Dolayısıyla karşımıza, özet olarak topladığımızda; miras, yani koruma eylemine konu olması gereken değerlerin türlerine dair böyle bir liste çıkmakta. Peki, niye böyle bir listeyi yapma gereği duyuyoruz? Çünkü, dah abaşlangıç noktasında, koruma ile ilgili çalışmalarımızı yürütürken, miras kavramının böyle bir içeriğe sahip olduğunu düşünerek hareket etmemiz gerekiyor. Dolayısıyla bu içeriğin, az önce özetlediğim gelişme süreci içerisinde, önceleri somut, maddesel olarak başlayan, ama zaman içerisinde kazandığı anlamlarla

maddesel olmayana, soyuta doğru yöneldiğini yani koruma ve miras kavramının içeriğinin bu yönde evrildiğini görüyoruz. Bu nedenle, böyle bir içerik önümüzde durduğu için koruma konusundaki beklentilerimizi ve çabalarımızı da, amaçlarımızı ve yöntemlerimizi de değiştirmemiz gerekmekte.

Bugüne kadar dile getirdiğimiz ilkeler ya da uygulayageldiğimiz yöntemler, daha çok fiziksel ve mekânsal miras üzerine temellenmiş durumda. Dolayısıyla fiziksel planlama ya da mekânsal düzenleme pratiğinin çok ötesine geçmeye gereksinim gösteren bir kurumsal anlayış geliştirmemiz gerekiyor. Korumada salt fiziksel ve mekansal kaygıları gözetken planlama pratiğinin öncülü olacak yeni enstrümanlara ve ortamlara gerek duymaktayız ve duyacağız.

Peki, bu anlamda şöyle bir soru karşımıza çıkıyor; koruma amaçlı imar planı tanımı, bahsettiğimiz bu miras kavramını kapsayacak düzeyde ve içerikte mi? Yoğunlukla somut miras üzerine geliştirilmiş olan planlama, projelendirme, düzenleme araçlarından önce, artık soyut mirası da kapsayan içeriğiyle, miras yönetimi ve koruma yönetimi kavramları üzerine politikalarımızın belirlenmesi gerekiyor. Takip edebildiğimiz kadarıyla, henüz sadece alan yönetimi ve yönetim planı kavramları yasal olarak işleyişe girmiş durumda, ancak bu konuda sonuçlanmış pratiğimiz ne ölçüdedir, ilk soracağım sorulardan biri bu. Yine koruma terminolojisinde ve pratiğinde, planlama kavramını biz bugüne kadar daha çok koruma amaçlı imar planları tanımında kullandık ve kullanmaktayız, ama konu miras kapsamına giren soyut ve somut tüm değerler olduğunda, bu tanım acaba yukarıda saydığım bağlamda etkin bir koruma sistemine ve uygulamalarına olanak sağlar mı?

Koruma söz konusu olduğunda, değer ve anlam atfedilen tüm birikimin, bireysel değil toplumsal beklentilerle, salt ekonomik değil kültürel amaçlarla, yalnızca yerel ölçekte değil evrensel ölçekte de (dünya miras listesi örneğinde olduğu gibi) ve değiştirme-dönüştürme yöntemleriyle değil, mirasın özgün karakteristiklerinin en olanaklı şekilde muhafazasının sağlayan yöntemlerle korunması beklenir. Bu anlamda, koruma tutumunun ve algısının, miras koruması söz konusu olduğunda, muhafazakâr bir tavır göstermesi gerekliliği de bir sonuç olarak ortaya çıkıyor. Bu durumda, koruma amaçlı imar planlarımız, böyle bir tavrı gösterecek içerikte mi acaba diye de sormak gerekiyor sanırım.

Mesleki dilimizde yerleşik hale gelmiş olan imar planı tanımının, yukarıda sayılan koruma amaçları ve beklentilerine yanıt verir düzeyde olmadığını düşünmekteyim. Kentsel alanlar için kullanma eğiliminde olduğumuz imar (gelişme, kalkınma, ilerleme) kavramını tüm korunacak miras için kullanmak çelişkiler yaratıyor. Örnek olarak bilimsel çalışmalar dışında, hiçbir faaliyete izin verilmeyen birinci derece doğal ya da arkeolojik sit alanları için koruma amaçlı imar planlarının hazırlanmasını vermek mümkün. Korunacak alanların yenilenerek korunması ya da korunacak sit alanları içerisinde dönüşüm alanlarının belirlenmesi gibi bozucu değişiklikleri ya da yenilikleri öngören arayışları, koruma eyleminin söz konusu olduğu/olacağı bir ortamda açıkçası tehlikeli bulmaktayım. Aynı şekilde, imar kavramının bu anlamda koruma çalışmalarını ne kadar desteklediğini ya da koruma bağlamına ne kadar uygun

olduğunun sorgulanması gerektiğini düşünmekteyim. Dolayısıyla, koruma ve planlama ilişkisi üzerine temellenen eylemlerimiz için, işleyişi ve dilimizi/terminolojimizi yenilememiz gerekiyor.

Bir diğer konu neyi koruyoruz, ne ile ve kim/kimler ile koruyoruz? Koruma kapsamına aldığımız değerlerin mevzuatımızdaki tanımlarının karşılık olarak yer bulduğu alan tespit ve tescil kriterleridir. Bunların güncellenmesi gerekiyor. Çünkü halen işleyişte olan tespit-tescil ölçütlerimiz, öncelik olarak zaman kavramını, zaman vurgusunu ön plana çıkaran kavramlar. Ama artık bunların yerini değer, anlam, yerellik, otantiklik ve benzeri ölçütlerin alması gerekiyor. 20. yüzyılda üretilmiş olan mimari ve kentsel birikimin de, artık koruma disiplini içerisinde yerini bulması gerekiyor. Maalesef günümüzde kentsel dönüşüm arayışlarının şiddeti, özellikle bu 20'nci yüzyılda oluşmuş kentsel alanlarda çok daha fazla artmış durumdadır.

Diğer bir konu yetki-sorumluluk konusu. Korumada yetki-sorumluluk dağılımında, yeni kurumların varlığı karışıklık yaratmakta. Özellikle KUDEB'lerin görev tanımları ve etkinlik alanları açıkça tanımlanamadığından, koruma bölge kurulları ile yetki kargaşaları ortaya çıkmakta. Yine özellikle yerel yönetimlerde koruma adına, ilginin ve etkinliğinin artması oldukça ümit verici. Mali kaynakların artması da, bu ilgiye ivme kazandırıyor. Tabii bunun sonucunda koruma bölge kurulları üzerine düşen sorumluluk ve iş yükü de giderek yoğunlaşmakta.

Bildiğiniz gibi koruma sistemimizde merkezi yönetimin rolü ve sorumluluğu esas. Bakanlık nezdinde, genel müdürlükler ve kurullar baş aktör olarak rol oynamaktadır. Zaten konunun evrensel ve ulusal düzeydeki kültürel içeriği de bunu gerektirir. Dolayısıyla kurulların korumadaki birikimi ve tecrübesine dayalı yaşamsal rolünün ve saygınlığının zedelenmemesi gerektiğini düşünmekteyim. Koruma sistemimizde merkezi yönetimin rolü ve sorumluluğunun esas olduğunu söylemiştim. Uygulamada hızlı sonuçlara ulaşma adına, özellikle KUDEB'ler üzerinden uygun olmayan işlerin gerçekleştirilmeye çalışıldığı görülmekte. Kendi tecrübelerime, kurul deneyimlerime dayanarak söylüyorum ki, özellikle yerel yönetimler ya da valilik nezdinde, kurula proje göndermemek için, yapılan uygulamaların KUDEB üzerinden ve KUDEB yetki alanına giren tanımlarla (basit onarım ya da bakım faaliyetleri adı altında) yürütülmeye çalışıldığını görebiliyoruz.

Baştan beri sözünü etmeye çalıştığım miras kavramı ve içeriği üzerinde bir değerlendirmede bulunabilmek, bir yorumda bulunabilmek, ancak o konuda elde edilecek deneyim ve birikimle mümkündür. Koruma kurulları bu anlamda, tıpkı diğer ülke örneklerinde de olduğu gibi, bu deneyime ve birikime sahip meslek mensuplarından oluşacak şekilde kurgulanan bir uzmanlık ekibidir. Bu nedenle kurullarda, alanlarında uzman niteliği bulunan kişilerin yer alması gerekir.

Ancak, kurul üyelikleri için gereken uzmanlıkların türü ve niteliği konusunda, sistemimizde ne tür ölçütler ya da tanımlar belirlenmiştir ya da uygulanmaktadır? Daha önceki 5226 sayılı değişiklikten önceki uygulamada, en azından bunların akademisyen ya da belli meslek alanlarından olması söz konusuydu. Ancak hem 5226, hem de

en son 648 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname'den sonra artık, bu alandaki kurul üyeliklerinin belirlenmesi konusunda, kimlerin kurul üyesi olacağına dair kurallar şeyler iyice esnemiş durumda. Yani daha belirsiz bir görevlendirme yapısı var.

Mirasın korunması temel bir politika olarak, içeriğinin zenginliği de göz önünde bulundurulduğunda, bütüncül bir bilinç ve tutum gerektirmekte. Bu nedenle kamusal bir devlet yükümlülüğü olarak tek elden bir yönetim yapısını da beraberinde gerektirir. Sözü edilen son yapılmış olan düzenlemelerle, Bakanlıklar arasında yapılmış iş-bölümü sonucu, yeni görev ve örgüt tanımlarıyla yaratılan çoklu yönetim mekanizması, örneğin kültürel peyzaj alanları, kültürel rotalar ya da ülkemizde örneğini çok sık gördüğümüz karma sitleri üzerinde zararlı sonuçlar doğurucu niteliktedir. Zaten bürokrasimizin ağırlığından hep şikâyet ederiz. Bir de daha Bakanlıklar nezdinde başlayan bir ayrışma, uygulamada nelere yol açacak, açıkçası insan pek ümitkâr olamıyor. Özellikle doğal sitlerin ve doğal koruma alanlarının burada farklı bir Bakanlıkta, Şehircilik Bakanlığı bünyesinde örgütlenmesinden bahsediyorum. Koruma sisteminin işleyişinin; politikalar, ana uygulama araçları, ölçütler ve yöntemler bağlamında tek elden ve kesinlikle uzmanlık deneyimi ve birikimi ile yürütülmesi gerekmektedir.

Kentsel sitlerin mekânsal planlamalarında zorunlu kılınan şehir plancısı müellifliğinde uzmanlardan oluşan planlama ekibi marifetiyle planların üretilmesi yöntemi, son yıllardaki en kayda değer gelişme açıkçası. Böylece bu yapı içerisinde, korunacak kentsel mekânda korunmaya önerilecek eserlerin tespiti, tescilli eserlere uygulanacak müdahale yöntemlerinin belirlenmesi, doku içerisinde yer alan, tescil gerektirmediği halde dokuyu tamamlayan ya da dokuya katkı veren oluşumlara dair önerilerin geliştirilmesi ve doku içerisinde gerçekleştirilecek yeni yapılara yönelik önerilerin belirlenmesi mümkün olabilmektedir.

Daha önceki koruma planlarında, hep özellikle yeni yapılaşmaların nasıl olacağı ya da yeni nelerin korumaya önerileceği konusunda çok daha muğlâk çözümlerin olduğunu biliyoruz. Ancak bu uzmanların bir araya geldiği yapı içerisinde, daha plan aşamasında çok sağlıklı, detaylı kararlar üretilebiliyor. Ancak mevzuatımızda olduğu haliyle, yalnızca tescilli ve tescilsiz yapı ayırımına dayalı bir sınıflandırma, koruma amaçlı planlarda kentsel sitler için artık yeterli olamamaktadır.

Yine buna paralel olarak, kentsel sit ve koruma alanlarına yönelik sınırlar bağlamındaki ayrışma da önemli bir sorun noktasıdır. İşleyişimizde sit/koruma alanı ya da bu alanların dışında kalan alanlar olarak sınırlandırıyoruz. Bu şekilde sit/koruma alanının içi ya da dışı biçimindeki mekanik bir ayrıştırma yetersiz kalmaktadır. İlke kararlarında “etkileme geçiş alanı” olarak tanımladığımız, geçiş bölgelerine ya da tampon bölgelere (buffer zone) yönelik tanımlamaların yapılması ve bunların yasal zemininin oluşturularak uygulama gücünün artırılması gerekiyor.

Son bir konu; koruma kurulu üyeliklerine yönelik müdahalelerdir. Gerek koruma amaçlı planların, gerekse kentsel ve mimari ölçekte proje uygulamalarının onayı aşamasında endişe yaratıcı sonuçlar ortaya çıkmaktadır. Koruma amaçlı planlamada,

plan hazırlama sürecinde söz konusu olan müelliflik ölçütlerine dair getirilen ilkeler ve tanımlar, ne yazık ki diğer ölçekteki çalışmalar için, Ömer Bey'in çok güzel sıraladığı farklı projeler için söz konusu değil, özellikle restorasyon projelerinde. Tabii bu durum, proje onayı aşamasında inisiyatif gücünün proje sahibine doğru kaymasına yol açmakta. Çünkü kurul üyeliklerine dair kriterlerimiz de şu anda giderek muğlaklaşmış durumda, dolayısıyla proje onayı aşamasında inisiyatif gücü, proje sahibine doğru kaymaktadır. Proje sunan uygulayıcıların yeterliliği ve niteliği konusunda herhangi bir kıstasımız var mıdır ya da olmalı mıdır? Sanıyorum bu konunun da tartışılması gerekiyor.

Koruma amaçlı planların, uygulama sürecinde yer alacak tüm aktörler için açık ve anlaşılır bir şekilde, tüm yardımcı bilgi ve belgelerle birlikte hazırlanması gerekiyor. Plan açıklama raporlarının arkeolojik, sanat tarihsel ve mimari araştırmalar, plan kararları, plan notları, tasarım rehberleri, tipolojik öneriler ve benzerleri gibi çalışmalarla bir bütün halinde hazırlanması, özellikle yerel yönetimdeki uygulayıcılara büyük kolaylıklar sağlamakta. Çünkü müellifin planı tamamlamasının ardından, uygulama sürecinde planı uygulayacak olan mekanizmaların ve aktörlerin, plan kararlarını çok sağlıklı bir şekilde, net bir şekilde anlayıp, uygulayıcılara da bu anlamda yol göstermesi gerekiyor.

NECATİ UYAR (Oturum Başkanı)- Teşekkür ediyorum Hocam. Bir konu Sayın Ceyhan Yücel'in dikkati çektiği bir konu, ekip çalışması konusunda geçmişte olmayan bir şey değil, belli bir noktaya geldik. Artık ekip çalışması ile yasal tanımlar içine girmiş şekildeki ekip tanımlamasıyla, koruma amaçlı imar planlarını elde etmeye çalışıyoruz, ama kurullardaki uygulamalar ya da pratikteki uygulamaya baktığımız zaman, aslında çok ciddi sorunlarımız var. 2004'ten bu yana oturmamış bir ekip çalışmasıyla götürüyoruz. Pek çok kurulda şunlarla karşılaştık: Koruma kurulları her uzmanın kendi raporunu ayrı ayrı hazırlayıp getirmesi gerektiği gibi, aslında bir ekip çalışması mantığına ters bir istekte de bulundu, bunlarla da karşılaştık. Yani sanat tarihi raporunun ayrı olması, arkeolog raporunun ayrı olması gibi, bir ekip çalışması mantığıyla aslında bağdaşmayan uygulamaları gördük. Kaldı ki birçok plan, birçok meslektaşımız da bunu yaptı. Aslında uzmanlar burada sadece imza düzeyinde kaldılar ya da kendileri ayrıca hazırladıkları ve verdikleri rapor düzeyinde kaldılar.

Bu konu, sanıyorum özellikle kentsel sitler açısından, bizim açımızdan ekip çalışması mantığının nasıl oturtulması gerektiği, bir plançı, mimar ve sanat tarihçisinin, peyzaj mimarının, arkeoloğun bir araya geldiğinde neleri tartışıp, neleri aslında plan kararına dönüştürecek şekilde bir arada, bir masa etrafında çalışması gerektiği konusunu, herhalde bizim ciddi tartışmamız, konuşmamız gerekiyor. Her ne kadar yasal düzenlemeye bir ekip çalışması girmişse de, bu planların büyük bölümünde maalesef ekip değil, ayrı ayrı uzmanların çalışması söz konusu şu anda, bir ekip çalışmasına dönüşemedi. Teşekkür ediyorum.

Bu oturumdaki son konuşmacımız, uzun yıllardır koruma kurullarında görev yapan bir meslektaşımız, Sayın Melike Gül, Antalya Koruma Bölge Kurulundan, buyurun.

MELİKE GÜL

Antalya Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü

Ben de dinledim ve izledim ki, bütün konuşmacıların hemen hemen tespiti aynı. Sayın Oturum Başkanımızın şimdi dile getirdiği tespitler de zaten benim sunumumda yer alacak tespitler.

Ben sunumumu koruma amaçlı imar planlarını inceleyen taraf olarak, bizim sevgili plancı arkadaşlarımızdan, meslektaşlarımızdan beklentilerden bahsetmek istiyorum. Yani koruma amaçlı imar planlarının kurulda değerlendirme ve onay süreci var. Tamam, onlar bir uzun süreç alıyor, ama bunların öncesindeki süreci nasıl kısaltırız da, biz bu koruma amaçlı imar planlarını daha hızlandırırız konusunda tespitlerim olacak. Çünkü ben de katılıyorum ki, artık yerel yönetimler koruma amaçlı imar planlarını masraflı ve uzun süreçler olarak gördükleri için yapmamak konusunda ellerinden geleni yapıyorlar. Yani bir koruma amaçlı imar planlarına alternatifler geliştirilmeye başlandı. Örneğin, hepimizin konuştuğu gibi 648 sayılı Kanun Hükmünde Kararnameyle, koruma amaçlı imar planı yapılması için en çok üç yıl süre verilirdi. Bu süreç kaldırıldı ve sınırsız derecede, kurulun da yetkisine bırakılarak, geçiş dönemi yapılanma koşullarıyla uygulamalar devam ettirilebilir hale getirildi.

Kentsel sit alanlarında koruma amaçlı imar planı yaptırmamanın bir başka alternatifi de, yine Ömer Hocamın tespitlerinden birisi olan sokak sağlıklaştırmaları adı altında. Bu şimdilik yönetmelik gereği, Hocamın çok zor bulduğu internette, yönetmelik gereği, koruma amacı imar planı bulunmayan alanlarda bir sokak sağlıklaştırma projesi hazırlanmıyor. Ancak özellikle Tarihi Kentler Birliğinin, bu hükmün kaldırılması konusunda, Şöhret Hanım da bu sıkıntıyı biliyor, ciddi baskıları var. Çünkü koruma amaçlı imar planı yerel yönetimler, yani söyleyeceklerimin hepsi genel tespitler, bunun dışında kalanları da hariç tutuyorum. Genel olarak yaptırmak istemiyorlar, uygulamaya, pratiğe dönük olan, bir nevi makyaj olarak görünen sokak sağlıklaştırma projeleri de, koruma amaçlı imar planı yaptırmama alternatifleri olarak gündemimize geldi ve buradaki koruma amaçlı imar planı zorunluluğu da kaldırılması konusunda gündemde. En azından onu da bilelim.

Koruma amaçlı imar planının hazırlanması ve kurullarda değerlendirilmesi aşamasında en önemli etken, planları hazırlayan meslektaşlarımızın, yerel yönetimlerin, mevzuat ve prosedür konusunda yönlendirilmemesi, planların eksik bilgi ve belgelerle kurul müdürlüklerine sunulması geliyor. Yani bu bahsettiğimiz Büyükşehirler değil sadece Türkiye'nin genelini oluşturan alanlar, çok kısıtlı ilçeler, küçük beldeler var ve onların başkanları iyi niyetli olarak koruma amaçlı imar planı yapmak istiyorlar, bu işi bir meslektaşımıza veriyorlar. Ancak meslektaşımızın, başkan çünkü onun yönlendirmesine muhtaç, yaptığı hatalar da planın sürecini uzatıyor.

Çünkü Koruma Amaçlı İmar Planı Yönetmeliğinin 8. maddesi diyor ki; yerel yönetimler ya da kurum planı hazırlar, kurul müdürlüğüne sunar, kurul müdürlüğü yönet-

meliğe göre inceler ve yönetmelikte eksik ise herhangi bir maddesi, bunu iade ederler. Sonuçta bu iade süreci de planın uzamasında diğer başka bir etken olarak önümüzde duruyor. Biz de müdürlüğe gelen planları Yönetmeliğe göre inceleyip, eksik olanları ne yazık ki iade ediyoruz.

Sit alanı olarak koruma statüsünde bulunan alanların, koruma amaçlı imar planlarının hazırlanması hepimizin konuştuğu bir gerçek, yasal zorunluluk olarak da önümüzde duruyor, ama koruma amaçlı imar planları yapımı için en çok ihtiyaç duyulan bölgelerin de, kentsel sit alanları ya da kentsel arkeolojik sit alanları olduğu da bir gerçek. Koruma Amaçlı İmar Planı Yönetmeliğinde, Tespit Tescil Yönetmeliğinde, 720 sayılı İlke Kararında ve Koruma Amaçlı İmar Planı Teknik Şartnamesinde, kentsel sit alanı tanımı aynı şekilde tanımlanıyor.

Buna göre Şöhret Hanım da bahsetti. Kentsel sit alanları, yapıların ya da öğelerin tek başına olmasından ziyade, bunların bir bütün olarak bir arada bulunmasından dolayı önemli alanlar. Yani tanımdan da anlaşılacağı gibi, kentsel sit alanının bütünü oluşturan elemanlar, diğer sit alanlarını oluşturan elemanlara göre çok daha bütünün bir parçası ve her biri özel. Yani kaybedilmesi durumunda bütünü etkileyecek öğeler. O nedenle kentsel sit alanları bir an önce planlaması yapılması gereken alanlar ve en vazgeçilmez elemanı olan insanın da alanda kalması gereken, yaşaması gereken alanlar.

Dolayısıyla en son çıkan Kanun Hükmünde Kararnameyle süre kısıtlaması kaldırılan duruma düşmemesi gereken alanlar. Yani kentsel sit alanları, geçiş dönemi yapılanma koşullarıyla ömrünü sürdürmemesi, bir an önce koruma amaçlı imar planına sahip olması gereken alanlar. Hani arkeolojik alanlar, doğal sit alanları, onlar da vazgeçilmez sit alanlarımız, ama orada müdürlük olarak, Bakanlık olarak belirleyeceğimiz yapılanma koşulları, ileride koruma amaçlı imar planlarını çok da etkilemeyecek nitelikte kararlar olabilir. Kentsel sit alanlarında getirilecek yanlış bir karar, hani uygulamaya dönük de olsa, bütün alanın geleceğine etkisi olabilecek kararlardır. Yani onu da konuştuğumuz gibi, Yasada çok geniş yer alıyor diye eleştirilen koruma amaçlı imar planı tanımı, aslında tüm sit alanlarına yönelik olmakla birlikte, kentsel sit alanlarını anlatmaktadır. Kentsel sit alanlarıyla ilgili bir oturum, ama yapılan konuşmalara da dikkat ettiyseniz, genelde koruma amaçlı imar planı, koruma, sit kavramları, kentsel sit alanları üzerinden götürülmektedir.

Gelmeden önce mevzuatla ilgili geniş bir tarama yaptığımda, 88 yılında yüksek kurulun aldığı bir karar var, 7 sayılı karar, “*Koruma amaçlı imar planlarıyla ilgili yönetmeliğin hazırlanması*” başlığını taşıyor. Burada plancıları yönlendirmek amacıyla bir taslağın hazırlanması istenmiş, 88 yılında. Bunun yönetmelik haline gelmesi 2005 yılını bulmuştur. 2005 yılına kadar nasıl hazırlanması konusunda belirsizliklerin olduğu, hangi belgelerin hazırlanması konusunda bir konuşulanlar vardı, ama yasal belge olarak nelerin hazırlanmasının gerektiği, çıkartılan yönetmelik ve bu yönetmeliğe bağlı çıkartılan şartnamede de çok net olarak yer almıştı. Şartname o kadar detaylı bilgi, belge ister ki, bunlar sayfalarca, şunlar, şunlar, şunlar olmalıdır şeklinde detaylı olarak sıralanmıştır.

Şimdi yönetmelik ve şartnamede bu kadar açıklayıcı olmasına karşın, yani benim gerek Emel Hocamın tespiti, diğer konuşmacılarımızın tespitleri var. Mutlaka bu gösterimler düzeltilmelidir, ne olmalıdır, ama benim şu andaki sıkıntım, mevcutta da bir durum var. Bu durumu taşımayan planlar da var. Yani biz mevcutta bunları, bunları yapıyoruz da, bununla karşılaşıyoruz diye bir durum yok. Aslında mevcudu da yapmıyoruz biz, meslektaşlarımız ve hepimiz olarak. Bunlar çok net olmasına rağmen plan müellifleri ekibi çok net yani, oda üye belgesi istiyor, şu olacak, bu olacak diye yazıyor yönetmelikte. O belgeler eksik olarak sunuluyor kurum müdürlüklerine, yani madde madde sıralayıp, şunları hazırlayacağız diye bir dosya hazırlanması gerekirken bile, bunlar yapılmadan eksik olarak sunuluyor. Diğer mevzuatlara, yani koruma planı hazırlayınca çok bağımsızımız gibi diğer mevzuatlara aykırı bir sürü kararlar getiriliyor planlarda. Üst ölçekli plan kararları ne yazık ki dikkate alınmıyor. Dönüp bakıldığında getirilen kararların üst ölçekli planlarla aykırı olduğu tespit ediliyor, bu da ayrıca bir onay sürecini uzatıyor. Yani o kadar basit, onaylı hali hazır, kadastral haritalar kullanılmıyor, parsel ölçeğinde kararlar oluşturulmuyor. Yönetmelikte, teknik şartnamede özellikle kentsel sit alanları için ve şimdiye kadar kullanılabilen, iyi örnek olarak elimizde bulunan örneklerle de baktığımızda, hep parsel ölçeğinde kararlar getirilmesi bu planların uygulanabilirliği açısından önemli, ama bunlar yapılmıyor. Sit alanlarının çevresi etüt edilmiyor.

Yönetmelik çok net söylediği halde, bu alanlar etkileşim geçiş alanlarıyla birlikte planlanır dediği halde, planlama sınırları sadece sit sınırlarıyla tutuluyor. Bu planlar bizim önümüze geldiğinde, yönetmelik böyle söylüyor arkadaşlar, bir de etrafına bakın diye bizim iademizde, bunlar yeniden değerlendirmeye alınıyor. Özellikle kentsel sit alanları, çevresiyle birlikte planlanması gereken alanlar ve eski kent merkezinde yer alan alanlar. İlke kararında bahsedilen, Kanun Hükmünde Kararnameyle Yasaya eklenen, etkileme geçiş alanı tanımı da aslında bir derece kentsel sit alanlarının çevresinde belirlenmesi gereken alanlar olduğunu söylüyor.

Çünkü diğer statülerine baktığımızda, mesela üçüncü derece arkeolojik sit alanı, planlamaya konu olan alanlar, birin bir nevi etkileme geçiş alanı ya da tampon alanı gibi ya da doğal sit alanları da o şekildeydi, ama kentsel sit alanlarının tampon bölgesi etkileme geçiş alanları oluyor. Planlama ekibinde yer alan uzmanların her birinin kendi meslek alanlarıyla ilgili katkısı, tespitleri, önerileri, plan kararlarının bilimsel temellerini oluşturmaktadır. Biraz önce Necati Beyin söylediği gibi de, kentsel sit alanlarında sosyolog, restorasyon konusunda uzmanlaşmış mimar, peyzaj mimarı, sanat tarihçisi, hepsi yönetmelikte tarif edilen doğru meslek gruplarıdır ve koruma amaçlı imar planının vazgeçilmezleridir. Çünkü bu öğelerin hepsi kentsel sit alanının vazgeçilmesidir.

Ne yazık ki hazırlanan planlarda, söz konusu meslek uzmanları, yani sırf ekipte var mı? Var, şeklinde yer alıyor. Hazırlanan plan açıklama raporunda metin olarak yer alıyor ya da plandan bağımsız açıklama raporları şeklinde sunuluyor. Oysa plan müellifi ve ekip başı olan, yasanın da tanımladığı biz şehir plancılarının, mesleğimizin de gereği olan koordinasyonu sağlaması, planda hangi verileri, hangi uzmanlardan al-

ması, aldığı veriyi planlara nasıl ve hangi kararlarda kullanması gerektiğini bilmesi, ekip ruhunu plana yansıtmayı gerektirken, sadece bu tür çalışmalar -*yine genelden bahsediyorum, yapılanları hariç tutarak*- bir nevi tek belge olarak kurul müdürlüklerine ya da kurulların önüne sunuluyor. Çok gündeme gelen halkın katılımı toplantıları, yani bu 2004 yılında çıktığında ben de çok heyecanlanmıştım. Gerçekten katılımcı bir planlama olacak diye, ama görüyoruz ki iki tane toplantı yapılıyor, kurula sunulan planlar, gelip diyor ki ben iki tane toplantı yaptım, toplantıda halk şunu şunu dedi, ben de planı olarak bu halkın dediğini plana şöyle yansıttım, toplantıda getirilen sorunu ben planda şöyle çözümledim diye bir açıklama gelmiyor ne yazık ki koruma amaçlı imar planlarında. Dolayısıyla halk da planın bir parçası haline getirilememiş oluyor.

İnsanın planın vazgeçilmezi olduğunu özellikle vurguladım. Hiçbir zaman istemediğimiz kentsel sit alanları, insansız yaşasın, bu hale gelsin. Bir de parsel ölçeğindeki kararlar kentsel sit alanlarında. Yine parsel ölçeğinde getirilen kararlar, koruma amaçlı imar planları için çok önemli. Çünkü 720 sayılı ilke kararı, sadece tescilli yapı bitişikleri ve karşı cephe alan parsellerde kurul yetkisini veriyor. Onun dışındaki bütün yetkiler yerel yönetimlerce yapılmakta. Her yerel yönetimde, yani o herkesin bahsettiği o Büyükşehirler gibi yerel yönetimler değil, bir basit fen memuru var, bir basit harita teknikeri var. O insanlarla bu planlar yürütülüyor. O yüzden planların, hani belki lejantının da çok açık ve net olması, bu yüzden de önemli. Bütün sorunları çözüyor olması da çok önemli. Çünkü bir koruma amaçlı imar planı hazırlanıyor, onaylanıyor, sunuluyor, yerel idareye gönderiliyor, yerel idare sonra onu uygulayamıyor, anlamıyor çünkü. Çok net bir şekilde bu planların anlaşılır ve olumsuzluk içermeyen, uygulayıcının önüne gelmiş bütün sorunları, daha önceden düşünüp çözümlemiş olması gerekiyor ki, bu planlar uygulanabilir planlar olsun.

Koruma amaçlı imar planları gerçekten en önemli yasal gereç şu anda bu alanların yaşatılabilmesi için. Yönetmelik ve şartnamede bu kadar net belirtilmişken, en azından kurulda değerlendirme sürecini demiyoruz. Orada kurul üyelerinin çeşitli istekleri oluyor ya da onayda sıkıntılar yaşanıyor, ama hazırlama sürecinde kurul müdürlüğüne sunulma sürecinde, üzerimize düşen sorumluluğu meslek olarak yerine getirmemiz gerektiğini düşünüyorum. Bunun için belki bir eğitim seminerleri olabilir, bizim Bakanlığımızla birlikte düzenlenecek. Yerel yönetimlerin bilgilendirilmesi, bu koruma amaçlı imar planında, en azından elimizdeki mevzuat gereği, şunlar, şunlar olması gereken planlardır şeklinde bilgilendirilmesi, belki koruma amaçlı imar planlarına alternatif arayışlarına da bir son verecektir.

SORULAR, KATKILAR, YANITLAR

NECATİ UYAR (Oturum Başkanı)- Sayın Melike Gül'e teşekkür ediyoruz. Dikkat çektiği bir konuya ben tekrar dikkat çekip, sözü salona vermek istiyorum. Yani bize düşen görev kısmında, evet çok önemsiyoruz, ekip çalışması yasaya girdi, yönetmeliğe girdi diyoruz, ama ekip çalışmasını biz beceremiyoruz. Beceremeyenlerin başında şehir plancısı var, ekip başı çünkü şehir plancısı.

Diğer taraftan, 648'de bu halkın katılımı toplantılarının iptal edilmesine üzüldüğümüzü söylüyoruz, ama Melike Gül'ün dikkat çektiği önemli bir konu. Evet, bu toplantılar hep yapıldı, orada tartışmalar yaşandı, ama bu tartışmalar gerçekten plana yansdı mı, yansımada mı? Ben de yaşadığım örneklerde pek çoğunda yansımadığını biliyorum, görüyorum. Dolayısıyla halkın katılımını önemsiyoruz, bununla ilgili araçları da önemsiyoruz, kalkmasına da üzülmüyoruz bu toplantıların, ama diğer taraftan çok da iyi kullanamadığımızı görüyoruz. Benzer bir şeyin ekip çalışmasının da başına gelmemesi için, aslında bunun gerçekten bu ekip çalışmasının nasıl olması gerektiği konusunda şehir plancısının buradaki koordinasyon görevini nasıl yapması gerektiği konusunda herhalde biraz daha kendimizi eğitmemiz gerekecek. Ben şimdi biraz gecikmeyle başladığımız için, öğlen yemeği saatinden de çok fazla yemeden sözü salona bırakmak istiyorum, katkı ve sorularınız için.

Söz salonda, sırayla söz vermek istiyorum. Önce Güven Hocamın bir sözü vardı. Buradan başlayalım, daha sonra Zafer, başka söz almak isteyen olursa.

GÜVEN BİRSEL- Genelde bu tür oturumlarda ben platforma dönüldüğünde, salona dönüldüğünde son sözü almayı tercih ediyorum, ama şimdi zamanın kısıtlaması nedeniyle ilk sözü alayım, belki çok şey söylememe Sevgili Başkan itiraz etmez diye.

Şimdi oturumdaki en eskiyi bilen üyelere biri olarak, katılımcılardan biri olarak konuşmak istiyorum. Sevgili Ömer Kırıl'ın sözüyle, asarı atika döneminden kalma, ama sözlerime başlamadan önce, önce teşekkür ediyorum, gerçekten çok nefis bir oturum izledik, bütün sevgili arkadaşlarıma katkıları için, sunuşları için teşekkür ediyorum, bu koruma sempozyumunun birinci çalıştayının düzenleme biçiminde katkısı olan değerli arkadaşlarımıza teşekkür ediyorum.

Şimdi Asar-ı Atika dönemi, eski eserler anlamın geliyor. Gerçekten benim 1960'lardan başlamış bir bakanlık kariyerim var. Bugün çok eleştirilen Şehircilik Bakanlığının büyük atası olan İmar İskân Bakanlığında Planlama İmar Genel Müdürlüğünde çalıştım, 1980'lerde biliyorsunuz, 85 sonrasında lağvedilmiş bir kurum. O zamanın müsteşarının deyişiyle, eskiye rağbet olsa bitpazarına nur yağardı deyimiyle bilinen bir yaklaşım koruma olgusu. Şimdi nereden nereye geldik? Jansen Ankara'sında protokol alanı kavramı ve protokol alanı sözcüğünün koruma yerine kullanılması, yani dokunmama, onu yalnız bırakma ya da Sayın Şöhret kardeşimizin deyimiyle kara

delik. O zamanlar terk edilip, kentin gelişimi bunun dışında olacak yaklaşımı. Gerçekten protokol alanı kavramı 70'li yıllara kadar bütün planlarda yer aldı.

O zamanlar Kültür Bakanlığı öncesinde, Milli Eğitim Bakanlığı vardı biliyorsunuz. Milli Eğitim Bakanlığının bir Eski Eserler Müzeler Genel Müdürlüğü var. Plan yapılacağı zaman, diğer bütün kuruluşlarla ilişki kurulduğu gibi, Milli Eğitim Bakanlığına da sorulur ve Milli Eğitim Bakanlığı gönderilmiş hâlihazır harita paftalarının üzerine anıtları işler. Bu anıtların içinde, işte Selçuklu döneminden, Osmanlı döneminden kalma camiler, mescitler, külliyele, hamamlar filan vardır, bir kısmı yıkık bir kısmı korunacak. Bunun dışında henüz sivil mimarlık örneği kavramı ve sit kavramı tabi yok. Bunlar planı işlenir ve bunun dışında planıcı, planını o eski eserler çevresiyle saygı göstererek geliştirir. Bu arada yine o zamanki adıyla İmar İskân Bakanlığının bir fonu var, ilginç bir fonu. Eski eserlerin çevrelerinin açılması için para yardımı fonu, bu çok enteresan, ta 1980'lere kadar filan kalan bir şey. Çok kötü bir davranış, çünkü eski eser çevresinden soyutlandığı, etrafı yıkılıp açıldığı zaman küçücük kalıyor, ona bir perspektif etkisiyle bir kentsel peyzaj deyimiyle artık bakmak olası değil. Bunu işte Kayseri'de özellikle Gevher Nesibe'nin çevresinin, 4 tane eski mahallenin yıkılıp kaldırılması diye örnekleyebiliriz. O konuda bizim bir yazımız var, hatırlayacaklardır arkadaşlar, bir eski esere dışarıdan bakmak filan gibi.

Şimdi uzatmak istemiyorum, böyle bir dönemden geliyoruz ve 1970'li yıllarda, ben Bakanlıkta görevliyken bana bir görev veriyorlar. Diyorlar ki; Kültür Bakanlığı kuruldu, onun ilgili genel müdür yardımcısıyla sen beraber çalışacaksın ve bu 1970'lerde ortaya çıkan ilk yasal düzenlemeleri yapacaksınız birlikte. Sevgili Emre Madran'la oradan tanışıyorum, ilgili şeyde genel müdür yardımcısı, ben de Bakanlıkta eşdeğer bir pozisyondayım, beraber çalışıyoruz ve bir şeyler üretiyoruz. Onlar da zannediyorum bürokrat katkısı olarak, ilerideki yasal düzenlemelere temel oluyor. Bu arada bir başka bir şey söylemek isterim. Protokol kavramında, kent planlamada koruma bilincinin geliştirilmesi, aynen Sayın Şöhret kardeşimin konuşmasından alıyorum. Nasıl oldu? İller Bankası önemli bir kurum, şimdi yanımda oturuyor Ayça Birsal, Perihan kardeşimiz de buralardaydı. Orada yaptıkları planlarda, tarihi çevreye henüz adı konulmamış olan sit kavramıyla yaklaşma olayı var. İlk yapılan Kastamonu planı örneğin, ona çok ilginç bir örnek.

Bunun için neler yapılıyor, nasıl şey yapılıyor? Üniversitelerden o zaman değerli hocalardan, bu konuda isim yapmış hocalardan rapor alınıyor. Mesela Kastamonu planı için alınan rapor, Sevgili Hocam Doğan Kuban'dan alınmış bir rapor. Doğan Hoca'nın raporuna göre Kastamonu planı geliştiriliyor. Yine fazla uzatmayayım, Milli Eğitim Bakanlığının gösterdiği listeden yavaş yavaş şeye geçiş oluyor. Şimdi bu adı geçen 124 tane koruma planından üç-dört tanesini yapma şeyine eriştik. Benim için çok fazla üzüntü verici bir dönem, çünkü masanın bir yanında Bakanlık masasının ardından, karşısına geçiyorsunuz, müteahhit oluyorsunuz birden bire, planıcı müteahhit oluyorsunuz ve de askeriye'nin odun müteahhidinden farkınız yok. Yani Bakanlığın size davranışı, bu kadar fiyata bu yapılmaz, sen bunu biraz daha otur kır bakalım, yani daha ucuz yap filan davranışıyla bir yola çıkış söz konusu.

Bu arada sit alanı sınırı daraltma, tescilden düşme filan gibi şeylerle karşılaşırız. Etkileme geçiş bölgesi, bu buffer zone hikayesi, Sevgili Ceyhan'ın anlamıyla, kaldırılıyor devreden, birdenbire olayın boyutu değişiyor ve son konuşmacı değerli arkadaşımızın ifadesiyle sokak düzenlemeleri ya da o zamanki adıyla korunacak sokaklar kavramı plan yerine geçiyor ve plan böyle artık tescilden düşmüş şeylerin gerisinde kalan, tek tek tescilli yapılardan oluşan, ama dış mekân düzenlemesi ve cephe düzenlemesiyle yetinilen korunacak sokaklar kavramı devrede.

Ayrıca bir şey daha var, bir karar daha var, bir yüksek kurul kararı bu. Fotoğrafi çekildikten sonra yıkılabilecek tescilli yapı kavramı, çok ilginç. Belge olarak fotoğrafını çekiyorsunuz yapının, ama ondan sonra yıkılmasına karar veriyorsunuz. Yaptığınız planlardan bir tanesi –*isini vermeyeceğim*– idari mahkemeye gitti. Tabii biz taraf değiliz, ama Bakanlık ve kurul, idari mahkemede –*demin Şöhret de söyledi*– bu davayı kaybettiler, yerel yönetim kazandı. Gerekçeler şunlardı, önemli gerekçeler, bunların altını çizerek özellikle söylemek istiyorum, katkısı olur, faydası olur diye, fazla ayrıntı değil.

Bir tanesi, çıkmaz yolların çıkar hale getirilmesini istiyorlardı, biz çıkmaz yolları olduğu gibi korumak durumundaydık; ikincisi, büyük parseller vardı. Büyük parseller oranın yerleşik karakteristiği idi, bunların asla bölünmemesi gerekiyordu, ifraz şartı getirmiştik. Bunların özellikle bölünmesi, aynı parselin içine ikinci yapı yapılmasına da izin vermekle yetinmiyorlar, bunların iyice bölünüp, küçücük küçücük parsellere bölünmesi ve onların üzerinde büyük apartmanlar yapılmasını istiyorlardı. Bir de bu tescilden düşen yapılar yerine, genel bütünlüğü, genel düzeni sağlamak açısından, bizim “*çevresel değerli*” diye nitelediğimiz ve lejanta kattığımız, literatüre kattığımız o zamanki deyimıyla, bir şeye itiraz ediyorlardı. Bunlar zaten tescilden düşmüş, siz bunu korumak için “*çevresel değerli*” diye yeni bir kavram icat ediyorsunuz, bu da olmaz diyorlardı ve plan düştü.

Şimdi yerel yönetimlerin ve halkın durumuyla ilgili birkaç şey söylemek istiyorum, çok değinildi, onun için önemli. Üç tür yerel yönetim tanımlamak mümkün; yanında olanlar, karşısında olanlar ya da bu ikisinin arasında ilgisiz olanlar, bu konuyla fazla ilgilenmeyenler. Şimdi yanında olanlara çok iyi bir örnek, Afyonkarahisar uygulaması, Değerli Belediye Başkan Yardımcısı yanımızda. Son derece güzel bir örnek, uygulama örneği. Bu denli beni mutlu eden bir şey yok. Yaptığımız bir çalışmanın, gerçekten zaman içinde yavaş yavaş da olsa gerçekleşmesini görüyoruz. Sokak açılımlarıyla, cephe düzenlemeleriyle, bina restorasyonlarıyla, yol kaplamalarıyla, lütfen görmeyen varsa gidip Afyonkarahisar'ı görün.

Koruma planlamasında bir ölçek sorunsalı olayı var, buna da kısaca değinmek istiyorum. Ölçeğin 1/1000'den değil, 1/25000'den, 1/5000'den başlaması, 1/1000'e kadar gitmesi gerekiyor. Çünkü koruma planlaması stratejik bir planlama, katılımcı bir stratejik planlama olarak algılanması gerekir ve bizim geliştirdiğimiz bir modelle, iki kademeli bir planlama yaklaşımı. Bunun birinci kademesinde, bu demin sözünü ettiğim ölçekler var. İkinci kademesinde sadece 1/500 değil, 1/200, 1/100, 1/50, 1/20, 1/1'e kadar inen detaylar var. Bu iki kademeli planlamada ikinci kademinin adı; özel

ilgi odaklarında ya da stratejik özel ilgi odaklarında ve stratejik öncelikli koruma geliştirme alanlarında ayrıntılı düzenlemeler. Şimdi bunu hangi tür lejant şeyleriyle yapıyorsunuz, bunun ayrıntısına girmek istemiyorum, bu konuda bir yazıyla katkıda bulunmak isteriz aslında.

Şimdi şu şeyleri söyleyerek bitireyim izin verirseniz. Sayın Kıral 7 tane madde saydı, ben de 4 tane kısaca madde sayacağım. Ekip çalışmasından söz ettiğiniz, Sayın Başkan da söz etti, ekip çalışmasının nasıl olması gerektiği olayı önemli. İlgili Bakanlık hakikaten bu ekip çalışmasını zorunlu kılarak çok önemli bir işlev yapıyor, ama bunların çalışmalarını nasıl bütünleştirecekleri, özellikle bizim çalışmamızda etnoloji konusunda uzman bir sosyal plancı doçent arkadaşımız vardı, yaptığımız planlarda. Onun şeyini biz kendi planlamamıza ve şeyimizi bir biçimde yansıttık. Yani sosyo-ekonomik boyutun, mekâna nasıl yansıtılacağına ilişkin. Bu arada soyut olan, yani somut olmayan, mekânsal olmayan, soyut şeylerin de, söylence, anı filan gibi şeylerin de mekâna nasıl yansıtılacağı. Bunun şifresi, kentsel mekânı, tanım ve anlam katarak özgün yere dönüştürmek olarak ya da geçmişin anılarını, gelecek kuşaklara umut olarak yansıtmak gibi bir sloganı var. Bu slogan, mekâna hangi noktalarda, ne şekilde yansıtılacak, neler korunacak ya da ne gibi eklentiler yapılabilecek konusu, gerçekten uzmanlık gerektiren önemli bir konu, bu birincisi, birlikte çalışma olayı.

İkincisi; yerel yönetimler Bakanlık ve kurul ilişkisinin yeniden kurgulanması gerekir diye düşünüyorum. Özellikle bu konuda birtakım şeyler oluyor, kurul mesela yerel yönetimin son Afyon'daki uygulamamızdan örnekleyerek şey yapayım. Açılan bir yol üzerinde yeni tesciller öneriyor. Gidip bakıyoruz, evet tescili önerilebilir hakikaten, ama aklınız neredeydi şimdi kadar? Bizim yüzlerce yapı tescile önerdiğimiz şeyi vaktiyle Bakanlık kabul etmedi, şimdi niye bu yapıları tescile öneriyor? Oradaki bir uygulamanın, biraz daha karşılıklı ilişkilerle birlikte yürütülmesi lazım.

Üçüncü başlık, meslek içi eğitim konusu. Şu sempozyumların hakikaten meslek içi eğitimde çok faydalı olduğuna inanıyorum, ama bunun biraz daha formal hale getirilmesi önemli ya da bu konuda deneyimi olanların, Emel Hocanın açılıştaki yaptığı konuşmanın benzeri ya da onun sürdürülmesi, onun devam ettirilmesi anlamında sergilenmesi lazım. Dördüncüsü de bunun bütünleri, şehir bölge planlama bölümlerimiz. Bu konunun tümüyle ellerine terk edildiği, plancı dostlarımızın yetişmesine, sadece 4 yıllık biri lisans eğitimiyle bu işin olamayacağını çok söyledik biliyorsunuz. Bu katkının biraz daha arttırılması lazım ya da koruma bilincinin eğitime bir biçimde yansıtılması lazım.

SAVAŞ ZAFER ŞAHİN (Atılım Üniversitesi Öğretim Üyesi)- Herkese merhabalar, Savaş Zafer Şahin, Ankara Şube eski Başkanı ve şu an Atılım Üniversitesi Siyaset Bilimi, Kamu Yönetimi Bölümünde Öğretim Üyesiyim. Ben tüm konuşmacılara, bu güzel ve doyurucu panelden dolayı çok teşekkürlerimi ileterek, aslında daha sonraki oturumlarda konuşacağım, ama burada bir sorumluluk hissiyle bir şeyi aktarmak istediğim için söz istedim.

Tabii bu yorumu yapmadan evvel, Ömer Hocam ve Güven Hocam özelinde, Asar-ı Atika'da eğitimine başlamış, ama orada kalmamış, hâlâ ufkumuzu açan kişiler oldukları için teşekkür ederek başlamam lazım.

Koruma dediğimiz kavramın bence en önemli boyutlarından bir tanesi, bu işin kurumsallaşması. Kurumsal değerlerin, kurumsal geleneklerin oluşması ve bence bugün Türkiye'de kent planlamasında esaslı bir gelenekten bahsedebiliyorsak, bu geleneğin en önemli temsilcilerinden bir tanesi, korumayla ilgili planlama süreçlerini yürüten kurumların oluşturduğu gelenektir ki, Osman Hamdi Beyden bugüne kadar gelen bu geleneğin de bugüne kadar hakkıyla belgelenmediğini, anlatılmadığını da buraya not düşmemiz gerekli. Tabii televizyonlarda bazen koca koca hocaların hâlâ, efendim Anıtlar Kurulundan haber bekliyoruz gibi, bundan 20 yıl öncesinden kalan kavramlarla konuştuklarını da bir yere not etmek gerektiğini de ifade etmek istiyorum. Burada şu an ve belki son 20-30 yılda korumanın en önemli kurumsal gelenek temsilcisi Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğüdür. Benim de eski bir çalışanı olduğum önemli bir kurum.

Ancak, bugün üzülmek ifade edeyim ki, bu kurumun yöneticilerinin bir kısmı, haki-katen Asar-ı Atika'da kalmış, bir kısmı da Ömer Hocamın dediği gibi geri sıçramalar yaptırmakla marifetlerini ortaya koyan insanlardan oluşuyor. Şimdi böyle bir yapının içerisinde, başta Şöhret Hanım olsun, şu an burada yok, ama Mehmet Gürkan olsun, Melike Hanım olsun, genç arkadaşlarımız olsun, çok ciddi bir mücadele veriyorlar. Doğruları, planlama ve koruma adına doğruları söylemek ve savunmak adına ciddi bir mücadelede bulunuyorlar.

Bizlerin hem oda olarak, hem akademik camia olarak kendilerine elimizden gelen desteği vermemiz gerekiyor. Çünkü ne yazık ki bu köklü kurum bugün, farklı Bakanlıkların itip kaktığı, görüşlerini dikkate almadığı ve bundan dolayı da aslında korumanın birçok yerde mevzi kaybettiği bir konuma düşmüştür. Şimdi eğer bu kurumsal gelenek meselesini dikkate almazsak, bugün burada konuşacağımız birçok ilkenin altının boş kalacağına sadece dikkati çekmek istedim. Şöhret Hanıma da sormadan böyle bir yorumda bulunduğum için, ondan da özür diliyorum, ama artık dışarıda olan bir insan olarak bunun burada söylenmesinin yeri ve zamanı olduğunu düşündüğüm için, söz alarak bunları söylemek istedim. Çok teşekkür ediyorum.

AYŞE IŞIK EZER (Şehir Plancıları Odası Ankara Şube)- Teşekkür ederim. Ben de öncelikle Ankara Yönetim Kurulu Üyesi olarak hem konuşmacılara, hem de misafir katılımcılara çalıştayın amacına ulaşma açısından gösterdikleri katkılar nedeniyle teşekkür ediyorum.

Ben iki konuya aslında işaret etmek istiyorum. Bir tanesi, stratejik planla ilgili. Ömer Hocam söyledi, statik plan olduğunu ve bütçe esaslı olduğu için de, mutlaka plan kararlarının uygulamaya geçmesi açısından yer alması, bu konuya da dikkatimizi çekti. Biraz stratejik plan konusunda temkinli olduğumu şu açıdan ifade etmek isterim. Eski adıyla Çevre Orman Bakanlığının stratejik planını hazırlayan ekibin içinde olan biri

olarak, bir de bu önceden yönetim planları için çok gündemimizi meşgul etmişti, çok içeriği doldurulmadan. Şimdi stratejik plan biraz öyle de gibi geliyor bana.

Bir açıdan da şöyle; aslında onun özünde şöyle bir şey yatar. Karar vericinin önceliklerinin hayata nasıl geçirileceğinin tarifidir, bütçeleme esası açısından. Bu anlamda statiktir, ama çok önemli de bir esnekliği içinde barındırır, plan değişimini karar verici değiştiği anda, planı değiştirebiliyorsunuz. Yani biz aslında bugün itibarıyla Bakanlık açısından değerlendirdiğimde, Bakan, en üst karar verici Bakanlıkta, o geldiği zaman aslında stratejik plan yenilenmek zorunda. Çünkü Bakanlığın temel vizyonu ve bu konudaki amaçları, hedefleri belki çok değişmez, ama Bakanlık için tarif edilen ve bütün idareler için geçerli, görev alanı içinde konuların hangilerini, hangi bakış açısıyla ve öncelikle uygulayacağının bir tarifidir stratejik plan. Dolayısıyla performans bütçe temellidir ve bu anlamda da altını çizerek söylüyorum, sizin ifade ettiğiniz gibi hem olumsuzluk içerir hem de bir anlamda fırsattır. Çünkü olumsuzluk içerir; kişiye göre değişir, gelen karar vericinin bakış açısını yansıttığı için. Olumluluk içerir; hep özlediğimiz bir plan kararının ya da uygulamaya koymada kimin, neyi, ne zaman, ne kadar bütçeyle yapacağının tarifini içermesi açısından da çok önemlidir.

Son bir husus, aslında üçüncü çalıştayımızın konusu, ama burada da işaret etmek istedim. Şimdi bir örnekler verildi, birisi Kapadokya örneği idi, bir diğeri Seddülbahir'in imar planlarının onaylanmaması konusuydu, Sevgili Şöhret arkadaşım işaret etti. Bunu da şöyle değerlendirmek lazım, bu alanlar aynı zamanda, hep de konuştuğumuz gibi çevresiyle birlikte ele alındığında, başka bir şeyi daha işaret ediyor bize. O da doğal nitelikleri, yani çevresel değerleri nedeniyle bu alanlar aynı zamanda da milli park. Dolayısıyla biz ayrıştırdık birbirinden, ama işaret etmek de gerekiyor. O kadar zengin nitelikteki alanların içinde konumlanıyor ki, hem kentsel sit, hem arkeolojik sit, hem de milli park, Çanakkale, Gelibolu Yarımadası Milli Parkı, Kapadokya'nın da bir kısmı biliyorsunuz Göreme Tarihi Milli Parkı, onu da artık üçüncü çalıştayda konuşuruz. Teşekkür ediyorum.

NECATİ UYAR (Oturum Başkanı)- Teşekkür ederim. Sırayla söz alanlara vereceğim söz. Çok konuşulduğu için Kilitbahir ve Seddülbahir'in plan müellifi olarak, bir taraftan da yıllardır bitmesini bekleyen bir plan müellifi olarak. Tabii ilk 50 metresini Fatih'in yaptığı kale ve yanındaki cami dâhil olmak üzere yeşil alan yapmak gibi bir yasa düzenlemesinin uygulanma şansı olmadığını anlatmaya çalışıyoruz kaç senedir.

Aysun'un sözü var, daha sonra Perihan Hanımın sözü var.

AYSUN ÖZTÜRK- Teşekkür ederim. Teşekkür faslını geçerek, hemen zamanı iyi kullanmak istiyorum. İki tane konuda aydınlanmak istiyorum, sanıyorum benim gibi tereddüde düşen meslektaşlarım vardır. 648'i tam net olarak açıklayalım. Şimdi halkın katılımı toplantıları kaldırıldı diye ifade edildi, iki konuşmacımız tarafından. Ben bunu tamamen tabiat varlıkları koruma kurulları tarafından uygulanmayacağını yorumlamıştık. Yine sit alanları, kentsel sitler ve arkeolojik, yani tabiat varlıkları di-

şındaki arkeolojik kalıntılarda, kültür kalıntılarının olduğu yerdeki planlamada, bunun devamlılığını öngördük diye yorumladık ve öyle de devam ediyoruz. Birincisi buna net açıklama istiyorum.

İkincisi de onay süreci. Şöhret Hanım dedi ki; yeni gelen Kanun Hükmünde Kararnameyle, 648'le onay. Yani koruma kurullarının uygun görüş verdiği koruma amaçlı imar planları onaylanmadığı sürece, 60 gün içinde yürürlüktedir. Onay merci kimdir? Koruma amaçlı imar planlarının onay merci kimdir? Ona öğrenmek istiyorum ki, neden 60 gün sonra yürürlükte. Uygun görüş verdikten sonra, biraz önce Ayşe Hanımın bahsettiği gibi başka bir Bakanlığın onaylamadığı tarihte mi, yerel idare mi? Yani koruma amaçlı imar planlarını yerel idare zaten teklif ediyor, onaylandığında onaylanıyor, onu anlayamadım. Teşekkür ederim.

Dr. PERİHAN KİPER- Ben teşekkürle başlayacağım, Emel Hocamızın, hem de bu oturumda yer alan konuşmacıların hepsinin konuşmaları da çok öğretici ve değindikleri noktalar da benim için çok önemliydi. Ömer Hocamızın ortaya koyduğu 7 ana başlıkta getirdiği konu, gerçekten bize hem meslek alanımız, hem kurumsal yapımız olarak önümüzde ev ödevi olarak duruyor diye düşünüyorum. Gerçekten bizim hangi konularda, hangi alt başlıklarda çalışma yapmamız gerekiyor, hem ilgili kurumlar, hem de meslektaşlar olarak, o anlamda önemsiyorum.

Yedinci alt başlık altında verdiği uygulama araçları yetersiz konusuna katılıyorum. Ancak, hep değinirdik hani uygulama araçlarımız çok yetersiz, yeterli, en azından akçal olarak finansal olarak yetersiz diye. Bu son katkı paylarıyla ilgili olarak bir öğrencimin yaptığı bir araştırma, 2010 yılı için Türkiye genelinde. Gerçi odanın yaptırdığı çok daha görgül bir araştırma. Merkezden aldığı bilgilere göre, alınan fonun, katkı payları, toplanan toplam fonun yüzde 50'den azı harcanmış şu anda, yüzde 50'si hâlâ açıkta duruyor. Bu anlamda, hani finansal olarak bu araçlar yeterli mi? O ayrı boyutlarda, bu katkı fonunun oluşumu, içeriği, böyle bir fon halktan toplanmalı mıydı? Onların tartışmalarını ayrı koyuyorum, ama en azından elimizde böyle kullanılmayan bir fon var.

İkinci olarak terminolojik kavramlar gerçekten çok önemli. Biz şurada da çok tartışmıştık kendi içimizde, doğal varlıklarla ilgili olarak getirilen "*varlık değeri*" kavramını. Biz kültürel miras için de çok kendi içimizde tartıştık. Çünkü kültürel miras deyince, sanki mirasyedi tavrıyla onu biz, çünkü oluşumuna katkı koymadık, emek vermedik, çok rahatlıkla harcayabiliriz gibi bir sonucu mu getiriyoruz? O yüzden, acaba mirası gerçi uluslararası söylemde, evrensel söylemde evet hâlâ kültürel miras diye kullanılıyor, ama biz kendi meslek alanımızda acaba kültürel değer, kültürel varlık, tekrar onun mu altını çizelim diye. Çünkü hakikaten yöneticilerimiz, politikacılarımız, bütün uygulayıcılarımız çok mirasyedi tavrıyla harcıyoruz bu varlıklarımızı. Çünkü bunların da geri dönüşü yok. İster arkeolojik değer, ister kentsel, doğal ya da tarihi sitler olsun, hepsi için söylüyorum. O yüzden o kavramı da birazcık çekinceli kullanalım artık kendi terminolojimizde ya da içeriğini doğru dolduralım diye düşünüyorum.

Bir başka konu, özellikle 2000’li yıllardan sonra, 80’lerden sonra başlayan, ama 2000’li yıllardan sonra doruğa ulaşan bu politikalar sonucu, küresel politikaların yansımaları sonucu, bazı kavramlar yasalarla öyle olduğu için, bazı metinler farklı okunuyor ya da o okunan metinler işimize iyi gelmiyorsa, bu sefer birtakım yasalarla onun önünü açıyoruz. Mesela Kilit Bahir’de ya da biz Marmara Adasının planlarını yaparken, bu Kıyı Yasası önümüze çıkmıştı. Orada oluşmuş fi tarihinde, çok eskiden beri oluşmuş, kadimden beri gelen küçük balıkçı köyleri kıyıda, hatta kıyı kenar çizgisinin beri tarafında değil, kıyıda. Doğrudan doğruya sahil şeridinde değil, kıyıda yer almış ve bunlar hakikaten oraya da bir kentsel kimlik de getirmiş.

Şimdi buranın planını yaparken biz, hadi kıyıdağlılar için biraz daha soru işaretim var, ama sahil şeridinde olanlar için, hani mülkiyet sorunu nedeniyle soru işaretim dedim. En azından sahil şeridinde olanlar için neler yapabiliriz diye o dönemde Şöhret arkadaşımız çok iyi anımsayacaktır, Bayındırlık Bakanlığı ve Kültür Bakanlığıyla çok ciddi yazışmalar yapmıştık İller Bankasında, hakikaten konu açık kalmıştı. Biz de ne yaptık, o binalara o geleneksel dokuyu, mimariyi tescil ettirme yoluna gittik. Tescil ettirirsek bu yapılar korunabilir diye.

Şimdi biz böyle bir çabayla bir-iki adım belki, çok küçük adımlar atarken, pat diye dolgu alanlarında koskocaman, geniş alanları kaplayan alışveriş merkezleri yapılabiliyor. Yat limanları içinde yapılan alışveriş merkezlerini, limanların özelleştirme sürecine koşturarak gelen. Onun için nasıl dolduruluyor, yasalar nasıl çıkıyor? Bu doğruları ya da bu sorunları hepimiz biliyoruz, ama burada da anımsatmak gerektiğini duydum. Onun için teşekkür ediyorum hepinize, dinlediğiniz için.

SEMRA ENER (Koruma ve Restorasyon Uzmanları Derneği Başkanı)- Bizi çağırdığınız için teşekkür ederim. Birkaç gün önce davetiniz gelince çok mutlu olduk, ilk defa Şehir Plancıları Odası korumayla ilgili bir toplantı yaparken bizi de çağırdı, bizi bildi, hatırladı.

Oturumun başından beri arkadaşlarım, hocalarım, 1710 sayılı Yasadan beri başlayıp süregelen 40 yıllık süreç içinde, işte 2863, 386 ve 5226 sayılı Yasalarla olan gelişim ve son Kanun Hükmünde Kararnamelerle geri gidişi ifade ettiler. Koruma konusunda biz süreç yaşıyoruz, hızlanıyoruz. Ancak, eski eserlerimiz derdik önceden, sonra kültürel mirasımız dedik, şimdi artık biz de miras lafını kaldırdık, mirasyedilikten Perihan Hocamın duyduğu aynı kaygıyı biz de duyduğumuz için, kültürel değerlerimiz, kültürel varlıklarımız ifadesini kullanıyoruz.

Kültürel varlıklarımız beklemiyor, tarihimizin tanığı olan, belgesi olan kültürel varlıklarımız hızla yok oluyorlar. Bunun için süreci hızlandırmamız lazım, biraz daha çabuk olmamız lazım. Zafer Beyin dediği gibi, kurumsallaşabilmemiz lazım. Bunun için de, oturum süreci boyunca herkesin dile getirdiği eşgüdüm, disiplinler arası çalışmayı becerebilmemiz lazım. Birbirimizin fikrine saygılı olabilmeyi, birlikte çalışabilmeyi başarabilmemiz lazım.

Bunu yapabilmemizin ilk adımı olarak da, Plancılar Odasından beklerdik ki, üç gün önce bize davet gelmesin, oturumda konuşmacı olarak çağrılalım, biz daha kapsamlı olarak, koruma restorasyon uzmanları olarak sıkıntılarımızı dile getirebilelim, plan sürecinde ne sıkıntılarımız var söyleyebilelim. Ayrıca diğer disiplinlerin de burada dinlenebilmesi çok önemliydi. Burada Kültür Bakanlığı temsilcisi, Kayseri Odasının, Ankara Odasının, Mimarlar Odası Genel Merkezinin temsilcileri yanında, ne bileyim belediyelerin onay süreçleriyle de ilgili olan kısımlarının da görüşlerinin olması gerekliydi diye düşünüyorum. Belki bir belediye gelip, niye planı onamadığını, kurdan geçmiş planı niye onayamadığını anlatsaydı, belki Kanun Hükmünde Kararnameyle 60 gün içinde resen onama yapıp, kafasına vurmak zorunda kalmazdık. Belki böyle bir sürece gereksinim duymazdık. İller Bankası da, sen koruma planlarını hangi süreçte, teknik şartnameleri hazırlıyorsun, neleri esas alıyorsun, niye bunları böyle istedin diyebilseydik.

Diğer bir konu da, Güven Hocamın 25 binlik plandan koruma planları başlasın demesiyle ilgili bir şey söylemek istiyorum. Bence de koruma planı dediğimiz, korunacak değerden başlar, 1/1'den başlar, 50'ye çıkar, 100'e çıkar, 200'e çıkar, 500'e çıkar, 1000'e çıkar, 5000'e çıkar, 25000'e çıkar, sonra geri dönüp plan haline gelir diye düşünüyorum. Bu süreçte de yine eşgüdümlü çalışmanın çok önemli olduğunu söylüyorum. Bir ay kadar önce biz bir "*Dünden Bugüne Koruma ve Ankara*" konulu bir toplantı düzenledik, çalıştay olarak başladık, ama buradaki olan sonuç aynı şey olacak diye konuşmacıların konuşmalarından, tartışmalara az süre kalacak, sınırlı olacak diye toplantıya çevirdik bunu, adını çalıştay demedik. Bunun sonucunda bir bildiri yayınladık. Onun 1. ve 5. maddelerini burada okumak istiyorum.

"Somut ve somut olmayan kültürel değerlerin tespiti, araştırılması, halkın bilinçlendirilmesi ve bu değerlerin korunması için eşgüdüm içinde çalışmaları amacıyla, korumayı meslek edinmiş farklı disiplinlerden uzmanların, meslek odalarının, üniversitelerin, meslek odalarının, üniversitelerin, yerel yönetimlerin ve sivil toplum kuruluşlarının işbirliği yapması kararlaştırılmıştır."

5. maddemiz de planlamayla ilgili "*Planlama bir süreç olarak kavranmalı, planlama çalışmaları toplumun bütün kesimlerinin katılımıyla ele alınmalı ve şeffaf olmalıdır.*" Teşekkür ederim.

NECATİ UYAR (Oturum Başkanı)- Teşekkür ediyoruz. Koruma komisyonunun çalışmalarında, sempozyumun korumayla ilgili tüm kesimlerin, örgütlü ya da örgütlü olmayan tüm kesimlerin katılımıyla gerçekleştirilmesi yolunda bir karar alınmıştı, ama biz sempozyum öncesinde biraz kendi içimizde, plancılar olarak "biz neredeyiz?" in çalıştayını yapmak ve o tartışmayı büyütmek istiyoruz, oraya götürmek istiyoruz. Mutlaka Şehir Plancıları Odasının düzenleyeceği sempozyumda, başta Mimarlar Odası olmak üzere örgüt olarak, ilgili tüm örgütlerin de mutlaka olacağı, derneklerin de içinde olacağı bir sempozyum olacaktır. Tabii başta Bakanlık olmak üzere merkezi ve yerel kurumlar da, yönetimler de yer alacaktır.

Bugünkü üç oturum başlığı altında, şehir plancısı olmayan sadece iki kişi oturumlarda yer aldı. Bunlardan biri bir belediye temsilcisi olarak öğleden sonra olacak, bir de bir arkeolog arkadaşımız bir kazı başkanı olarak, İzmir’de kentin merkezinde kazı yapan bir kazı başkanı olarak burada yer alacak, kentler ve arkeolojik sitlere ilişkin tartışmada. Öncelikle bizi plancılar olarak biraz berraklaşmak, netleşmek, kendi aramızda tartışmayı başlatmak istedik. Yoksa katılıma kapatmak gibi ya da sonra üç gün kala çağırmak gibi bir niyetimiz yoktu. O herkes üç gün kala çağrılabilirdiği için öyle oldu. Teşekkür ediyorum geldiğiniz için.

TAMER CİNEL (Şehir Plancıları Odası Kayseri Şube Yönetim Kurulu Üyesi)- Ben de tabi çok değerli sunuşları için bütün konuşmacılara teşekkür ediyorum. Özellikle Şöhret Hanımın söylediği, işte şehir plancılarının serzenişleri yüzünden bu halkın katılımı sürecinin, işte bu Kanun Hükmünde Kararnameyle ortadan kalktığını düşünüyorum demesi üzerine, biz serbest şehirci olarak sanki kendime bir vazife edindim. Ben halkın katılım sürecinden çok bu işin bir müellifliğini de yapmış birisi olarak çok memnundum. Bunu da belirteyim, duyulur belki, tekrar geriye getirilir diye söyleyeyim istedim.

Zannediyorum aynı Yasa içerisinde, plan tadilatlarıyla ilgili, aynı sistem uygulanır, plan elde etme süreci elde edilir. Elde edilirken yapılan süreç işler şeklindeki bir maddeyi kimi kurullar plan tadilatlarında da işte halkın katılımının iki kere yapılması gerektiği, kimisi hayır gerek yoktur böyle bir parsel bazındaki tadilat için filan dediği için, bu konu gündeme gelmiş olabilir serbest şehirciler arasında. Yani bu söylenmiştir, doğrudur, ama halkın katılımı sürecinin bu işin dışında bırakılmasını herhalde hiç kimse doğrudur diyecek şekilde bir serzenişte bulunmamıştır. Serbest şehirciler için söylüyorum, planlama sürecinden bahsederken.

Yani bir de korkum oldu, şimdi biz burada transfer hakkından bahsetti Ömer Hocam, işte bu katkı paylarından bahsettik. Bunlardan biz müspet olarak bahsediyoruz, aman sakın bunları da şikâyet gibi filan algılayıp, Kanun Hükmünde Kararnamenin içine filan sokarlar. Ben bunu şeye benzettim, yani özür dileyerek söyleyeceğim, yani yüzümde bir tüy var diyenin, alın başını denmesi gibi bir şey bu. Plan tadilatı için olsa söylenecek bir şikâyetin, bunlar haklı alın başını filan demek gibi tümünden ortadan kaldırılması gibi algılıyorum.

Ben Ömer Hocamın söylediği o 7 çerçeve maddenin tamamına, altına imzamı atıyorum, provoke oldum. Bunun içine bir de bu kurullarla ilgili, çünkü bu planın elde edilme sürecinde çok ciddi rolü olduğunu düşündüğüm kurullarla ilgili bir 8. maddenin veya bir 7. madde altında bir bendin eklenmesi gerektiğini düşünüyorum. Çünkü kurullarla ilgili yapılan düzenlemelerin çok çok geriye gittiğini düşünüyorum artık. Yani olması gereken, daha ileriye gitmesi gereken bir kurul düzenlemesi yerine, daha daha geriye adım attığımızı düşünüyorum. Yani burada kurul üyeleri olabilir, ben bunu söylemenin de burası yeri olduğunu düşünerek söylüyorum. Yani çalıştayda birbirimizi eleştirelim bence, çünkü ben koruma amaçlı imar planı müellifi olarak bir iş götürdüğümde, kurulda beni anlamadıklarını, yani raportörün beni ne

kadar anladıysa, kurul üyelerinin de beni o kadar anladığını düşündüğüm bir kurul çalışması yaptık. Sonradan anlaştık, ama biz sanki kurula plan götürdüğümüzde, muhakkak bir şeyler kurtarmaya çalışan plancı pozisyonuna gelmiş gibi, öyle bir alışkanlık varmış gibi, hemen yok yahu, gerek yok filan türünde yaklaşımlar varken, siz bunu korumak mı istiyordunuz filan gibi bir yaklaşıma dönüldüğünü gördüm.

Yani söylemek istediğim şey; bu koruma kurullarının yapısıyla ilgili yapılan düzenlemelerin, mutlak surette üstünde durulması gerektiğini düşünüyorum. Bir de herkesin söylediği, bu eğitim şart kısmının, bu çerçeve içinde mutlaka. Yani şimdi Bakanlıktan gelen ve kuruldaki gelen konuşmacı arkadaşların söylediği eğitim şart, evet eğitim şart. Bunu düzenleyecek, bu çerçeveyi oluşturacak, bu çerçevenin bizim yeni yetişecek plancılara aktarılmasını sağlayacak bir eğitim kurumunun oluşması gerçekten çok önemli, bunu da belirtiyorum. Teşekkür ediyorum.

NECATİ UYAR (Oturma Başkanı)- Ben teşekkür ederim. Oturumda yer alan arkadaşlarıma da kısa birer söz vermek istiyorum. Son söz olarak Özer Beyden de bir katkı alacağız. Diğer arkadaşlarımızın öğeden sonraki oturumda yapalım, çünkü şu anda bir saat, öğleden sonraki oturumun başlama saatine geldik, saat 14.00'te öğleden sonraki oturumu başlatacağız, bir yarım saat ara vermek istiyorum. Kısaca alabilirsek sevinirim.

ÖZER BOSTANOĞLU- Teşekkürlerle başlamak istiyorum. Kısaca geçmek isterim, ancak 80'li yıllarda Bayındırlık Bakanlığına başlamış ve onun şu anda TOKİ tarafından yutulmuş haline tanıklık etmiş bir meslektaşınız olarak, bu koruma sempozyumunu bu kadar, çok da gerçekçi olmayan temeller üzerinde düşünebilen, tasavvur edebilen arkadaşlarıma gerçekten teşekkür ediyorum. Çok ütöpik buluyorum koruma sempozyumunu ve Kültür Bakanlığının daha önce yaptığı çalışmalar çerçevesinde, doğrusu ileriye yönelik koruma planlarının ya da amaçlarının da doğrusu çok gerçekleştirmeyeceği fikrini taşıyorum ne yazık ki.

Dolayısıyla Kültür Bakanlığının sonunun da, Bayındırlık İskân Bakanlığına benzeceğini tahmin ediyorum ve onun gerçekleşeceğini görüyorum. Bu kötümser duygularımı lütfen paylaşmama izin verin, ama planlama elbette ki geleceğe umutla bakmaktır. Umudu başka zemin üzerinde yeşertmenin yollarını aramalıyız diye düşünüyorum. Teşekkür ederim.

NECATİ UYAR (Oturma Başkanı)- Teşekkür ederiz. Şöhret Hanım sizden başlayarak kısaca vereceğiniz yanıtlar varsa, ekleyecekleriniz varsa, konuşma sırasına göre buyurun.

ŞÖHRET ATASOY (Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültür Varlıkları ve Müzeleri Genel Müdürlüğü)- Şimdi burada çok zor durumdayım hakikaten. Bakanlığa gelen son Kanun Hükmünde Kararnameye gelen eleştirileri, hangi şapkamla cevaplamalı-

yım bilemiyorum. Yani meslektaşınız olarak konuşmak istediğimde başka şeyler söylemem gerekiyor, Bakanlığın içinde olan biri olarak bazı şeyleri hiç söylememem gerekiyor, cidden sıkıntıdayım.

Yalnız hemen bir açıklamayı yapayım. Bu halkın katılımı toplantıları, yani artık yapılmayacak diye bir şey algılamamak lazım. Yasadan, evet bunun bir zorunluluk olması çıkmıştır, ama ben konuşmamda tabi yeterli şeyi yapamadığım için. Şunu biliyorum, çok iyi örnekleri oluştu ve bir geleneğimiz oluşmaya başladı. Bu aslında tam çok sevindirici bir noktadayken, bu geri adım atış bizim için de korkunç bir şey oldu. Orada, tabii ki tenzih ederek söylüyorum, yani çok iyi örneklerini yaşadık, dediğim gibi mutlaka buna sahip çıkan ve bundan yararlanarak da o halk katılım toplantılarını hakkıyla yapan meslektaşlarımız, örgütleyen, onu ilgili idareleri de o noktada örgütleyen meslektaşlarımız oldu, çok da yararlarını gördük. Dediğim gibi, artık bir geleneği de oluşmaya başlamıştı. Yani ilk başlarda çok becerilemese de, yavaş yavaş, hem yerel idareler de bunu sahipleniyordu, bilincine varmaya başlamışlardı. Halkın da ciddi anlamda toplantılara katılımının başladığını da görmüştük. Şöyle düşünelim bunu: Söylediğim söz gerçek, içinde yaşadığım için biliyorum. Evet, bu maalesef meslektaşlarımızın asla üstünüze alınmayın, ama maalesef böyle bir, bu az önce Melike'nin de açıkladığı gibi, yani halk katılım toplantılarını işte sadece formaliteyi yerine getirmek adına yapıp, onu planlama sürecine de yansıtmadan yaşayan arkadaşlarımızın, bunlara ne gerek var, boşa süreç uzuyor, işte biliyorsunuz planlama zaten uzun bir süreç, bir de böyle halkla katılım toplantıları kondu, lüzumsuz. Biz bunarı gidiyoruz, oradan halktan iki-üç kişiyi topluyoruz, kendimiz zaten bir otelin şeyinde yapıyoruz, gerek yok, boşu boşuna bunları kaldırım. Yani bunu bu kadar açık söylemek durumunda kaldım.

Şu bir gerçek: Biz, hepimiz mutlaka halkın katılımının gerekli olduğuna inanıyoruz plancılar olarak. Bu sürecin olmazsa olmazlarından bir tanesi ve şu an yönetmeliğimizde halen duruyor, henüz yönetmelik revize edilmedi, ama Yasadan kaldırılmış olmasını zorunluluğun kaldırılmış olması olarak algılamalıyız. Biz planlamayı yaparken Yasada yer almayan birçok ek şeyler de yapıyoruz, olması gerekenleri de yapıyoruz. O yüzden bunu mutlaka kaldırıldı, artık yapmayalım gibi değil, gerekiyorsa, hissediyorsak, bunun yararlarına inanıyorsak neden yapmayalım. Hazır da bu anlamdaki bir gelenek dediğim gibi oluşmaya başladığına göre.

Bu 60 gün meselesini de şöyle anlamak gerekiyor. Aslında orada biz şu süreci yaşadık. Git-geller sonucunda koruma planlarının hiçbir şekilde uygulamaya, çünkü bizim Yasamız ne der? İlgili idare hazırlar. Zaten belediye ya da kent sınırları içinde valilikler hazırlar planı. Yaptığı plana zaten imza atmıştır, bunu kurula getirdikten sonra kurulun tabii ki bunun üzerinde düzeltme hakkı, yani olduğu gibi uygun görmek durumunda değildir. Onun da düzeltme, koruma adına, çünkü koruma kurulu o kaygıyı taşıyarak, plan üzerinde birtakım değişiklikler ister. İşte bu noktada başlıyor git-geller.

Bu değişiklikler tekrar belediyeye, Meclise gittiğinde kabul görmeme hali başlıyor. Şimdi bu bir kez daha geliyor kurula, şimdi kurul da bunu bir kez daha eğer kendi ka-

rarında ısrar ederse, geri döndüğünde 60 gün için süremiz vardı daha önceden de, 5266, 2863'ten gelen. Orada der ki; 60 gün içinde görüşmemesi halinde. Belediye görüşüyor, ama yine reddediyor. Yani bu sonsuz bir sürece dönmeye başlamıştı. Ondan sonra biz, yani zor, zahmetli ve çok da pahalı bir süreç koruma planı elde etmesi. Biz bu kısır döngü içinde plan onanmaz halde, bir anda plansız halde, yine alanlarımız kalıyordu. Artık buna bir yerde son vermek, yani kurulun aldığı kararı, bu konuda yetkin gördüğümüz kurulun aldığı karar üzerinde, eğer meclis bir kez, yani iki kez görüşme şeyi tanımış oldu, ama hâlâ bir konsensüse varılamıyorsa, kurulun aldığı şekliyle planların onanması şeklinde, resen onama şeklinde bir madde getirildi -ki, bu bizim yaşadığımız, Melike'nin de bildiği, belki örneğini o da verecektir- ve sürecin bir değil, birden çok yaşanan sürecin sonunda getirilen bir madde oldu.

AYSUN ÖZTÜRK- Bakanlıktaki onay süreci, çünkü şöyle bir uygulama var, yanlış uyguluyorsak lütfen düzeltin. Meclis kararı olmadan koruma kurulları plan görüşmüyor. Meclis kararı zaten meclisten uygun geçerek bir ön onayını vermiş oluyor. Koruma kurulu uygun bulduğu takdirde askıya çıkıyor.

ŞÖHRET ATASOY (Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültür Varlıkları ve Müzeleri Genel Müdürlüğü)- Tekrar meclise giriyor, onaylıyorsunuz.

AYSUN ÖZTÜRK- Aynen kabul ettiği takdirde meclise girmiyor. Bir çözüm bulmak istediğim için, uygulama hakikaten çok farklı, sizin dediğiniz de bizim uygulamamız. Şimdi siz düzeltme istendi, düzeltmeyi meclis uygun bulmadı. Yani girdi, meclis de uygun bulmadı, ama koruma kurulu gündemine tekrar uygun görüş olmadan geldi. Orada kurulumuz ısrarcı oldu kararında, o düzeltmeyi istedi. O düzeltmeyi kim yapıp, yürürlüğe sokacak?

ŞÖHRET ATASOY (Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültür Varlıkları ve Müzeleri Genel Müdürlüğü)- Orada artık resen onamaya gideceği için.

AYSUN ÖZTÜRK- İşte kim onaylayacak? O planı kim düzelterek de askıya çıkacak?

NECATİ UYAR (Oturum Başkanı)- Bu tartışmayı arada yapmak üzere.

ŞÖHRET ATASOY (Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültür Varlıkları ve Müzeleri Genel Müdürlüğü)- Şu anda Yasa, 648'le bu yetki geldi.

NECATİ UYAR (Oturum Başkanı)- Arkadaşlar, bunun bu şekilde çözülme şansı yok. Bu Yasada düşünülmüş bir nokta değil, kuruldaki kararlar düzeltilebileceği var sayımına dayanan bir varsayım.

ŞÖHRET ATASOY (Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültür Varlıkları ve Müzeleri Genel Müdürlüğü)- Yani o 60 günlük süre nihai onamayı yapacak olan birim açısından düşünüldü.

AYSUN ÖZTÜRK- Tamam, siz uygun görüş verdiniz, koruma kurulu 60 gün içinde Kültür ve Turizm Bakanlığı, benim meclisimden geçen planı onamadı. Ben askıya çıkarır yürürlüktedir derim.

ŞÖHRET ATASOY (Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültür Varlıkları ve Müzeleri Genel Müdürlüğü)- Aysun'cuğum, bir sürü versiyonu var, Yasada da bunların netleştirilmesi mümkün değil. Zaten bunları artık hem yönetmeliklerde, hem de gerektiğinde hukuk görüşü alınarak netleştirilecek.

NECATİ UYAR (Oturum Başkanı)- İsterseniz öğleden sonraki sizin oturumda buna devam edelim. Ömer Hocam buyurun.

ÖMER KIRAL (TMMOB ŞPO Koruma Komisyonu Üyesi)- Şimdi ben önce Ayşe arkadaşımızın görüşüyle ilgili bir şey söyleyeyim. Stratejik plandan kaçamayız, bu bir gerçek. Sevsek de sevmesek de, stratejik planın içine koymak zorundayız. Stratejik plan, belediye başkanı ölür, yeni bir başka belediye başkanı gelir, onun hoşuna gitmezse değiştirebilir, yasal hakkı. Bu belediye başkanları stratejik plan olmadan da planların tümünü iptal ediyor, o başka bir olay. Yani kendisi kafasına göre stratejik plan yapma alışkanlığı vardır tamam, ama stratejik planların sahiplenilmesi, koruma planlarının sahiplenilmesi, yerel sahiplilik çok daha önemlidir.

Eğer biz koruma planlarının sahipliğini gerçekleştirebilirsek, o zaman biraz ağzımı şey yapmayayım, ama biraz zor olur, yani muhalif bir şeyi yaratırsanız, birincisi bu. İkincisi, bu katılım hikâyesi; yönetmelik yazılırken biz en az iki toplantı yapılınsı diye önermiştik, o şekilde yönetmelik çıktı. Yani iyi ki de en az iki demişiz, çünkü 7 sene sürdü. Aslında bu tür toplantıların, tematik çalışma gruplarının toplanması, defalarca toplantı yaparak bu sonuçlara gitmesi gerekir. Yani en az 10-12 toplantıdır bunun gerçek şeyi, dolayısıyla iki tanesi gitti. Ancak iki yer var; bir tanesi, Yasanın kendisindeki yerel sahiplik ve alan yönetim modellerinin planın içine konulması olanağımız var; ikincisi, Belediye Yasasının 13. maddesi. Belediye Yasasının 13. maddesi şöyle diyor; kültürel değerlerin korunması konusunda gerekli çalışmaları yapar belediye, bu çalışmalar da üniversitenin, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının, sendikaların, sivil toplum kuruluşları ve uzman kişilerin katılımını sağlayacak önlemler alır. Bu hemşeri hukuku maddesidir. Eğer biz gerçekten hemşeri olabilirsek kentlerimizde ve sahiplenirsek, bu hakkımıza da sahip çıkarız katılımıda.

NECATİ UYAR (Oturum Başkanı)- Devam edeceğim öğleden sonra. Buyurun Ceyhan Bey.

Dr. CEYHAN YÜCEL (Şehir Plancıları Odası Kayseri Şube Başkanı)- Tabii miras mı, değer mi gibi bir iki seçeneqli bir tanım gibi düşünmemek gerekli diye dü-

şünüyorum. Miras diye tanımladığımız şey zaten o değerlerin bütünü. Burada çünkü korunmama ya da kayıtların sebebi ismi değil, ne yazık ki o değerlere karşı gösterdiğimiz tavır. Yani adını değiştirsek bu sefer mirasyedi değil, değer yedi diyeceğiz. Teşekkür ediyorum, ama ben o şekilde algılamamıştım hiç, sağ olun.

İkinci Oturum

“KENTSEL ARKEOLOJİK SİT’LERDE KORUMA AMAÇLI PLANLAMA”

Oturum Başkanı: Dr. Perihan KİPER
TTMMOB şehir Plancıları Odası Koruma Komisyonu

Dr. Akın ERSOY
Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü

Yrd. Doç. Dr. Ayşegül ALTINÖRS ÇIRAK
Dokuz Eylül Üniversitesi Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü

Dr. Açalya ALPAN
Gazi Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü

Dr. PERİHAN KİPER - Oturum Başkanı

Öncelikle; bu toplantının ikinci, öğleden sonranın ilk oturumunun değerli konuşmacılarını davet etmek istiyorum.

İlk olarak, Dokuz Eylül Üniversitesinden meslek alanlarımız farklı ancak, kaygılarımız ortak olan Hocamız, Arkeoloji Uzmanı Dr. Akın Ersoy; ikinci olarak, kentsel arkeoloji, yerleşme arkeolojisi konusunda yüksek lisans çalışmalarını tamamlayıp, halen doktora çalışmalarını da bu alanda sürdürmekte olan şehir plancısı arkadaşım Açelya Alpan ve yine Dokuz Eylül Üniversitesinden, özellikle kentsel arkeoloji konusunda oldukça derin çalışmaları olan arkadaşımız Yrd. Doç. Dr. Ayşegül Altınörs Çırak.

Tüm katılımcılara öncelikle teşekkür etmek istiyorum. Şu anda bir büyük otelin salonlarında, “Kültürel Turizm Zirvesi” adı altında 2-3 günlük bir toplantı yapılıyor. Toplantının duyuruları, reklâmları yaygın bir biçimde yapıldı. Ben programına göz gezdirdim, korumayla ilgili yalnızca bir tek oturum var. Tercihinizi orası yerine bizim toplantı lehine kullandığınız için sağolun.

Gönül Hocamız “koruma bir politika sorunudur, bir siyasal seçme sorunudur” derdi bize öğrencilik yıllarımızda. 90’lı yılların başında, bir toplantıda ise arkeoloji konusunda da şu sözleri söylemiş sevgili Hocamız. “kentsel arkeoloji ya da (o dönemlerde çok fazla kentsel arkeolojiyi biz dillendirmezdik, yalnızca arkeoloji derdik) arkeoloji de bir koruma sorunsalıdır, ama hepsinden öte koruma da bir eğitim-kültür sorunudur.” Burada korumanın genelde bir bütüncül planlama sorunu olduğunun altını da çizmek isterim.

Sabah oturumlarında da bu tartışıldı. Şimdi arkadaşlarımızdan, bizim gündemimize oldukça yeni giren, dünya gündeminde de 90’lardan sonra tartışılan kentsel arkeoloji kavramını, hem kavramsal olarak açmalarını, hem de planlamaya ilişkin bazı sorunları ve önerilerini getireceklerini bekliyoruz.

İlk konuşmayı meslek olarak konuğumuz diyebileceğimiz Hocamız, Arkeolog Dr. Akın Ersoy yapacaklar.

Dr. AKIN ERSOY

Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü

Herkese merhabalar. Ben şimdi tabi alanda çalışan birisi olarak bu sunumu yapacağım, tabi arada mesajlar vermeye çalışacağım. Alanda çalışan birisi olarak hem kendi yaşadığım zorlukları, tecrübeleri sizinle paylaşma dileğindeyim.

İzmir’de modern kentsel bir alanda arkeolojik kazı çalışması yapmanın zorlukları gerçekten bambaşka. Çünkü ben 2005 yılına kadar aslında şehir planlama konusunda çok da fazla öngörülerim yoktu. Fakat 2005 yılında koruma kuruluna girdikten sonra gördüm ki, aslında en az mimarlar kadar, en az sanat tarihçileri kadar planlamanın arkeoloji hayatında olması gerektiği konusunu algıladığımı söylemek istiyorum. Tabii o esnada Sayın Başkan Necati Beyle de tanıştık. Daha önce tabi Emel Hocamı biliyorduk, fakat o hayatımıza fazla şehir planlamayı sokmuyorduk galiba. Biz biraz arkeologlar sanıyorum, biraz böyle ataerkil bir yapımız da var, kendi alanlarımıza başkalarını sokmamak gibi bir çabamız da oluyor. Emel Hocamdan, sayın eşinden, Necati Beyden itibaren hayatımıza şehir planlılarının girmesi gerektiğini gerçekten algıladığımı, hissettiğimi düşünüyorum. O anlamda Ayşegül Hanımla da ortak bir çalışmamız olmuştu. O da kendi plancı gözüyle sanıyorum konuyu da ifade edecektir diğer arkadaşımız gibi.

Şimdi tabi antik dönemde de hep planlama var. Şimdi benim ilk slaytım bununla ilgili. İzmir’in düz ovasını görüyorsunuz yukarıda. Bu ovada iki tane büyük yerleşim var, İzmir’in 8000 yıllık tarihinde. Bu 8000 yılın sonrasında bu derelerin beslediği alanlarda, küçük küçük köyler var, 8000 yıllık bir tarih var, 8000 yıllık tarihin son 2000 yılını şimdi Simirna olarak adlandırdığımız sol alt köşedeki, sağdaki slaytın sol alt köşesindeki Simirna’da, yani bugünkü İzmir’i bilenler için Konak’ın olduğu bölgede yeni bir kent kuruluyor. Çünkü bereketli bir ova var, bu bereketli ovanın ürün çeşitliliği ve yoğunluğu var, savunma kolaylığı var, mevcut Kadife Kale üzerinde Bagos olarak adlandırılan. Dolayısıyla, bunun gibi biz derslerde de anlatıyoruz, 12’den fazla kriter var, bir yerin kent olarak seçilmesinde, dinsel faktörler de var. Yani antik dönemde de bir kent planlama anlayışı var, bu planlama anlayışı çerçevesinde de İzmir, bugünkü Konak İlçe sınırları içerisinde kuruldu.

Tabii bugün modern İzmir’e baktığınızda, bütün yolların ulaşmak istediği, hevesle ulaşmak istediği, bütün modern yolların ulaştığı, bu isteğini gerçekleştirmek istediği bir noktada yer alıyor. Hatta bugünlerde Ulaştırma Bakanlığının İzmir’de bir tünele projesi var. O proje dahi, İzmir’in bu kent merkezine dönük olarak, hem antik kent merkezine, hem modern kent merkezine dönük bir çabanın hâlâ devam eden izleri olarak karşımıza çıkıyorlar. Bu İzmir’in karınca misali görüntüsü böyle hava fotoğrafına baktığımızda; buradaki en büyük lekeler, fuar alanı, biliyorsunuz en büyük leke yeşil alan. Bunun altında, hemen şurada Simirna Agora’sını görebiliriz, bu dört sene önceki bir hava fotoğrafından alınmış durumda. Burada bir Kadife Kale var, yeşil alan olarak görebileceğimiz bir Kadife Kale var ve bu da bir arkeolojik alan.

Agora'dan bahsettik, bir de şurada bir yeşil alan var, Cici Park diye geçen, yine burası da birinci derecede bir arkeolojik alan. Şimdi bunun zaten sit paftasında tekrarını da göreceğiz.

Aslında gördüğünüz gibi İzmir'in kent merkezinin tümüne yayılmış bir arkeolojik haritamız var. İşte haritamız da bu, tümü üçüncü derece arkeolojik alan, kentsel aynı zamanda, artı üçüncü derece. Bu üçüncü derece denizin içerisinde adacıklar halinde birinci derece arkeolojik noktalar var. Bu merkezde yer alan Agora, hemen sağ altta yer alan Kadife Kale, onun hemen altında yer alan şu noktada tiyatrosu ve şurada da hemen bitişik üçüncü dereceye, stadyum yer alıyor. Tabii Cici Park var, hemen slaytın en solunda, yani böyle vahalardan oluşuyor. Yeşil alanlar İzmir'in tarih ve arkeolojisinin aslında kurtarılması gereken bağları şeklinde yer alıyorlar.

Biz haritamızı yaptığımızda, İzmir'in bu hava fotoğrafı üzerinde böyle bir dağılım var. Yani kırmızı izler, bize arkeolojik izleri gösteriyorlar ve gördüğünüz gibi tüm merkezin her tarafına yayılmış durumdadır. Şimdi bunu düşleyerek, İzmir Belediyesinin, özellikle de Sayın Priştina'dan başlayarak, ama bugün Aziz Başkan tarafından da sürdürülen bir projesi var. Bu proje çerçevesinde, Agora'nın çehresi değişti, çok eskiden başlayan bir çaba.

Bu gördüğümüz, İzmir'in bu Agora'sına bir bakış, Simirna'nın Agora'sı bu. Kent akropolisi var, akropolise doğru yükseliyor, aynı Atina akropolisindeki gibi veya Roma Akropolündeki gibi, kapitolyumundaki gibi. Akropolise doğru yükseliyor, akropoliste bizim bildiğimiz Kadife Kale var, hemen onun eteğinde bir tiyatrosu var, hemen sırtın üzerinde sağ tarafında da bir stadyumu geçerli. İşte merkezde de bizim Simirna kazı çalışmalarını yoğunlukla sürdürdüğümüz Simirna Agorası yer alıyor. Kentin her tarafı tarih kaynıyor. Nasıl bir planlama yapmamız gerekiyor, nasıl birbirleriyle bağlantılamamız gerekiyor? Kentin altı dolu, yani üçüncü derece, ama neresini kazsanız bir şey çıkıyor. Antik dönemdeki silüeti bu alttaki gibi, bugünkü hava fotoğrafı üzerine çaktığımız zaman, üstteki fotoğrafta da bugünkü halini görüyorsunuz. Tabii nezi, güzel İzmir, antik dönemin en güzel kentlerinden bir tanesi, ama gördüğünüz gibi böyle karınca yuvalarından sanki oluşmuş binlerce konutun, bu tarihin üzerine oturduğunu görüyoruz. Simirna Agorasının 2006 yılındaki kendisi ve çevresi, 1932 yılında başlayan araştırma projesiyle bu kadar gelebildi 2006 yılına kadar. Atatürk dönemi kazılarında, ama dünya savaşlarından dolayı sürekli kazı çalışmaları durdurulmak zorunda kaldı.

Bu arada şurada bir detayı görebiliriz. Osmanlı dokusu var çevresinde gördüğünüz gibi ve burada bir ızgara plan özelliği yakalayabiliyoruz. Daha önce çerçeveyi çizerken Emel Hocam bahsetmişti. Antik dönemin referansı var, bu Osmanlı kent dokusu üzerinde ve bu doku modern, işte 20. yüzyılda veya girdiğimiz 21. yüzyılda da bu dokuyu devam ettiriyor. ızgara planı burada çok rahatlıkla görmemiz gerekiyor. Dediğim gibi Büyükşehir Belediyesinin çok istekli bir çabasıyla istismakler ve yıkımlar gerçekleştirildi, 2008 yılıyla birlikte, 2010 yılının sonuna kadar, ondan bir görüntüydü bu. 2006 yılında Simirna Agorasının hava fotoğrafındaki görünüşü böyle, ama 2011 yılına, bugüne geldiğimizde, bugün bu şekilde görüyoruz. Gördüğünüz gibi tü-

müyle etrafı boşaltılmış, bir tek bizi tehdit eden unsur, en büyük kütleyi oluşturan buradaki otopark, 7 katlı otopark ve 4000'e yakın araç kapasitesine sahip. Tabii bu otopark 80'li yıllarda yapılırken, tabî ki buradaki tarihi mirasa büyük zarar verdi. Belki de temelleri sıfır seviyesine, yani kültür tabakasına da geçmiş durumda, deniz seviyesine yakın. Yani görüntüyü bozuyor, ama kaldırdığımız zaman da burada bizim ulaşabileceğimiz, sanmıyoruz ki bir tarihi mirasımız olsun, arkeolojik mirasımız olsun, ama görsel olarak gerçekten buradaki dokuyu etkileyen en önemli unsur.

Böyle biraz daha yataya geçtiğimizde, bu fuar alanının, İzmir'in içindeki en büyük leke olduğunu görüyoruz. Şimdi en büyük lekelerden ikinci leke diyelim, Simirna Agorasının bulunduğu alan. Otoparkın bu alana yaptığı etkiyi buradan görebiliyorsunuz, ama biz kazı çalışmalarında otoparkın üzerine çıkıp hep fotoğraflarımızı çekiyoruz, bize de böyle bir faydacıl yönü var. Bu arada esnaf var burada, burası Kemeraltı. Kemeraltı'nda küçük esnaflar var ve bunların araçları var. Bu araçların hepsi de bu otopark hizmet görüyor. Eskiden Agora hizmet görüyordu, Agora'yı biz ellerinden alınca, şimdi sadece otoparka kaldılar. Bu otoparkı kaldırdığımızda, oradaki 4000 aracı ne yapacağız, o araçlar bizi tehdit ederler mi acaba? Daha yakın bir görüntü, otoparkı biraz daha yakından algılayabiliyoruz, ama Büyükşehir Belediyesinin yaptığı bu çalışmalarda, Agora'nın sağdaki alanını görüyorsunuz. Yaklaşık 160 x 80 metre boyutlarında, ama yeni ortaya çıkan alan bunun iki misli daha büyük ve o yüzden İzmir için aslında bir fırsat bu. Tarih ve arkeolojisini algılamak için. Tabii bunun içerisinde tescilli yapılar da var. Mesela sol altta şurada, din tarihi açısından Sabataycıların çok önem verdikleri bir yapı var. Din tarihi açısından, dinler tarihi açısından bu alan önemli.

Yine şurada benim işaret etmek istediğim noktada, evet gözüktüyor bu. Burada bir Osmanlı Hanı var, tescilli bir yapı. Arkeolojik alan içinde bunlar, birinci derece içerisinde. Hemen şurada şimdi kazı evi olacak, göreceksiniz slâyтта da, bir tescilli konut var. Hemen sağ tarafta, ama fotoğrafa girmemiş bir cami bir hamamımız var. Bunların hepsi birinci derece arkeolojik sit içerisinde yer alıyorlar. Tabî ki öncelik bunlarda, ama altında da arkeolojik miras yatıyor.

Peki, bunları nasıl koruyacağız, bu arkeolojik alan içerisinde? Peki bunların yaklaşım yolları ne olacak, aralarındaki bağlantılar ne olacak, altyapı unsurları ne olacak? Yani su nasıl gelecek, elektrik nasıl gelecek, pis su nasıl gidecek? Bunları düşünmemiz gerekiyor. Sabahtan konuşmacıların da söylediği gibi, arkeolojik alanlarda planlama işte bundan dolayı olması gerekiyor. Yani ben de bir kazıcısı olarak, onun nerede kazıyı yapmam gerektiği konusunda bir fikrimin olması gerekiyor. Nerede yapmamam gerektiği konusunda fikrimin olması gerekiyor. Aynı zamanda buradaki planlamanın da biraz esnek olması gerekiyor, ama mutlaka bir planlama olması gerektiği düşüncesindeyim. Hatta bir alan yönetiminin olması gerektiği düşüncesindeyim. Hocalarım sanıyorum bir diğer oturumda bunu konuşacaklar. Çünkü ben kazı başkanıyım, tamam ben akademisyenim, ama buranın elektriğiyle de uğraşıyorum, suyuyla da uğraşıyorum, buraya atılan –az sonra göreceksiniz- çöpüyle de uğraşıyorum. Yani ben bunlarla uğraştıktan sonra, aslında zabıta müdürü olsam çok daha iyi olacak, ama işte

alan yönetiminin sanıyorum bunları çözme anlamında, ileriki yıllarda kolaylığı olacaktır diye düşünüyorum. Efes'te böyle bir çalışma örneğinin de yapılmak istendiğini biliyorum.

Alanın genel görüntüsü bu, tescilli yapımız da burada. Kazı evine de ihtiyacımız var. Yani bu kazı evini, bu tescilli yapıyı görmezden de gelebilirsiniz. Dersiniz ki burası arkeolojik alan, ne gerek var canım da diyebilirsiniz, ama bizim de kazı olarak ihtiyaçlarımız var, bir dört duvar, bir çatı lazım bize de. Dolayısıyla burasını güncellememiz gerekiyordu ve o çalışma yapılıyor. Şimdi işte bunun elektriği, suyu nasıl çözülecek, nereden gelecek? Mesela bu konutla ilgili olarak müellif tabi korkuyor, yani birinci derecede olduğundan dolayı. Mesela hiçbir vaziyet planı çizmeden kurula gidiyor projesi ve kurul da bunu onaylıyor. Hani o aşamada kimse demiyor ki, yahu kardeşim hani bunun vaziyet planı var mıdır, bunun pis suyu nereden gelecek, elektriği nasıl gidecek? Yani bunlarla ilgili bir çözüm üretilmemiş.

Şimdi benim inisiyatifime kalıyor. Tamam, benim hoşuma gider tabi, patronluk yapacağım burada, ama benden sonra gelecek olan meslektaşım o hattı beğenmezse ne olacak? Yanlış yerden geçirmişler veya kazılar benim hattı geçirdiğim yerde bir yapıyı ifade ediyorsa, ben o yapıya zarar vermişsem eğer, bunları da ben şimdiden bilemem, kazı yaptıktan sonra bilebilirim. Yani o anlamda planlamanın ve portatif ve esnek olmasının çok önemli olduğunu kanaatindeyim. Tamam, biz bir yol aksı belirledik, oradan bütün sistemi geçirdik. Bir de biliyorsunuz geleneksel bir yaklaşım da vardır. Özellikle bu ihalelerde herhalde böyle oluyor, ben kurul zamanından da biliyorum. Elektriği illa diyor ki 80 santim aşağıya gömmem lazım. Diyoruz ki, teknoloji o kadar gelişti, bunu daha 10 santimden geçiremez misin, bunu başka bir yöntemi yok mudur diye müellife gitmemiz veya elektrik mühendisine gitmemiz gerekti hep. Sonuçta kavga gürültü bazı şeyleri çözdük.

Tabii müelliflerin de bu alanlarda proje yapmayı biraz kanıksaması, biraz içselleştirmesi gerektiği düşüncesindeyim. Şimdiki görüntü böyle, beğenirsiniz, beğenmezsiniz, ama otoparkın görüntüsü böyle, bütünleşmiş durumda, bir yaz güneşinde çekildi, bu güzel İzmir'in Agora'sı. Büyükşehir Belediyesi tabi bu yatırımlarını işler hale getirmek istiyor. Bütün batıdaki bütün kentlerde, Atina ve Roma'da gördüğümüz gibi bir tur otobüsü koydu ve burada yapmış olduğu yatırımları, haklı olarak onlar da ifade etmek istiyorlar. Böyle bir otobüs, kentin tam merkezini geçecek şekilde, limandan başlayarak Alsancak'a, hani modern İzmir'in bir yüzünü göstererek fuar alanına kadar geliyor. Fuar alanından Agora'ya kadar ulaşıyor, Agora'da bir tur yaptıktan sonra, yarım saatlik süreleri var, Varyant'a götürüyor, daha sonra Konak Meydanına ve böylece aynı zamanda Osmanlı dokusuyla ilgili birtakım mesajlarla ve tabi körfezin güzelliğini de burada vermek istiyorlar. Böyle bir tur yaptılar.

Tabii burada, az önce söylemek istediğimiz o birinci derece vahalar vardı ya, oralarından sadece Agora yararlanıyor. Hâlbuki Kadife Kale var, çok önemli, ama Kadife Kale'nin yolu da o kadar dar ki, nasıl bu otobüsler oraya çıkacak bilmiyorum. Burada Agora'nın genel görünüşü, eğer Agora ayakta kalmış olsaydı -tabi arkeolog yönümde ağır bastığı için bir-iki tane fotoğraf göstermek zorundayım size- yukarıdaki çizimde

olduğu gibi bir bazilikası olacaktı ortadaki gibi, arkadaki o altta gördüğümüz gibi kentin o kötü peyzajını maskeleyecek bir görseli olacaktı bazilikanın. Yani antik dünyanın en büyük bazilikalarından bir tanesi bu ve üzerindeki Yunanca yazılı karakterleriyle yapılmış duvar yazılarıyla da birinci sırada yer alıyor. Bunun bir benzeri sadece Pompei’de var, orada da Latince yazılı kitabeler var, duvar yazıları var.

Bu haldeydi, bu hale geldi. Agora’da çünkü İzmir Büyükşehir Belediyesinin, hem Ticaret Odasının büyük desteği ve büyük katkısı var. Bir petrol şirketinin de aynı şekilde bu çalışmalara katkısı halen var ve sürmekte. Güney portikosundan görüntü size gösteriyorum, var olsaydı bu şekilde ayağa dikmemiz gerekecek ileriki yıllarda, ama kazı çalışmasını bitirmemiz gerekiyor öncelikle. Alandan size görseller sunuyorum. Batı portikonun temel altyapısından, yani bodrum katından görsel sunuyorum. İçinden su akan bir ören yeri gördünüz mü, kaç defa gördünüz? İşte, içinden su akıyor ve bu suyun kaynağı bilinmiyor. Planlamanın bu da parçası olmalı. Bu yıkımlardan sonra bakın alan bu şekilde ortada duruyordu. Gördüğünüz gibi bütün İzmir’in çöpi, herhalde son yüzyılda buraya atılmış. İnsan boyu kadar çöp yığınlarının içerisinde, işte biz bu arkeolojik mirasa, şu görselde olduğu gibi ulaştık. Bir kent meclisi var burada, hemen sol tarafta da çok amaçlı bir yapı var. Bu batı alan dediğimiz bölgede ortaya çıkarılmış olan kent meclisinden bir görsel sunuyorum size. Şimdi çok amaçlı yapı, belki de bölgenin en büyük mozaikli döşemine sahip, çok amaçlı salonundan bir parça görüyorsunuz. 70 x 35 metre boyutlarında, mozaik çıktıkça biz üzerine kapatıyoruz. O yüzden Kütahya koruma kurulu müdiresinin hoşuna gitmedi bu çatı örneği, ama kazı olanaklarıyla yapıyoruz bunu. Eğer bu yapı ayakta olsaydı, bu şekilde bir modeli olacaktı, bir başka modelden size örnek.

Şimdi buraya dikkat ediyoruz. Dört yıl önce böyleydi, bu yapılar kaldırıldıktan sonra bizim tescilli yapı ortaya çıktı. Aynı ölçekle fotoğrafı koymaya çalıştım ve de o yapıların altından bir Roma hamamı çıktı. Şimdi bu tescilli yapı bu Roma hamamının üzerinde yer alıyor. Tercih yapmak gerekirse, tabi ben Roma hamamını seçerim, ama buna da ihtiyacım olduğu için ikisini de seçtim. Yani koruma kurulunu etkileyici herhangi bir rapor yazmadık bu konuda; çünkü o yapıya da ihtiyaç var.

Bu az önceki kurumların bize Kadife Kale’de de desteği var. Çünkü arkeolojik mirasın önemli bir parçası da Kadife Kale’de bulunuyor. Burada sur kazıları yapıyoruz, Büyükşehir Belediyesinin sur projesi var, ama otobüs hâlâ gelmiş durumda değil, gezi otobüsü buraya. Birçok insan da buraya çıkmıyor, ama biz hep tavsiye ediyoruz Kadife Kale’deki eserleri de görmek üzere. İzmir’in ilk Türk eserlerinden biri solda gördüğümüz kale cami yapısı, 1308 tarihli. Yani inanılmaz erken tarihten mezar kısmıyla birlikte elimizde bulunuyor. Buna diyoruz ki, İstanbul’un Yerebatan’ı var da İzmir’in Yerebatan’ı yok mu? Burada İzmir’in Yerebatan’ı duruyor. Bunların her birinin projelendirilmesi gerekiyor. Tabii bunların bir kısmı mimari proje, ama tüm İzmir’in içinde, şimdi birkaç tane daha göstereceğim, fazla canınızı sıkamak istemiyorum.

Bu alanları bağlamamız gerekiyor. Alanlardan bir tanesi bizim yerel ağızla söylediğimiz şifa parsellerinde bir Roma evi var, Roma evinin üzerinde bir Roma sarnıcı var. Yani santimetrekaresinde arkeolojik eser var. Çıkan eserler, bakın geç dönem

eserleri. İzmir'in 19. ve 29. Yüzyılını ifade eden eserler bunlar. Biz sadece antik dönemin eserleriyle uğraşmıyoruz. Buradan çıkan eserlerden görseller size, mutfaktan bir modelleme yaptık, mutfak bölümünden. Bu mesela, hastane var orada, hastane-nin altında bir kafeterya var. Kafeterya aslında bir Roma cinnazyonunun bir tonozlu mekânına ait, ama kafeterya gibi kullanılıyor. Yani bunu dolu da bardağı görebilirsi-niz, boş da görebilirsiniz.

Altınpark diye İzmir'in başka bir noktası, az önceki başka bir noktasındaydı. Bu Altınpark'ta Roma evleri var ve bir Roma yolu var, hemen ön planda, bize yakın planda, sağ altta bir Roma yolu. Yani kaç tane Roma yolu tespit edilmiştir? İşte bu Roma yol-larından bir tanesi. Roma konutları ve dönemin insanların zenginliğini ifade eden buluntularıyla birlikte, Altınpark başka bir nokta, şifa parselleri, Altınpark.

Tabii bir de bizim, her kentin var da, Simirna'nın bir tiyatrosu yok mu? O tiyatro şu an evlerin altında gördüğünüz gibi, üst fotoğraflara bakarsanız. Altta tiyatromuzun modeli yer alıyor. Stadyumu var, dikkat ediyor musunuz yapılaşma nasıl? Yapılaşma basamaklar halinde yukarıya doğru gidiyor; çünkü stadyumun dolgu tarafından kal-mış. O yüzden de buradaki yapılaşma yükseliyor. Hem deniz manzaralı, bu taraftaki kanat yıkıldığından dolayı. Burada da, bizim fotoğrafı çektiğimiz noktada da İzmir'in eski itfaiye kulesi var. İtfaiye kulesi zaten sempolikarpos var, Hristiyan tarihi için önemli bir şahsiyet, İzmirli. Bunun öldürüldüğü ve orada da şehitliğinin yapıldığı noktadayız biz, oradan fotoğrafını çekiyoruz. Öldürüldüğü nokta da, bu stadyumun için.

Bakın soldaki selviler bize hava şehitliğini gösteriyor. Mezar geleneği, bu şehitliğin arkasında da Rom döneminde de devam etmiş. Yani miras tüm, az önce gösterdiğim sur içini aşıyor ve Yeşil Dere, tepenin öbür tarafına da geçecek mezarlarıyla beraber. İzmir'in altında da çok sevilen, en çok medyada konu olan kanallar var. Tünel diye geçiyor, ama biz tabi onların su kanalı olduğunu biliyoruz. Bu kanallar var, 2 metreyle 4 metre arasında yer alıyorlar. Bunları nasıl değerlendireceğiz, burada yapılaşma sür-erken bunları açabilecek miyiz, yani ziyaretçi girebilecek mi bunlara? Hemen Ago-ra'nın yakınında ve halen su akıyor.

Bakın, İzmir'in içinden bir köprü örneği, -çok az kaldı- Yeşil Dere üzerinde yer al-yor ve betonarme girişlerle, gördüğünüz gibi üzerine yeni bir, tabi günün koşullarına uygun olarak bir köprü yapılmış, ama temelde o köprüyü taşıyan Roma köprüsü. İz-mir'in içinde yer alıyor ve biz bunu daha üç yıl önce tescillettirdik. Herkes ben bili-yorum diyor, ama biliyoruz da bunu koruma anlamında hiçbir şey yapmamışız. Gördüğünüz gibi pis su boruları üzerine aplike edilmiş ve şekilde devam ediyor.

Bu İzmir'in, bizim kalıntılardan oluşturduğumuz, kendi beyaz zemin üzerine kul-landığımız bir planı. Bu hava fotoğrafı üzerine, her tarafta bir miras var, koruması ol-dukça zor. Büyükşehir Belediyesiyle düşündüğümüz bir çevre planı var, fakat bu planı yapmak tabi Bakanlığın yetkisinde. Biz burada sadece bir ören yeri duvarı ya-parak bunu geçiştirmeye çalışacağız, ondan bir kroki.

Mesela plancılık açısından son bir örnek verip bitiriyorum. Bakın 18. Yüzyıldan bir

gravür, bu gravürde Kadife Kale'nin etekleri bomboş. Bakıyoruz, 1907'de Alsancak'tan Kadife Kale'ye bakıyoruz, Kadife Kale'nin etekleri bomboş. 1907'den sonra başlıyoruz Kadife Kale'nin etekleri doluyor. Niye yüzyıllardır yok? Roma döneminde de yok, Helenistik Dönemde de yok; çünkü heyelan var. Fakat biz 20. Yüzyıldan itibaren herhalde bu heyelanı hiç dikkate almamışız. O zaman adalardan ve Yunanistan'dan gelen göçmenlerle başlayarak, daha sonradan da Orta Anadolu'dan ve Doğu'dan gelen göçlerle birlikte dolmuş. Yani karınca yuvası gibi dolmuş, ama heyelan tehlikesi var.

Burada ben fotoğrafını koymadım, ama Büyükşehir Belediyesi heyelan bölgesinde şu an büyük bir çalışma yapıyor. Ne yazık ki fotoğrafını koymadığım için gösteremiyoruz. Yani yerel yönetim çok önemli gerçekten, sivil kuruluşlar çok önemli, üniversiteler tabii ki önemli bu anlamda, buna sahip çıkmak için, tabi meslek odaları çok önemli. Ben doğrusu, dediğim gibi 2005 yılından itibaren şehir planlamanın ne kadar çok önemli olduğunu, hele bu çalışmanın içine girdikten sonra, çünkü daha önce kırsalda çalışıyordum, planlamaya gerek yoktu, istediğim yerde kazıyordum. 2005'ten sonra şehir içine girince, plancılarla tanışmam gerekti. Teşekkür ederim.

Dr. PERİHAN KİPER (Oturum Başkanı)- Biz de Akın Hocamıza bu renkli sunuşu için çok teşekkür ediyoruz. Arkeolojinin planlama için ne denli önemli olduğunu biliyorduk. Ancak, birlikte çalışmanın da çok önemli olduğunu zengin görselleriyle bize bir kez daha hatırlattı Hocamız.

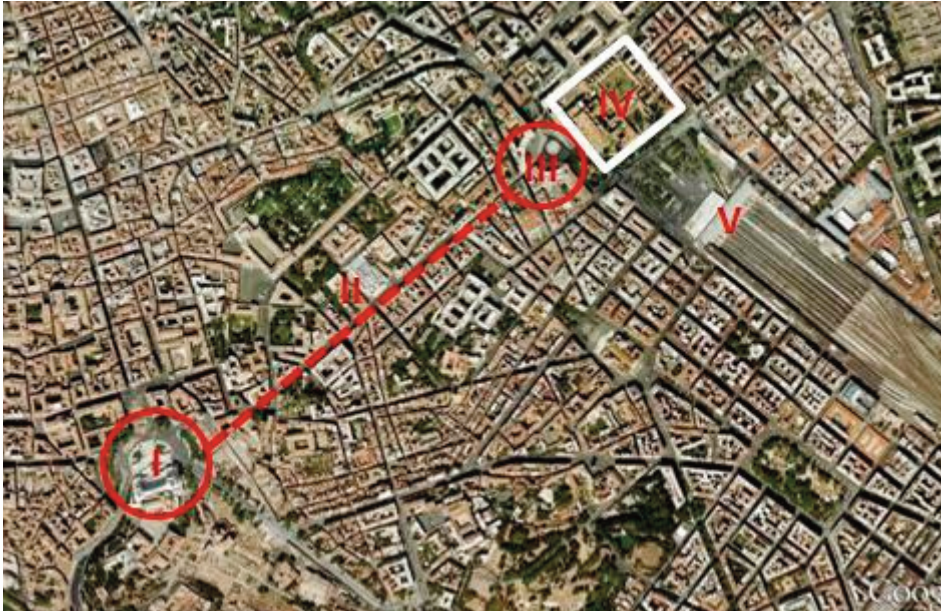
Sevgili Meslektaşım, Açılya Alpan söz sizde.

AÇALYA ALPAN

Gazi Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü

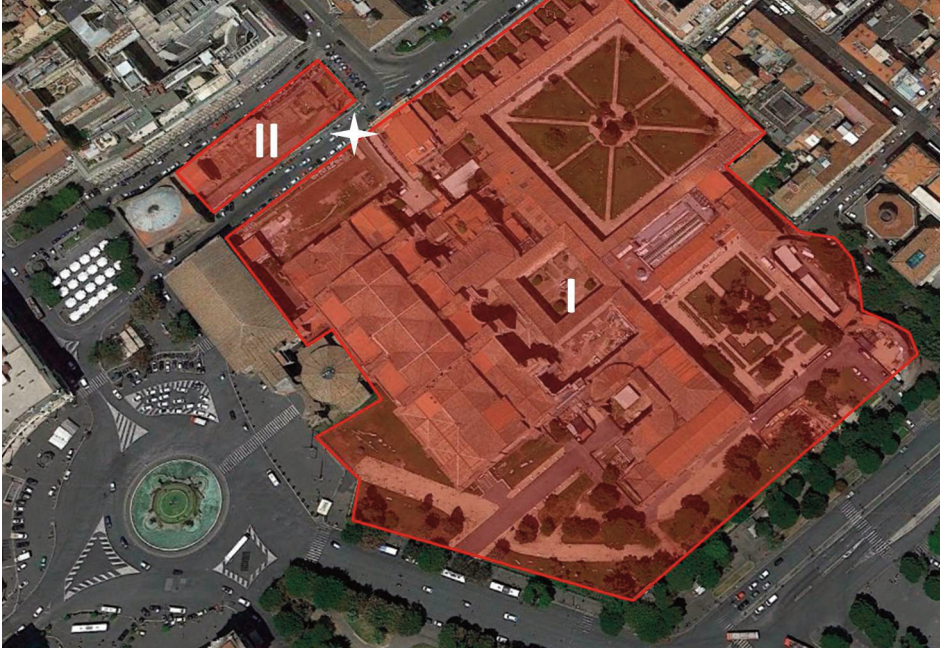
Herkese merhaba. 2004, 2005 yıllarında yüksek lisans tezimi kentsel arkeolojik alanların kent yaşamıyla bütünleşmesi üzerine hazırladım. Daha sonra doktora esnasında bir yıl Roma Tre Üniversitesi'nde bulundum ve kentsel arkeolojik alanlarla ilgili çalışmalar yapan öğretim üyeleri ile çalışma fırsatı yakaladım. Bu çerçevede bugün bu sunuşta sizlere kendi deneyimlerim ölçeğinde bu alanların kentle bütünleşmesi hakkındaki sorunları fotoğraflar üzerinden aktarmaya çalışacağım.

Öncelikle Roma'dan başlayalım. Bildiğiniz gibi Roma kentinin merkezdeki bir kısmı devasa bir kentsel arkeolojik alan. Şu gördüğünüz Kolezyum (Coloseo), kuzeybatısındaki alan Mussolini'nin Rönesans ve Ortaçağ dokusunu yıktırarak açmış olduğu antik forum, Kolezyum'un güneybatısındaki şu alan Sirkus (Circus), daha da güneyde Caracalla hamamları var. Bu devasa kentsel arkeolojik park alanı, bazılarını büyülemekte bazıları tarafından ise eleştirilmektedir. Eleştirilme sebebi, bu devasa alanın kent içerisinde bölünmüş ve parçalanmış kentsel mekânlar yaratıyor olması. Alanla ilgili gündemde bulunan müzeleştirme projeleri hakkında da bu sebeple çeşitli tartışmalar söz konusu. Mesleki eğitimleri doğrultusunda bu projeleri hazırlayan veya görüş belirten restorasyon uzmanları, mimarlar, kent tasarımcıları ve plancılar alana farklı şekillerde bakıyor ve yer yer ayrı düşünüyorlar. Bu farklı düşüş, bazen biz plançıların 'başarısız' olarak nitelendireceği kentsel mekânlar ile sonuçlanabiliyor.

Şekil 1: Kent merkezi ve Diocletian Hamamları. I. Venedik Meydanı, II. Nazionale Caddesi, III. Cumhuriyet Meydanı, IV. Diocletian Hamamları, V. Termini (alt harita: Google Earth)

Şimdi bu bağlamda kent merkezinde kalan iki kentsel arkeolojik alanı ve aralarındaki farkı ele alalım. Bu alanlardan ilki, merkez tren istasyonu olan Termini'nin kuzey bölgesi. (Şekil 1) Şurası Venedik Meydanı (Piazza Venezia), hani belki fotoğraflardan bilirsiniz, pasta gibi büyük beyaz bir bina olan ünlü Vittoriano Anıtı'nın olduğu meydan. Bu binayı kentin merkezi olarak kabul edelim. Bu ana meydan, kentin ana caddelerinden Nazionale Caddesi ile Mussolini döneminin neo-klasik modern ve anıtsal meydanı Piazza Republica'ya yani Cumhuriyet Meydanı'na bağlanmaktadır. Cumhuriyet Meydanı'nın bir tarafı Nazionale Caddesi ile sonlanırken, meydanın diğer tarafında antik Roma dönemi yapısı Diocletian Hamamları (Terme di Diocleziano) bulunmaktadır. Şimdi bu alana biraz daha yaklaşıalım. (Şekil 2) Meydanın Nazionale Caddesi ile sonlanan kısmı çok geç saatlere kadar yaşamaktadır. Bu anıtsal meydanın diğer kısmı, yani antik hamamın bulunduğu alan ise bugün kapanış saati 19.45 olan bir müzedir. Bu müze alanının iç kısmını gösteren fotoğraflara bakacak olursak oldukça şık tasarlanmış bir müze kompleksi görürüz. (Şekil 3) Bir turist için oldukça çekici. Ancak, şimdi bir de müze alanının kuzey kısmına bakalım. Kuzeyde gördüğümüz kentsel arkeolojik alan bir cadde ile ikiye parçalanmış durumdadır. 2008 yılında yaşamakta olduğum eve giden otobüs ise bu caddeden geçmekteydi. Hemen şurada da otobüsün durağı var. Evet, şimdi caddeye bakalım. Çöp tenekelerini görüyorsunuz, daha sonra müzeye ait binalar var. Gördüğümüz üzere müze kot farkı sebebi ile aşağıda kalıyor, cadde ise müzenin üst kotunda kalan bu teller ile çevrelenmiş durumda. Caddenin diğer tarafı da arkeolojik alandan ötürü tellerle sınırlanmış. Yani bu kısımda da herhangi bir işlev yok. İşte şurası da evime giden otobüsün durağı.

Şekil 2: Diocletian Hamamları I. Arkeolojik alan, II. Arkeolojik alan, Yıldız: otobüs durağı (alt harita: Google Earth)

Şekil 3: Diocletian Hamamları Müze avlusu, 2008 (kişisel belgelem)

Şimdi, orada yaşayan ve bu mekânı kullanan bir kent sakini olarak sizce bu mekâna algım ne şekilde olabilir? Çoğu gece burada otobüs beklerken korkarsınız. Gündüzleri müze açıkken bu mekân farklı şekilde işliyor, ancak, hava karardıktan ve müze kapandıktan sonra alan işlevsiz kalıyor. Burada siz, bu şehirde yaşayan biri olarak bu arkeolojik alanı mı, yoksa daha güvenli olacağınız bir mekânı mı tercih edersiniz? Kentsel arkeolojik alanlar güvensiz alanlara dönüşüyorsa, kentte yaşayanlar bu alanlara ne kadar değer verir?

Peki, şimdi ikinci alana bir bakalım. (Şekil 4) Burası az önce bahsetmiş olduğumuz pasta binası, yani Vittoriano Anıtı. Hemen güneybatı yönünde Sezar'ın öldürülmüş olduğu forum (Largo di Torre Argentina) bulunmakta. Yapılaşma amacıyla burası kazılmış, arkeolojik alan bulununca da bu şekilde bırakılmış. Bu alanda az önce bahsettiğim problem yok. Neden? Çünkü şurası gay barlar sokağı, şurası meşhur Campo de Fiori, yani Çiçek Pazarı, burası ise ana caddelerden biri ve etrafında sürekli kentsel yaşam var. Plancılar olarak güvenilir kent mekânları oluşturmaya çalışıyoruz. Bu konuda özel çalışmalar var. Burası ise hiçbir müdahale olmamasına rağmen güvenilir kent mekânı olma özelliklerini taşıyan bir yer. İlk örnekte ise güvensiz kent mekânı nasıl yapılır onu görmüştük.

Şekil 4: Largo Argentina kentsel arkeolojik alanı ve çevresi I. Torre di Largo Argentina, II. Vittoriano (alt harita: Google Earth)

Roma üzerinden devam edelim. Termini istasyonunun alt katından bir örnek. Bunlar da gördüğünüz gibi arkeolojik kalıntılar, etrafında çeşitli restoranlar, fast food yerleri mevcut. Burası ise Roma'nın olimpiyatları aldığı yapılmış olan konser salonu (Auditorium). Konum olarak antik Roma kentinin kuzey kapısı ile kent merkezini bağlayan rotanın üzerinde. Yapı yapılırken arkeolojik buluntular çıkmış ve bunları konser salonu içerisinde bu şekilde sergilemişler. (Şekil 5) Konser salonu dolayısıyla, arkeolojik alan yaşayan bir işleve sahip olmuş. Burası ise Testaccio bölgesi, yani 1920'li yıllarda Roma işçi mahallesinin yapılmış olduğu yer. Buradaki yenileme projeleri esnasında da arkeolojik alanla karşılaşılıyorlar. Şu anda kentle nasıl bütünleştirilebiliriz, bunun yollarını arıyorlar.

Şekil 5: Roma Konser Salonu içindeki sergi alanı, 2008 (kişisel belgelem)

2010 yılında, kentsel arkeolojik alanlarla ilgili uluslararası bir konferans düzenlendi Roma'da. Konferanstaki sunuşların başlıklarına baktığım zaman şu dikkatimi çekti: on tane sunuştan sekiz tanesi müzeleştirme ile ilgiliydi ve sadece diğer ikisi bu alanların müzeleştirilmeden kente nasıl katılabileceği üzerineydi. Ayrıca bu on sunuştan iki tanesi, İspanya'dan Zaragoza ve yine İspanya'dan Barselona diğer uluslararası konferanslardan alışkın olduğum sunuşlardı. Bu kentlerden az sonra çeşitli örnekler göstereceğim ki farklı meslek gruplarının konuya farklı yaklaşımı hakkındaki düşüncemi daha iyi anlatabileyim. Peki, plancıların bakış açısı ile çok daha uyumlu olan örnekler varken neden uluslararası ortamda sürekli Barselona ve Zaragoza'daki örnekler karşımıza çıkıyor? Çünkü bu uluslararası etkinlikleri kimlerin, yani hangi meslek gruplarının düzenlediği de çok önemli.

Şimdi Avrupa'dan çeşitli örnekler hızlıca devam edelim. Burası Cyripta Balbi, Roma'nın bilinen müzelerinden. Bu ise Capitolino tepesi, aynı zamanda bir höyük; bizim Hacıbayram tepemiz gibi. Kentin merkezinde ve kentin ilk kurulduğu tepe. Bu gördüğünüz tepenin altındaki tapınak. Tapınak burada müze içinde korunmuş. Şimdi Brüksel'den bir örneğe geçeceğim. Burası Brüksel'in tarihi kent merkezi, ve o bildiğimiz meşhur büyük meydanı. Gördüğünüz bu arkeolojik alanın projesi 1988 yılında tamamlanmış. Bu proje eleştirdiğim projelerden bir tanesidir. Bu sokaktan geçerken ilk başta buradaki alanı ve yapıyı fark etmedim. (Şekil 6) Bu fotoğraf gündüz boş bir vakitte çekilmiş, muhtemelen sabah saatlerinde. Ancak günün diğer saatlerinde bu sokak tıklım tıklımdır. Bu sokaktan geçmeye çalışırken yolun daraldığını ve sokakta bir engel olduğunu fark ettim. Ne var acaba burada derken bir baktım bir kentsel arkeolojik alan, ve projeyi de bu şekilde yapmışlar. 1988 değil de bugün olsaydı Brüksel yönetimi ve müzesi yine bu şekilde bir proje yapar mıydı? Onu bilemiyorum. Şimdi yine Belçika'dan Liege kentine bakalım, bu ilginç çünkü. Brüksel'de 2005 yı-

Şekil 6: Brüksel (fotoğraf kaynağı: Google Earth)

ında Avrupa Kentsel Arkeoloji Rehberini hazırlamak amacıyla bir çalıştay düzenlendi ve bu çalıştaya birçoğunun arkeolog olduğu, içlerinde sadece 6 mimar ve iki plancının olduğu 121 adet meslek insanı katıldı. Bu çalıştay kapsamında en iyi uygulama ödülünü görebilmek için Liege kentini ziyaret ettik. Organizasyon takımına göre Liege kentindeki Archeoforum projesi, kentin merkezinde bulunan bu kentsel arkeolojik alanın hem sosyal, hem işlevsel açıdan kentle çok iyi bütünleşmesini sağlamıştı. Şimdi bu örneğe bir bakalım, bilmiyorum siz bir şey görebiliyor musunuz? Göremiyorsunuz çünkü her şey meydanın altında, müzede, burası ise meydanın üstü, evet müzenin girişi ve aşağısı. (Şekil 7) Katılımcılar olarak müzeye girdiğimiz zaman, biz iki plancı ve altı mimar için bu proje bir şey ifade etmedi. Yani arkeologların iyi bütünleşme örneği olarak verdiği örnek, bizler için bütünleşme anlamında bir şey ifade etmeyen bir örnekti.

Şekil 7: Liege kentindeki Archeoforum projesi, 2005 (kişisel belgelem)

Şimdi ise plancılar için önemi olan bir örneğe geçmek istiyorum, İspanya'nın Tarragona kentine. Antik kent ile günümüz kenti iç içe. Bu gördüğümüz fotoğrafta müze müdürü bize kenti gezdiriyor. Bunlar yeni apartmanlar, antik Sirkus'un (Circus) üzerine inşa edilmiş. (Şekil 8) Burası konut yapısı yapılacak olan boş bir parsel. (Şekil 9) Bunlar Belediye Meydanı'ndaki çeşitli restoran ve barlar. (Şekil 10) Gördüğünüz gibi içlerinde arkeolojik kalıntılar var. Burası yine Belediye Meydanı'nda banka binası yapılmak üzere yeniden-yapılan bir bina, binanın içinde gördükleriniz antik forumun kalıntıları. (Şekil 11) Burası kentin modern kısmındaki bir alışveriş merkezinin otopark katı. Alışveriş merkezi yapılmak üzere alan kazıldığında bir Roma evi (Domus) bulunuyor. Bu da binanın dışı, yani bildiğimiz Ankamall gibi bir alışveriş merkezi ve az önce gösterdiğim Roma evi bu binanın altında ve halka açık durumda.

Şekil 8: Sirkus ve apartmanlar, Tarragona, 2004 (kişisel belgelem)

Şekil 9: Boş parsel, Tarragona, 2004 (kişisel belgelem)

Şekil 10: Belediye Meydanı'ndaki restoran ve barlardan örnek, Tarragona, 2004 (kişisel belgelem)

Şekil 11: Belediye Meydanı'ndaki banka binası inşaatı ve forum kalıntıları, Tarragona, 2004 (kişisel belgelem)

Şimdi Tarragona'da tabi şöyle bir şey yapılmış. Az önce Emel Hocamız Barselona'daki projeden bahsetti. Barselona'daki Ciutat Vella adı verilen tarihi kent merkezi çok sıkışık bir yer olduğundan dolayı, Barselona yönetimi burada kamusal ağ yaratma projesi başlatmış. Bu bir plana dayanmakta. Daha sonra alt proje alanlarını belirlemişler ve çok detaylı tespitlerden sonra birtakım yerleri yıkarak yeni kamusal alanlar oluşturmuşlar. Bunun bir benzeri gibi Tarragona'da uygulanmış. Tarragona'da tarihi kent merkezindeki kentsel arkeolojik alanların kentle bütünleştirilmesi projesinin altında çok ciddi bir stratejik planlama yatmakta. Üst ölçekli detaylı bir plan mevcut, daha sonra ise alt proje alanları hazırlanmış. Tarragona kenti "üst kent" ve "alt kent" olarak ikiye ayrılıyor. Üst kent denilen yer tarihi kent merkezi. Alt kent ise kentin modern kısmı. Ancak alt kent olarak adlandırılan yerde de neresi kazılırsa arkeolojik buluntu ile karşılaşılıyor. 2005 yılında henüz buraların envanteri tamamlanmamıştı. Gerekli çalışmalar tamamlandığında alt kent için de bu tarz bir stratejik plan yapılacak, ve kamusal alan ağı üst kent ile birleştirilecekti. Tahmin ediyorum şimdiye tamamlanmıştır. Plan kararları arasındaki en önemli nokta, buralarda bulunan arkeolojik buluntuların bir kaynak olarak ele alınarak buralarda kent mekânlarının oluşturulması. Bu kentsel mekânların bazıları bir rota belirliyor, bazıları ise bir meydan şeklinde; ve bu şekilde bir kamusal alan ağı oluşuyor. Yani az önce gösterdiğim alt projelerin hiçbirisi parçacıl proje değil, hepsi büyük bir planın alt uygulama paketleri.

Benzer bir örnek İtalya'nın Verona kentinde var, onlara zaman kalmadığı için şu an gösteremiyorum. Özetle demek istediğim, farklı meslek gruplarının farklı bakış açılarının olduğu. Bu nedenle bu tarz alanların, bu meslek gruplarının bakış açılarını birleştiren ayrı bir uzmanlık gerektirdiğini düşünmekteyim. Burada bitiriyorum, daha sonra tartışma kısmında devam edebiliriz.

Yrd. Doç. Dr. AYŞEGÜL ALTINÖRS ÇIRAK

Dokuz Eylül Üniversitesi Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü

Sunuşumun başlığını “*Kentsel Arkeolojik Sitlerle Planlama Sorunları*” olarak koydum. Çünkü bu bir çalıştay niteliğinde olduğu için, özellikle üzerine gitmemiz ve sempozyumda tartışılması gereken bazı özel sorunlara ve önemli sorunlara değinmek istediğim için böyle bir başlık koyup, genel olarak ben de sorunları vurgulamaya çalıştım.

Öncelikle biraz önce Akın Hocanın ve Açelya’nın da anlattığı gibi, arkeoloji ve planlama ilişkisi çok önemli ve esasen Türkiye’de artık gecikmiş bir ilişki bu ve ivedilikle kurmamız gereken. Bütün bu uluslararası çalışmalar koruma konusundaki, arkeolojik değerlerin, tarihsel değerlerin bir bütüncül planlama süreçlerine entegre edilerek korunması gerektiğini söylüyor. Bunun yapılabilmesi için de, yani esasen iyi bir planlamanın yapılabilmesi de, iyi bir bilgi akışına ve temsil edilebilirliğin, plan kararlarıyla temsil edilme gücünün arttırılmasına bağlı. Yani iki tane çok temel parametreye bağlı.

Peki, biz bu analitik sürece dâhil ederek ve etkin bir şekilde dâhil ederek analitik sürecine ve aynı zamanda temsil edilebilirliğini de arttırmak için, mevcut durumumuzda neler yapılmış? Bir onlara bakmak istedim. Yani bize temel yasal düzenlemeler ne diyorlar aslında ve biz bunları ne kadar başarıyoruz diye bir bakıştı bu. Öncelikle bu kentsel arkeolojik sitlerde, 702 sayılı ilke kararı en temel kararlarımızdan bir tanesiydi, en temel yasalardan ve bakıldığında kavramın tarihçesine, aslında yurtdışına da çok paralel.

İlk kez 1990 yılında gündeme geliyor ve Avrupa Konseyinin istediği üzerine Türkiye’de de Kültür Bakanlığı bir sempozyum düzenliyor. Türkiye’de kentsel arkeoloji nedir, ne olabilir ve bir komisyon kuruyor, bir rapor oluşturuyor, ama daha sonra bu komisyon dağılıyor. Fakat bu çalışma 1993 yılında 338 sayılı ilk ilke kararı oluşturuluyor kentsel arkeolojik alanlarla ilgili olarak. Fakat uygulamadaki sorunlar nedeniyle bu tarihten itibaren 2005 yılına kadar, sürekli olarak bu kentsel arkeolojik sit koruma kategorisinde değişiklikler yapıldığını görüyoruz. Yani iptal ediliyor, yeniden gündeme geliyor, maddeleri değişiyor ve pek çok değişiklik var baktığımızda.

2005 yılında ise, 658 sayılı arkeolojik sitlerle ilgili içerisindeydi bunun öncesinde, daha sonra bunun farklı ve özel bir alan olması gerektiği düşüncesiyle tekrar ayrılıp, ayrı bir ilke kararı geliyor. Bu ilke kararı çok genel olarak ne diyor? Aslında en önemli alanlardan biri, yani bilgi, plana altlık olacak, plan kararlarının temelini oluşturacak bilgi birikiminin sağlanması için kapsamlı bir envanter çalışması yapılması gerektiğini söylüyor öncelikle. Ancak, böyle bir envanterleme çalışmasının üzerine yapılacak bir planın geçerli olabileceğini ve yine daha önceki oturumlarda tartışıldığı üzere de parsel ölçeğinde kararların verilmesini söylüyor. Yani parsel ölçeğinde kararlar verilmeden, uygulamalara geçilemeyecektir diyor. Diyor ki; işlevlerin uyumunu gözetmeliyiz bu alanda.

Altyapı hizmetleri çok önemli, biraz önce Akın Hoca da ne kadar zorluk çektiklerini söyledi. Aynı zamanda bir alan daha söylüyor, yine Akın Hocanın sunumuna referans vereceğim, hatırlıyorsunuz Agora'daki otoparkı. Çok büyük bir ihtimalle zarar vermiş olduğu tahmin ediliyor. Yani o kadar büyük bir kütlenin o bölgede olması ve bu yüzden de aslında yapı gabarileri, yani hem üzerindeki kentsel sit niteliğindeki tarihi dokuyla uyuşacak, hem de arkeolojik katmana zarar vermeyecek şekilde yapı tekniği malzemesi gabarilerin önerilmesi gerektiğini ifade ediyor.

Bir diğer en temellerinden biri de, Türkiye'nin de 1999 yılından itibaren taraf olduğu, dahil olduğu Malta/Valetta Anlaşması, arkeolojik mirasın korunmasına ilişkin anlaşma. Yine bu maddede öncelikle arkeolojik mirasın bir envanterinin yapılmasını söylüyor ve bunun üzerine toprak üstünde ya da işte su altında görünür olabilir, maddi izlerin gelecek kuşaklara aktarılması için arkeolojik rezerv alanlarının oluşturulması gerektiğini söylüyor.

Aslında planlama derken, en önemli planlama problemlerinden biri de bu. Biz kenti, yani modern kentleri, İzmir gibi kentleri aslında altında ne olduğunu bilmeden, nerede arkeolojik bilginin, verinin, daha doğrusu yoğunlaştığını, nerede daha az olduğunu, nerede daha kırılgan olduğunu, nerede daha fazla gözetilmesi gerektiğini bilmeden, üzerine yıllarca imar planları yapmışız mevcut kentin gereksinimlerini düşünerek geleceğe, ama arkeolojik potansiyeli, arkeolojik rezervleri bilmemiz de bu alanda çok önemli diyor. Biz de bu yasal bağlayıcı olarak bu anlaşmayı kabul etmiş durumdayız.

Beşinci maddesi yine, önemli bir şey söylüyor. Bu maddede de diyor ki; bu arkeolojik alanların korunması için planlama politikaları, yapılanma programları, uygulama safhalarını, bunların hepsinin bir arada olması. Yani planlama süreçlerine dâhil edilmesi, politikaların içerisinde düşünülmeli diyor. Yine o inter disiplinler çalışmalarına referans veriyor. Yani arkeologlar, şehirciler, inşaatçılar, mimarlar, bunların hepsinin sistemli bir danışma mekanizması oluşturarak korumasını söylüyor. Aynı zamanda institute ya da bağlamında koruyabildiğimiz durumlarda korumamız gerektiği, bunu gerçekleştiremediğimiz durumlarda da bilimsel yayınların, en azından bilimsel incelemeler yapılarak tespitleri ve bunların yayına dönüştürülebilmesi gerektiğini söylüyor.

Bunlar yasal sistemimize, aslında bizim bağlayıcı olduğumuz ülke olarak bize söyledikleri yapın diye. Peki, buna rağmen devam eden birtakım sorunlar olduğunu görüyoruz. Bunlardan birinci sorun aslında, sistematik bilgi ve görüş paylaşımı olduğunu düşündüm ben. Çünkü arkeolojik bilgi, planlama sürecinin analiz aşamasına dâhil olamamaktaydı ve nasıl bir önceki oturumda da konuşulduğu gibi, arkeolojik alanlar planlarda kara delikler halindeydi. Mesela Akın Hocanın gösterdiği planlarda da böyle boş vahalar niteliğinde, kentin çeşitli bölgelerinde duruyordu. Yine kentin dışına çıktığımızda da, biz kent, şehir ve bölge plancılarıyız, aynı zamanda diğer doğal alanlar, tarımsal alanlardaki arkeolojik alanlar üzerine de plan kararları, koruma kararları geliştirmekle sorumluyuz. Bu bölgelerde de aynı şekilde kara delikler halindeki sit alanlarını görüyorduk.

Bu probleme yol açan en büyük etken de, aslında uzman tarafından gerekli, bu alan ya da anıtlarla ilgili uzman görüşü ve müdahale önerilerine ulaşılmaması oldu. Yani bir ortak konsültasyon, oralarda nelerin yapılabileceğine dair kapsamlı bir rapor olabilir bu ya da direkt bir bilgi aktarımı tesis edilebilir. Bununla ilgili olarak da, belki de şöyle, bu çözüme başlamak üzere bir adım olarak, bu kentsel ve aynı zamanda önlemler, önleyici, yani yurtdışında preventive olarak tarif edilen arkeoloji çalışmalarına yönelik olarak bir veri tabanının oluşturulması ve bu veri tabanının planlama süreçlerine de entegre edilebilecek şekilde mekânsallaştırılmasının sağlanması olduğu görüldü. Zaten son dönemde, özellikle coğrafi bilgi sistemleri de bize bu mekânsallaştırma ve çeşitli analiz bilgilerini üst üste çakıştırarak yorum yapabilme, yeni sentezler üretebilme konusunda çok ciddi bir olanak sunar durumdaydı.

Aslında biz bu bilgisizlik ve kopukluk nedeniyle, biraz önce söylediğim gibi yalnızca arkeolojik sit alanı ya da tekil düzlemde anıt olarak koruyorduk arkeolojik değerleri. Yalnızca koruma sınıfı bilgisine ulaşabiliyorduk ve onu işliyorduk planlara ve sadece yine koruma sınıfı bilgisi, hani iki-üç tane lejant dediğimiz şey ya da alan sınırlarını, alan koordinatlarını planlara işliyorduk. Hatta bazen sınır bile değil, koordinatlar yazılıyordu tescil belgelerine.

Peki bu sorunun aşılabilmesi için de, biraz önce de söylediğim gibi, aslında Türkiye’de oldukça gecikmiş olarak, yani tespit ve tescildeki sorunların aşılp, aslında ulusal bir arkeolojik, hem tarihsel, hem arkeolojik alanlar için. Yani Türkiye kadar zengin bir ülkede, Anadolu ve Trakya topraklarında ulusal anıt ve alanlar envanterleme sisteminin geliştirilmesi ve bunun planlama alanında olabilir, yine diğer tüm alanlarda kullanabilir şekilde adapte edilmesi, yani ilgili kurumlar tarafından yatırımlar öncesi, kentsel gelişmeler öncesi ya da kentlerdeki çalışmalarda kullanılabilir, değerlendirilebilir olması gerektiği ortaya çıkıyor.

Peki, eğer analitik süreç zenginleşir ve böyle bir veri tabanı üzerinden ya da düzenli bir konsültasyon üzerinden bilgi ve görüş akışını sağlayabilirsek, bu dönemde, bu durumda belki işte daha o dil dediğimiz temsilde problemleri de aşarak alternatifleri zenginleştirebileceğimiz görülüyor aslında. Örneğin sergilemeler, çevre düzenleme, kentsel tasarım çalışmaları. Kentsel tasarım alanının, biraz önce Açelya Hanımın da söylediği gibi, bu alana adapte edilmesi ve bu alanda kentsel tasarımla birlikte ayrı bir özel uzmanlaşma alanı yaratılması gerektiğinin uygulamada çok önemli olduğunu düşünüyorum. Örneğin, işte bu arkeolojik park düzenlemeleri, öğren yerinin altyapı projelerinin düzenlemeleri, ulaşım bağlantıları, yine kat yüksekliği, temel derinliği konularının ya da yapılaşmaya nerenin açılıp, nerenin açılmayacağı emsaller, ... değerleri, bunların hepsinin aslında belki bu yolla biraz daha çözümler duruma gelebileceğini söyleyebiliriz.

İkinci sorun da, üzerinde tartışılması gereken aslında çerçeve bildiriden beri süregelen, yani sadece kentsel sit alanları değil, aynı zamanda kentsel arkeolojik sit alanları ya da arkeolojik alanlar için de çok önemli olan temsil sorunu ve dil problemi. Buna da baktığımızda, aslında bir önceki envanterleme süreciyle çok ilişkili. Çünkü bilgi olursa, yani analiz süreciniz, analitik süreciniz ne kadar zenginse ve orada alabildi-

ğiniz bilgileri ne kadar iyi değerlendiriyorsanız, ne kadar yorumlayabiliyorsanız, dil ve temsil de o kadar güçlenecektir aslında. Bu dil ve terminolojiyi de aşmak için esas olarak, bu süreçlerin, bir önceki söylediğimiz o daha altyapı niteliğindeki süreçlerin de zenginleşmesi gerekli ve Türkiye’de bu konuda çalışmaların yoğunlaşması gerekli.

Çok kısaca o dar dediğimiz lejantlara baktığımızda, İmar Kanunu ve koruma mevzuatımızda da belirlenen gösterim biçimleri var ve direkt olarak 1000, 5000, 25000 ölçekli planlarda taramaları belli, sınırları belli olarak üzerine arkeolojik sitse A, kentsel sitse K ya da işte doğal sitse D, D1 gibi rotasyonlarımız çok belirli. Yine Kültür Varlıkları Yönetmeliğinde de öyle, tamamen sadece sınırları belirlemeye yönelik olarak geliştirdiğini görüyoruz. Bunlar asgari, ama maalesef tamamen asgari üzerinden giden bir pratiğimiz var incelediğimizde.

Peki bu sorun diğer ülkelerde nasıl çözülüyor? Yani hem kentsel, hem de daha öncelikli önlem almak üzere gelişmelerde, çok ciddi alanda sadece kent ölçeğinde de değil, biraz önce onu vurgulamaya çalıştım. Yani planlama alanının her ölçeğinde, üst ölçekli planlardan ve bölge ölçeğinden başlayarak, genel tarihsel ve bölgesel karakterizasyon çalışmaları yaptıklarını görüyoruz. Örneğin İngiltere’de, bunlar onlardan bazı örnekler, İngiliz heyeti yaptığı çalışmalardan.

Yine bu Lenchiseir’da kentsel, tarihsel peyzaj karakterizasyonu çalışmalarından örnekler. Yine başka bir bölgeden, Ortaçağ dönemine ait karakterizasyon çalışması. Bunların hepsi aslında, Alenoi gibi, Hasankeyf gibi ya da bir havaalanı projesinde, otoyol projesinde karşılaştığımız sorunlarda, nerede neyin olabileceği, nerede hangi planlama kararlarını geliştirebileceğimiz, sürprizlerle karşılaşmamak adına gerçekleştirilmesi gereken öncü ve altyapı niteliğindeki çalışmalar, yani yatırımların daha doğru gitmelerini sağlayabilecek olan.

Diğer çalışmalar aslında çok baştan beri söyleniyor. Kadastral izlerin aslında bir süreklilik içerisinde kentte birbirini izlediği, bunları anlamaya çalışmamızın da çok önemli olduğu. Bu da yine İngiltere’deki o kadastral izleri poligon yöntemleriyle çakıştırarak, her dönemin o kadastral yapısını anlamaya ve kendin nasıl büyüdüğünü, neden durduğunu, o parsel büyüklüklerinin birbiriyle ilişkisini anlamlandırmaya çalışılan çalışmalardan birileri. Yine işte arazi kullanım fonksiyonları ve yayılımları. Bu kent içerisindeki arkeolojik verilerle kentsele topografyayı çakıştırıp, eşleştirmeye çalıştıkları ve bölgelemelere oturttukları çalışmalar.

Ortaçağ unsurlarının *-tabiî ki her ülkenin kendine göre olduğu için farklı olacaktır her dönemin-* tarihsel gelişimini gösteren. Bu da Fransa’nın Asas bölgesinden biraz önce söylediğim o veri tabanı, coğrafi bilgi sistemleriyle üretilmiş olan. En azından mekânın üzerinde her bir bölgenin nitelikleri var, sınırları var ve planlamasına yönelik de bazı kısıtlar, öneriler, bu coğrafi bilgi sistemlerinin içerisinde yer alabiliyorlar.

Bu örneklerden çok kısa, eğer bazı çıkarsamalar yapacak olursak; bu aslında tarihsel süreklilik içerisinde ve sıralama içerisinde bazı tespitler yapabilmemizi, dokümantasyon çalışmalarını ve yayınları yeniden yapılandırmamızı, haritaları aktarmak yo-

luyla bilgilerin üst üste çakıştırılmasıyla yorum dünyamızın zenginleştirilmesi ve kentsel peyzajın değişimini daha iyi anlamamızı ve okumamızı sağlıyor belki de.

Peki, ülkemize dair çıkarsamalara gelirsek de, bu planlama süreçlerinde değerlendirilebilecek şekilde kayıt altına alınıp, mekânsallaştırılması bu verilerin önemli. Yine coğrafi bilgi teknolojilerinin bu alanda kullanımının yönlendirici olduğunu ve önlemlsel birtakım çalışmalar için çok önemli olduğunu ve ülkemize müdahale biçimleri, yöntemler, teknikler, bunların hepsine dair önemli tartışmaların gerektiğini, ama bunların öncesinde önce altyapı niteliğindeki bu tür çalışmaları yapmamız gerektiğini söyleyebiliriz.

Peki, bu sorunların aşılması bize ne tür olanaklar tanıyabilir? Bunlardan bazıları da, bu dört tane temel alan için aslında bilgi sunabilir. Yani bütün bu çalışmalar yapılsa Türkiye’de, biz yapı yapma tekniklerine dair açılımlar kazanabiliriz. Yani inşaat izni, yapı ruhsatı, derinlik, genişlik, altyapı projelerinde bize katkıda bulunabilir. Bilgi üretebiliriz, yani 70’in bilgisini yorumlamamıza ve aslında planlamanın o sadece bugünün arazi kullanımına bakıp planlıyoruz ya geleceği, bu gayet sığ bir determinizm getiriyor. Hâlbuki bizim kentlerimiz, belki yüzlerce, binlerce yıllık bir bilgi birikiminden geliyor ve tarih alanı bize çok önemli açılımlar, sunular getiriyor aslında planlama adına. Belki bunlardan yararlanabiliriz ve bilginin eşleştirilmesine dair mevcut plan kararları ve geçmiş planlama sürecinin rasyonellerinden bunu anlayarak, gelecek planlama kararlarına dâhil edebiliriz. Bilgi edinmede, bilgiye ulaşım da kolaylık sağlar tüm diğer disiplinler için de aynı zamanda.

Böyle bir planlama ölçeklerine göre de aslında ne tür bilgilere gereksinimimiz olabilir diye bir tablo yapıldı, bu tabii ki zenginleştirilebilir. Hani daha önlemlsel olarak üst ölçekli yatırım kararları için, ulaşım ve teknik altyapı çalışmalarında aslında arkeolojik bilgiye gereksinimimiz var. Otoyollar, demiryolları, çöp depolama alanları, arıtma tesisleri, bunların hepsinde, yani Türkiye gibi bir ülkede yaşıyorsak eğer, yine kentsel gelişme alanlarımız, özellikle metropol kentlerde, büyük kentlerde önemli. Örneğin OSB yer seçimlerinde yine önemli, diğer sanayi bölgelerinin, kentlerin saçaklarındaki seçimlerinde ve tarihsel-bölgesel ilişkilerin tarımsal hinterlant çözümlemelerinde önemli.

Daha kentsel anlama indiğimizde de, yine yoğunluk kararlarının belirlenmesi, teknik altyapı ve ulaşım çalışmaları, kentteki önemli ve büyük ölçekli yatırımların yönlendirilmesi, yapılaşma özelliklerinin izinlerinin tayini, tabakalanma bilgisinin alınışı, disiplinler ve kurumlar arası koordinasyon ve bu koordinasyondan elde edilen bilgilerin kamusal kullanımı, doğal arkeolojik tarihsel peyzajı birlikte değerlendirebilmemiz ve kentler ve bölgeler arasındaki ilişkileri anlamamız açısından önemli.

Çok hızlı gidiyorum. Bir diğer sorun alanı da, peki bunları gerçekleştirebilmek için, yani sürekli bir konsültasyonu, arkeologlar, mimarlar, plancılar, peyzaj planlamacıları arasında örneğin, nasıl sağlıyoruz? Bunun için de yasal ve kurumsal düzenlemelerin gerekli olacağını göreceğiz. Yani imar mevzuatımızda eksiklikler, koruma mevzuatımızda eksiklikler çıkacak ve bu işleri kim yürütecek, hangi kurum ve kuru-

luşlar yönetecek ve farklı disiplinlerden ancak birbirinin dilini anlayabilecek uzmanlar nasıl yetişecek gibi problemler var.

Dördüncü sorunu şöyle tespit ettim aslında. Yaratıcı ve özgün koruma yöntemlerine olan gereksinim. Örneğin yine Akın Hocanın sunumunda vardı, ben de şöyle göstermek istedim. Örneğin katmanlar arasında seçim yapmak çok önemli bir sorun, çünkü her dönemin bilgisi önemli. Yani bir tescilli yapının ya da bir arkeolojik alanın, elbette aklımızda bazı kıyaslama yöntemleri olabilir, ama koruma alanı da bilimsel olarak şey der, hepsine eşit saygı duymamız gerektiğini. İzmir'deki olay örneğin, bir üst ölçekli kentsel mutabakat sonucunda gelişti. Bence bu çok önemli bir şey. Çünkü 1990'lardan beri kente yön veren aktörler, kentin tarihiyle buluşması gerektiğini ve bunun için de en önemli şeyin Agora'nın, yani kentin kalbindeki Agora'nın görünür kılınması olduğunu söylediler ve bu yönde de planlar geliştirildi. Nihayet görünür kılındı ve bunun örneğin ben İzmir'de otobüste gidip gelirken insanların konuşmaları duyuyorum. Yani işe yaramış olduğunu, ama bu nereye kadar, bu seçme nereye kadar doğru, limiti nedir? Buna karar verilmeli.

Yine bu alanlar pek çok riskler taşıyor, belki bunların ortaya konulması. Yine vurgulamak istiyorum: Kentsel tasarım alanlarının, kentsel arkeolojik alanlarda etkin kılınması gerekliliği, bu alanlardaki çalışmalar. Bir diğeri sosyolojik sorunlar, çünkü bu alanlar yaşayan alanlar. Alan kullanıcılarının görüş ve düşünceleri alınarak ve katılımları sağlanarak çalışma yapılmalı. Alan kullanıcılarının bilinçlendirilmesi önemli ve güncel sosyal yaşamın, mesela Açelya Hanımın anlattığı örnekteki gibi tehdit etmemesi, sosyal yaşamla entegre edilmeye çalışılması çok önemli.

Bir diğer sorun, terminoloji sorunu. Yani biz kentsel arkeoloji diyoruz, ama bazıları kentsel arkeolojisi, yerleşim arkeolojisi, işte kurtarma arkeolojisi, gelişim yönlendirici arkeoloji, koruyucu, önlem. Biz bunları da Türkiye'de belki kendimizi süzüp, mevzuatımızda hangisinin altını nasıl doldurduğumuzu da netleştirmemiz gerekli. Bir diğer sorun, kullanımdan ve doğal afetlerden kaynaklanan sorunlar. Kullanımdan kaynaklanan sorunlara da yine Akın Hocam değindi. Örneğin kirleticilerden söz etti, hani neredeyse bir çöplük gibi kullanılıyor. Onu da biliyorum, çimlendirmeyi seçtiler, önüne insanlar çöp atmasın diye alanın, ama başka riskler de var. Burada insanlar yaşıyor, güvenlik problemi var. Örneğin motorlu taşıtların, biz arkeolojik alanlar üzerine olan etkisini bilmiyoruz. Yani bu konuda da ciddi, birilerinin araştırmalar yapması gerekli.

Yine yangın riskinin olduğu bölgeler bunlar, deprem riskinin olduğu bölgeler bunlar. Bunlara yönelik de en azından bilimsel çalışmaların ortaya konulması gerekir diyorum. Bir diğer sorun da koruma niteliği. Aslında restorasyonun temel ilkelerini Venedik Tüzüğü belirlemiş durumda ve benim hep aklımdadır, iyi bir restorasyon soru sordurması gerekir. Yani kullanım değişikliği yapabilirsiniz bir yapıda, ama size öncesine dair hatırlatmalar, soru sordurma, merak etme, yani bu unsurları da barındırması gerekir bir mimari projenin.

Bence bu aynen bizim alanımızda, planlama ve kentsel tasarım alanında da koruma çalışmalarına müdahale ederken geçerli. Yani bir alana işlev değişikliği verebiliriz, bazı şeyler değişebilir, güncel, gerekli, ama mutlaka orada soru sordurucu, hatırlatıcı, yani belleği yaratmak üzerine, bağlam problemini indirgmeden, bunu da göz önüne alarak çalışmalar yapmamızın gerektiğini söylemek istiyorum.

Son bir eğer iki-üç dakika vaktim varsa, bu İngiltere'deki örnekte de, aslında bunun çok zor bir şey olduğunu bilerek konuşuyorum. Ben İngiltere'deki örnekleri gösterdim, belki Fransa'daki, ama yine Açelya Hanımın dediği gibi, bunun aslında yurtdışında da tam olarak çözülmüş olmadığını, onların da kendi aralarında çok ciddi tartışmalar olduğunu gördüm. Örneğin, bana tez çalışmam süresince English Heritage'den bir arkeolog yardım etmişti Roger Thomas. Ben ona sorduğumda, ne kadar güzel yasal düzenlemeleriniz, işte çok iyi bir sistem oluşturmuşsunuz dediğimde, bunu şöyle anlatmıştı. İngiltere'de önemli bir yapının, yani yatırımcı kente bir yatırım yapmak istiyor ve çok katlı bir bina. Binanın temellerini atarken altından bir tiyatro çıkıyor ve bunun Shakespeare'in 15. Yüzyılda kullandığı Rose Thyatira Gül Tiyatrosu olduğu düşünülüyor.

Tabii bu durumda bütün özellikle sanatçılar, sanatseverler karşı çıkıyorlar. Diyorlar ki; burada bunu yapamazsınız, bu çok önemli bir eser, mümkün değil bunu yapmak. Tabii ortalık kızıyor, işte yatırım gecikiyor, yatırımcıya yeni yollar bulmak gerekiyor. İşte altında, biraz önce gösterdiği gibi zeminde koruyorlar, işte birkaç katı boş bırakıp, daha üstüne inşa ediyorlar, ama bu süreyi İngiltere gibi kapitalizmin eşiği olan bir ülkede yatırım konusundaki bu gecikmeler hiç de iyi karşılanmıyor. Diyor ki otoriteler, yasa koyucular, önce arkeolojiyi yapın, madem benim bu konularda yatırım alanı kaybetmeye tahammülüm yok. O yüzden de lütfen öyle bir sistem getirin ki, önce arkeolojiyi yapın, bana neyi nerede yapacağımı gösterin.

Aslında baktığımızda bu çok korkunç, yani hakikaten. Biz umarım ileride yapsak da bu niyetle yapmayız en azından yasalarımızı diyerek bitirmek istiyorum, ama bu sorun her yerde sorun. Ben teşekkür ederim, sağ olun.

SORULAR, KATKILAR, YANITLAR

SEMRA ENER- Gönül Hocamın anısına düzenlenmiş bu sempozyumda bir bilgi aktarmak istiyorum. 1992 yılında Hacıbayram'ın önünde çıkan buluntular üzerine. İlk defa kent arkeoloji konusunu Sayın Karayalçın dile getirdi, ama o günlerde gündemimiz, ülkemizin gündemi hazır olmadığı için böyle bir şey söz konusu olamadı. Daha sonra Sayın Karayalçın şöyle bir konuyu gündeme getirdi. Ankara arkeoloji ana planının hazırlanması konusunu.

Bunun üzerine Dil Tarih Coğrafya Fakültesi Arkeoloji Bölümüyle toplantılar düzenlendi, ama kavram o kadar yeniydi ki hiçbirimiz bilmiyorduk, böyle bir şeyden haberimiz yoktu, ilk defa duyuyorduk. Arkeoloji bölümü de bu konuda bize önayak olup, şöyle bir şey yapalım diye getiremedi. Rüçhan Arık, onların kulaklarını çınlatayım. Arkasından konu o zaman ki belediyenin estetik kurulunda gündeme getirildi. Orada yine rahmetle analım, Ekrem Akurgal Bey üstlenmek istedi, ama o da zaten yaşı çok ilerlemişti, öyle bir şey söz konusu değildi.

Onun üzerine Gönül Hocamız dedi ki, ben bunu üstlenirim, Ortadoğu Teknik Üniversitesinde yaparız. Yine rahmetli Sevim Buluç'la birlikte böyle bir çalışmayı başlattılar, ama dediğim gibi o zaman o kadar böyle bir şeye yabancıydık. Ortadoğu Teknik Üniversitesi'nden gelen proje kurulda onanamadı. Onun üzerine tekrardan planın yenilenmesi söz konusu oldu, ama yine biz de belediye olarak acemiydik ki, böyle bir işin şeye getirilmesinde acemi olduğumuz için, yeterli kaynak belediyeden çıkamadığı için, o dönem başlatılan arkeoloji ana planı o günlerde bitti tekrar ve tekrardan bir daha da gündeme gelemedi. Teşekkür ederim.

ÖMER KIRAL (TMMOB ŞPO Koruma Komisyonu Üyesi)- Teşekkür ederim. Belki bir küçük düzeltme, bu ana planlar fikri galiba Raci Hoca'nındı, o zaman İmar Daire Başkanıydı. Ben şunu aktarmak istiyorum, özellikle Ayşegül Hanım ve Açelya Hanımın sunuşlarından. Şimdi Mussolini eğer Roma'yı çıkartmak için büyük bir kısmını yıkmasaydı, bugünlerde yıkılabilir miydi? Bir kere bu koruyu sormamız ve tartışmamız lazım.

Venedik Tüzüğü 1964'te çıktı ve biraz önce Ayşegül Hanımın da dikkatimizi çektiği gibi katmanlar arasındaki tercihi nasıl yapacağız? Yani Venedik Tüzüğü diyor ki, tamam her medeniyet kendi damgasının vurur, ama ben gidip Roma'yı, Helenistik Dönemi, paleolitik çağı bulacağım diye onun üstündeki bütün katmanları yok edemezsiniz diyor. Her çağın katkısını gösterecek şekilde korumanız lazım. Venedik Tüzüğü bu, 1964. Şimdi bu bizim arkeolojik sitlerimiz gayet iyi, tamam anlıyorum, ama nereye kadar? Yani kamulaştırmaya başladık, çok güzel, insan çok etkileniyor tabi İzmir Agora'sından, ama şimdi 15 bin metrekare yaklaşık bir hesap yaptım, bir kamulaştırma yapılmış. Orada 50-60 bina, belki yüzlerce konut, işyeri parası yatırılmış bankaya, al bu parayı ne yapıyorsan yap denilmiş. Yani 1950'ler, 40'lardaki buldo-

zer planlaması, ne yaparsan yap. Yani orada yaşayan insanlar, aileler, işyerleri birdenbire cebine biraz para veriliyor, haydi bakalım sen buradan git diyor. Yani acaba soylulaştırma sürecinin bir başka türünü mü yaratıyoruz? Romalı soyluların kullandığı mekânları nereye kadar boşaltacağız kentte?

Yani üçüncü derecede arkeolojik sitin altı tamamen Roma kenti. Peki Roma'ya bakıyoruz, Roma peki bütün bu bizdeki kentlerin de şeyi diyelim ki başkenti. Peki, bu başkentini tamamını kazdılar mı? Şimdi ben şeyi de hatırlıyorum, Roma'da forumun ortasından geçen yok. Büyük tartışma oldu, arkeologlar biz bu kaldırım altını kazacağız dediler, şehir ayaklandı. Hayır, bu kent makro formunun çok önemli bir elemanı, o kaldı. Kalması da iyi oldu, çünkü insanlar geçerken algılıyor ve kentin o kısmı, o kadar büyük bir alan boşaltıldı ki, kentin büyüme koridorları değişti. Yani kentin bütün sosyolojik, ekonomik topografyası değişiyor.

Onun için buralarda yapılacak müdahalenin büyüklüğü, hacmi, kenti nasıl etkileyeceği çok önemli bir planlama problemi. Şimdi bir başka İzmir'de yapılan mesele, Kadife Kale çevresinin boşaltılması, heyelan bölgesinin. Orada ne yaptılar? TOKİ'yi devreye soktular. TOKİ buraya gitti, TOKİ'nin biliyorsunuz şeyi çok bellidir, ya kabul edersin, yani ya 40 satır, neyse. Kabul edenlere gittiler İzmir'in dışında, inanılmaz, şehircilik ilkelerinin hiçbirine uymayan bir eğimde, dağın yamacında kuleler yaptılar. Kaç kişi gitti, kaç kişi orada kaldı? Yani oradaki mahalle *-ki, yoksulların yaşadığı bir mahalle-* yoksulların sorunu nasıl çözülür problemi, yine bir kent planlaması oluyor.

Dolayısıyla eğer forum etrafında diyelim ki 15 bin metrekarelik bir yer boşaltılacaksa, o zaman işte katılımcı planlamanın şeyi önemli. Yani kent aktörleri dediğimiz, buna karar verenler belediyeçiler. Tamam, Priştina'ya saygı duyuyorum ben, ama üst, tepeden inme bir mutabakatla bu kamulaştırma yapılıyor. Peki aşağıda, yani evi yıkılan, işyeri yıkılan insanlara ne oldu? Bu soruyu bilmiyoruz. Yani Agora'nın çevresinden boşaltılan insanlar ne yaptı? Hiçbir önemi yok.

Yani onun için planlama, yani maalesef içinde imar lafı var, koruma amaçlı imar planı diyoruz. Yani bunu bir türlü değiştiremedik, koruma planı diyelim buna. Kentsel arkeolojik alanlar için çok önemli bir vazifemiz var, bununla ilgili planlar nasıl yapılır? İçine sosyal, ekonomik boyutlar nasıl konulacak? Yeniden yerleştirme stratejilerimiz nasıl olacak? Yani bu konular hep boşta kalıyor ve hakikaten bu tür panellerde gündeme geldiği zaman biraz hayıflanıyoruz, ondan sonra tekrar unutuyoruz. Teşekkür ederim.

Prof. Dr. EMEL GÖKSU (Dokuz Eylül Üniversitesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü Öğretim Üyesi)- Ömer Hoca'nın dikkat çektiği nokta katman açısından çok önemli tabi, kentsel katmanların ne kadar dikkate alınması gerektiğini söylüyoruz. Kentsel sit alanı içerisinde de farklı dönemler var, hele de bu arkeoloji meselesi işin içine girince, katmanlar iyice derinleşiyor. Şimdi mesela İzmir bunu tartışmıyor mu? Tartışıyor, hoca'nın boşaltıldığını gösterdiği yer, örneğin 17. Yüzyıl Musevi dokusu. Yani Sebatay Sevi'nin evinin olduğu yerin etrafı, aynı zamanda onun müritlerinin de

olduğu bir yer. Şimdi burada hakikaten, bu çok kolay bir mesele değil. Yani neyin yerine neyi tercih edeceğimiz, giderek başka bir dönemi tercih etmenin, yani daha alt katmanlardaki bilginin daha önemli olduğunun kararını vermek, daha üstteki katmanların daha önemsiz olduğunu söylemek demek aynı zamanda. Bu da aslında bir dönemi bir döneme yeğlemek. Yani bunun sıkıntıları var, bu çok kolay bir karar değil. Hocamı çok dikkatle dinledim ve çok katılıyorum dediklerinize. Bizim meselelerimiz arasında yer alan hususlardan birisi, yani planlamanın sadece çözeceği bir mesele değil belki bu. Meslek alanlarının da burada her konuya özel olarak, yani bunun bir formülü yok. Şu dönem daha önemlidir, şunu koruyalım öbürü diyemiyoruz.

Ancak her nokta için bu şeyi sağlayıp, aktörleri yan yana getirerek tartışıp, bunların neyin olması gerektiğine karar vererek ve kuşkusuz katılanların da katılımını sağlayarak, orada yaşayanların katılımını da sağlayarak, her yerin bağlamına göre karar vermemiz gereken bir mesele bu katman meselesi, bunun bir doğrusunu bulamıyoruz. Teşekkür ederim.

SEMİH HALİL EMİR- Şimdi Gönül Hocanın bir sözü vardı, anmak gereğini duydum. Şöyle demiştim: Hocam binalara hiç çivi çakmıyoruz, etmiyoruz, bunlar böyle ne olacak? Günün birinde paramız olacak, bunları ihya etmeye başlayacağız. O güne kadar bunları olabildiğince o tarafa taşımamız lazım.

Şimdi aslında baktığınız zaman koruma çok yeni, niye yeni? İşte otopark yapılmış üzerine, hiç koruma filan yok orada. İstanbul'da koruma kurulu üyeliğim zamanında yüzme ihtisası, tam birinci köprünün ayağında havuzu var, altında hamam çıktı. Yani kimsenin koruma filan derki yok, mümkünse onu saklayalım bugün işimize engel olmasın şeklinde. Şimdi koruma gündeme geliyor, ama biraz evvelki söylemden, olabildiğince öyle bir korumaya asılmışız ki, mutlaka koruyalım, mutlak koruyalım. Hatta sonra belki korumanın daha önemli olduğu da burada gündeme geliyor, ama biz korumayı yeni yeni keşfediyoruz. Bundan önce mutlak, yani ne çıkarsa çıksın bunu bir şey yapmayalım aman derken, şimdi bir anda şehirle birleştirelim. Aslında planlıkların kentsel tasarım anlamında daha canlı mekânlar ortaya çıkarmasıyla, arkeoloğun açıkçası bakış açısı önemli. Akın Bey açıkçası o anlamda, mesela bir arkeolog çıkan taş parçasının –taş parçası diyorum kusura bakmayın, aynı şey değil ama- o sergilenmesi. Aslında taş parçası dememin sebebi şu: Bu taşın sergilenmesi mi, yoksa o ortamın ya da o atmosferin yaratılarak, o geçmişteki hislerin uyandırılması mıdır? Yani arkeolog gözüyle.

Çünkü biz o mutlak korumacı anlayışıyla hep bir müze, ne yaparsanız yapın müze. İzmir'de son 10 yıldır o minik minik dokular hakikaten çok kötü oldu. Yani İzmir gibi güzel bir kente yakışmayacak konut dokusu var. Hele çeperinde filan artık feciat yani, son 10 yıldır gözlemlediğimiz bu. Bu mutlak şeyden sonra hep bir müzeye gidiyoruz. Açıkçası İtalya'da gördüğümüz ortamlar da şey değil, benim çok hoşuma giden şeyler değil açıkçası. Yani o şeyle beraber yaşıyoruz. Çünkü bizim koruma kanunlarımız, yani kurulda başımıza gelen de bu. Orijinal yapı malzemesiyle bunları korumak, yani orada da bir mutlak koruma şeyimiz var. Şimdi kapitalist düzen de şöyle

diyor; iyi de diyor, bunu ben İstanbul'da çok yaşadım. Yani İstanbul gibi bir yerde kapitalizmin böyle baskısı altında korumaya çalışacaksınız, çok hakikaten. Biz bunları beton yapalım, niye? Otel yapacağız diyor. İşte Ortaköy'de, Gaziosmanpaşa İlkokulu, yanan okul. Yandı madem beton yapalım, çünkü otel yaparsak bunun ağırlığını taşımaz, ama özgün malzeme diyor bir taraftan da, mimari proje anlamında.

Hayır mutlak mı koruyacağız, günümüze mi çevireceğiz? Biz onun şeyindeyiz, yani ne koruyoruz? Aslında katmanlar da öyle, mutlaka her katman. Peki hiç korumayalım, yıksak ne olacak? Şimdi hani biraz daha provokatif böyle, ama zamanında da kimse korumayı düşünmemiş, lazım olmuş herkes yıkmış. Yani ben açıkçası Kayseri'de surların yıkıldığını insanlar anlatıyor. Bir gece dozerle girip surların yıkıldığını. Oradan yol gerekti yıktık diyor. Güzel mi? Bence değil. Yani bunları yaşaması gerekli, o anlamda söylemiyorum.

Fakat bugün arada kaldığımız şey, günümüzün kullanımlarıyla, çünkü kazarsak her yerden çıkacak bu ve mutlak koruyabilecek miyiz? Koruyamayacağız, ama nasıl korumamız gerekir? Yani aslında bir arkeolog gözüyle bunu müze mi yapmalıyız, aslında yaşatmalı mıyız? Taşları göstermeli miyiz? Çünkü Atina'da da bir müze tasarımı görmüştüm, üzerinden belli yerlerde kolon ayaklarını koyarak, üzerinden gezdirerek taşları gösteriyor, ama o ortamı yaşatmıyor ya da o ortamı yaşayacak müze alanları mı oluşturmamız? Aslında herhalde benim kafamda öğrenmeye çalıştığım sizin bakış açınızdan, orada nasıl bir şey yaratmamız gerektiği?

SAVAŞ ZAFER ŞAHİN (Atılım Üniversitesi Öğretim Üyesi)- Ben biraz evvel Bakanlığın web sitesinden aldığım bazı bilgileri paylaşarak, aslında kentsel arkeolojik sitlere ilişkin dar görüşlülüğümüzü birazcık vurgulamaya çalışacağım.

Şimdi arkeolojik sitelerimizin sayısı 9372 ki, doğal sitlerde 1266 imiş, onları devrettiğimizi varsayarsak, yüzde 9 gibi bir şeye tekabül ediyor, yüzde 85 arkeolojik sitler. Diğer sitler 900 toplamı ki, Şöhret Hanım sabah bize bunun 246'sının kentsel sit olduğunu söyledi. Kentsel arkeolojik sit sayısı sadece 31. Şimdi burada şöyle temel bir problem ortaya çıkıyor planlama açısından. Kadife Kale, şehrin tam göbeğinde, kamuoyunun gözü üzerinde, belediyelerin ve yerel yöneticilerin gözü üzerinde, sürekli olarak bir kamuoyu denetimi var, ama bir 10 kilometrelik bir çap çizelim ve Kadife Kale'nin 10 kilometre dışına çıkalım ve oradaki bir adı kentsel arkeolojik büyük ihtimalle olmayacak, ama kentsel alan içerisindeki bir arkeolojik alanla ilgili bir şeyler yapalım. Hatta biraz daha dışarı çıkalım, kentin yeni gelişme alanlarında, toplu konutun bloklar yaptığı ya da banliyö alanlarındaki arkeolojik alanlara bakalım.

Mesela Ömer Hocam hatırlayacaktır, Ankara'da İncek'te villaların ortasında bir sürü doğal ve arkeolojik sit alanı var. Şimdi planlama olarak bence kentsel arkeolojik sit dediğimiz kavramı genişletmemiz lazım. Kent çeperinde, kentlerin genişleme alanında, banliyö alanlarındaki arkeolojik sit alanlarını da planlamanın, korumanın yeni yollarını bulmamız lazım. Yoksa şöyle bir duruma doğru gidiyoruz. Şehrin tam göbeğindeyse her türlü koruma önlemini almak için, her türlü tartışmayı yapmak için çabalıyoruz, ama bir 10 kilometre dışarı çıktığımızda bütün enerjimiz tükeniveriyor.

Bu alanlarda da özel olarak sanıyorum bir planlama yöntemi tartışması yapmaya ihtiyacımız var. Çok teşekkür ederim.

AYÇA YUSUFOĞLU- Mademki çalıştay adı, ben de bir-iki bilgi kırıntısını eklemek isterim. Şimdi daha önce dinlediğim bazı konuşmalarda Atina kentinde bugün ortaya çıkarılmış arkeolojik alanlarda ve Yunan adalarından, işte bize yakın olan birkaç adada gördüğüm kadarıyla, yine oradaki arkeolojik sit alanlarının ortaya çıkarılması çalışmalarında şöyle bir yorum var. Burada Helenistik devri öne çıkarıyor, daha sonra gelişmiş olan Osmanlı dönemini yok ediyor. Yani bunun altında bir politika gizli. Yani neyi ortaya çıkaracak, neyi yok edecek gibi bir siyasal politika var.

Şimdi İzmir’de ben bunu düşündüm, bizde bu ne olabilir? Biz, yani üstüneyiz yine biz varız. Ben onu biraz şeye bağladım, çok özür dilerim, bizde Kültür ve Turizm Bakanlığı, kültür değerlerini turizm için kullandığımız için belki üstündeki o konut dokusu bir değer ifade etmiyor turizm açısından, ama bir arkeolojik alanın ortaya çıkarılması turizm açısından büyük bir değer ifade edecek. Yani bunu söylerken tamamen bu şeye değersizdir demiyorum, eleştirmiyorum. Belki böyle bir bakış açısı da olabilir diyorum. Bir şey daha ekleyeyim; bizim Niğde Kaleiçi planlamasında, projelendirmesinde, Niğde Kalesi’nin bulunduğu alanın arkeolojik sit olduğu söylendi ve büyük tartışmalara neden oldu; çünkü üstü kentsel sitti. Arkeologlar, Bakanlıkta bulunan, Şöhret Hanım da hatırlayacak, burası arkeolojik sitti, üzerine hiçbir şey yapılamaz. Bunlar yıkılıyor, şöyle değerli, böyle değerli filan, bunlar da bir katmandır, bunlar da yıkılacak, bunlar da bir katman oluşturacak gibi bir görüş vardı.

Tabii burada üzerinde *–ki, bu da Türkiye’de çok var–* bildiğim kadarıyla Foça’da, işte ben Niğde’de gördüm, arkeolojik alanın üzerinde bir tarihi kent dokusunun oluşmuş olması ve değer taşınması. Bunların nasıl birlikte planlanacağı, ben Roma’yı örnek alarak düşündümdü, ama onun da eleştirilerini getiriyorlar. Yani o açıdan her ikisini de birlikte korumak, üstündeki yaşama devam ettirmek nasıl olacak? Diğerini hissettirmek, o değerın katman olarak varlığını hissettirecek bir planlama türüne gitmemiz lazım diye düşünüyorum.

Dr. PERİHAN KİPER (Oturum Başkanı)- Ben hem konuşmacılarımıza değerli konuşmalarından dolayı, hem de salondan gelen katkılara gerçekten teşekkür ediyorum. Bu çalıştay olmaktan çıkıp, bir günlük bir sempozyum haline geldi. Toplantıda oldukça fazla bilgi biriktigine inanıyorum.

Öğleden sonraki panel oturumu için de belki tartışma konuları olabilir diye, bu oturumundan çıkardığım bir-iki cümlelik sonucu da sizlerle paylaşmak isterim. Kuşkusuz masadaki arkadaşlarımin cevap hakkı var, onlara söz vereceğim, ama ben de görüşlerimi aktarayım, sizler daha sonra hepsini birlikte toparlayın istiyorum. Önce korumanın politik seçmeci bir eylem biçimi, çalışma biçimi olduğunu vurgulamıştık. Onun için her türlü koruma faaliyetinde aslında ister istemez bazı önyargılar, seçimler, seçmeler, belirli öncelikler devreye giriyor. Burada bilimsel doğrularla, evrensel

doğrularla nasıl hareket edileceği konusunda birtakım uluslararası belgeler var, ama onların bile politik olup olmadığı ayrıca bir tartışma konusu edilebilir. Biz, uzmanlar bir araya gelerek, hangi katmanlar, hangi yapıtlar ortaya çıkartılacak, hangi devirler ya da o yer üstündeki yapıtların hangisi öncelikli olacak? konusunu tartışmalı ve sonuçlar toplumla da paylaşılmalı. Öncelikleri saptama konusu ise sadece yine uzmanların bir araya gelip, birlikte karar vereceği, uzlaşacakları bir konu mudur? Bu birinci soru.

İkinci soru, yine bir saptama üzerine. Bu oturumda da çok altı çizildi, veri önemli, envanter önemli. Ulusal envanterimiz çok sağlıklı değil, kurumun yetkilisi de bundan söz etti. Bazı verilere, rakamlara erişebilmek için, birkaç haftadır bocalıyorum, Web sayfalarının hemen hepsini taradım, her birinde farklı değerler buldum. Bu anlamda sağlıklı bir envanterin mutlaka olması gerekir. Toplam sit alanı sayıları ya da tescilli taşınmaz varlık miktarlarımızın saptananlardan çok daha fazla olduğunu biliyoruz. Bir anlamda, rezerve tarihsel-kültürel değerler olarak bekleyen bu koruma varlıklarının da bir an önce envanterlenmesi gerekiyor. Bu bir öncelik sorunu kuşkusuz.

Envanterlenme de yetmiyor, bunları bir veri tabanı oluşup, bu konuyla ilgili tüm kesimlerin kullanımına sunmak için -ki, böylece biz de planlamada kullanabilelim- bunun araçları neler olmalıdır? Bu da bir başka sorumuz. Bir de konuşmacılar da söyledi, tekrar onların da fikirlerini almak isterim. Kent içinde koruma alanı statüsü, sit alanı olarak farklı tarihlere giden birtakım saptamalar var, Bunlara ilişkin de parça parça koruma amaçlı imar planları söz konusu. Mesela İzmir bu bağlamda çok güzel bir örnek oldu, Hocamıza teşekkür ediyorum. Çok katmanlı, çok kültürlü ve hem toplumsal olarak, hem koruma adına çok sorunlu bir yerleşme.

Bu anlamda hazır iyi niyetli de bir yerel yönetim bulmuşken, böyle kentlerde sağlıklı bütüncül bir planlama nasıl yapılabilir? Parça parça proje bazında mı ele alınmalı, yoksa kent bütünü planının bir parçası olarak kurgulanmış koruma planları yaklaşımı ile mi gerçekleştirilmeli? Bu da bir başka sorumuz. Son olarak da özellikle arkeolojik sit alanları gündeme geldiği zaman, koruma denilince, müzeli bir koruma mı, mutlak korumadan mı söz ediliyor? Konuşmacılarımız yeteri kadar vurguladılar sanıyorum. Arkeolojik sitler gibi koruma alanları kentsel yaşamla da mutlaka bütünleştirilmelidir, denildi. Belki bunların araçları neler olabilir, sorusunu bir kez daha açmakta yarar var deyip, konuşmacılarımıza tekrar söz vermek istiyorum. Evet, aynı sırayla devam edelim isterseniz, önce sözü Hocamıza verelim.

Dr. AKIN ERSOY (Dokuz Eylül Üniversitesi Arkeoloji Bölümü)- Şimdi ben şöyle, orada çalıştığım için tabi biliyorum, kiracının kiracısı oturuyordu orada. Son 10 yıldır İzmirli olanlar oturuyorlardı o yıkımların yapıldığı bölgede, bunu söylemek istiyorum. Sonra Açıyla Hanım, mesela bana çok nezih geldi, onun otobüse binemediği yer. Çünkü Agora'nın bulunduğu yer korkunçtu yani, korkunçtu. Bizim kazılarımızda, ben silah markalarından anlamıyorum, ama çok çeşitli silahlar, çok çeşitli mermiler, her türlü paketlenmiş uyuşturucu mamulleri gibi böyle çok çeşitli, gerçekten zengin bir portföy de tespit ettik Osmanlı buluntularının yanı sıra.

Şimdi girilebiliyor, o zaman girilmiyordu. Osmanlı döneminden, zaten ben orada çöpleri de göstermeye çalıştım, bilhassa da onları göstermeye çalıştım, bilhassa da onları göstermeye çalıştım. Ne oldu üstündeki gitti durduk yere denilmesin diye. O yapıların içleri de hep zaten defineler aranmış, her türlü ayakkabı atıkları, atölyelerin hem oradaki, hem de dışarıdaki. Dolayısıyla orası İzmir'in bir çöküş bölgesi halindeydi. Bu çöküş bölgesinde halka sormak gerekiyor mu, orayı kullananlara? Onu bilmiyorum, ama bence bu geline nokta çok iyi oldu. Çünkü İzmir tarih ve arkeolojisi başka bir yerden anlamak mümkün değildi.

Dolayısıyla İzmir'in Helenistik, tabi Helenizm belli bir dönemini ifade ediyor Roma dönemini, bin yıllık bir süreç bu. Yani Bizans'ı da kattığınız zaman 1500 yıllık bir sürecinin orada bir yansıması var. Yani ben vaha diyorum işte ona, o vaha olacak. Osmanlı yaşıyor kentte, İzmir'i ne kadar tanıyorsunuz bilmiyorum, ama İzmir'e gelenler, Agora'nın arkasına girdiklerinde İzmir'in yaşadığını, Osmanlısının yaşadığını görecekler. Hani oradan kaybedilmiş herhangi bir şey yok.

Derseniz ki, illa ben Agora'nın üstündeki Osmanlıyı istiyorum, o yok evet, o kalmamış durumda. Taş olayına geleyim, yok canım alınmıyoruz. Ben sizi 2005'ten sonra çok seviyorum. Şimdi bu tabi Akropolde müze yapınca, biliyorsunuz o Lord Byron Akropoldeki müzeyi Londra'ya taşıyınca, orada tabi basit bir müze vardı hatırlarsınız belki, Atina Akropolünde. Oradaki iptidai müze, tabi Yunanlılar da bizim Zeus altarını istediğimiz gibi istiyorlar. Yani bizim, verin diyorlar eserlerimizi. Onlar da diyorlar ki tabi, sizin müzeniz mi var, bizden eser istiyorsunuz. Bakın bizim British'in veyahut da Berlin Museum'un salonlarında ne güzel görkemli görkemli sergiliyoruz. Yani ne yapacaksınız siz bu eserleri diye. Onun üzerine yine tabi onların parasıyla, Akropoldeki müzeyi yapınca, İzmirililer de tabi biraz benzerlik var değil mi? Atina'yla İzmir arasında bir benzerlik var, Roma'yla da var hatta ama Atina'yla daha fazla var.

Atina'da da, biliyorsunuz o Plaka semtinde ve değişik noktalarda arkeolojik noktalar var. En büyük leke orada da Atina Agorası. Yani korunmuşluk açısından böyle benzerler. Atina Agora'sı biraz daha erken bir periyottur da, İzmir'deki Agora biraz daha tabi geç bir Agora. Ben Atina'ya çok benzetiyorum, Agora'da tabi bir müze olması, çok yakınında bir yapı olmadığı süreçte, orada sergilenmeyecekse eğer Agora'nın eserleri, bence gerekli değil. Atina örneğindeki gibi yamaçta bir müze olabilirse, iyi bir projeye, niye olmasın derim mesela. Altınpark var, Altınpark'ta Konak Belediyesinin mülkiyetinde, adamlar bir proje yapmak istiyorlar. O projenin yanında da diyorlar ki bir sergi salonu yapmak istiyorum ben. Yoksa bu alana kimseyi getiremem diyorlar. Bunun için de ben her türlü maliyeti sağlayacağım diyor.

Şifa Hastanesine geliyoruz, adam diyor ki ben bunun üzerine otopark yapacağım diyor. Buradaki bütün maliyeti karşılayacağım, otopark yapacağım diyor, ama bazı kesimler de, hayır olabilir mi? Şimdi hiçbir şey yapmıyorlar, çöplük şu an, her gelen atıyor. Sakızını atıyor, işte ne bileyim içtiği suyu atıyor. Yani alana bir kullanma getirmediğiniz takdirde ve arkeolojik alanın da boyutları biraz büyük değilse eğer, orası çöplüğe dönüşmeye mahkûm. Çöplüğe dönüşmeye mahkûm alanlarda müzeye. Evet,

benim kendi görüşümü söylüyorum yalnız. Müzeye evet, ama büyükçe alanlarda tabii ki ören yeri niteliğinde olması lazım. Aynı Venedik Tüzüğü'nde ne diyor? Yerinde korunması, yerinde eserlerin korunması adına, en azından küçük taşınabilir objeleri değil, ama mimarının korunması için evet, yerinde korunması için ören yeri niteliği olmalı diye düşünüyorum.

Dr. PERİHAN KİPER (Oturum Başkanı)- Teşekkür ediyoruz. Buyurun Açelya Hanım.

AÇALYA ALPAN (Gazi Üniversitesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü)- Teşekkür ederim. Sunuşun başında farklı mesleki eğitime sahip kişilerin tasarıma yaklaşımındaki farklılıktan bahsetmiştim. Bu farklılık az önce Ömer Hocamızın da belirttiği gibi şuna neden oluyor: eğer kentsel arkeolojik alanlarda tasarım yapacak kişi mimar ise, ve eğer bu bir müzeleştirme çalışması olacaksa, müzenin kendi içindeki tasarımı ve adanın bir yan adıyla olan ilişkilerine bakıyor. Eğer bunu çözümleriyse, bu başarılı bir mimari sayılıyor. Arkeologlar genelde bu alanın sadece müzeleştirilmesine önem veriyor. Ancak plançı kökenli bir kentsel tasarımcı, alanın kentsel tasarım projesinin kenti ne şekilde etkileyeceğine de dikkat ediyor.

Roma örneğinden yola çıkarsak, Roma'daki planlama profesörlerinin yakındığı bir konu plançıların elinin kolunun bağlanmasıydı. Çeşitli meslek grupları proje için bir araya geldiğinde plançıların önüne bir "yapılamayacaklar listesi" veriliyor, tabii mecazi bir deyimle. O zaman şu soruyu sormak lazım: kenti nasıl yaşatacağız? O alan aynı zamanda bir kentsel mekân ve yaşamak zorunda. Roma'da daha ziyade bir müzeleştirme eğilimi söz konusu. Ancak mesela Tarragona örneği bambaşka bir örnek. Bu alanlar tamamıyla kent mekânına ve yaşamına katılmış durumda. Tarragona örneği varken, uluslararası sempozyumlarda maalesef genelde Zaragoza ve Barselona örnekleri gösterilmekte. Hâlbuki Tarragona bambaşka bir şey yapmış, arkeolojik alanın tamamını bir kentsel kaynak olarak kullanarak, yeni yapılaşmalara, yeni meydanlara ve yeni rotaların oluşmasına izin vermiş ve bunu bir plan dâhilinde yapmış. Kentin geri kalanında da yeni yapılaşma için kazı yapılırken bir buluntuya rastlanması durumunda bunu kentsel tasarım yoluyla plana entegre edebiliyorlar ve alanı, kentin kamusal alan ağına ekleyecek yeni bir proje üretebiliyorlar. Esnek bir planlama sistemleri var.

Tarragona benzeri projeler varken, sadece müzeleştirme eğiliminde olan projeler tartışılmamalı diye düşünüyorum. Ancak tabii ki hiçbir zaman, bu disiplinler-arası alanda, başka bir meslek alanının, mesela arkeolojinin ya da restorasyonun teorik alt yapısını çiğnemen ve onların etik yaklaşımını zedelemeyen. O nedenden dolayı diyorum, ayrı bir uzmanlaşma alanı olmalı. Çünkü kentsel alanlar söz konusu olduğunda bu farklı disiplinlerin teorilerinin artık bir yerde buluşması gerekiyor diye düşünüyorum. Teşekkür ederim.

Dr. PERİHAN KİPER (Oturum Başkanı)- Biz de teşekkür ediyoruz. Evet, buyurun Ayşegül Hanım.

Yrd. Doç. Dr. AYŞEGÜL ALTINÖRS ÇIRAK (Dokuz Eylül Üniversitesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü)- Ben de önce şunu söyleyeyim, neden kentsel arkeolojik sit alanlarının sayısı az dedi Zafer Bey. Şöyle; aslında biz İzmir örneğini verdik, ama İzmir bir kentsel arkeolojik sit alanı değil, kentsel sit alanı, artı üçüncü derece arkeolojik sit alanı.

Bunu da koruma kurulları, sanıyorum kentsel arkeolojik sit alanı ilan etmekten çekiniyorlar. Çünkü eğer üzerinde yaşayan bir katman varsa ki, Kemeraltı gibi, İzmir'in halen merkezi ve can damarı niteliğindeki bir alan, bunu ilan ettiğiniz takdirde sadece basit onarım yapabileceksiniz ve bu mümkün değil. Yani bu Kemeraltı'nın ölmesi, o yaşamın ölmesi demek. Bu yüzden de çekindiklerini düşünüyorum. Demek ki bizim bu ilke kararını yeniden revize etmemiz, üzerindeki yaşamı da göz önünde bulundurarak yeniden revize etmemiz gerekecek.

Bu katman seçimi konusunda da bir şey söylemek istiyorum. İzmir örneği beni çok düşündürüyor. Yani neydi doğrusu, nasıl olabilir, bu doğru muydu, işte başka türlü olur mu derken, bulabildiğim tek çözüm; bu uygulamalar öncesi interdisipliner çalıştayların yapılması, yani böyle büyük projelere karar verildiğinde farklı disiplinlerden, farklı deneyimler yaşamış insanların gelip, düşünüp karar vereceği. Belki bir süre beklenip, ondan sonra gerçekleştirilmesi gibi bir şey olabilir, en doğru çözüm adına. Çünkü yöntem ciddi problem, ama yöntemin de gelişmesi için, daha bilinçli müdahale edebilmemiz ya da bilinçli seçim yapabilmemiz için de en üstte, biraz önce konuşuldu korusak korumasak ne olur? Koruma teorisi, yani Türkiye'nin koruma politika ne? Kuramsal tartışmalardan biraz da süzülüp gelmemiz gerekiyor ki, o yöntemi müdahalelere yansısın.

Yani önce o alanı da bir araya gelip düşünmemiz gerekli. Ben teorik kısmının da içimize sinmesi adına yaptığımız uygulamaların çok önemli olduğunu düşünüyorum. Benim bu kadar söyleyeceklerim.

Üçüncü Oturum

“UYGULAMA VE ALANIN YÖNETİMİ”

Oturum Başkanı: **Dr. Savaş Zafer ŞAHİN**
Atılım Üniversitesi, Siyaset ve Kamu Yönetimi Bölümü

Evrım ULUSAN
Kültür ve Turizm Bakanlığı
Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü

Prof. Dr. İclal Sema DİNÇER
Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi,
Şehir ve Bölge Planlama Bölümü

Sezer CİHAN
Gaziantep Büyükşehir Belediyesi

Aysun ÖZTÜRK
Antalya Büyükşehir Belediyesi

Dr. SAVAŞ ZAFER ŞAHİN (Oturum Başkanı)

Evet sanıyorum tüm katılımcılarımız, en azından bu oturuma ilgi gösteren katılımcılarımız salonda yerlerini aldılar. Vakitten kazanmak üzere davet ve teşekkür faslını bir kenara bıraktık, doğrudan karşınıza geçtik.

Efendim bu oturumumuzun başlığı “Uygulama ve Alanın Yönetimi” adını taşıyor. Hepinizin bildiği üzere koruma planlamasında, en önemli sorun alanlarımızdan bir tanesi, planın yapının ve onaylanmasını ardından başlayan ve aslında belki de bir sonraki planlama çalışmasına kadar devam eden, teorik olarak da hiç bitmeyen bir uygulama aşaması.

Bu uygulama aşamasının bir yanda plan kararlarının uygulanması, bir yanda plan kararlarının uygulanmasıyla başlayan kazma vurma süreçleri, ama bir yandan da kişinin oturduğu evdeki musluğun contasını değiştirmesine kadar giden bir işletme boyutu taşıdığını hepimiz biliyoruz. Ancak, belki de koruma planlamasının en yumuşak karınlarından bir tanesini de bu sürecin kendisi oluşturmakta. Çünkü planın onaylanması, planın uygulanmaya başlanması, hatta kazmanın vurulması, kendi içerisinde bir yönetim ve organizasyon problemi. Hatta öyle bir yönetim ve organizasyon problemi ki, bir dahaki planlama çalışmasının hangi koşullarda başlatılacağı ve yürütüleceği gibi önemli bir sorun alanını da doğrudan belirleyen bir mesele.

Bu sebeple, bu oturumumuzda bir yandan tüm bu sorular cevap oluşturması ümit edilen yönetim planı, alan yönetimi, yönetim planlaması, yönetim alanı gibi çok farklı varyasyonlarla planlama literatürümüze girmeye başlayan, mevzuatta da yerini bulan yeni bir yaklaşıma ilişkin görüşleri paylaşacağız. Bir yandan da, yerel yönetimlerimizin hem bu yönetim planlamasıyla ilişkili olan, ama aynı zamanda da kazma vurma kısmıyla yakından ilişkili olan, kendi deneyimlerini de bizlerle paylaşmalarını arzu ediyoruz.

İlk konuşmacımız Sevgili Evrim Ulusan, meslektaşımız, benim de bir zamanlar mesai arkadaşım olan, yönetim planlaması konusunda da uzun yıllardır Kültür ve Turizm Bakanlığı çatısı altında ilgili birimde mürekkep harcayan, dirsek çürüten ve benzer tüm diğer deyimleri geçerli kılan bir arkadaşımız.

Kendisi bize yönetim planlamasının kökenleri, Türkiye’de nasıl bir seyir izlediği konusuyla ilgili genel bir tematik çerçeve çizmeye çalışacak. Buyurun Evrim Hanım. Bu arada şunu da belirteyim: Bir buçuk saati aşkın bir gecikmeyle başladık, ama konuşmacılarımızın ve salonun konuşma haklarını kısmamaya karar verdik, ama 15 dakika konusunda biraz ceberut olacağız, şimdiden uyarayım. Buyurun.

EVİRİM ULUSAN

Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü

Sunuşumun içeriği, Zafer Beyin de söylediği gibi alan yönetimi konusunda Türkiye şu anda nerede, neredeydi, ne getirildi bu mevzuatla beraber ve şu anda biz nelerle uğraşıyoruz, bugüne kadar neler yaşadık, alan yönetiminin sorunları neler, uğraştığımız, belki de ileride hâlâ uğraşmaya devam edeceğimiz problemler neler? Ben çok özet bir şekilde bunlara değinmek istiyorum. Çünkü konuşsak belki iki saat bile konuşabiliriz, ama 15 dakika içinde mümkün olduğunca özet bir şekilde tüm bu tartışmaları en azından özet olarak sunmaya çalışacağım. Belki tartışmaya yönetimin ne olduğuyla başlamak gerekiyor aslında ki, bize 2004'te gelen alan yönetimi mevzuatından önce yönetim dediğimiz şey var mıydı, yok muydu? Bu çok yeni bir kavram mı? Belki burada girmek çok daha doğru olacak. O nedenle ben yönetimi şu şekilde özetlemek istiyorum: Bir varlığın tesciliyle başlayan bir süreç bu aslında. Varlığın tesciline değer bulunan, belli nitelikleri taşıdığı inanılıyorsa, bir prosedürden geçerek o varlık tescilleniyor şu anki sistemimize göre ve çok uzun yıllardır uygulanan bir sisteme göre.

Bu varlığın bir kullanımı olabilir veya yeni getirilecek yeni bir kullanımı olabilir. Getirilen bu kullanım veya mevcut kullanım, varlığın tescili hak ettiği, değerini olumsuz yönde etkilemeyecek şekilde korunması süreci. Bu sacayağının ortasında yönetim oturuyor diyebiliriz. Yani tescilden başlayıp, kullanımla devam eden, ama bu süreçte korumayı sağlamaya çalışan sistem aslında yönetim sistemi. Bu yönetim sisteminin belki 5 temel bileşeni var diyebiliriz. Bunlardan bir tanesi mevzuat ki, bu bizde var, çok uzun yıllardır var. İkincisi teşkilatlanma diyebiliriz, yönetimin en önemli unsurlarından bir tanesi ki, o da bizde var. Yani o da 2004'te gelmedi, çok uzun yıllardır uygulamada olan bir teşkilat sistemimiz var. Üçüncüsü kaynak diyebiliriz, kaynak da var. Belki çok yeni kaynaklar da yaratılmaya başlandı, Avrupa Birliği fonları gibi, özel sektörden gelen sponsorluklar gibi, emlak vergileri gibi, çok yeni türlerde kaynak da yaratılmaya başlandı, onda da bir sıkıntımız yok. Bizim sıkıntımız son iki basamakta, bunlar koordinasyon ve izleme aşamaları. Bu mevzuatların bir tane olmadığını hepimiz biliyoruz, çok farklı kurumların ilgilendiği, çok farklı mevzuatlar var. Aynı alanda geçerli olabildiği gibi, çok farklı alanlarda da, koruma alanlarında da geçerli olabiliyor. Bu çok farklı mevzuatlar, çok farklı kurumlar bir türlü bir araya gelip de, bir işin altından, hakkıyla, doğru zamanda, belki doğru süresi içinde, etkin bir şekilde kalkamayabiliyor. Temel sıkıntılardan birisi, bu kurumlar ve mevzuatlar arasındaki koordinasyonda ortaya çıkıyor.

İkincisi de, bu mevzuatın getirdiği projelendirme, planlama, uygulama süreçlerinin izlenmesinde bir sıkıntı var. Doğru yapılıyor mu, yapılmıyor mu? Bir sıkıntı olduğunda geri beslemeyle düzeltilebiliyor mu? Bu süreç ne kadar zaman alıyor gibi izleme dediğimiz o aşamada da bir sıkıntı yaşıyoruz. Bu 5 aşamanın, 5'i zaten çok etkin bir şekilde yerine getirildiğinde, iyi bir yönetimden söz edilebilir, ama bunlardan bir tanesinde sıkıntı olduğunda, onun yerine getirilecek yeni bir mekanizma yaratılmaya

çalışılıyor. Alan yönetimi dediğimiz şey de aslında bizim bu iki bileşende yaşadığımız sıkıntıyı bir nebze olsun çözebilmek için 2004 yılında dünya miras listesi temelli olarak ortaya çıkarılmış bir kavram aslında. Dünya miras listesi çalışmalarına çok detaylı girmeyeceğim, çünkü bu sempozyumun konularından bir tanesi değil, çok da farklı bir çalışma sistemi.

Şöyle özetlemek istiyorum: 85 yılından, 98 yılına kadar UNESCO dünya miras listesine dâhil ettiğimiz 9 alandan başka, 98'den bugüne kadar böyle bir çalışma yapılamamıştı. Sebeplerinin bir tanesi ki, en temel sebebi; UNESCO'nun artık yönetim planı diye bir dokümanı, adaylık dosyalarında istiyor olmasıydı. 2000 yılında getirilen bu zorunluluktan sonra, 2005'e kadar hiçbir çalışma yapılamadı. 2005'te işte bu kaygılardan da yola çıkarak mevzuatımıza alan yönetimi, yönetim planı, yönetim alanı, yönetim sistemi dediğimiz bu kavram dâhil edildi. İlk geldiğinde tabii ki çok kafalar karıştı. Yani nasıl bir sistem olduğu, mevcut sistemden ne farkı olduğu, mevcut planlarla ilişkileri çok net bilinmiyordu. 2005'ten sonra başlayan süreçlerde, kör-topal diyebileceğimiz tabirle bir noktaya gelindi. Şu anda çok yeni bir bilgi, İstanbul –Hocam birazdan değinecek zaten- ilk onaylanan yönetim planımız, İstanbul Tarihi Yarımada yönetim planı. Yenileri de yolda, Alanya çok yakın zamanda onaylanmayı bekleyen bir plan. Bunun gibi şu anda çalışmaları son aşamasına gelmiş planlar var, ama 6 yılın sonunda geldiğimiz noktada belli bir birikime ulaştık, belli bir deneyime de ulaştık. Şimdi o deneyimler neydi, nereye geldikten önce, mevzuat bize ne demiş? Çok özet bir şekilde ona değinmek istiyorum.

Alan Yönetimi Yönetmeliğini elinize aldığınızda çok temel bir şeyi fark ediyorsunuz, bir yetki paylaşımı yapıyor. Yani sit türlerine göre, yönetim planı hazırlamaya yetkili idareleri ayırıyor bir yanda. Arkeolojik sitlerde, doğal sitlerde, tarihi sitlerde Bakanlığı, kentsel sitlerde belediyeleri, bu sitlerin bir arada bulunduğu durumlarda belediyeleri, belediyesi bulunmayan kentsel sitlerde Bakanlığı, sitlerin birlikte bulunduğu yerlerde belediyeleri, belediyeler iki taneyse, ikiden fazlaysa Büyükşehir varsa Büyükşehir'i, yoksa Bakanlığı gibi çok kafa karıştırıcı bir sistemle bir yetki paylaşımı yapmış durumda. Bizim uygulamada yaşadığımız en temel sıkıntılardan bir tanesi, bu yetkiden kaynaklanıyordu. Kentsel site, arkeolojik sitin oranlarına bakmaksızın, birlikte bulunduğu dediği ifadeden yola çıkarak, çok yoğun tartışmaları biz birlikte bulunan sitlerle yaşadık. Örnek vermek gerekirse, şu ana kadar 14 tane alanda yönetim planı çalışmaları başlamış durumda, Bakanlığın takip ettiği ve resmi sürece uygun bir şekilde devam eden.

Arkeolojik sitlerde bunlar Afrodiasias, Ani, Çatalhöyük, Nemrut Dağı ve Niksar Kalesi. Bunların birçoğu dediğim gibi dünya miras listesi temelli çalışmalar. Çünkü 9300 tane arkeolojik sit alanında, Bakanlığın tüm alanlarda, bu süreci aynı anda, çok kısa bir bütçeyle, çok kısa bir zaman içinde aynı anda yürütmesi çok mümkün görünmüyordu. Biz önceliği, kaygılarımız UNESCO dünya miras listesi kaygıları olduğu için bu alanlara verdik. Tabii ki tüm alanların böyle bir sisteme ihtiyacı var, ama mevzuat öyle bir sistem getiriyor ki, alan başkanı ataması yapılıyor, danışma kurulu kuruluyor, eşgüdüm denetleme kurulu kuruluyor, alan başkanlığı kuruluyor,

ilgili idare belirleniyor, ilgili idareler arasında koordinasyon sağlanıyor. Ben size yaşadığımız deneyimleri tek tek anlatmaya çalışsam, 4-5 kişinin altından kalkmaya çalıştığı yükü belki bir nebzesini verebilirim. O yüzden sadece UNESCO dünya miras listesindeki ve bu listeye aday listedeki varlıklara yoğunlaşılmıştı.

Kentsel sitlerde, örneğin Selimiye Camisi ve Külliyesi ki, en son 2011 yılında, bu sene itibariyle bu çalışmaların meyvesini aldığımız bir örnektir. Dünya miras listesine 13 yıl aradan sonra dâhil edilen bir varlıktır. Kütahya kentsel sit alanında yine bir yönetim planı çalışması mevcut, ama çalışmanın detayları hakkında belediyesinde yürüttüğü için çok detaylı bir bilgiye sahip değiliz. Bunun dışında birlikte bulunan kentsel sit ve diğer sitlerin birlikte bulunduğu alanlardaki örneklerimiz de, İstanbul Tarihi Yarımada, Alanya Kalesi ve Tersanesi, Diyarbakır Kalesi ve Surları, Bursa ve Cumalıkızık, Efes, Sinop Tarihi Cezaevi ve çevresi ve Bergama.

Bu alanlardan dediğim gibi, İstanbul yeni onaylanmış, çok taze bir yönetim planı. Alanya onaylanmaya yakın, Afrodiasias, Efes plan çalışmaları çok yoğun bir şekilde devam eden örnekler. Umuyoruz ki 6 yılın sonunda geline nokta biraz daha ivme kazanarak, önümüzdeki yıllarda daha somut meyveler verip, üzerinde somut olarak tartışabileceğimiz örnekleri de getirecektir. Şu anki deneyim, plan hazırlama süreçlerinde neler yaşadığımıza ilişkin daha çok. Onları da belki şu şekilde özetleyebilirim. Sorunları da iki başlık altında toplamaya çalıştım. Birincisi, teknik sorunlar, yönetim planı tekniğinden, mevzuattaki diğer plan türleriyle ilişkilerinden kaynaklanan sorunlar var. Bir diğeri de idari sorunlar, yani bu örgütlenmelerden doğan sorunlar sıkıntılar vardı. Teknik sorunlar; en başında tabii ki çok az örneğimiz var. Yani 6 yılın sonunda henüz bir, belki iki diyebiliriz, iki tane yönetim planımız var. Bu iki tane plan üzerinden çok kapsamlı tartışmalar yapmak çok mümkün değil, o yüzden çok yavaş ilerlemiş bir süreç, 6 yıllık süreç.

Özel kanunla belirlenen alanlarımız var, ÖÇK alanları, milli parklar gibi. Başka bir mevzuata, kurumun yetki alanına giren alanlar. Bu alanlardaki çalışmalarda deneyimlerimiz yok Bakanlık olarak. Çünkü yetki Bakanlığımızda değil, Çevre ve Şehircilik Bakanlığında ve şu anda Orman ve Su İşleri Bakanlığıyla paylaşılmış durumda. Onların da kendi mevzuatları kapsamında yürüttüğü plan çalışmaları var, ama bizim mevzuatımız dışında bir çalışma olduğu için, ben bu aşamada o detaylara girmek istemiyorum. En temel sorunlardan bir tanesi de, en başında başlayan sıkıntımız yönetim alanı sınırı. Yönetim alanı sınırı nedir? Sit sınırından farkı nedir? UNESCO'nun istedi tampon bölge bizim etkileşim sahası mıdır değil midir? Çakışmalı mıdır, çakışmamalı mıdır? Odak aldığımız kültür varlığı değiştiği zaman, odak aldığımız koruma statüsü de değişiyor. Örnek vermek gerekirse, Selimiye Cami ve Külliyesi bir anıt eser olarak çalışılıyordu, ama bir kentsel sit alanı içinde bulunuyordu. Mevzuatımızda sit alanları özelinde bir alan yönetimi tanımlandığı için, odak olarak kentsel siti almamız gerekiyordu aslında. Bizim bir anda çok büyük bir alanla ve gereksiz bir alanla uğraşmamız gerekeceğinden, bizim temel kültür varlığımız, üzerinde çalışmayı umut ettiğimiz, yoğunlaşmak istediğimiz kültür varlığımızı Selimiye anıt eser olarak çalıştık, ama kentsel siti dikkate alarak bir yönetim alanı sınırı tespiti yapıldı.

Eğer mevzuattaki tanım gibi, etkileşim sahası deseydik, kentsel sitin dışında bir tampon bölgenin bir etkileşim sahasının belirlenmesi gerekiyordu. Biz o kadar büyük bir alan belirlemedik. Kentsel sit içinde varlığın tamponu niteliğinde bir sınır tespiti yaptık. Bu sıkıntıyı İstanbul'da da yoğun bir şekilde yaşadık. İstanbul çok kozmopolit bir yer, çok farklı kültürel katmanların olduğu bir yer. Bir metropol, metropolün içinde yönetim alanı sınırı nasıl belirlenir çok büyük bir tartışmaydı, bir buçuk yıl kadar uzun sürdü bu tartışma. Sonunda bir noktaya gelindi, şu anda çalışmalar da o sınır üzerinden yürüdü. Tarihi Yarımada esas alındı.

Tarihi Yarımada'nın içinde 4 tane dünya miras alanımız vardı. Sultanahmet Arkeolojik Parkı, Zeyrek, Süleymaniye ve Kara Surları. Bu dört alanın tamponuyla beraber tarihi yarımada tanımlandı, yönetim planı çalışması bu kapsamda yürütüldü. Bunlar çok özet, birer örnekle geçmek istiyorum, çok tartışmaya girmek istemiyorum.

Bunun dışında yönetim planının ölçeğiyle ilgili bir tartışma yaşadık. Yönetim planları, koruma planlarının üstünde midir, koruma planlarından sonra mı yapılmalıdır. Koruma amaçlı imar planı olmayan bir yerde yönetim planı yapılabilir mi yapılamaz mı? Yapılabilirse, ne detayda eylemler getirmek gerekir? Eğer imar planı yoksa imar planında kararlar yönetim planında yer almalı mı, almamalı mı gibi çok temel, ama çok bizim üzerinde de çok fazla durmadığımız bir tartışmaydı bu. Çünkü yönetim planından bizim anladığımız, UNESCO'dan bildiğimiz süreç de şuydu: Yönetim planı bir stratejik plan türüdür. Yani stratejik plandan kastımız, alanın ihtiyaçlarını belirleyip, o ihtiyaçları belirlediğimiz temel hedefler doğrultusunda, hangilerini giderebilirsek 5 yıllık vadede, onların üzerinde yoğunlaşalım, eylem planımızı da ona göre belirleyelim.

Yani imar planı olmayan bir alanda, imar planı ihtiyacımız varsa, bunu bir eylem olarak tanımlayalım. Buna bir vade koyalım, bir ilgili kurum belirleyelim, bir sorumlu kurum belirleyelim, bir kaynak ayıralım, ama imar planında konması gereken detaydaki projeler, örneğin yol açılması, bina yapılması, çevre düzenleme projesinin yapılması gibi imar planının alt ölçeği eylemleri ilk yönetim planı içinde tartışmayalım gibi temel bir parametremiz vardı, ilkemiz vardı. Bu nedenle de imar planı olan alanlarda da imar planından gelen kararların uygulanması için daha kolaylaştırıcı bir sistemle çalışmalar yapıldı. Yani her iki tür de denendi aslında Bakanlığımızca ve Bakanlığımızın koordinasyonunda belediyelerce yürütülen çalışmalarda. Şöyle bir noktaya gelindi: 400 sayfalık bir yönetim planımız da var, 100 sayfalık bir yönetim planımız da var. Analizlere çok yoğun bir şekilde değinen, ele alan bu çalışmalar da var, daha fazla eylem planına ve hedef ilkelere eğilen planlar da var. Katılımcı yönetimleri çok odağa oturtan, katılımı çok ön plana çıkaran, katılım stratejileri deneyen planlama türleri de var, katılım yapıyormuş gibi görünen yönetim planları da var. Yani 400 tane paydaşımız varsa, 400 paydaşın 400'ünü de bir odaya toplayıp, siz şu alanla ilgili ne düşünüyorsunuz demek, çok fazla katılımı bize veriyor mu bilmiyorum. 100 sayfalık bir planda da, anlatmak istediğimiz her şeyi anlatıp, gerçekten o alanla ilgili yönetim problemlerini çözebilecek bir doküman ortaya koyabiliyor muyuz? Bunu da zaman içinde, uygulamaya girdikçe göreceğiz.

Dediğim gibi, teknik olarak birbirinden çok farklı türde, çok farklı şekilde ele alınan, çok farklı içeriklere ve sistemlere sahip yönetim planları, taslaklarımız var. Belki bu süreçte, bu arama konferansı nedir, çalıştay nedir, sempozyum nedir, katılım toplantısı nedir gibi katılımın farklı farklı ölçeklerde ele alındığı sistemleri tartışmamız gerekecek. Bundan sonraki tartışmaların biraz daha yöntem üzerinden yürütmesi gerekecek ki, gerçekten istediğimiz bilgiyi, istediğimiz gruptan, istediğimiz aşamada almayı öğrenebilelim. İdari sorunlardan çok özet bir şekilde bahsedeyim. Yasanın ilgili maddeleriyle yönetmelikler arasında uyumsuzluklar ve çelişkiler var. Bundan çok fazla muzdarip olduk ve bunu çözmeye çalıştık uzun süreler boyunca. Mevcutta bazı örgütlenmelerimiz zaten vardı, koruma bölge kurulları gibi, anıt eser kurulları gibi, KUDEB'ler gibi. Bir de bunun dışında alan başkanlığı geldi, alan başkanı geldi, danışma kurulu, eşgüdüm denetleme kurulu. Bu iki yapı, iki farklı sistem nasıl birbiriyle entegre oluyor, bunu oturtamadık. Çünkü mevzuatımızda birbirleriyle ilişkileri çok net bir şekilde tariflenmemiştir.

Şimdi idari bir örgütlenme getiriyordu mevzuat ve idari örgütlenme o kadar odakta ki, onu kurmadan planı onaylayamıyorsunuz bile. Eşgüdüm denetleme kurulu kurmazsanız, o plan uygulamaya da geçmiyor, ama o eşgüdüm denetleme kurulunun idari yapısına dair, örgütlenmesine dair, ödemelerine dair, idareyi bağlayıcı hiçbir hususta, hiçbir karar getirmiyordu mevzuatımız, bunun sıkıntılarını yaşadık. Alan başkanlığı oturtulamadığı için, zaman kayıpları yaşadık.

Değerlendirmeyi de şu şekilde yapabiliriz belki. Yeni bir plan türü getirdi bu mevzuat, belki onlarca planımız vardı, bir plan daha oldu. Bu planı böyle kurtarıcı plan gözüyle bakmak, hiçbir zaman doğru bir yaklaşım getirmeyecek. Bütün problemlerimizi bu plan çözmeyecek. Katılımcı bir yöntem, süreç çok önemli, bütün bu 14 alanda da gördüğümüz şey şuydu: Eğer süreci doğru işletirseniz, arkasında duran bir idare varsa, hem mali, hem idari örgütlenmeyi kurabilecek anlamda, Bakanlık, bir belediye, bir örgüt varsa sürecin doğru işletilmemesi için bir sıkıntı yok. Önemli olan paydaşları doğru tanımlayıp, o paydaşların hangi aşamada, hangisine neyi soracağımızı iyice analiz edip, bir tartışma ortamı yaratmak bile, dokümana ulaşmasak da, çok farklı kitleleri bir araya getirebileceği için bir başarı getirecektir.

Alanya'da henüz bir plan onaylanmadı, ama plan onaylanmasa da uygulamaya başladı. Yani öyle de bir süreç yaşandı orada. Çünkü arkasında duran bir idare vardı, getirilen eylemler gerçekçiydi. Belki bir yönetim planının başarısını, hani elinize bir yönetim planı aldığımızda başarılı olabilir mi, olamaz mı anlamak için çok temel belli şeylere bakabilirsiniz. Bunlardan birkaçını listelemek istiyorum. Koruma politikası var mı yok mu? Buna bakabiliriz. İmar planlarında, evet bir koruma politikası görünüyor, korunma, koruyacağız, sürdürülebilir koruma, ama bir yönetim planında çok daha somut bakım mı, onarım mı, koruma mı, restorasyon mu, rekonstrüksiyon mu? Selimiye için örneğin, biz 5 yıl içindeki politika olarak neyi belirledik? Onu o plana baktığımızda görmemiz gerekiyor aslında, yönetim planının getirmesi gereken en temel hususlardan birisi bu. İkincisi eylem planı, mükemmel eylemler olabilirler, ama gerçekçi değilse çok ütöpik kalırlar, hiçbir zaman da uygulamaya geçmezler.

Şu anda yaşadığımız sıkıntılardan birisi de belki budur, uygulamaya geçemeyen planlarımız var.

Bir diğeri, eylem planı mevcut idari yapılanmaya uygun eylemler mi getiriyor? Yani bir kurumun yetkisini bir başka kuruma tanımlıyorsa, o hiçbir zaman hayata geçmeyecek bir eylemdir, ama mevcut idari yapılanmaya uygunsa, gerçekçi olduğunun göstergelerinden bir tanesidir. Halen yürütülen belli projeler olabilir. O projeleri yok sayıp, yeniden projeler üretmek, onları eylem planına koymak, yine başarılı bir plan demek değil. Mevcut plan projeler vardır, onların yeni getirilecek projelerle entegre edilmesi, onların bu sistem içinde bir yere oturtulması, ona ayrılan kaynağın boşa gitmemesi gerekir. Dediğim gibi, bugüne kadar birbirini hiç görmemiş belki paydaşlar var, kurumsal paydaşlar var. Onları en azından bir araya getirip, bir diyalog kurulmasını sağlayabilmişse bu süreç, o da büyük bir başarıdır. Yani önemli olan dediğim gibi, planın yüzde 100 uygulamaya geçmiş olması değil, en azından bir diyalogu yaratıyorsa, bir bilinç, bir kurumlar arası bir aydınlanma yaratıyorsa, o yönetim planı başarılı bir yönetim planı olabilir. Çünkü uygulamada göreceğiz bunun ne kadar başarılı olduğunu. Özetle, uygulamadaki 6 yılı şu şekilde özetleyebiliriz: Mevzuattaki açıklıkların kapatılmaya çalışılması, idari örgütlenmedeki açık hususların, sıkıntılarının bir şekilde çözülmeye çalışılması, alan başkanlığı ödemesi, alan başkanlığının kurulması gibi. Teknik olarak bu sürecin tanımlanması, şartnameler, maliyet hesaplama yöntemleri, içerik, yönetim planı içeriği ne olmalı, başlıklandırmalar neler olmalı, eylem planı nasıl tanımlanmalı gibi teknik olarak geliştirmeye yönelik çalışmalarıldı.

Kimilerinde ihale süreçleriyle uğraşıldı, kimilerinde teknik çalışmalarla, ama gelen nokta bu ki, 6 yılda biz bir noktaya geldik ve o nokta bize yönetim planının diyalog için iyi bir araç olduğunu gösteriyor.

Dr. SAVAŞ ZAFER ŞAHİN (Oturum Başkanı)- Evrim Hanıma çok teşekkür ediyoruz. Benim anladığım, yönetim planları hiçbir şey yapmadıysa, bizim korumadaki katılımcı kültürümüzü geliştirmek adına 6 yılda çok fazla şey katmış.

Hemen Prof. Dr. İclal Sema Dinçer Hocamıza geçmek istiyorum. Yıldız Teknik Üniversitesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümünden Öğretim Üyesi Hocamız. İstanbul'da çok yoğun ve taze bir sürecin içerisinde gelmekte, sanıyorum bizimle çok değerli bilgilerini paylaşacaklar. Buyurun Hocam, süreniz 15 dakika.

Prof. Dr. İCLAL SEMA DİNÇER

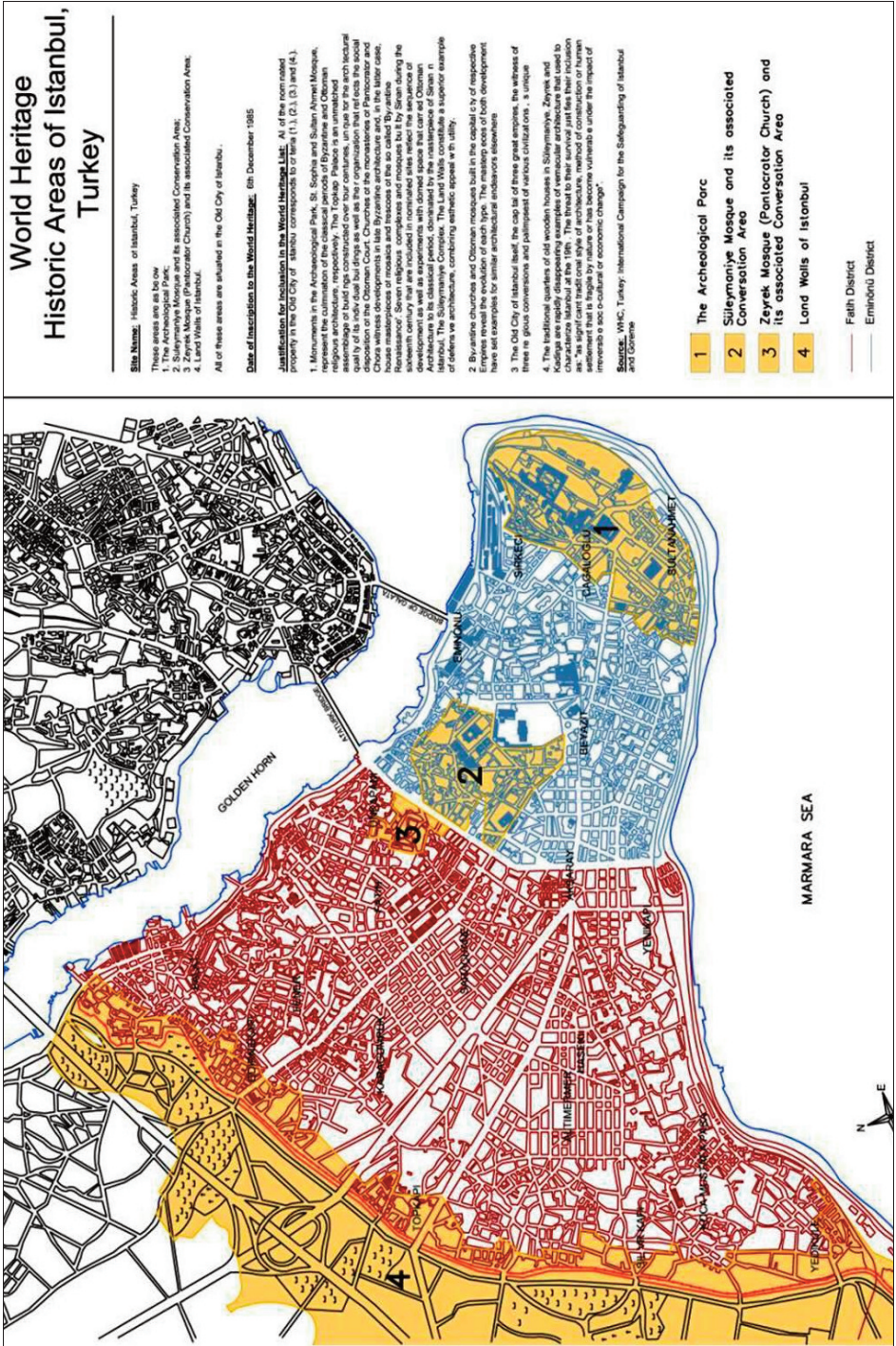
Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü

Gerçekten zor bir süreçten çıktı geldi İstanbul Tarihi Yarımada Yönetim Planı. Bu kısa süre içerisinde benim planın bütünü, içeriğini anlatmam hiç mümkün değil. Ancak hazırlanma süreci, yöntemi neydi, bugünkü sempozyuma, çalışmaya nasıl mesajlar verebilir? Bunları sizlere aktarmaya çalışacağım. Öncelikle yönetim planının paydaşlar tarafından aynı şekilde algılanması meselesi üzerinde durmak istiyorum ve bunun da dört temel ayağı olduğunu düşünüyorum. Konuşmamın, vermek istediğim mesajların da bunların üzerine oturması gerektiğini düşünüyorum.

Birincisi, stratejik plan algısı, bunu hemen hemen her katılımcı dile getirdi; İkincisi ise katılım süreçleri, diğerleri şeffaflık ve işbirliği. Bu kavramları UNESCO’nun, yıllık toplantılarında hemen hemen her yıl yeniledikleri, 200 küsür maddeyi, paragrafı içeren Dünya Miras Sözleşmesi Uygulama Rehberinde tanımlanan koruma ve yönetim kavramları üzerinden yapmak istiyorum. Paragraf 96’da şöyle özetleyebileceğimiz bir tanım var; bu tanımda “Dünya miras varlığının korunması ve yönetimi, varlığın bir dünya mirası olarak tanımlandığı dönemdeki bütünlüğünün ve/veya özgünlüğünün gelecekte de devam ettirilmesinden ya da geliştirilmesinden emin olunması ile mümkündür” denilmektedir. Altı çizili olan kavramlar UNESCO için olmazsa olmaz kavramlardır; özgünlük, bütünlük, devam ettirme, yani süreklilik meselesi.

Yine Rehberde paragraf 111’de yönetim sistemleriyle ilgili bir tanımlama var. Etkili bir yönetim sistemi kurulabilmesi için UNESCO’nun tavsiyesi şu; ben birinci şıkta yer alan tavsiyenin alan yönetim konusunun özü olduğunu düşünüyorum, yaşadığımız Tarihi Yarımada süreci bana kişisel olarak da bu izlenimi verdi. Nitekim Evrim Hanımın söylediği, anlattığı konulara da baktığımız zaman, bunun ne kadar doğru olduğunu görüyoruz. Bu vurgu şudur; “Dünya Mirasının alandaki ilgili tüm paydaşlar tarafından tümüyle aynı şekilde algılanması”. Bu şu demek; İstanbul Su Kanalizasyon Hizmetleri Birimi ile Kültür Bakanlığının bir biriminin Dünya mirasını örneğin Sultanahmet’i, Süleymaniye’yi aynı bakış açısıyla görebilmesi demek. Burada, dünya mirası, koruma konularında ve altyapı projelendirme sürecinde tarihi çevrelere hassas yaklaşma konularında İSKİ’yi kapasite geliştirmeye tabi tutmak mesajını anlıyoruz. Kapasitelerin geliştirilmesi sürecinin çok başındayız, aynı masaya oturduk, paydaşların dünya mirası, kültür varlıkları konularında hangi noktalarda oldukları görüldü. İSKİ gibi birçok birim var, onlara da vaktim olursa değineceğim, dünya mirasının tüm paydaşlar tarafından aynı şekilde algılanması meselesi çok önemli, aşılması gereken en temel problem olarak görüyorum.

İkinci tavsiye planlama, uygulama, izleme, değerlendirme ve geri besleme döngüsünün çalıştırılması. Biz plancılar için yönetim planı, alan yönetimi kavramları çok yabancı kavramlar değil. Mimarlar, sanat tarihçileri, arkeologlar alan yönetimi ve yönetim planını daha yeni bir kavram olarak tanıyorlar, ama sonuçta plancılar, birçok planlama biçimleri arasında bunun bir stratejik plan belgesi olduğunu görüyoruz. Planlama, uygulama, izleme, değerlendirme ve geri besleme döngüsü de bu işin te-

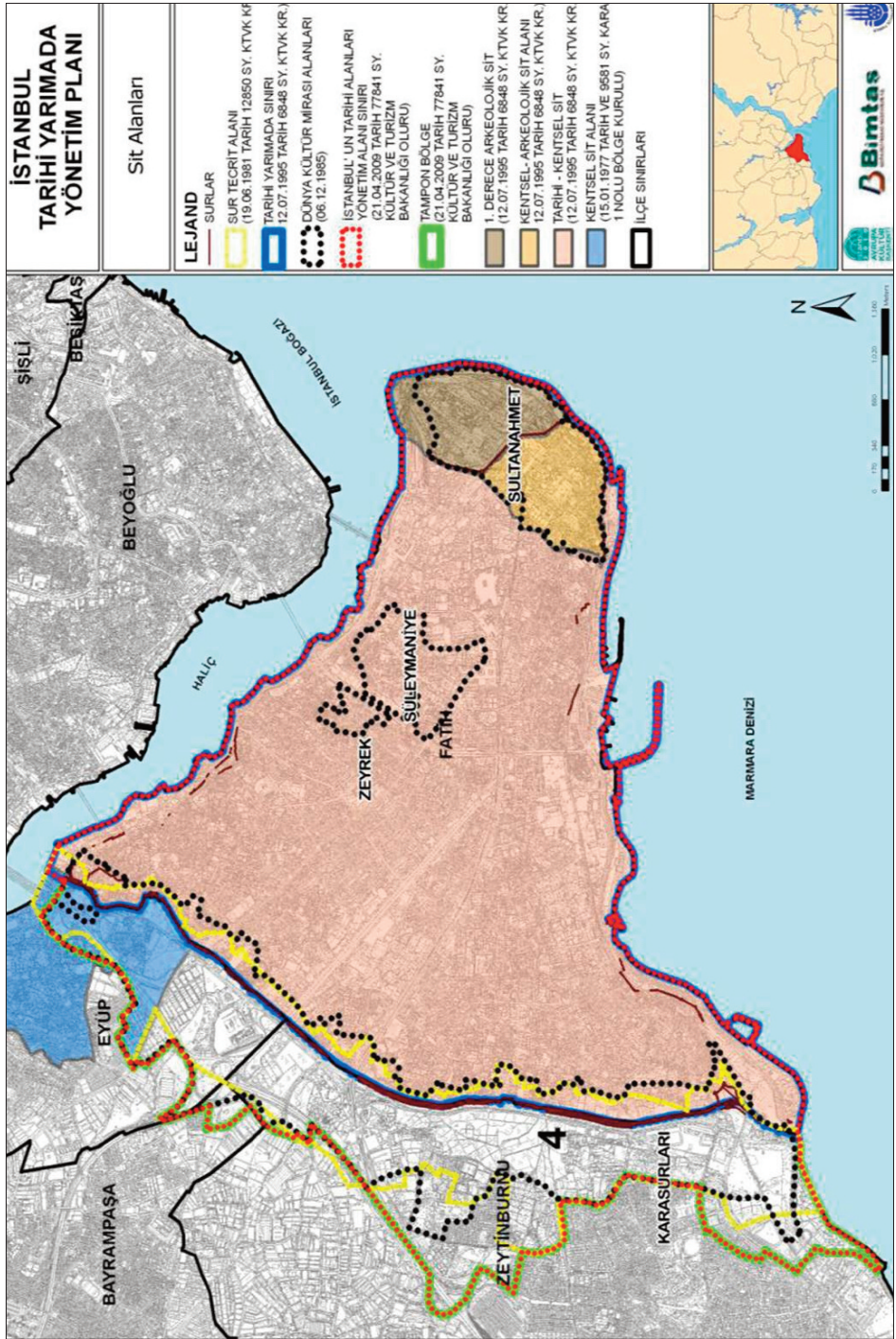
melini oluşturuyor. Önemli olan, bu döngüyü hayata nasıl geçireceğimiz, onu tartışıyoruz. Üçüncü tavsiye, katılım meselesi; dördüncüsü, kaynak tahsis edilmediği takdirde işin gerçekleşmeyeceği gerçeği; bir diğeri ise, kapasitelerin geliştirilmesi konusu. Bu üç başlık üzerinde ayrı ayrı durmayacağım. Fakat kapasitelerin geliştirilmesi çok önemsenmesi gereken bir konu olarak durmakta. İyi niyetler, çeşitli girişimler, çabalar var belki, ama gerçekten koruma bakış açısının belediyelerin tüm birimleri, tüm müdürlükleri tarafından aynı şekilde algılanmasını veya bölgede yaşayan sıradan insanın bölgenin özgünlüğünü, üstün evrensel değerini aynı şekilde hemen kavramasını beklememiz çok mümkün değil.

Bir diğer, belki de en önemli tavsiye; planlama, uygulama, izleme, değerlendirme ve geri besleme döngüsünü hesap verebilir ve şeffaf olarak gerçekleştirmek. Bunun için daha çok yol kat etmemiz gerektiğini düşünüyorum. Şu anda kurulmuş olan sistemin de, aslında hesap verilebilir ve şeffaf bir sistem olmadığını söylemek zorundayım. Biraz sonra onay, uygulama ve denetimle ilgili konulara geldiğimizde aktaracağım.

Evet, şimdi kısaca İstanbul’da süreç nasıl gelişti bu konuda çok özet bilgi vereceğim. Koruma mevzuatı içinde sit alanı kavramı olmadığı için, 1953 yılında Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu’nun Prost’un planından gelen kararı esas alarak Topkapı Sarayı, Sultanahmet ve Ayasofya çevresini “arkeolojik park” ilan etmesiyle başlıyor İstanbul’un Tarihi Yarımadasının koruma tarihi. 1972 yılında UNESCO Dünya Mirası Sözleşmesinin kabulünü takip eden yıllarda; 1980’lerde Zeyrek, Süleymaniye ve İstanbul Kara Surlarının sit/koruma alanı olarak ilan edilmesi gerçekleşiyor. Türkiye’nin sözleşmeyi 1983 yılında kabul etmesiyle birlikte ulusal mevzuatta koruma altına alınmış olan bu dört alan 1985 yılında İstanbul’un Tarihi Alanları tanımıyla Dünya Mirası Listesine giriyor. Bir numaralı alan Sultanahmet Arkeolojik Parkı, iki numaralı alan Süleymaniye Camii ve Çevresi, üç numaralı alan Zeyrek Camii ve Çevresi, dört numaralı alan ise; İstanbul Kara Surları.

Biraz sonra göreceğiz, yönetim alanı bu dört alanla sınırlı değil. 1995 tarihinde Tarihi Yarımada’nın tümü sit alanı olarak ilan ediliyor. Tabii buralarda çok önemli arka planlar, müzakere ve mücadele, kabul süreçleri var, ama vakit nedeniyle değinmiyorum. Topkapı Sarayının bulunduğu alan “birinci derece arkeolojik sit alanı”, Sultanahmet ve çevresi “kentsel arkeolojik sit alanı” ve geri kalan alanın tamamı “tarihi ve kentsel sit alanı” olarak tanımlanıyor. Karasularının çevresi ise Dünya Mirası ilanında olduğu üzere tampon bölge olarak kabul ediliyor.

Dünya Miras Sözleşmesinin izleme ve raporlama sistemleri 1998 yılı itibariyle değişmeye başlıyor ve İstanbul’un, hepinizin de yakından izlediği Tehlike Altındaki Miras Listesine girme serüveni başlıyor. Her yıl UNESCO raporlarında tehlike altına alınması ve İstanbul için bir alan yönetim planı hazırlanması zorunluluğu gündeme geliyor. 2004’ten itibaren UNESCO raporlarında bu daha da çok dile getiriliyor. 2004 yılında Yönetim Planı kavramının 2863 sayılı yasada ilk kez yer alması, bu konuyla ilgili yönetmeliğin 2005’te yürürlüğe girmesi ve ancak bir sene sonra; 2006’da İstanbul Sit Alanları Alan Yönetim Başkanlığının kurulabilmesi gerçekleşiyor.

Şekil 2: Tarihi Yarımada: Sit Alanları, 1995

Bu arada 1995 yılında sit alanı ilan edildiği için hazırlıklarına başlanan Tarihi Yarımada Koruma Amaçlı İmar Planı 2005 yılında onaylanıyor ve 2008 yılında da bu plan iptal ediliyor. 2008 yılından itibaren devam eden koruma amaçlı imar planı hazırlıklarıyla beraber yönetim planı hazırlıkları da sürüyor ve iki plan birlikte yürütülmeye çalışılıyor.

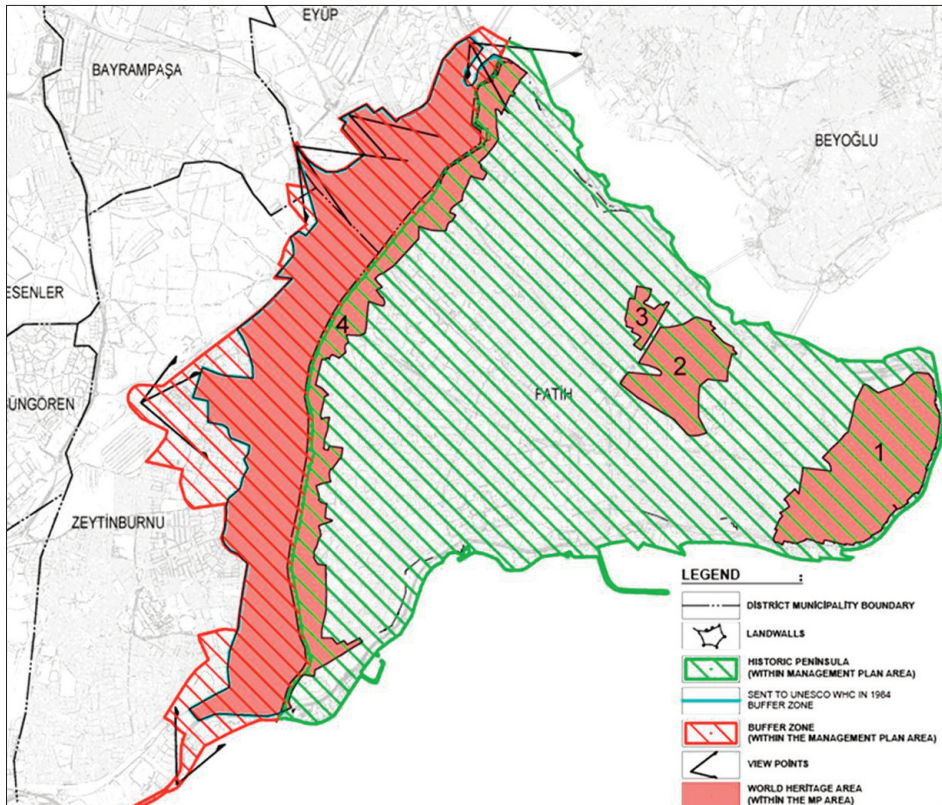
Bütün bu süreçte UNESCO Dünya Mirası Komitesinden sürekli olarak eleştiriler alıyoruz. Bu kararlara bakıldığında UNESCO'nun bizi 8 başlık altında uyardığını görüyoruz. Yönetim ve eşgüdümü başaramıyorsunuz diyorlar, koruma standartlarınız düşük diyorlar, yeni altyapı gelişmeleri için ve tarihi bir alanda yeni yapı yaptığınız zaman etki değerlendirmesi yapmıyorsunuz deniyor. Etki değerlendirmesi de yeni bir kavram; ICOMOS tarafından hazırlanan etki değerlendirme rehberi var, Kültür Bakanlığının sayfasından ulaşılabilir. Tarihi çevrelerde yapılacak yeni yapılarla ilgili bir etki değerlendirmesi çerçevesi çizmiş durumda ICOMOS, bunu kastediyorlar. Kentsel dönüşüm ve yenileme projelerini eleştiriyorlar. Biliyorsunuz 2005 yılında çıkan 5366 sayılı yasayla Tarihi Yarımada büyük bir tehdit altında olduğu için, bu eleştiri sıklıkla dile getiriliyor. Arkeolojik düzenlemeler yetersiz bulunuyor, Four Seasons otel inşaatından dolayı çok eleştiriler var. Afet çalışmalarını, kültür varlıkları için mali desteğin geliştirilmiş olmasını olumlu buluyorlar fakat farkındalığı arttırma çalışmalarının yetersiz olduğunu belirtiyorlar. 2004 yılından itibaren her yıl Dünya Mirası Komitesi raporlarında sürekli bu konularda eleştiri geliyor.

Bu durum ve eleştiriler kurumların birbirleriyle bir anlamda gerilmelerini getiriyor. Uluslararası ortamda UNESCO nezdinde Kültür Bakanlığı birinci muhatap olması nedeniyle, Dışişleri Bakanlığı bir diğer muhatap olması nedeniyle Büyükşehir Belediyesiyle çatışma ve sıkıntılı süreçler yaşanmaya başlıyor. Bu izleme, çatışma ve eleştiri ortamı içinde 2008 yılına gelindiğinde, İstanbul Tarihi Yarımada için mevzuatta tanımlanan Danışma Kurulunun kurulması 2004'ten 2008'e, ancak 4 senenin sonunda başarılabiliyor.

Danışma Kuruluna yakından baktığımızda, toplam 31 üyeden oluşmaktadır. Bu 31 üyenin 8'i Kültür ve Turizm Bakanlığı, İstanbul Valiliği, İstanbul Büyükşehir Belediyesi, Fatih Belediyesi, Zeytinburnu Belediyesi, Eyüp Belediyesi, Bayrampaşa Belediyesi, Vakıflar Bölge Müdürlüğü olmak üzere kurumsal üyelerden oluşmaktadır. Bünyesinde şehir ve bölge planlama bölümleri olan 3 devlet üniversitesi ve bölgede yer alan İstanbul Üniversitesi olmak üzere 4 üniversitenin temsilcisi; sivil örgüt ve meslek odası olarak ise; UNESCO Türkiye Milli Komisyonu Somut Kültürel Miras Komitesi Başkanlığı, ICOMOS Türkiye Milli Komitesi Başkanlığı, TMMOB Mimarlar Odası İstanbul Büyükkent Şubesi Başkanlığı, TMMOB Şehir Plancıları Odası İstanbul Şubesi Başkanlığı, İstanbul Ticaret Odası, Türkiye Tarihi Evleri Koruma Derneği, Süleymaniye Muhtarlığı olmak üzere 7 adet olarak tanımlanmıştır. Bunun dışında uzman olarak da 11 üye yer almaktadır. Şeffaflık meselesine işte şimdi burada değineceğim. Danışma Kurulu üyelerinin seçilmesinin yetkisi Büyükşehir Belediyesinde olduğu için, yönetim planı hazırlanması konuları da yine Büyükşehir Belediyesinin marifetiyle gerçekleşeceği için, danışma kurulunun oluşumu da tümüyle

Büyükşehir'in denetimi ve yönlendirmesiyle gerçekleşiyor. Yani seçilen 11 uzman üyenin A kişisi değil de, neden B kişisi olduğunu ya da sivil toplum örgütlerinin hangi kriterlere göre seçildiğini sorgulamaya şu aşamada çok da imkânınız yok gibi gözüküyor.

Sürecin gelişimini izlemeye devam ettiğimizde 2009 yılına geliyoruz ve alan yönetim sınırı ancak o yıl kesinleşebiliyor. Alan Yönetimi sınırı uzun tartışmalardan sonra kabul edilebiliyor. Tarihi Yarımada'nın 'buffer zone'unun tampon bölgesinin; Boğaziçi alanını da içermesini, Haliç ve Beyoğlu tarafının buffer zone'a alınmasını, yani yönetim planı sınırlarının böylesine genişletilmesini düşünen akademisyenlerle, bu bölgelerle sınırlanmasını savunanlar arasındaki tartışmalar sonucunda daha dar sınırlar içerisinde kalınmasına karar veriliyor, ama hâlâ tartışma sürüyor. Tampon bölgede, biliyorsunuz Tarihi Yarımada'nın silüetini zedelediği için daha sonraki Dünya Mirası Komite raporlarına girecek olan 16/9 kuleleri yapıldı. Bu kuleler 1985'te kabul edilen Kara Surları tampon bölgesinde değil, Danışma Kurulunun 2009 yılında onayladığı ve çok az miktarda genişlettiği tampon bölgenin içerisinde kalıyordu.

Şekil 3: Tarihi Yarımada: Tampon Bölge Sınırları, 2009

UNESCO Dünya Mirası olan alanlar için hazırlanmış çok çeşitli yönetim planları var. Onların kentsel ve arkeolojik koruma alanı içeren olanlarına baktığımız zaman, Tarihi Yarımada büyüklüğünde olanına ben kendi araştırmalarımda rastlamadım. Tabii ki doğal sitler, arkeolojik sitler olarak Dünya Mirası olan çok büyük alanlar var, ama Tarihi Yarımada gibi tampon bölgesiyle birlikte 2000 hektarı geçen, içinde sadece konut nüfusu olarak 500 bin kişiyi barındıran, 2 milyona varan günlük hareketli nüfusun olduğu bir alanın yönetim planından söz ediyoruz. Danışma Kurulu yönetim planının sadece 4 Dünya Mirası alanı için değil, Tarihi Yarımada'nın bütününde yapılması yönünde bir karar verdi. İçinde benim de yer aldığım yönetim planı yürütme kurulu ve teknik ekip hep birlikte böyle bir sürecin içerisine girdik.

Danışma Kurulu Yönetim Planı Şartnamesini hazırlamada destek oldu ve alan yönetim planı çalışmaları Kasım 2009 itibariyle başladı. Sizlerle paylaşmak istediğim asıl önemli konu şu; sistemde kimler var, hangi aktörler var, ana aktörler kimler? İstanbul Büyükşehir Belediyesi için asıl yürütücüsü olarak gözüküyor, çünkü Alan Başkanlığının hem personel istihdamı yok, hem mali olarak bir kaynağı yok. Dört ilçe belediyesi var, Fatih, Zeytinburnu, Eyüp ve Bayrampaşa belediyeleri; tabii Fatih Belediyesi hem nüfus, hem alan büyüklüğü açısından en büyük belediye. Dolayısıyla kararlarda birebir etkinliği olan bir belediye, keza Büyükşehir Belediyesi de aynı şekilde. Büyükşehir Belediyesi adına yönetim planı çalışmalarını Tarihi Çevre Müdürlüğü yürütüyor. Biz plan yürütme kurulu olarak, üç üniversiteden Nuran Zeren Gülersoy – İTÜ, Aykut Karaman - MSGSÜ ve ben YTÜ bir de Pamukkale Yönetim Planı'nı hazırlamış olan serbest mimar Tanju Verda Akan olmak üzere dört kişilik bir ekip olarak tanımlandık. BİMTAŞ, proje ekibini, danışmanları oluşturmak ve koordinasyonu sağlamakla yükümlü iken, bizler de planın içeriğinden sorumluyduk.

Şekil 4: Tarihi Yarımada: Yönetim Planı Hazırlık Süreci 2009-2011

Gelişmelere ve ilişkiler ağına bakıldığında Alan Başkanlığı bünyesinde gözükmele beraber, Danışma Kurulunun ve Eşgüdüm Denetleme Kurulunun, Büyükşehir Belediyesinin inisiyatifiyle oluşturulduğu rahatlıkla görülebiliyor. Eşgüdüm Denetleme Kurulu kimlerden oluşuyor diye bakıldığında; Alan Başkanlığı dışında İstanbul Valiliği, Büyükşehir Belediye Başkanlığı, Fatih, Zeytinburnu, Eyüp, Bayrampaşa ilçe belediyeleri ve Vakıflar Bölge Müdürlüğü olmak üzere 7 kurumsal üyeden oluşuyor, Kültür Bakanlığı henüz bu Kurulun üyesi olamadı. Danışma kurulundan da iki üye seçilerek geldi, toplum 10 üye.

Diğer taraftan Danışma Kuruluna hangi sivil toplum örgütlerinin davet edildiği gibi konular hep tartışma meselesi oluyor. İstanbul 2010 Ajansı Yönetim Planının hazırlanması için kaynak aktaran bir rol üstlenmiş durumda, fakat merkezi yönetimden aktarılan bu mali destek sadece bir kereye mahsus ve planın uygulama aşamasının bütçesi ne yazık ki henüz belirsiz durumda. 2010 ve 2011 yıllarındaki Dünya Mirası Komitesi toplantıları Yönetim Planı hazırlık dönemi arasında gerçekleştirildi ve İstanbul'un Tarihi Alanları için önceki yıllarda getirilen eleştiriler bu dönem raporlarında da tekrarlandı. 31 Ocak 2011 tarihinde taslak Yönetim Planı belediyelerden, Danışma Kurulundan, Eşgüdüm Denetleme Kurulundan görüş alınmak üzere tamamlandı. Diğer taraftan da UNESCO Dünya Mirası Merkezine gönderilmek üzere İngilizce olarak da hazırlandı ama 2012 Şubat ayında gitmesi gerekirken Danışma Kurulunun, belediyelerin, Eşgüdüm Denetleme Kurulunun görüşleri tamamlanmadığı gerekçesiyle UNESCO'ya gönderilmedi. Bu nedenle planlama ekibiyle Büyükşehir Belediyesi ve Alan Başkanlığı arasında gerginlikler yaşandı, katılımın, yönetimde şeffaflığın çok kolay süreçler olmadığı birebir yaşandı.

31 Ocak 2011 tarihinde tamamlanan Tarihi Yarımada Yönetim Planı'nın birinci revizyonu Danışma Kurulu görüşleri doğrultusunda 2012 Nisan ayı içerisinde gerçekleşti. Danışma Kurulu görüşlerine bakıldığı zaman, plan kararlarına, proje içeriklerine yönelik eleştiri ve önerilerin hiç gelmediği, daha çok analitik konularla ilgili eleştirilerin geldiğini belirtmek gerekir. Şubat 2012'de UNESCO'ya bitmiş taslak Yönetim Planı yerine bir ön analitik raporun gönderilmesi nedeniyle ICOMOS uzmanları ve Dünya Mirası Merkezi uzmanları tarafından Tarihi Yarımada Yönetim Planının yeterli olmadığı yönünde bir rapor hazırladılar ve 2012 Ekim ayına kadar tekrar süre verdi UNESCO. Temmuz ayı içinde yönetim planı taslağı Eşgüdüm Denetleme Kurulunda görüşülmeye başladı.

Dr. SAVAŞ ZAFER ŞAHİN (Oturum Başkanı)- Hocam çok özür dileyerek, çok güzel akan bir sunuşunuz var, toparlarsanız sevinirim. Bir 5 dakika da size tolerans geçtik.

Prof. Dr. İCLAL SEMA DİNÇER (Yıldız Teknik Üniversitesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü Öğretim Üyesi)- Peki, burada bitireceğim herhalde. Eşgüdüm Denetleme Kurulu görüşleri doğrultusunda taslak yönetim planı üçüncü kez revize edildi ve Danışma kuruluna tekrar sunuldu. Son onayı Eşgüdüm Denetleme Kurulu 29 Eylül 2012 tarihinde yaptı ve 1 Ekim 2012 tarihinde de Tarihi Yarımada Yönetim Planı Dünya Mirası Merkezi'ne gönderildi.

Burada çok önemli bir konuyu da açıklamak gerekir. Yönetim Planının onaylanması aşamasında yetki konusu en fazla tartışılan konulardan biri oldu. Biraz önce Evrim Hanımın da belirttiği gibi, hangi kurum diğerine göre nerede konumlanıyor ve hangi yetki ve sorumlulukla donatılmış durumda sorusu en çok tartışılan ve üzerinde uzlaşamayan konulardan biriydi. Özellikle yönetim planlarının bütçelerinin oluşturulabilmesi hususunda belediye meclislerinin planı onaylamasının önemi tartışıldı ve bu bir çözüm yolu olarak kabul edildi. Sabah oturumunda Sayın Kırıl'ın da bahsettiği gibi yönetim planlarını bir stratejik plan belgesi haline getirmezseniz, uygulama imkânınız gerçekten yok. O nedenle şöyle bir formül bulundu: Yasada, yönetmelikte yer almadığı halde, Eşgüdüm Denetleme Kurulu onayının yanısıra Yönetim Planını ilçe ve büyükşehir belediyelerinin meclislerinden de geçirelim ve meclisler böylelikle yönetim planının önerdiği projelere sahip çıksın ve o projelere para, kaynak ayırabilsin, tıpkı stratejik planların ayırdığı paralar gibi kaynak ayırabilsin dendi.

Bu bir çözüm olmakla beraber bazı yeni tartışmaları da beraberinde getirdi. Yönetim planı belediye meclislerinin önüne gelince meclisler, yönetim sınırının nereden geçirildiğini tartışmaya başladı; tampon bölge sınırlarını değiştirmeyi talep etti; planın getirdiği kararlara ve projelere değiştirmek istedi; ben bunun ayrıntısına girmemeliyim, o Eşgüdüm Denetleme Kurulunun ve Dünya Mirası merkezinin denetimindeki kararlardır demek istemedi. Sadece bütçe ayırmak üzere bakmayı çok da kolay kabul etmedi. Dolayısıyla bu da bir ara çözümdü. Belki yönetmeliğe yasaya eklenecek bir takım maddelerle bu önemli konuya çözüm bulmak gerekiyor. Yoksa tek başına Eşgüdüm Denetleme Kurulunun onayladığı plan bir belge olarak kalır, ama gerçekleşmesi açısından belediyeyle ve diğer yatırımcı kurumlarla organik ilişkisinin kurulması gerekiyor. Bu kapsamda Tarihi Yarımada Yönetim Planı dört ilçe belediye meclisinden geçti ve 16 Aralık 2011 tarihinde de Büyükşehir Belediye Meclisinden de onaylandı. 2008 yılında iptal edildiği için revize edilmekte olan Tarihi Yarımada Koruma Amaçlı İmar Planı da aynı günlerde onaylandı. Böylelikle Tarihi Yarımada planının 1995 yılında başlayan bu uzun serüveni bir anlamda tamamlanmış oldu. Ama planın uygulama süreci yeni başlıyor. Biraz da Tarihi Yarımada Yönetim Planı'nın içeriğiyle ilgili bilgileri aktarmak plan hazırlık sürecinde bu 23 ayda neler yapıldığını ve neler yaşandığını aktaracaktım, ama vakit kalmadı. Başkan tekrar söz verirse o konuda da bir iki önemli konuyu aktarmak isterim. Teşekkür ederim sabrınız için.

Dr. SAVAŞ ZAFER ŞAHİN (Oturum Başkanı)- Teşekkür ediyoruz. Evet, aslında yönetim planlama sürecinin çok yeni bir bürokratik, katılımcı, öğrenmekte olduğumuz yeni bir süreç tarif ettiğini Hocamız çok güzel anlattı İstanbul örneğinde. Şimdi Gaziantep Büyükşehir Belediyesinden çok değerli dostumuz Sezer Cihan Beyden, Gaziantep deneyimiyle ilgili, biraz daha farklı bir boyutuna, uygulama boyutuna değinmesini rica edeceğiz.

Gaziantep son yıllarda yaptığı iyi uygulama örnekleriyle gündeme gelen kentlerimizden bir tanesi. Buyurun Sezer Bey.

SEZER CİHAN

Gaziantep Büyükşehir Belediyesi

Teşekkür ediyorum Sayın Başkan, merhabalar. Ben kısaca öncelikle Gaziantep'in kentsel sit alanı ve mevcut koruma amaçlı imar planı ve yaptığımız revizyondaki çalışmalarından bahsedeceğim, sonra da tarihi ve kültürel mirasın korunması, yaşatılması ve tabii ki hayata kazandırılmasıyla ilgili çalışmalarımızı, hukuken alan yönetimi olmasa, ama şu anda hocalarımızın bahsettiği süreçlerin hepsinin içinden geçerek bugünlere geldiğimiz bir süreç.

Şimdi bizim kentsel sit alanı iki bölgeden oluşuyor. Birisi Kale ve etrafında yaklaşık 69 hektarlık bir alan, bir diğeri de Bey Mahallesi, Ermeni vatandaşlarımızın yaşadığı bir alandan oluşuyor 18 hektarlık. Toplamda 85 hektarlık bir kentsel sit alanı ve bu da tabii net arka fonda görünmüyor sınırlarımız. Gaziantep'te ilk koruma amaçlı imar planı 1992 yılında onaylanmış ve yürürlüğe konulmuş bir plandı. Tabii biz Gaziantep'te özellikle 2005 yılında başlamış olduğumuz bu mirasın korunmasıyla ilgili çalışmalarımızda, bu mevcut planımız vardı. Ancak biz planla birlikte korumaya girdiğimizde, planı aykırı uygulamalarımız oldu. Şöyle ki; bu mevcut koruma amaçlı imar planına baktığımızda, tescilli yapıların üzerinden geçen yollar vardı. Bir hanın, anıtsal yapının bitişiğinde 7-8 katla imar hakları vardı. Dolayısıyla sokak bütünlüğü, yani orada bir yol açmak istediğinizde, tamamen oradaki dokuyu ve bütünlüğü bozan bir plan kararları olduğu için, biz uygulamamızda, ortak akılla yaptığımız uygulamamızda bu dokuyu koruyarak uygulamalara başladık. Aslında sonraki yapmış olduğumuz revizyon imar planı da şunu gösterdi ki, bizim plan müellifimiz de Ege Planlamaydı, gerçekten çok güzel bir çalışma yaptılar. Bu alanların tamamen restorasyonu ve sokak sağlıklılaştırmasını yaptığımız alanların da, yapıların da korunması yönünde plan kararları üretildi ve birçok yapı da burada tescillenmiş oldu.

Bunlardan bahsettiğim 99 adet anıtsal yapımız var, 753 sivil mimari örneği tescilli yapımız var ve bahsettiğim gibi 83 hektarlık bir koruma amaçlı imar planımız var. Bu daha sonraki revizde 87 hektarlık alana çıkardık koruma amaçlı imar planı sınırlarımızı. Evet neler dediğimizde, tek tipleştirme dediğimiz, Gaziantep'in sivil mimarisine baktığımızda, 4 tip bir Antep evi tipolojisi var. Önceki mevcut koruma amaçlı imar planında, bütün adalarda veya noktalarda, parsel bazında tipoloji önerisi yapılmış. Bugün baktığımızda, fiziken farklı tipolojiler olduğunu gördük. T1 dediğiniz alanda, işte orta avlulu, karşıya bakan cephelerdeki yapılara baktığınızda, o plan önerisiyle uyumadığını gördük. Dolayısıyla K dediğimiz, yani konut kullanımı getiren, ama 4 tipolojiden o parsel, o dokuya uyumlu olan, önceki hali neyse, o yapılaşmayı öneren bir plan kararları üretildi.

Ulaşım sorunlarından bahsettiğim, kentsel sitin içine giren, aslında şu anda yaya aksı olarak kullandığımız alanlarda, 10 metrelik, 15 metrelik yollar vardı ve hiçbir yere hizmet yapmayan yollardı. Tabii bunlar revizyon imar planından kaldırıldı. Plan kat yüksekliklerinden bahsettik, gerçekten şu anda Gaziantep'in hâlâ mevcut, ama

ruhsatlı 7 katlı yapılar var. Anıtsal, işte caminin bitişiğinde, hanın bitişiğinde veya Havran'ın kenarında, baktığımızda bu tür yapılaşmalar var.

Aslında bu kimin hatası diye düşündüğümüzde, bazı eksikliklerden gelen hatalar olduğunu görüyoruz. Ruhsatlı yapı koruma kuruluna gelmemiş, neden gelmemiş? Çünkü koruma amaçlı imar planı oraya 7 kat bir imar hakkı vermiş. Dolayısıyla şimdi yerel yönetimlerdeki uygulamanın içinde olan belediyenin bürokratlarına, bizlere baktığınızda ve 10 sene önceki mantığa ve yaklaşıma baktığınızda, imar hakkı 7 kat tır. Evet, 7 kat mimari proje hazırlanmış, hiçbir yere sorulmadan ruhsat verilmiş. Çünkü koruma planında buna bir atf yapılmamış. Yani burada evet bir imar hakkı var, ama sonuçta bitişiğinde anıtsal bir yapı var, dolayısıyla siz buraya bir yapı yapacağımız zaman, buradaki gabarisini koruma kurulundan izin almanız gerekir yönünde bir uyarı yok.

Dolayısıyla oradaki normal, korumayla ilgisi olmayan bir arkadaşımız, imarla, ruhsatla uğraşan bir arkadaşımız, dolayısıyla imar hakkına bakarak doğrudan ruhsat vermiş. Biz bu çekinceleri, bu sıkıntıları ortadan kaldırmak için, bu tür yapılarda biz İ işareti dediğimiz, yani imar durumu koruma kurulunca belirlenecek, daha doğrusu gabarisi ve yüksekliği koruma kurulları tarafından belirlenecek şeklinde notlar düştük.

Bu şu demek: Yani imar durumu almaya geldiğinde ilçe belediyesine, burada bu not düşülecek, daha sonra koruma kuruluna gidecek, dokuyla bütünleşecek şekilde mimari ve yapı yapılmasıyla ilgili hususlar not edildikten sonra yapı yapılacak. Aslında bu 2863'te var, ama belediyeler bunu bilmediği için, 2863'le ilgili yasaları. Tabii bahsettiklerim bir 5 yıl öncesinin sorunları, bir 10 yıl öncesinin sorunları. Bugün gerçekten birçok belediye artık koruma hususunda daha bilinçli bir hale geldi ve yol almaktalar. Bahsettiğim tipolojiyle ilgili hususları ve işte zaman içinde koruma kurulları tarafından koruma amaçlı imar planında onaylanmamış kütleler vardı, yapılaşma kararları vardı, onları güncelledik. Bu da bizim koruma amaçlı imar planımız. Bahsettiğim gibi yaklaşık 5 hektarlık bir alanda etkileşen geçiş bölgesinde bir büyütlme oldu. Bu da bahsettiğim bazı sorunlar, şurada gördüğünüz gibi hiçbir yere devamlılığı, sürekliliği olmayan bir imar yolu. Diğer planda gördüğünüz gibi ve koruma imar planı verilerine baktığımız gibi tescillenmiş veya sokak dokusuna bütünlük ve bakış verdiği için yapı olarak aynen korunması, tescillenmese bile korunması önerilmiş yapılar bu alanlarda çıktı. Yine Bey Mahallesine benzer bir örnek.

Burada bahsettiğim anıtsal yapıların yanında yüksek yapılar ve ulaşım ile ilgili sorunlar. Bakın anıtsal bir yapı var, bir cami ve hanın bitişiğinde kabaltının yıkılmasını öneren bir imar planıydı. Bunlar revizyon imar planında düzeltilti. Yine dokuyu parçalayan, şurada gördüğünüz şu yol, şuradaki yol. Baktığınızda tamamen tescilli ve tescile değer nitelikte yapılar var. Tek tipleştirmeyle ilgili sorunları görüyorsunuz, T4 yani bu adanın tamamına T4 önerilmiş. Hâlbuki yapı izlerine baktığınızda, farkı tipolojilerin de oraya yapılabileceğini ve yapılması gerektiğini gördüğümüz için K koşulu dedik. Yani bunu da sonuçta Gaziantep'te ve birçok belediyede artık KUDEP'ler kurulduğu için, KUDEP'lere bu ilk müracaatı yapacak, hangi tipolojiyi seçmesi gerekiyor, öneri yapılıp, daha sonra tabii ki koruma kurulunun kararıyla bu yapıları yapabilecek.

Bahsettiğim yüksek katlı yapılaşmalarla ilgili hususlar ve Kale etrafındaki yapılan projeye göre yapılan düzenlemeler ve bu kısmını geçiyorum, tamamladım. Evet, alan yönetimi, biz alan yönetimi olarak, hukuksal olarak bir araştırmaya girmiştik bundan 5 sene önce, ama gerçekten mevzuat ve uygulama açısından sağlıklı bir örnek bulamadığımız için çalışmalarımız o aşamada kaldı. Ancak, alanın yönetimi, proje yönetimi konusunda bir sistem oluşturmaya çalıştık Gaziantep'te. Şu anda alan yönetiminin geçen süreçte birçok katılımcı olsun, korumayla ilgili mevzuatlar olsun, kaynaklar olsun, her şeyden önemlisi ileriye dönük stratejik planlarla ilgili veya 5 yıllık dönem içerisinde alanda neler yapacağınız, kimlerin yapacağı, hangi ölçekte yapacağıyla ilgili hususları netleştirmeye ilgili biri çalışma başlattık.

Ben kısaca Gaziantep'i şöyle birkaç fotoğrafla geçtikten sonra bahsedeceğim. Gaziantep Karkamış antik kentimiz, burada mayın temizleme çalışmaları tamamlandı ve İtalyan bir kazı başkanı atanarak kazı çalışmaları başlamış durumda. Karkamış'tan fotoğraflar. Yesemek açık hava müzesi, dünyanın en büyük açık hava müzesi, yarım kalmış heykeller şeklinde görüyorsunuz. Rum Kale, Fırat Nehri üzerinde, bugünkü hali ve Rum Kale'nin, Kale'nin restorasyonun çalışmaları da Kültür ve Turizm Bakanlığımız tarafından tamamlanma aşamasına geldi. Yine Rum Kale'den fotoğraflarımız. Dülük Antik Kenti, burada yine koruma kurulunun izniyle yapılmış yürüyüş aksları, yolları, anıt mezarlar ve tabii ki Zeugma Antik Kenti ve Zeugma'dan çıkan mozaiklerin sergilendiği yeni mozaik müzemiz ve tabii ki çingene kızımız.

20. nci Yüzyıl'ın başlarında Gaziantep'ten bir görüntü, keşke şu görüntü hiç bozulmasaymış. Bugün Gaziantep gerçekten bizim hayal edemeyeceğimiz bir aşamaya gelirdi. Bu hemen Kale'nin güney tarafı, yani şu anda bahsettiğimiz, şu göstermiş olduğumuz han yıkık bir han ve 2012'de de buranın restorasyonuna başlayacağız, koruma kurulundan projelerimiz onaylandı. Yine orada şu anda bir dönem hapishane olarak kullanılmış, şu anda cami olarak kullanılmakta olan bir kilise ve şu görüntünün üzerini görüyorsunuz. 2004 ve 2005 yıllarında Gaziantep'teki görüntü buydu, onu özellikle paylaşmak istiyorum. Çürümüş, duvarları korumasız halde bir Antep evi. İşte nasıl yıkarım tescilli yapımı, binamı da otopark yaparım, ticaretini yaparım şeklinde bir düşünceydi ve tabii ki insanlar artık ben bu Antep evimi nasıl satarım, nasıl elden çıkarırım şeklinde, gördüğünüz gibi sol taraftaki evde *"Bu ev satılıktır"* yazısı var. Bu şekildeki bir 2004 yılındaki bir Gaziantep ve tinerçilerin *-maalesef onlar da bizim sosyal bir sorunumuz-* mekânı haline gelmiş, terk edilmiş Antep evi.

Tabii burada öncelikle bir bilinç çalışması gerekiyordu. Hele özellikle Gaziantep gibi sanayisi, ekonomisi, baklavası, kebabının ve geleneksel el sanatlarının çok önde olduğu bir yerde, siz Gaziantep halkına, Gaziantep'in sahip olduğu değerlere ve korumaya bilinçlendirmeniz gerekiyor, bu çok zor bir süreçti bizim için. Onun için bir kampanya başlattık, 15 Mayıs 2004'te, yani tarihi Gaziantep evlerimizi koruyalım, yaşatalım kampanyası. Dedik ki, koruma çatıdan başlar, siz müracaat edin çatınızı biz yapalım ve birçok çatıyı koruma kurullarının izniyle, onayladığımız projelerle çatısını yaptık. Tabii ki yapma işlemini hızlı söyledim, ama KUDEP ve proje işlerini kurduktan sonra yaptık, ama o ara kampanyayla bu bilinci aşıladık ve müracaatları-

mızı aldık. Tabii koruma uzman bir kadro işi. Türkiye’de Bakanlığımızın çıkarmış olduğu Yasaya istinaden ilk koruma ve uygulama denetim bürosunu kurup hizmet açan belediye, Gaziantep Büyükşehir Belediyesi. Biz o ara bütün kadroyla ilgili çalışmaları tamamladık, arkadaşlarımız gerekli eğitimleri aldılar, stajlarını tamamladılar ve çalışmaya başladık.

Tabii koruma işi için planlama yaptık. Yani biz 5 yıllık süreçte bütün planlarımızı yaptık. 5 yıllık süreç içerisinde biz ne yapacağımızı, ama sadece kendimizin değil, korumanın içinde olan vakıflar bölge müdürlüğü, özel idaresi, il kültür müdürlüğü, daha doğrusu Bakanlık, vatandaşlarımız, bazı hassas yapı sahiplerinin ne yapacağını teker teker görüşmelerini yaptık. Yani önümüzdeki süreçlerde çünkü bazı toplantılar yaptık ve bunlara hedef yıllar seçtik. Sadece hedef yıllar değil, aynı zamanda onlara ne tür fonksiyonlar vereceğimizi de bu toplantılarda tartıştık, yani 5 yıllık süreçte.

Daha sonra bu hazırlamış olduğumuz planı, öncelikle tabi Gaziantep’te sivil toplum örgütleriyle paylaştık. Burada Mimarlar Odasının ve ÇEKÜL Bölge Temsilcisini görüyoruz. Aynı zamanda ÇEKÜL Başkanı Prof. Dr. Metin Sözen’le de başladık. Bizim korumanın 2005 yılından beri içerisinde, bize destek olan Hocamız. Burada bizim için bu fotoğraf çok önemli. Yani biz bahsettiğiniz gibi kamu, yerel, sivil işbirliği dediğimiz, korumanın içindeki bütün aktörlerin bir araya geldiği bir süreci başlattık. Burada Vali Beyimiz var, belediye başkanları var, Vakıflar var, kültür müdürlüğü var, ticaret odası, sanayi odası var. Yani o şehirde, korumanın içinde olması gereken kimler varsa ve vatandaşlar da var. İnanamazsınız, onları da davet ettik toplantıya ve biz az önce ifade ettiğim çalışma sürecini getirdiğimiz 5 yıllık planımızı paylaştık. Çünkü burada koruma ne belediyenin, ne vakıfların, ne vatandaşlarımızın, ne de Bakanlığın, tek başına üstesinden gelebileceği bir süreç, hassas bir süreç.

Tabii ki bu toplantıları üç ayda bir yaptık. Bu toplantıda alınan kararlar ne derecede uygulanmış, alınan herhangi bir kararda maddi sıkıntı varsa, bu maddi sıkıntıyı çözenin yolu nedir? Bakanlık mı devreye girecek, belediye mi girecek veya başka türlü hibe fonlarına mı müracaat edeceğiz? Bunların tartışmaları yapıldı ve planın uygulanıp uygulanmadığı, bu süreç üç aylık toplantılarda aynı katılım süreçte denetlendi. Tabii eğitim seminerleri çok önemli. Yani eğitimin önemi şu: Şimdi korumada hata yaptığınızda geriye dönüşü olmayan zararlar vermeniz mümkün. Dolayısıyla eğitim seminerleri düzenledik, işin uzmanı olan hocalarımızın başkanlığında, korumanın içinde olan bütün aktörler, artı halka da yönelik eğitim seminerleri yaptık. Görmüş olduğumuz Nimet Hanım Hocamız burada bir eğitim veriyor. Tabii ki projenizden, sokak sağlıklaştırma projesi olur, cephe projesi olur veya restorasyon projesi olur, buradaki toplantımız Bakırcılar Çarşısı esnafıyla yaptığımız bir proje.

İnsanı içine almadığınız, esnafı içine almadığınız projelerin hayata geçmesi çok zor. Biz onun için her projemizde etkilenen kesimlerle toplantılar yaptık, projemizi anlattık kendilerine ve her toplantımızda da, şu anda fotoğrafta görüyorsunuz Mimarlar Odası Başkanı da vardı. Çünkü vatandaş bizi her şeye rağmen, en iyi projeyi de yapsanız siyasi bir irade gözüyle bakıyor. Yani bizim burada acaba ne beklentimiz var, belediye ne yapmak istiyor şeklindeki soru işaretlerinde, bize gerçekten Mimarlar

Odasının çok büyük desteği oldu. Çünkü o tamamen sivil inisiyatif gözüyle baktığından, halkın üzerindeki etkisi daha fazla, ama tabii ki Mimarlar Odasıyla her konuda anlaştık mı? Hayır, dava açtığı konular oldu, ama bu korumayla ilgili konular değildi, daha çok yapmış olduğumuz imar planı değişikliğiyle ilgili konulardı.

Bu yine başka bir projemizin halkla paylaşımı. Daha sonra artık sürece başladık. O az önce bahsetmiş olduğum 5 yıllık süreçte bütün bu planlamaları yapmıştık. Mesela Naip Hamamı şu anda bahsettik. Naip Hamamı projesinin hedefini koyduğumuzda, hedef yılında projelerimiz hazırды ve kaynaklarımızı da Avrupa Birliği fonlarından aldık. Görmüş olduğunuz gibi restorasyon öncesindeki Kale ve etrafında, maalesef sokakta yaşayan çocuklarımızın mekânı haline gelmiş, yıkılmış bir haldeydi ve biz burayı fonlardan aldığımız bütçeyle restorasyonunu yaptık ve bugün yine hamam olarak hizmet vermekte.

Yine Kalenin hemen alt tarafında, bir eski kır kahvesi, yanındaki bitişiğindeki Kumandan Çeşmesiyle önemli bir yapımız ve tescilli bir yapımız. Burayı da yine Avrupa Birliğinden aldığımız fonlar ile restorasyonunu yaptık. Yine Kaleye bitişik taş bir bina, aslında çok özelliğı olan bir bina değil, ama bir odası, iki odası, Kale sur duvarına bitişik bir yapı olduğu için, yeniden renövasyonunu yaptık, yine burayı da Avrupa Birliğinden aldığımız fonlar ile restorasyonunu yapıp, yine otel olarak hizmet vermekte.

Bu resim çok önemli. Biz az önce 5 yıllık planı yaparken, bu resmi yine 2005 yılında çizmiştik. Yani bütüncül bir yaklaşım ile dedik ki nereleri koruyabiliriz? Kale, çarşı ve mahalle ölçeğinde, alanın tamamına yönelik bu resmi gördük. Tabii bu hedefe ulaşan yolda, daha sonra projelendirme ve uygulama çalışmalarımız tamamlandı. Bu yol çok önemli bir yok, bu yolda Kalemiz var, 18 han var, 10 cami var, 4 hamam var, 1 Mevlevihane ve birçok sivil mimari örneğı bir yapımız var. Şu anda bu projemizin yüzde 90'ı bitti, yani fiziken uygulamaya geçti. Sadece birkaç kilometrelik bir aks kaldı. Aks şöyle; toplamda bu aksın uzunluğu 12 kilometre, biz bu 12 kilometrelik alanda birçok yapının restorasyonunu yaptık, onları biraz sonra, birkaç tanesinin fotoğrafını yine göstereceğim. 8 kilometrelik alanda da, bu dokuyla bütünleşen 1957, 60'lı yıllarda yapılmış yer yer taş geleneksel yapılarda da cephe düzenlemesi yaptık.

Çünkü Avrupa'ya gittiğimizde bakıyorsunuz, yani bir restorasyon var, ama sokaklar yaşıyor. Şimdi sokakların siz elini yüzünü toparlamazsanız, dokunun içerisindeki sokakların, buralar gezilir, görülür ve yaşanabilir alanlar haline gelmiyor. Az önceki sunumda bahsetmişsiniz ulaşımındaki sorunlardan. Oraya, siz o sokaklara, gerçi o biraz arkeolojik bir alan, ben kentsel sit alanından baktığımızda, orayı yaşanabilir hale getirmezseniz, terkedilmiş alanlar haline dönüyor ve güvensiz mekânlar oluşmaya başlıyor. Gördüğünüz gibi Kaleye cephe veren, sıvalı, zannedersiniz betonarme yapılar, ama altından sıvayı kaldırdığınızda, sağ taraftaki görüntüye ulaştık ve burada yolun yarısını kapatıp, yarısını yürüyüş, insanların bu dokuyu hissedebileceğı bir yürüyüş mekânı haline getirdik ve Kaleye cephe veren bütün yapıların, o darabalarını, salaş reklâm panolarını, yüzeylerini tamamen değiştirdik. Bütün hava hatlarını yerin altına aldık ve cephelerini ahşap camekân kepenk düzenlemeleriyle tek tip reklâm panosuyla bir düzen getirdik.

Yine Kalenin batı tarafından gördüğünüz gibi, tamamen etrafı sarılmış, çarpık yapılaşmalarla bir camimizi görüyorsunuz. Buradaki bir nevi işbirliğini görüyorsunuz. Buradaki yapıları biz kamulaştırdık, biz yıktık, ama vakıflar müdürlüğü de camimizin restorasyonunu yaptı, kale tarafının çevre düzenlemesini de biz yaptık. Gördüğünüz gibi bugün kültür yolunun görüntüsü, yani bambaşka bir güzellikte. Yine yol, kaldırım, cepheyle ilgili çalışmalar, silüete cephe veren yerde, ama gördüğünüz gibi yüksek yapı da var. Zamanında ruhsat alıp yapılmış bir yapı. Tabii ileriye dönük bunlarla ilgili hedeflerimiz var. Koruma planında bahsetmedim, özellikle Necati Beyin de çok dikkatini çekmişti. Yani bütün koruma planlarında belediye başkanlarının, yönetimlerin baskısı, imar haklarını arttıralım yönündedir, biz bütün imar haklarını düşürdük. 7 katlı imar hakkını ana caddelerde 2 kata düşürdük, bu önemli bir karardı. Buradaki imar haklarımız da şu anda tamamen dokuyla bütünleşen bir şekilde 2 kata, 6,50'ye geldi.

Yine bu eski kültür yolunda, Bakırcılar Çarşısının üst tarafında bir et haliydi. İçerisindeki sol taraftaki görüntüyü görüyorsunuz, tarihi bir doku içerisinde, çarşının içerisinde kokudan geçilmez bir haldeydi. Bugün o kasapların boşaltım işlemini, bütün süreçleri belediye çözdü, vakıflar bölge müdürlüğümüz de restorasyonunu yapıp hizmete açtık, sağ tarafta gördüğünüz gibi. Bakırcılar Çarşısının eski hali. Bakırcılar Çarşısında 8 sokak, 2'si çıkmaz, 300 dükkân var. Yapılar tek tek tescilli değil, ama alan tescilli ayrıca. Hem kentsel sitte, çünkü bakırcılığın geçmişi Gaziantep'te 1573 yılına dayanıyor, ama bakırcılık sol tarafta gördüğünüz gibi artık bakırdan çok kalayın, işte başka işlerin yapılmaya başlandığı bir mekândı ve kimsenin de gelip geçtiği yerler değildi, sokak terk edilmeye başlandı. O eski müzik aleti şeklinde bakır işlemlerini duyamaz hale gelmiştir. Biz burada ilk projeye girdiğimizde inanmadı vatandaşlar. Çünkü belediyeler bir projeye başladığında kararlılıkla devam etmek zorunda, etmezseniz inancınızı, vatandaşın inancını da kaybediyorsunuz. Bizimle çok dalga geçtiler, yani ölçün, siz ölçüp ölçüp gidersiniz dediler. Yani öyle bir süreç de bizim için kırılma noktasıydı. Biz 6 ay gibi bir süreçte bütün buradaki restorasyon, cephe düzenlemelerimizi, sokak sağlıklılaştırmalarımızı tamamladık. Ödüllerden bahsetmiyorum ve bu projelerimizin çoğuyla ödül aldık Tarihi Kentler Birliğinin düzenlemiş olduğu ve sağ tarafta gördüğünüz gibi bugün yaşayan, tekrar bakır işleme seslerinin duyulduğu, daha artık turistik, geleneksel, bize özgün eşyaların satışının yapıldığı mekânlar haline getirdik. İçerisinden fotoğraflar gösteriyorum şimdi Bakırcılar Çarşısının.

Gördüğünüz gibi tamamen yine yöremize ait, o sokağı ilk geleneksel taşlarla döşedik. Yine başka bir sokağımızdan, Bakırcılar Çarşısının alt tarafından bir eski Saray Caddesinde yine bu düzenlemeleri yaptık. Meydanlar çok önemli, burada 5 katlı eski devlete ait yapılar vardı betonarme, onları yıkıp dokuyla bütünleşen, birleşen meydanlar haline getirdik. Bu yapıda yine Bey Mahallesi tarafında, sol tarafta gördüğünüz gibi çok güzel bir yapıydı. Sağ taraftaki haline getirdik, restorasyonunu tamamladık. Burayı da şu anda 14 Ocak'ta açılışını yapıyoruz. Tamamen tarihi ve kültürel mirasın korunması, yaşatılmasıyla alakalı.

Başka Gaziantep'e, bölgeye eğitim vermek, destek vermek, oralara gitmek, oradaki korumanın içinde olan insanlara destek vermek amacıyla, Tarihi Kentler Birliğinin de işletim desteğiyle açacak olduğumuz bir merkez. Bunu da 14 Ocak'ta açıyoruz ve Metin Sözen'in ismini verdik. Gerçekten, çünkü Gaziantep'in mirasının ortaya çıkmasında çok katkıları olduğu için. Bey Mahallesi, sokak bütünlüğünde korunmuş alandı. Yani 30'a yakın burada yapı yıktık, 6 tane sokağımız vardı, baktığımızda tamamen tescilli yapılarla dolu. Bugün restorasyonun tamamını bitirdik, 200 yapının restorasyonunu yaptık. Bunun yaklaşık yarısı tescilli yapıydı, yarısı da taş yapıydı. Sadece birkaç fotoğraf geçiyorum.

Burada yerden aydınlatma yaptık görmüş olduğunuz gibi. Bu sokaklarımızdan yine görüntüler. Yine gündüz çekilmiş başka bir sokağımız, hemen Bey Mahallesinin bitişiğindeki sokağımız, hemen alt taraftaki meydanımız ve bu yolu açarken tesadüfen bulduğumuz ilginçtir bir kilise. Biz burayı daha sonra satın aldık ve bugün kültür merkezi haline getirdik. Başka yine Kaleye doğru gelen bir aksla betonarme yapılar, ama her ne kadar dokuyla bütünleşmeyen alanı yaşanabilir bir hale getirdik. Kaleyi de, yani barışan şehir diyoruz veyahut da yeni modern şehirli, eski dokunun birleştiği bir aks vardı. Oradaki düzenlemeyi yapıyoruz ki, iki şehri barıştıralım, çünkü bütünleşmesi çok önemli. İnsanların eski dokuya gittiği bir aks üzeri burası. Buradaki çalışmamız da tamamlandığında Kale etrafı daha cazibe merkezi haline gelecek.

Yine bu yeni başlamış olduğumuz, şu an devam eden 1 kilometrelik bir aksta yapmış olduğumuz sokak sağlıklaştırma projesi. Koruma kurulları izinleri yapıldı, ihale süreçleri tamamlandı ve çalışmalar devam ediyor. Müzeler, bu çalışma içerisinde. Toparlayayım hemen. Müzelerimiz, bu süreçte yaptığımız müzeler, artı Zeugma Müzesinin geçenlerde açılışı yapıldı. Yapısını belediyemiz yaptı, ama tamamen tefişatını ve mozaiklerinin restorasyonunu yapıp, burada sergilenmesi Bakanlığımız tarafından yapıldı ve hizmete açıldı. İçerisinden görüntüler görüyorsunuz. Vakıflar bölge müdürlüğünün yapmış olduğu bir mevlhane müzesi.

Bu çok önemli, bu bir özel girişimcinin, özellikle Kale etrafındaki restorasyon, sokak sağlıklaştırma çalışmaları yapıldıktan sonra, kendi imkânlarıyla restorasyonunu yapıp açtığı bir müze, cam eserleri müzesi. 1500-2000 yıllık cam eserlerinin olduğu bir müze. Burada telkâri ustaları var, bir ara cam gösterisi de yapılıyordu ve Bayazhan. Belediyemiz tarafından satın alınan bir han, bugün restorasyonunu yapıp, Bayazhan kent müzesi haline getirdiğimiz bir alanımız, içerisinden bir görüntümüz.

Yani sağlıklı bir fonksiyon verirsiniz yapı yaşıyor. Üst katı bunun müze, alt katı da develik bölümü özellikle restoran olarak işlettiğimiz. Yan taraftakilerin de, üst tarafta müzede gördüğünüz her türlü geleneksel el sanatlarımızı satın alabileceğiniz dükânlar haline döndü. Evet, müzenin içerisinden görüntüler. Kalenin içerisinde galelerine bugüne kadar hiç kimsenin gitmediği, zaten restorasyonu da yapılmamıştı. Kemal Hocamız, proje müellifimiz çok güzel bir proje vardı. Bunun sonunda özel idaresinin restorasyon sonrasında da biz de içerisine Gaziantep'in kahramanlığını anlatan bir müze haline getirdik.

Burada tabi neden yaptık? Biliyorsunuz bugünlerde çok gündemde, Gaziantep nüfusunun dört birini Fransızların işgali aşamasında şehit olmuş, yani daha doğrusu katledilmiş bir şehir. Biz tabii ki o kahramanlığımızı, o mücadelemizi anlatmanın en iyi yolu, dedik ki Kalede anlatalım ve bugün Kale bizim en çok ziyaret edilen müzemiz. 200 bin kişi ziyaret ediyor yılda Kaledeki müzemizi. Diğer müzelerimiz de keza 100 binin üzerinde ziyaretçi sayıları. Kalenin galerilerin içerisinde müzelerimiz, burada heykeller, kabartmalar, işte rölyeflerle yapmış olduğumuz müze çalışmaları. Bu yine Kalenin biraz ilerisinde Ali İhsan Göğüş Beyefendi, yeni vefat etti, Allah Rahmet eylesin, bize bağışladı ve bizim daha sonra Gaziantep mutfak müzesi yaptığımız bir yapımız. Müzenin içerisinde tamamen somut mirası canlandırdığımız gibi somut olmayan kültürel mirası da burada canlandırdık. Burası da Gaziantep'in meşhur yuvalama yemeğinin yapımını anlatıyoruz. Hikâyesi uzun da, aslında çok güzel hikâyesi var, şimdi anlatmayayım onları. Savaş Müzemiz.

Ben sabrınız için teşekkür ediyorum, çok sağ olun.

Dr. SAVAŞ ZAFER ŞAHİN (Oturum Başkanı)- Sezer Beye de çok teşekkür ediyoruz. Eminim anlatacağı çok fazla şey var, ama plan yapmadan da yönetim anlayışı oluşturulabileceğini güzel bir örnekle gösterdi bence.

Son konuşmacımız Antalya Büyükşehir Belediyesinden Aysun Öztürk Hanımefendi, buyurun lütfen.

AYSUN ÖZTÜRK

Antalya Büyükşehir Belediyesi

Biraz bekleyeceğiz, bizim teknoloji ileri teknolojiymiş, bilgisayar öbüründe çalışmalı. Hepinize, bu saate kadar bizleri de beklediğiniz için ayrıca teşekkür ediyorum, sabrınızdan dolayı, son konuşmacı olmanın avantajını ve dezavantajını birlikte yaşayacağım. Bu arada açılana kadar, hizmet kıskançlığına girdim. Gaziantep Belediyesinin yaptıklarını anlatmasından sonra, şimdi ben Büyükşehir Belediye Antalya olarak hiçbir şey anlatamayacağım.

Tabii şöyle bir şey var, sağ olsun öncelikle Genel Merkezimize çok teşekkür ediyorum, bizleri de böyle bir buluşmada konuşmacı olarak çağırdığı için. Bana kendisi Kaleiçi görevini verdi, Kaleiçi imar planlarının revizyonu çok güncel bir konumuz, bu doğrultuda onu anlatmamı istedi. Yoksa ben de bütün hizmetlerimizi anlatmak isterdim. Buradan bildirilir, bir şey yapmadık değil yani.

Sunumumuza geçmeden önce, özellikle şunu belirtmek isterim. 2004 yılındaki koruma anlayışı değiştiikten sonra, Antalya Büyükşehir Belediyesinde de, geri dönüş yapmak üzere bir slayta gelmek istiyorum. Burada Antalya kent merkezini görüyoruz. 2004 yılından bu tarafa demiştim, 2005 Ağustos'tan bu tarafa da Antalya Büyükşehir Belediyesinin Koruma Uygulama Denetim Bürosu tüm meslek gruplarını barındıran, Kanunun öngördüğü ve bizim kendimizin de ihtiyaç duyarak ilave ettiğimiz meslek gruplarını barındıran büromuz hizmet veriyor.

Adı üstünde koruma uygulama denetim bürosu, ama biz bu büromuzu aynı zamanda koruma amaçlı imar planı müellifliğini de yürüterek, bir planlama ofisi haline getirdik. Bu tüm meslek gruplarının paylaşımlarını böyle bir kent planlamasında ve tarihi alanların planlamasında faydalıyoruz.

Antalya'yı hemen hemen hepimiz biliyoruz, ama ben çekirdek grubu hemen hatırlatmak istiyorum buradan. Çeşitli tarihlerde koruma alanları, sit alanları, arkeolojik sitler, doğal sitler olarak tanımlanmış, tariflenmiş alanlarımız var. Bunlardan birisi, hepimizin bildiği yat limanı, surların önünde kalan, denizle buluşan limanın da bulunduğu, tarihi yat limanının bulunduğu yat limanı koruma alanı. İkincisi, Kaleiçi bölgemiz; üçüncüsü, surlar bölgesi, sur önü projesi, Haşim İşcan Mahallesi, Balbey Mahallesi, Cumhuriyet Meydanı, Kale Kapısı. Yani kent merkezini oluşturan çekirdek bölgemizin birçok adlı koruma amaçlı imar planına konu edilebilecek alanları var.

Bu alanlar nelerdir? Aynı zamanda kentsel sit, aynı zamanda arkeolojik sit alanlarıdır. Yine 2004 yılından sonra gelen kanunlarla, yönetmeliklerle öngörülen süre içerisinde, hiç koruma amaçlı imar planı olmayan birinci Haşim İşcan Mahallesi. Koruma amaçlı imar planı yapılmıştır, Bakanlıktan onaylanmış ve yürürlükte, bir yıla yakın bir süredir yürürlükte. Balbey Mahallesi dediğimiz, koruma amaçlı ve yine arkeolojik sit kalıntılarının bulunduğu bölgemizin koruma amaçlı imar planı, yine Kanunun öngördüğü şekilde yapılmış, Bakanlığa onaya sunulmuş ve onay için 6 aydır beklemekteyiz. Yat limanı koruma amaçlı imar planımız 75 yılından bu tarafa,

sadece Turban tarafından yapılmış vaziyet planlarıyla uygulama yapılırken, yine 2004 yılından sonra, 2006 yılında koruma amaçlı imar planı yapılmış, yürürlüğe girmiştir, Bakanlık tarafından onaylanmıştır. En son olarak Kaleiçi bölgesi, 92 yılından bu tarafa ikinci revizyonu yapıldıktan sonra, 20 yıldır yürürlükte olan bir koruma amaçlı imar planıdır. Belki de Türkiye için ilklerden bir tanesidir.

Burada belki bir kavram kargaşası olmuş olabilir. Bakanlık onayını bekliyoruz, Bakanlıktan onaylandı yürürlükte diye. Kültür ve Turizm Bakanlığı, çünkü burası aynı zamanda, şu çizgiyi takip edecek olursanız, kültür ve turizm koruma gelişim bölgesidir. Yani arkeolojik sitemiz var, kentsel sitemiz var, bir de turizm koruma gelişim bölgemiz var. Yani yerel idarelerin artık durumunu düşünün. Bir yerde plan yapacaksınız ya da bir vatandaşsınız, bir parselinizde bir yapılanma hakkınızla ilgili mülkiyet sorunuz var. Tevhit-ıfraz yapacaksınız, Bakanlıklardan onayı en az, en az bir yıl beklemek durumundasınız. Bu süreçten sonra ben tekrar Kaleiçi'ne gelmek istiyorum, sunumumun başına. Hemen Kaleiçi'nde planlamanın tarihi, Kaleiçi, hakikaten kentin tam merkezi, odak noktası, tüm yaşamın orada döndüğü bir merkez. İlk koruma amaçlı imar planı 79 yılında hazırlanmış ve onaylanmıştır. Bu plan iki ana kabule dayanmaktadır. Bunlardan bir tanesi, Kaleiçi'nin korunması ve gelişmesi turizme bağlıdır; ikincisi ise, işte işlevler çeşitlendirilmeli, ancak böyle koruma alanları, yani tescilli yapılar korunabilir. Bu 79 anlayışıyla Kaleiçi yalnızlaşmaya mahkûm kılınmıştır, turizm burada tüm yaşayan halkı başka bir bölgeye itelemiş ve sabahdan konuşulan, konuşmacıların da bahsettiği, özellikle Emel Hocamın bahsettiği, sermayeye peşkeş çekilmiş diyebiliriz ve şu anda sermayenin elinde kullanılan bir bölge durumuna gelmesine sebep olmuş bir plan karardır.

Biz burada 92 yılında yapılan revizyonda, şu anda da zaten danışman Hocamız Emre Madran Beyle revizyon çalışmalarımızı yürütüyoruz, 6 yıldır da kendisiyle çalışıyoruz. Buradan kendisine selam ve sevgilerimi iletiyorum. Değerli katkılarını, paylaşımlarını ve tecrübelerini bizlere aktarmakta hiç sınır tanımıyor.

92 yılında ise, turizmin yeterince geliştiği ortaya çıkmıştır. 79 planında öngörülen özendirmeler giderek azaltılması gerekliliği ortaya çıkmıştır. Yine işlevlerde potansiyelin koruma kurulu tarafından ayrı ayrı belirlenmesine karar verilmiştir. Giderek azalan konut kullanımının yeniden belirli bir düzeye gelmesi için gerekli önlemler alınması kararları alınmıştır. Bugün için geldiğimizde, 92 yılı, 2012 yılı, 20 yıldır yürürlükte olan, gerçekten güzel uygulamaları da olmuş. Bu aşamada dediğim gibi sermaye tarafından birçok yerde tescilli yapılarımız onarılmış. Yine 2004 sonrasında, 2005-2007 arasında sokak sağlıklılaştırmasıyla ulaşım ve erişim konusunda da gerçekten belediye iyi bir hizmette bulunmuştur. Bu da yine il özel idarelerinin katkılarıyla gerçekleşmiş bir yatırımdır.

Burada ne sorunları görüyoruz? Bunları tek tek okumama gerek yok. 20 yıldır hedeflenen plan gerçekleşmemiştir. Bu hedeflenen plan gerçekleşmediği için yapılar eskimeye, mahalle eskimeye, insandan uzaklaşmaya, güvensiz ortamlar olmaya yüz tutmuştur. İnsanlar artık ziyaret etmekten, hatta sokak aralarında gezmekten imtina etmeye başlamıştır. Çünkü sosyokültürel bir değişim de olmuştur. Antalyalı insanlar, an-

neler, babalar, çocuklar bu bölgeden kaçmıştır. Dönüşüm sosyal, kültürel ve demografik olarak da gerçekleşmiştir. Yani belli hatalar vardır, bunun hatası nerededir diye baktığımızda, geliyoruz bu sürece tekrar döneceğim, o yüzden geçiyorum.

Evet, sorunlara geldiğimde şöyle anlatmak istiyorum: Planın son revizyonundan bu yana yaklaşık 20 yıl geçmiştir. Yaşanın bir kentsel alan için bu oldukça uzun bir süredir, yenilenmesi şarttır. Bu süre içinde korumayla ilgili tanım ve kavramlar değişmiş, yeni tanımlar getirilmişti. Kaleiçi'nin kullanım eğilimleri değişmiştir, konaklama ve turistik ticaret dominant kullanımlar olarak ön plana çıkmış, bu husus konut kullanımının en aza indirgenmesine neden olmuştur. Aşırı ticari kullanımlar, dokunun fiziksel niteliklerinde bozulmalara yol açmaya başlamıştır. Uygulamanın izlenme ve denetlemesi için yeni örgütlenme modelleri oluşturulması gerekmektedir. Biraz önce de bahsedildi, alan yönetimi, giderek olmazsa olmaz bir tanım haline gelmeye başlamıştır. 2010 yılında da zaten Büyükşehir Belediyesi olarak meclislerden geçirdiğimiz Kaleiçi kullanım yönergesi, yani bizde alan yönetimi olgusunu 2010 yılından itibaren bir yönergeyle ilçe belediyeleri, valilik, vakıflar, dernek başkanları, mahalle muhtarları ve yaşayanların oluşturduğu bir ekiple, yerelde bir alan yönetimi, Bakanlık onaylı olmasa da bir yönetim planı oluşturduk, yürürlüğe soktuk.

Bununla birlikte ilişkilendirilecek konu, biraz önce döndüm başa, fotoğrafımıza geliyorum. Yat limanı, ayrı bir planlama kararıdır, surlar önü ayrı bir planlama kararıdır, Kaleiçi ayrı bir planlama kararıdır, Kale Kapısı ve çevresi ayrı bir planlama kararıdır. Biz 2012 Kaleiçi koruma amaçlı imar planı revizyonunda, yine sabahki oturumlardan da bahsedildiği ve arzulandığı gibi, tek bir planlama sınırının içine alıp, bunları birbirinden koparmaksızın, eşikleri ortadan kaldırarak, bir bütün haline getirmek istiyoruz ve bu amaçla da zaten eskizlerimizi hazırladık. Aynı şekilde Balbey ve Haşim İşcan ve Falez üstündeki Karaali Parkı dediğimiz bölgedeki doğal sit alanı da bu planlama sınırının içine entegre edilerek çalışılmaktadır.

Dolayısıyla bu bir üst ölçekli plan kararlarım şu anki sunumda yok, ama zaten 25 bin ve 100 bin ölçekte, 50 bin stratejik planda da bir MIA bölgesi. İşte kentin merkezi yer yer ticari odaklı, yer yer konutların özlendiği, saklandığı bölgelerdir. Mesela Haşim İşcan bölgesinden bahsetmek istiyorum. Çok önemli bir detay benim için Kaleiçi bölgesi kentsel sit alanı, Haşim İşcan Mahallesi kentsel sit alanı, ama ortadan geçen Atatürk Caddesinde herhangi bir sit kararı yok. Yani o da enteresan bir karar verme mekanizmasıdır. Niye bu bölge tek bir, şuradaki girintiler çıkıntılar olmadan kentsel sit alanı diye ilan edilmez. Hani ilan edilmemiş yerde, bakın mesela şöyle bir sınır şeyi taşıyor. Şurada mor bir bölge görüyorsunuz, kültür ve turizm alan bölgesi sınırı, kentsel sit alan sınırı, ben burada onay sürecinde ikili onaylar yapmak zorundayım. Kırmızı çizginin içini Bakanlığa gönderiyorum, bu bölgeyi kendi meclisimden ve koruma kurulundan geçiriyorum. Yani bir onay mekanizmasında bile, bir plan bölgesinde, bir koruma alanı sınırı içerisinde ikilemler var.

Bunlar gerçekten ciddi bir sorun, bunun için yine geri dönüşte size bir şema sunmak istiyorum. O şemaya döneceğimi söylemiştim, işte kaosun ta kendisi. Benim merkezde çektiğim alan, koruma alanlarında, en başında bunun adını koymak lazım. Aynı

Bakanlığın altında kültür ve turizm, turizm mi önceliklidir, kültür mü önceliklidir? Benim bu anki uygulamam da, sabahta bahsettim, işte o 60 günlük süre, nerede, kim uygulayacak? Bunlar gerçekten yerel idareler için, vatandaş için çok önemli sorular. Bugün için kanun yapıcılar, kural getiriciler, bunlar böyle olmalıdır der. Çünkü ben bunu açıkça söylüyorum, masanın iki tarafında da olmak adına mesleki tecrübemde bunu yaşadım. 16 yıl Ankara merkezde Bakanlıkta görev yaptım, 6 yıldır da bir uygulama belediyesinde çalışıyorum.

Uygulamanın hakikaten, burada verilen kurallarla, kanunlarla olmadığını açıkça yaşayan bir meslektaşınızım. Bu tecrübeyi yaşayan meslektaşlarımız sanıyorum beni anlayacaktır. Ben bir plan yapıyorum, koruma amaçlı imar planı, halkın katılımıyla ve bunun süreci inanın 2 yılı geçiyor. O anketler, sosyal yapılar, vatandaşla birebir, bir de yerinde yapmak inanın ki müelliflikten çok daha farklı bir şey. Yani yerinde sorunu biliyorsunuz, vatandaşla zaten her gün yüz yüzesiniz. Bir meclisten plan geçiriyorsunuz, dört dörtlük olduğunu kabul etmiyorum, mutlaka başka gözler, başka katkılar da almak üzere bir plan meclisten geçiyor. Bakın bu meclisten geçtikten sonra işin bir kısmı, iki yıl ocak başı, masa başı sürdü. Kültür turizm gelişim bölgesi olduğu için bu sıkıntıyı yaşıyorum. Aynı şeyi koruma kurulu olarak da görebiliriz, ama ne kadar çifte standartlar olursa, işte bir yer bir ÖÇK, hem milli park, hem turizm alan merkezi, hem Büyükşehir belediyesi sınırı, o zaman işte kaos başlıyor. Bir de 3621 kıyı alanları giriyor, orada bir kent kilitlemek istediğiniz zaman, işte yetki üstüne yetki, koruma üstüne koruma. Yani birisi kültür koruma, birisi turizm koruma. Yani bunları mutlaka merkezde tekrar tekrar tartışıp, tek bir çatı altında, tek adlandırma olması gerekliliği yanlısında görüş bildiriyorum.

Bakanlığa geliyor, Bakanlık, bakın koruma kuruluna gitmiyor bir koruma amaçlı imar planı öncelikle. Meclis kararıyla Kültür ve Turizm Bakanlığına gidiyor, Kültür Turizm Bakanlığı ancak koruma kurullarına görüş sorarsa, koruma kurulu gündemine alıp görüşüyor, görüşünü Bakanlığa bildiriyor, Bakanlık eğer aykırı bir görüş bildirmediyse kurul, Bakanlık ona göre onaylıyor, tekrar bana askıya gönderiyor. Askıdaki itirazları yerelde üretilmiş bir plan olmasına rağmen, yerel inceleyemiyor. Bakanlık diyor ki, sen askıya çıkart 30 gün, askı tutanaklarını hiçbir şekilde meclisinde değerlendirmeden bana gönder.

Kanun der ki, 3 ay içinde cevaplanmamış itirazlar hükmünü kaybeder, yürürlüğe girer, ama 6 ay oluyor, 7 ay oluyor, 8 ay oluyor, itirazlarınıza cevap bile gelmiyor. Yani hani siz inceleyemediniz, bunlar bakın Türkiye'nin bütününde inanın, sanıyorum ki bütün belediyeler ya da yerel uygulamacılar bu sıkıntıyı çekiyor. Yerelde ben bu sıkıntıyı çekerken bekleyen vatandaş. Vatandaş kent merkezinde evini yapacak, kent merkezinde ticaretini yapacak, gelirini ortaya koyacak, ekmeğini evine götürecektir. Benim bu vatandaşı bu kadar beklenmeye hakkım yok diye düşünüyorum, ama bekliyor, yani çok sabırlılar, bekliyorlar.

Yani bunun bir itiraza konu olduğunu düşündüğünüzde, itirazın kabul edildiğini düşündüğünüzde, tekrar meclise dönüyorsunuz. Yani ben zaten bunun içinden çıkamadığım için böyle bir keşmekeş oldu, sorunlar yumağı gibi karşımda kaldı bu şema, ama umarım siz buradan onu algılayabiliyorsunuzdur, okuma büyüklüğünü bilemi-

yorum. Bu durumda başka sorunlara geliyorum, Kaleiçi revizyonunun sorunlarına. Neden yaptım Kaleiçi'ni? İşte 20 yıldır yürürlükte olan bir plan, nedir bu planın biz getirdiği ana kararlar 20 yıl önce verilmiş? İşte turizmi destekleyelim ki, tescilli yapılar sermayeyle birlikte onarılsın, yapılsın ve kente katkıda bulunsun. Ne olmuş? El değiştirmiş tabi. Bu sefer el değiştirmiş, el değiştirme modası geçince, eskiyen, köhneyen yapılar oluşmuş 20 yıl sonunda. Ne olacak? Kaleiçi, sonuçta zengin sermaye değil, kredi alacak, onarım alacak, işte katkı payı alacak bunu bekliyor, yapılamıyor.

Ne kararlar alınmış? Doymuş yapı, mesela biraz önce Gaziantep temsilcisi arkadaşımız dedi ki 7 katlı imar hakları vardı. 92 yılında Kaleiçi revizyonu yapılırken, demişler ki dokuya aykırı olan yapıları donduralım. 20 yıl olmuş donmuş, duruyor, yani duruyor, ölmemiş bir türlü, öldürememişsiniz o yapıyı. Yıkılıp yeniden yapılmamış, hâlâ doğaya aykırı, tarihe aykırı, kente aykırı bir şekilde yapılaşması duruyor. Yaklaşık 30 tane kamulaştırma parseli önerilmiş. 30 tane kamulaştırma parselinden 20 yılda sadece 6 tanesi yerel idareler tarafından kamulaştırılabilmiş. Bunlar, dünya mirasına konu edilecek Surlar Önündeki özel mülkler. Antalya'daki çift sur var, ikinci suru algılayamıyorsunuz. Çünkü birinci surla, ikinci sur arasında özel mülkiyet var. Yani mülkiyet sorununa inerek aslında, uygulamanın ve sorunların çözülmesine, yani biraz önce Hocam dedi ki 95-2012, 17 yıldır bir alan yönetimi tarihi yarımada için İstanbul'da, dedi ki sonunda 16 Aralık'ta bu işi bitirdik. Hayır, bu işe yeni başladık, uygulama süreci. İnanın arkadaşlar, yani planlar çizildiği gibi, hani bazen bize diyorlar ya, işte resim, üç boyutu yok bu işin. Hakikaten üç boyutu uygulamada ortaya çıkıyor. Çizdiğimiz her bir çizginin altında yatan bir mülkiyet, bir can var ve bir sorun var.

O zaman Kaleiçi'nin sorununu nereden revizyon ihtiyacı duyduğumuzu söyledik. Doymuş yapılar bugüne kadar doymamış, onlar ne olacak, kültüre ve kente aykırı yapılar ve kamulaştırma parselleri ve kamulaştırma ne olacak? Koruma alanlarında ve koruma amaçlı imar planlarındaki en büyük sorun budur, kamulaştırma. 18 uygulamayı yapamazsınız, ... alan yaratamazsınız ve hepsi özel mülkiyete konu alanlardır, kamu alanları yoktur, hepsinin üstünde yaşayan insanlar vardır. Belediyeler yol yapar, altyapı yapar, yeşil alan yapar, park yapar, sosyal hizmetler yapar, ama kültür alanlarını, kültür miraslarını ya da kültür değerlerini kim koruyacaksa, bu kuralları ve kanunları kim getiriyorsa, bunun mali yönünü ve bütçe yönünü de düşünerek bunları yapmak zorundadır. Benim söyleyeceğim odur.

Bir ikincisi ise, burada özellikle vurgulamak istediğim ve gelecek toplantılarda belki konu başlığı olması gereken kentsel sit ve arkeolojik sit. Bunları konuştuk, Melike Hanım burada mı ayrıldı mı bilmiyorum, en güzel örneklerini sanıyorum biz Kaleiçi'nde yaşıyoruz. Üstünde bir tescilli kültür mirası ev, konut var, yapı var, altında ise arkeolojik kalıntı var. Her bir yapı yıkılıp yeniden yapılmayı yüz tuttuğunda, mutlaka temelinde bir arkeolojik kalıntıyla karşılaşılıyor. Mülkiyet hakkı burada nereye gidiyor? Yani bunların, işte tescili yapıldı, fişledim, ben burada bu eser vardır dedim, koydum. Bu mudur kural, yoksa açacağım onu halka ve kültüre ve dünya mirasına hediye edeceğim denildiği anda kim devrede olacak? Bunlar inanın yerel güçlerle ya da birliklerle, alan yönetimleriyle, bütçe oluşturmakla, vakıflarla olacak işler değil.

Saygılarımla, ben de bu kadar toparlamak istiyorum, teşekkür ederim.

SORULAR, KATKILAR, YANITLAR

Dr. SAVAŞ ZAFER ŞAHİN (Oturum Başkanı)- Aysun Hanıma da çok teşekkür ediyoruz. Sanıyorum bu oturumdan çıkardığımız ana fikir şu: Bu yönetim planlaması meselesi tek başına bir çalıştayı hak eden bir konu diyerek, birkaç soru alacak kadar vaktimiz var sanıyorum.

MUSTAFA SİNEMİLLİOĞLU (Dicle Üniversitesi)- Aslında korsan sunumlar daha çok Ömer Hocamıza aittir, o nedenle ben onun hakkını teslim ederek, korsan sunum yapmayacağım, ama birkaç şeyi de söylemek istiyorum. Fakat yine Ömer Hocamdan alıntı yaparak, bir provokasyon yapmak istiyorum.

Şimdi şöyle bir ülkede yaşıyoruz: Arkeolojik şey denilen diye tanımlanan bir liderin olduğu ülkede yaşıyoruz. Dolayısıyla aslında bizim plancılar olarak, belki de farkında olduğumuz, ama çok ses çıkarmadığımız, sadece bir anlayışın, sadece bir tarihin kültürünün korunması konusunda çok çaba harcanan. Mesela Cihan Hocam anlatırken, şu kadar tarihi yapıyı koruduk dedi, onların ilk söyleminde hiçbirisinde bir kilise, bir havra hiçbir şey yoktu. 14 tane cami, işte şu kadar medrese, işte birkaç tane de sivil öneri. Sonrasında, mesela cami örneğini gösterdiğinde, caminin restorasyonu, çevresinin açılması vesairesi filan çok güzel ve eminim o cami ibadete de açılmış durumda, ibadet de ediliyor, ama arkasından gelen resimde bir kilise vardı, onu da kurtardık, onu da kültürel yapı yaptık. Peki niye onu kilise olarak yapma konusunda biz uzmanların böyle bir duyarlılığı yok?

Şimdi açık söyleyeyim, buradaki insanların kültürlerin korunması konusunda bir duyarlılığı ya da bir olumsuzluğu veya bir karşı fikirde olduğunu düşünmüyorum. Belki egemen ideoloji, belki şu an içerisinde yaşadığımız muhafazakâr süreç, bizi böyle bir şeyi sessizce kabul etmeye götürüyor. Mesela son döneme bakıldığında, vakıflar aracılığıyla inanılmaz bir restorasyon var, şapka çıkarıyorum, tebrik ediyorum, ama şöyle ikiyüzlülükler de olmasın. Mesela Diyarbakır Koruma Kurulunda şöyle şeyler yaşandı: Kurula birileri kilise talebinde bulundu reddedildi, 2005 yılında. Arkasından Avrupa Birliği bastırdı, tamam işte ses çıkarmayalım, kilise olarak kabul edelim. Bir başka örnek Urfa'da, yine Urfa Diyarbakır Kuruluna bağlıyken, yahu şimdi bunu biz acilen kültür tesisi yapmazsak, şimdi bunu kilise yapın diye şey yapacaklar, bunun biraz önce restorasyonunu yapıp şey yapalım. Şimdi bu konuda aslında çok da sessiz durduğumuzu düşünüyorum. Buradan yola çıkarak Zeugma örneğine geleceğim.

Şimdi birincisi Zeugma konusunda tam bir katliam yaşandı. Bu konuda çok sessiziz. Zeugma barajın gövdesinin 200 ya da 300 metre kaydırılmasıyla tamamen kurtarılması mümkündü, bu konu hasıraltı edildi. Şimdi şu yanlış anlaşılmasın, Antep'in önümüzdeki süreç kentler yarışıyor ya da kentsel rekabet öne çıkaran, dolayısıyla Antep'in, Antep ekonomisinin, Antep'e aidiyet duyanların ki, ben de Antep'e aidiyet duyanlardan birisiyim, yıllarca Antep'te çalıştım, yıllarca Antep'te yaşadım, hâlâ Antep'le ilişkilerim var ve Antep aidiyetim doğduğum yer dışında en güçlü yerlerden birisidir.

Antep'e aidiyet duyan insanların Zeugma aracılığıyla Antep rekabetinin, Antep ekonomisinin gelişmesini, Antep'in kentsel gelişmesini sağlamasını saygıyla karşılıyorum, çok doğru. Öbür taraftan Zeugma'da yaşananların, böyle neredeyse bir duymadım, etmedim, bilmiyorum, görmedim pozisyonu kalmış olması. Şu anda Zeugma diye bildiğimiz, gördüğümüz, çingene kız vesairelerin yüzde 50'den fazla sular altında. Bu konuda yani biz, arkeologlar, uzmanlar vesaireler filan çok sessiz kalıyoruz. Ben açıkçası muzdaripim bu durumdan. Burada kısaca amacım, söylemek istediğim, zaten koruma olgusunun birçok sorunu varken, temelde biz plancılar, mimarların, uzmanların, göz ardı ettiği korumada negatif ayrımcılık konusun dikkat çekmektir. Teşekkür ediyorum.

ÖMER KIRAL (TMMOB ŞPO Koruma Komisyonu Üyesi)- Mustafa Hocam bana sataştı, ama benden fazla konuştu. Şimdi doğrusu ben iki şeye dikkat çekmek istiyorum. Bir tanesi Sayın Başkanımıza bir önerim var. İkinci çalıştay Gaziantep'te, üçüncü çalıştay da Antalya'da düzenleyelim.

Dr. SAVAŞ ZAFER ŞAHİN (Oturum Başkanı)- Harika bir fikir.

ÖMER KIRAL (TMMOB ŞPO Koruma Komisyonu Üyesi)- Hocam yuvalama dedi de, onun için söylüyorum.

SEZER CİHAN (Gaziantep Büyükşehir Belediyesi)- Plancılar böyle kendini davet ettirir.

ÖMER KIRAL (TMMOB ŞPO Koruma Komisyonu Üyesi)- Efendim bu yönetim planı konusunda, Evrim şey dedi, bir kafa karışıklığı var, hakikaten var. Şimdi bir yönetmeliğimiz var, Alan Yönetimi Yönetmeliği, yani İstanbul'u bir kenara koyuyorum, çünkü UNESCO güdümlü ya da onunla bağımlı bir süreç. Yani atipik bir süreç bizimkinden. Bir yönetmeliğimiz var, alan yönetimiyle ilgili ve bir yönetim planı hazırlama süreci var, tarifler var.

Bir de teknik şartnamede bir yönetsel plandan bahsediliyor. Şimdi yönetsel planı şöyle tarif etmiş: Koruma amaçlı imar planının amaç ve hedeflerine ulaşmak için, gerekli politika, strateji ve yasal, yönetsel, örgütsel, finansal süreçlerin yer aldığı çeşitli harita, plan, grafik, gösterim, rapor ve benzeri belgelerden oluşur diyor. Bunu sadece bununla da bırakmıyor, yönetsel planı tarif ediyor. Diyor ki: Etaplama, eylem planları, alt programlar ve projeleri tarif eder. Sosyal ve ekonomik kalkınma modeli önerisini geliştirir, kullanıcıların gereksinimlerine bağlı olarak ekonomik yapının güçlendirilmesine ilişkin modeller üretir. Yani yerel üretim ve hizmet biçimlerinin güçlendirilmesi, yerel üretim ve hizmet türlerine göre mekânsal yapının örgütlenmesi, ürün ve hizmet sunuş-satış biçimlerine ilişkin öneri ve kararlar, turizm model önerisi ve benzeri öneriler.

Devam ediyorum; farklı ekonomik faaliyetler için örgütlenme yeteneklerini araştırır, çözümler bulur, korumaya katılımın örgütlenmesini sağlar. Burada yerel sahiplikten herhalde bahsediyor. Aktörler, yani yerel halk –ki, burada kiracı ya da ev sahibi ya da işyeri sahibi ayrımı yok- kamu-özel sektör, sivil toplum, yerel ulusal-uluslar-

arası kurumlar ve planlama sürecindeki işlevlerinin yönetim, yatırım, işletme, izleme, değerlendirme, denetlemenin tanımlanması, finans seçeneklerinin, var olan kaynakların etkin kullanımı, kaynak yaratımının belirlenmesi. Şimdi bu yönetsel plan, koruma amaçlı imar planının ayrılmaz bir parçası. Şimdi bu Alan Yönetimi Yönetmeliğindeki yönetim planına benzemiyor. Şimdi bu ikisi de, Kültür Bakanlığımızın web sitesinde var. Şimdi bunu nasıl gidereceğiz? Yani koruma amaçlı imar planı, buradaki bileşenleri dikkate alarak bir yönetsel plan hazırlamak zorunda, ama aynı zamanda alan yönetimi dolayısıyla da bir başka yönetim planı hazırlamak zorundadır. Şimdi bu çelişkiyi gidermemiz lazım. Yani bizim meslek alanımız, bu iki birbirinden kopuk, fakat aynı Bakanlık içinde üretilmiş iki farklı planlama türünü entegre etmesi lazım, yani bu bir çelişkidir.

Büyük bir olasılıkla, yani Emel'de şimdi belki yanıtını verir, yapılan 80 tane şeyde belki yönetsel plan yok ya da yönetsel plan adı altında bir sayfalık bir şey var. Yani dolayısıyla böyle bir tartışma alanı var, karışıklık var. Bu karışıklığın giderilmesi ve eğer Bakanlık yetkililerimiz, odalarımızı da çağırırsa, belki bizler de katkı yapmak fırsatını buluruz.

Bir başka konu, bu meseleden sonra; yönetim planı benim algıladığım kadarıyla, okumalarımda, operasyonel bir plandır, 5 yıllıktır ve bu 5 yıllık planın amacı bütçe hazırlamaktır. Sonuç olarak bütçeye girecek kalemleri hazırlamaktır. Yönetim planının yönetmeliği bunu gerektiriyor, ona göre de eylem planlarını terk etmişler. Dolayısıyla operasyonel plandır ve yasanın tümünü ve ikincil mevzuatı okuduğumda görüyorum ki, bak koruma amaçlı imar planına esastır. Bunun doğrultusunda kentsel tasarım projesi hazırlanır, çevre düzenlenir ve yönetim planları hazırlanır. Dolayısıyla planlar arasında kademeli bir birlikteliğin olması lazım.

Fakat bu yönetmelikte yok, Alan Yönetimi Yönetmeliğinde yok. Yönetmelikte tarama yapın lütfen, koruma amaçlı imar planı yazın tarama yapın, bu kelimeyi bulamazsınız. Yani koruma amaçlı imar planına herhangi bir referans yoktur. Bağımsızlaşmış bir plan türüyle karşı karşıyayız. Dolayısıyla bu çelişkiyi gidermemiz lazım. Aksi takdirde koruma amaçlı imar planı bir yandan tasdik olur İstanbul'da olduğu gibi, yönetim planı da bir başka yerde tasdik olur.

Şimdi Sema Hocamız çok da bir zarıfçe eleştirdi, ama doğrusu biraz provokatif bir yöntemle.

Yani bu alan yönetim, alan başkanı, denetleme kurulu, danışma kurulu vesaire bürokratik ve güdümlü, tepeden inmeci bir yapıya sahip, katılımcı özelliği yok. Danışma kuruluna gelen, kurulların temsilcisi aslında kendilerinin temsilcisi. Yani dolayısıyla bir yasak savma gibi bir operasyon oluyor. Yani dolayısıyla eğer yeniden yazılması gerekiyorsa alan yönetim sürecinin, bu noktaları da dikkate almakta fayda var.

SEZER CİHAN (Gaziantep Büyükşehir Belediyesi)- Teşekkür ediyorum. Ben iki konuda söz hakkımı kullanmak istiyorum. Tabii Zeugma'daki mozaiklerle ilgili düşüncenize katılıyorum, ancak Gaziantep'in yereldeki insanların bu konudaki gerçekten mücadelesinin nasıl olduğunu da o tarihteki gazeteleri paylaşmak isterdim sizinle.

Özellikle korunması, yerinde korunmasıyla alakalı mücadelesi ve biliyorsunuz bu mozaiklerin İstanbul'dan taşınması da söz konusu. O tarihteki mücadelesine baktığımızda, gerçekten şu anda Gaziantep'e kazandırılmasında, Gaziantep kamuoyu çok büyük mücadele vermiştir.

Kiliseye gelince, tabi ben özellikle o şekilde neden düşündünüz onu anlayamadım. Sayın Başkan biraz sürem azalınca hızlı geçme adına onu yaptım. Yoksa ben sadece kiliseyle ilgili bir sunumu anlatsam bir saatte bitiremem. Hikâyesiyle birlikte bizi çok heyecanlandıran bir süreçti. Öyle bir düşünceye sahip olsaydık, 1 Milyona kamulaştırmasını yapmazdık, artı 800 Milyara yakın bir para harcayıp, restorasyonunu yapıp bugün hizmete kazandırmazdık. Bir de şu şekilde bu düşünceyi kafamızdan bir kaldırmamız lazım. Biz Gaziantep'te bazı sıkıntılar yaşadığımız için söylüyorum.

Biz Bey Mahallesi Ermeni vatandaşlarımızın dedim dikkat ederseniz, zamanında bizim vatandaşlarımızdı çünkü ve hâlâ vatandaşlarımız. Biz Bey Mahallesinde sokak sağlıklaştırma yaptığımızda, Gaziantep'ten sivil toplumdan, hatta odadan arkadaşlarımız bize dedi ki, Ermenilerin yaşadığı sokakların niye restorasyonunu yapıyorsunuz dedi. Biz dedik ki, böyle bir düşünceye sahip olamayız. Türkiye Cumhuriyeti sınırları içerisindeki bütün eserler bizim. Havrasıyla, kilisesiyle, hanıyla, hamamıyla, camisiyle, kesinlikle bu düşünceyi bir defa kafamızdan atmamız lazım. Bu kiliseymiş, ona şu gözle bakıyormuşuz diye bir düşünceyi bizim gerçekten zihniyetimizde ve gündemimizden atmamız lazım, bu eserler bizim, bizim malımız.

Ondan sonra ikincisi, neden kilise olarak fonksiyon vermediniz? Biz bu konuyu çok tartıştık, ama araştırma yaptık Gaziantep'te, cemaati yok. Şimdi cemaati olmayan bir yerde Kilise yaptığımızda, o yapının yaşatılması biraz zordu. Yani oraya bir fonksiyon vermelisiniz ki gelsinler ziyaret etsinler, onun için yaptık ve bununla ilgili yasal süreçleri de yazdık biliyor musunuz, Bakanlığa da teklif ettik. Bakanlığın da önerisi doğrultusunda buraya o fonksiyonu verdik, onu belirtmek istiyorum.

Bir de muhafazakâr yapı dedik, bu da bence tartışılması gereken bir konu. Bu şekilde bir düşünceye de sahip olmamız zor değil. Son korumayla ilgili çıkan yasalara, mevzuatlara, onlara kaynak aktarımı ile ilgili hususlara baktığımızda, gerçekten bu hükümet zamanında çok değişiklikler oldu. 2005 yılında KUDEP'lerin kurulmasından tutun da, kültür varlıklarının korunmasına yönelik, sürdürülebilir olmasına yönelik çıkan yasalarda, özellikle emlak katkı payları olsun, Bakanlığın desteğiyle ilgili hususlara baktığımızda, koruma adına birçok, yani onların yaşatılması ve korunmasına dair birçok mevzuat çıktı. Bugün belediyelerin birçoğuna baktığımızda yarış içerisinde. O düşüncenize orada katılmadığımı özellikle ifade etmek istiyorum.

Muhakkak yanlışlar, eksikler olabilir, ama üçüncü olarak bu şekilde bir düşüncenin sonucunda, bu şekilde bir sonuç oluşur diye bir yaklaşım doğru değil. Son olarak da başkanla görüşmüştük dışarıda, ikinci çalıştayın Gaziantep'te yapılması için Gaziantep'e davet ediyoruz. Yalnız bir konuyu özellikle not etmek isterim. Gelmeden önce fazla bir şey yemeyin, iki günde üç kilo almayı garanti ediyoruz.

Prof. Dr. İCLAL SEMA DİNÇER (Yıldız Teknik Üniversitesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü Öğretim Üyesi)- Ömer Kırıl Hocanın söylediği konu çok doğru, gerçekten atipik bir durum İstanbul'un ki, ama şu anlamda atipik; Hem UNESCO'nun koşullarına uymak durumunda, hem yönetmeliğe uymak durumunda, bir de hazırlanmış bir plan şartnamesi vardı, o şartnameye de uymak durumunda. O nedenle gerçekten benim meslek hayatımda en büyük zorlukları yaşadığım plandır diyebilirim.

Yaşanan bir diğer zorluk da katılım meselesi; eğer süre olsaydı katılım süreçlerini işletebilmek üzere yaşananları da aktaracaktım size. Her şeyden önce, katılım konusunu önce biz plancıların öğrenmesi gerekiyor ki, o süreci yönetebilelim. Aksi takdirde, katılım sürecini yönetmek benim gördüğüm kadarıyla ağırlıklı olarak endüstri mühendislerinin, işletme mühendislerinin eline doğru kayıyor. Bu süreci biz akademik olarak eğitim programlarımızın içine koymalıyız ve bunu çalışmalıyız, öncelikle akademisyenler öğrenmeli.

Bir diğer konu, sizler de üzerinde durdunuz, güçler ayrılığı meselesi. Planı hazırlayan belediye, planı onaylayan belediye, planı uygulayan belediye, planı denetleyen belediye, böyle bir şey olamaz. Bence belki de, eğer bir yönetmelik değişikliği, yasa değişikliği teklifleri hazırlıkları varsa, şehir plancıları böyle bir girişimde bulunacaksa, sistemin bu şekilde yeniden sorgulanması gerekiyor. Aksi takdirde biz ne şeffaflıktan ne katılımdan, ne bağımsızlıktan, hiçbir şeyden söz edemeyiz diye düşünüyorum.

Bir başka konu planın uygulanması ve bütçelenmesi meselesi; hazırlanan yönetim planı, bir eylem planı niteliğindeydi, bu konudaki ayrıntıları başka bir sefer fırsat bulup anlatırım. Planın bütçelenmesi yapılamadı, çünkü aslında paydaş kurumların oturup bu planı birlikte hazırlamaları lazımdı. Kurumların kendi aralarındaki rekabetleri ve sürtüşmeleri de dahil olmak üzere, çeşitli nedenlerle bu süreci iyi yönetemedik, hep beraber iyi yönetemedik öyle diyelim, ben de kendi kabahatimizi üstümüze alayım. Bu nedenle de bütçesi tanımlanmamış, fakat zamanlaması, etapları tanımlanmış, hangi paydaş kurum hangi işten sorumlu ve hangi dönemler itibariyle projeyi gerçekleştirecek belli olan bir operasyon planı var. Fakat dediğim gibi paydaş kurumların bu projeleri üstlenmeleri, detaylandırmaları ve bütçelendirmeleri gerekiyor.

Sayın Sinemillioğlu'nun söylediği konu gerçekten çok önemli. Bu konuda belki bize 2005 tarihli Avrupa Konseyinin kabul ettiği Faro Sözleşmesi yol gösterebilir, tüm toplulukların kültür mirasının eşdeğerde olduğu mesajını veren, biraz onun üzerine gitmeliyiz. Koruma alanında birçok sözleşme var kullandığımız, bunları öne çıkarıp, Bakanlığa ve diğer ilgililere kabul ettirmeye çalışmalıyız diye düşünüyorum. Bunlardan en son, en yeni olan da, UNESCO'nun bu sene kabul ettiği tarihi kentsel peyzaj kavramıdır. O da tarihi çevrede yeni yapı yapma meselesini tartışır. O açıdan bu iki uluslararası belgeyle daha yakından ilgilenmeliyiz diye düşünüyorum.

Dr. SAVAŞ ZAFER ŞAHİN (Oturum Başkanı)- İclal Hocamıza da çok teşekkür ediyoruz. Efendim görünen o ki, yönetim planlamasıyla ilgili ciddi bir kafa karışıklığımız var, ama şunu da unutmayalım. Ne hazırlanmış bir yönetim planının uygulama geleneğinin olmaması bizi umutsuzluğa düşürmeli ne de uygulama deneyiminden yola çıkarak plan gereksizdir diye de düşünmemeliyiz. Sanıyorum bu iki değerli katkının, uygulamadaki deneyimlerin bir araya getirilmesine ihtiyaç var. Belki bu da, bundan sonraki ve alan yönetimiyle ilgili bir çalıştayın konusu olabilir diye düşünerek, bu oturumu da kapatmak istiyorum.

Dördüncü Oturum

“DEĞERLENDİRME PANELİ”

Oturum Başkanı: **Prof. Dr. Emel GÖKSU**

Necati UYAR (1. Oturum Başkanı)

Dr. Perihan KİPER (2. Oturum Başkanı)

Dr. Savaş Zafer ŞAHİN (3. Oturum Başkanı)

Prof. Dr. EMEL GÖKSU (Oturum Başkanı)

Değerli konuklar, vakit kaybetmeden hemen başlayalım istiyorum. Çok yazık ki 19.15'te ayrılmak zorundayım ben de, ama salonun da bu saate kadar beklemiş olmasını aslında söyleyecek sözleri olduğuna bağlıyorum. Eğer 19.15'e kadar bitmeyecek gibi görünüyor, belki o zaman Necati arkadaşşıma bırakabilirim oturum başkanlığını, affınıza sığınarak.

Ben çok teşekkür etmek istiyorum aslında, odanın böyle bir konuya vesile olması nedeniyle ve bütün katılımcılara. Gerçekten çok doyurucu bir gündü. Aslında eteğimizdeki her şeyi dökemedik belki, ama birçok sorun alanı su yüzüne çıktı. Bunlar bize ilerideki çalışma planımız açısından çok yol gösterici olacak. Üzerinde daha önce düşündüğümüz bazı problem alanları tekrar pekişti, tekrar emin olduk. Kendi yaşadıklarımızla başkalarının da benzer şeyleri yaşadığını gördük.

Onun dışında başka fikirler açtı kafamızda, sorun alanları açısından. Mesela bugün burada da bir kez daha düşündüğüm şeylerden biri, bir koruma planı envanterimizin olmadığına ilişkindi. Kuşkusuz kentsel sit, işte tescilli eserler vesaire gibi konulardaki envanter sıkıntımızdan sürekli bahsediyoruz. Hâlâ kentsel sit alanlarımızın ya da kentsel demeyeyim, bütün sit alanlarımızın sayıları değişiyor. Hâlâ doğal alanlarımız, arkeolojik alanlarımız ve kentsel alanlarımız değişmez sınırlar olarak, mekânsal envanterimize geçememiş. Mesela bu bir problem, ama onun dışında koruma amaçlı imar planı ne kadar yapılmış Türkiye'de, nerelerde yapılmış? Buna ilişkin odamızın böyle bir envanteri var mı? Yok, belki hiçbir kurumun da yok, çünkü her belediye kendisi yaptırıyor ve kendi sınırları içinde kalıyor, ama böyle bir envantere hem denetleme açısından, hem de böyle bir envanteri kullanabilmek açısından, üzerindeki bilgiyi kullanabilmek açısından ihtiyacımız var aslında.

Yine bu konuyla ilgili belki bir koruma planlama tarihine ilişkin de çok önemli boşluklar var. Mesela bir GEYAK tarihi, yani akademik çalışmalar olarak yapılabilecek konular olarak duruyor üzerinde. Birçok daha yakın dönem konuları tartıştık ve akademik çalışmalara konu ettik, ama daha gerilere ilişkin bir sorgulama GEYAK'ın örneğin yaptığı çalışmaları, sıkıntıları, bunlar ya da olumlu yönleri. Neler devraldık, neler bilgi olarak oradan geldi? Bunlara ilişkin çalışmalarımızda yok. Şimdi bu çalıştayda aklıma bir soru daha geldi. Acaba her plancı koruma planı yapabilmeli midir konusu. Bizim sürekli üzerinde çalıştığımız yetkinlik, yeterlilik çerçevesiyle de ilgili olarak, açılması gereken tartışmalardan biri herhalde. Hani kendi aramızda da kol kırılır, yen içinde, aile içinde tartıştığımızı düşünürsek, eğitim kurumlarımızın da koruma planlamasına, bütün eğitim kurumları açısından, ancak belirli bir ölçüde değinebildiğini, dolayısıyla da mezun olan öğrencilerimizin ancak bir ölçüde koruma planı öğrenerek çıktıklarını ve el yordamıyla bu işi öğrenmeye çalıştıklarını gördüğümüzde, bu kadar önemli bir uzmanlık gerektiren bir işin, dikkatle ve tekrar yeni eğitimlerle ve yeni bilgilerle donanarak yürütülmesi gerektiğini düşünüyorum.

Şimdi bunu da iki evreli olarak belki yapabiliriz diye düşünüyorum. Bir kere önce-

likle odamızın belki bu tür eğitim seminerlerine öncülük etmesi gerekiyor birinci etap olarak. Bunlara hepimiz akademisyenler olarak gönüllü katkı verimiz, şubeler bazında ya da genel merkez bazında, mezunlarımızın mutlaka bu tür sertifikalara sahip olmaları ve koruma planı yapmaları konusunda, ondan sonra yetkili olmaları konusunda aşamalı ve kademeli bir süreç tarif etmeliyiz herhalde.

İkinci aşamada ise, üniversitelerimizin koruma planlaması konusunda, yüksek lisans, lisansüstü programlarının mutlaka acil olarak açılması ve lisansüstü derecesine sahip olan plancıların koruma planı yapabilmeleri gibi bir yolu açmamız lazım. Nasıl her mimar restorasyon yapamıyorsa, restoratör mimar olması gerekiyorsa, bu sürecin de böyle bir sürece doğru bizim tarafımızdan, meslek adamları tarafından zorlanması gerekiyor. Yani bunu bizim başlatmamız gerekiyor. Bu birkaç hususa değindikten sonra, oturum başkanlarımıza belki oturumlarıyla ilgili kısa özetlemeler yapmayı düşünür müsünüz? Yoksa zaten her toplantının, her oturumun sonunda böyle bir değerlendirme yapıldı, eklemek istediğiniz şeyler var mı Necati? Perihancığım senin eklemek istediğin bir şey var mı?

O zaman salona söz verelim, benim de eklediğim birkaç hususu da tartışma konusu edebilirsiniz ya da kendi söylemek istedikleriniz varsa, onlarla birlikte tekrar sizlerin değerlendirmelerinize geri dönelim oturumlarla ilgili ya da şu anda burada konuşulanlarla ilgili. Buyurun.

Dr. CEYHAN YÜCEL (Şehir Plancıları Odası Kayseri Şube Başkanı)- Aslında en son söylediğiniz konu üzerine ben de çok küçük bir değinmede bulunacağım. Ben kendi konuşmamda da zaten aynı şeyi dile getirmeye çalıştım. Uzmanlık, hem kurullardaki uzmanlık nosyonu, hem gerek koruma planı gerek koruma projeleri, farklı farklı terminolojilerle adlandırdığımız projelerde bir uzmanlık tanımının yapılmasının ve bunun ölçütlerinin belirlenmesinin gerekli olduğunu düşünüyorum.

Restoratör mimar zorunluluğundan bahsettiniz, yok aslında öyle bir şey. Çünkü okulu yeni bitirmiş, daha mezuniyetin üzerinden bir yıl geçmemiş proje müellifi bize vakıfların çok büyük bir restorasyon projeleriyle geldi kurullara.

Prof. Dr. EMEL GÖKSU (Oturum Başkanı)- Mimarlarda da mı var aynı sorun yani, ben onları öyle bir zorunluluk var diye biliyorum.

Dr. CEYHAN YÜCEL (Şehir Plancıları Odası Kayseri Şube Başkanı)- İlk başlarda biraz zor olabilir, çünkü yeteri derecede yüksek lisans programı var mı, yok mu? Yetkin ya da yetki alacak uzmanların ortaya, yani uygulamaya dâhil olması uzun süre alabilir, ama sanıyorum artık gerek kurul üyelikleri projeyi inceleyen, denetleyen ve karar alan mekanizmalar olarak ve uygulayıcılar olarak proje sahiplerinin ve plancıların tabii ki bu anlamda bir sertifikasyona tabi tutulması ya da yüksek lisans mı diyeceğiz buna bilemiyorum, ama böyle bir eğitim sürecinin kesinlikle gerekli olduğunu ben de düşünüyorum.

Prof. Dr. EMEL GÖKSU (Oturum Başkanı)- Yüksek lisans için belki daha henüz üniversitelerin o bölümlerinin, yüksek lisans programlarının açılmamış olması nedeniyle, hemen şu aşamada, kısa sürede zorunlu tutulması belki çok sıkıntı yaratabilir

meslektaşlarımız açısından, ama bunun giderek önümüzdeki süreçlere yaygınlaştırılması, yani önümüzde de genel kurul olduğu için, belki bunların tartışmaya açılması gerektiğini düşündüğüm için de burada dile getirmek istedim bunları.

NECATİ UYAR (Şehir Plancıları Odası Genel Başkanı)- Evet, gerçekten gerek eğitim hayatında, gerek okuldan çıktıktan sonra profesyonel olarak çalışmaya başlayan meslektaşların, bu anlamda eğitiminin devam etmesi anlamında, odaya gerçekten önemli bir yük düşüyor gibi görünüyor bu dönem açısından. Kayseri Şubemiz bu yaz denedi, bir yaz okulu denemesini mimarlık bölümüyle birlikte üniversitedeki arkadaşlarımızın, bir grup öğrenciyi Kapadokya'da bir çalışmanın içine bir hafta götürdüler. Belki de doğrudan uygulamanın içine bazı girebileceğimiz birtakım eğitim seminerlerini başlatmak gerekiyor. Belli alanlarda belki başlatmak gerekiyor.

Bu konuda, evet bunu bir karar önerisi olarak biz önümüzdeki dönem genel kurula taşıyıp, bir sonraki göreve gelecek arkadaşlar kim olursa olsun, onların böyle bir görevi üstlenmelerini sağlamayı, ben bugünkü çalıştayın önemli çıktılarından biri olarak görüyorum. Gerçekten bu sertifikalandırma, yetkilendirme anlamında olmaz belki, bu TMMOB'un önemli tartışmalarındandır bu, yetkilendirmenin odanın vereceği eğitimlerle olup olmayacağı konusu ayrı bir tartışma konusudur, ama bu eğitimin alınmasının ve bunun karşılığında bir sertifikanın doğrudan bir karşılığı olmasa bile o kişiler açısından, ama eğitimin önemli olduğunu düşünerek, böyle bir eğitim verilmesinin bir görev olarak önümüzdeki döneme tanımlanması gerekiyor diye düşünüyorum.

Prof. Dr. EMEL GÖKSU (Oturum Başkanı)- Şimdi koruma gerçekten gönül işi ve bu kadar insan burada oturuyorsa, bu gönül işi olduğunu bir kez daha gösteriyor. Geçmiş deneyimlerimiz de aslında bize kendi kişisel çabalarımızla, bu gönül bağımızla, nasıl bir birikim yarattığını ve o birikimin aslında mevzuata ya da uygulamaya yön verdiğini gösteriyor. Dolayısıyla geçmişteki birikimlerimiz bunun öyküleriyle dolu. Bu nedenle ben çok umut doluyum aslında. Yani koruma konusundaki bu arzumuzu, bu isteğimizi, bu çabamızı, bu kişisel motivasyonlarımızı bir şekilde daha uygulamaya yönelik, olumlu çabalara dönüştürmek için birlikte tartışma ortamını yaratıp, bunları bir karara dönüştürüp, bunlardan daha iyi uygulama araçları geliştirebiliriz diye düşünüyorum. Önce arkadaki arkadaşımıza söz vereceğim.

SEMRA ENER- Sabah ilk oturumda da söylediğim konuyu tekrarlamak istiyorum. Yani eşgüdümümüz, disiplinler arası birlikte çalışıyor olabilmemiz, bu konuda tekrar önem kazanıyor. Sizin söylediğiniz konu çok önemli Hocam, her planlama eğitimi almış kişinin koruma planı yapamayacağı gibi, her mimarlık eğitimi alan kişi de restorasyon projesi yapamıyor, ama maalesef uygulamada iş öyle değil. İhalenin çıkış şekline göre, ne bileyim bir iş bitirmesi olan bir kişi, hasbelkader bir proje şeyinde bulunarak iş bitirme almış bir kişi restorasyon eğitimi almamışsa, restorasyon projesi yapabiliyor.

Bugünkü, yani sonuçla gelineen noktaya bakmamız çok önemli. Biz bugün nereye gelmişiz? Ne kadar başarılı planlar yapmışız, ne kadar başarılı korumalar yapmışız?

Demek ki yeterli mesleki uzmanlığın geçerliliğini sağlayamamışız ki, kötü örneklerle piyasada çok fazla başarısız uygulamalarımız var. Bunun için de, hepimizi birden tehdit eden başka bir konu daha var. Avrupa Birliğindeki mesleki denkliğimiz konusu. Bütün bunlar için meslek odalarımız, meslek gruplarımız ya da uzmanlık alanlarımız bir araya gelip, ortak çalışmalar yapabiliyor olmamız lazım. Teşekkür ederim.

Prof. Dr. EMEL GÖKSU (Oturum Başkanı)- Size söz vereceğim, sonra Zafer Hoca vereceğim.

TAMER CİNEL (Şehir Plancıları Odası Kayseri Şube Yönetim Kurulu Üyesi)- Sabah Başkan katkı payından ciddi bir bilgi elde ettiğimizi, ne kadarının kullanıldığı ve şey konusuna değinmişti. Ben odanın genel merkezinin, belki bundan sonraki yönetime bu anlamda bir şey açabilmesi için, yani biz hep müellif ve kendi mesleğimiz açısından değerlendiriyoruz, ama ben sabahta vurguladım. Koruma kurullarında görev alanların kimler olduğu, bu zamana kadar gelen süreçle ilgili ve bundan sonraki, işte en son atamalarla kimlerin geldiği konusunda da bir bilgi edinebilmesi odanın, planlamanın onay sürecinde bulunan bir kurulun gelişimini izleme açısından da değerlendirme anlamında çok ciddi bir katkı sağlayacaktır diye düşünüyorum. Genel merkezin böyle bir çalışma yapmasını özellikle hasletten rica edeceğim.

Diğer bir konu da; bu müellifliklerle ilgili çokça eleştiri aldığını düşünüyorum, hani yeterliliği, yetersizliği filan şeklinde. Aslında bu hükümetin döneminde yapılmış olan birçok yönetmelikten bir tanesi de, hani bu direkt İhale Yasasıyla, açık ihale usulüyle yapılan işlerden ayrı tutulmuş bir konu. Yani açık ihaleyle elde edilen planlarda ciddi sıkıntılar yaşanması normal. Çünkü masrafı kısmanız gerekiyor, bilmem ne filan şeklinde birtakım şeyler. Yani en düşük kıranın aldığı bir ihaleyle, davet usulü çağırımıyla gelen ihale rakamları arasında çok ciddi farklılıklar söz konusu.

Dolayısıyla Kayseri’de bir söz vardır; ver kavurmayı, gör savurmayı hesabı. Alınan parayla işin kalitesi de ciddi anlamda değişiyor. Dolayısıyla bu bir imkânken, bunu yerel yönetimler ya haberdar olmadıkları için ihaleye çıkarken açık ihale usulü çıkıyorlar, buna İller Bankası da dâhil. Açık ihale usulü devam etmesine ben çok sıcak bakmıyorum. Bunun bence çağrı usulü, kendilerince yeterliliğini kabul etmiş, bundan önceki işleri referans olmuş, en azından bu sizin söylediğiniz ve ilave olarak söylüyorum, yüksek lisansını yapana kadar, birtakım şeyler ortaya çıkana kadar, yeterlilikleri belli olan firmalara verilmesi konusunda, verilme değil de onların yarıştırılması konusunda yöntem de mümkün aslında. Bu anlamda da işte o eğitim çalışmalarının daha arttırılması gerekiyor gibi düşünüyorum.

Prof. Dr. EMEL GÖKSU (Oturum Başkanı)- Teşekkür ederiz. Zafer Hoca buyurun.

SAVAŞ ZAFER ŞAHİN (Atılım Üniversitesi Öğretim Üyesi)- Ben biraz evvel yapılan konuşmalardan esinlenerek bir katkıda bulunmak istiyorum. Sabah hatırlarsanız ilk oturumda kurumsallaşmaya değinmiştim. Odamızın planlama dergisinin 50 ve 51. sayısında bence önemli bir katkı yapıldı, belki görenleriniz var. Türkiye’deki

kent planlama yarışmalarına ve kentsel tasarım yarışmalarına ilişkin, özellikle buradaysa Mehmet Nazım Özer'in çok ciddi çabasıyla, benim de ufak bir katkımla önemli bir birikim ortaya çıktı. Korumanın ciddi geleneğinin bulunduğu ülkemizde ise, bugün bir plancı, acaba ben iyi bir planlama örneği, koruma planı örneği görsem dediği zaman, ne yazık ki ulaşabileceği bir kaynak yok.

Belki sadece Raci Hocanın planının birkaç paftasına bir yerlerden ulaşabilir, ama belki işin daha da acıtıcı tarafı, onun planından sonra da, evet gerçekten mükemmel bir koruma planı dediğimiz bir koruma planı bulmakta da ciddi zorluk çekebiliriz, ama o plan ve öncesindeki planların ciddi bir şekilde arşivlenmesine ihtiyaç var. Belki yine önümüzdeki yönetimin bir ödevi de, planlama dergisinin özel bir sayısının, bu koruma planlarına ayrılması olabilir diye düşünüyorum ve önermek istiyorum. Teşekkür ederim.

Prof. Dr. EMEL GÖKSU (Oturum Başkanı)- Genç arkadaşımıza söz verip, Hocam sonra size söz versem, buyurun.

EVRİM GÜÇER- Ben aslında Emel Hocanın başta altını çizdiği koruma planlamasında yeni dil arayışları, sonra Ayşegül Hanım devam etti. Onun üzerinde durulması gerektiğini düşünüyorum. Mesela kentsel morfoloji diyoruz ya da korumayla ilgili bir akademik çalışma yaptığımızda daha çok karşılaşıyoruz. Morfoloji, onun alt alanları, işte Avrupa'da çeşitli morfoloji okullarına rastlıyoruz, farklı farklı yöntem arayışları olan planlamada.

Fakat bizde koruma planlaması diye bir şey var, uygulama akademiden çok farklı zaten, onun farkındayım ben. Mesela İtalyan morfoloji okulunun, planlama anlayışının tamamen bunu içerdiğini, kente bakışın, yani kenti okumak diyor, kentin tarihini okumak demiyor aslında. Böyle bir anlayışla ele aldığını görüyoruz, analizleri tamamen ona yönelik. Dolayısıyla bir kenti planlarken, zaten onu tarihsel olarak ele alıp, geleceğe öyle yönlendiriyorlar. Yani bu konuda belki çalışmalar olması gerekli.

Prof. Dr. EMEL GÖKSU (Oturum Başkanı)- Çok teşekkür ederiz. Hocam Perihan Hoca söz istemişti, ben atladım onu, çok özür dilerim. Size söz vereyim, sonra Güven Hocama döneceğim.

Dr. PERİHAN KİPER (TMMOB ŞPO Koruma Komisyonu)- Teşekkür ediyorum Emel Hoca, Sayın Başkan. Şimdi ben birkaç konuda tekrar salona da soru sorarak, belki tartışmaları bu boyutlara da çekebiliriz diye söz almak istedim.

Şimdi ülkemizde uygulanan kentsel ölçekte ikili bir planlama yapılanması var. Geçmişten beri gelen, 200-250 yıllık bir imar planı deneyimimiz var kentsel ölçekte. Bunları tırnak içinde söylüyorum, koruma amacı taşımayan imar planları. Bir diğer konu da, koruma amacı taşıyan koruma amaçlı imar planları. Yasada yer aldığı şekliyle, Ömer Hocaya katılıyorum, keşke imar planı hiç geçmeseydi, koruma planı olsaydı. O zaman diğer planları otomatikman koruma amacı taşımayan planlar gibi yapay bir ayırma sokuyoruz. Buradan şu noktaya gelmek istiyorum. Bugün kentsel ölçekte diyebileceğimiz sit alanları ki, bunun içinde kentsel sitler var, kentsel arkeolojik sitler

var ve karma sitler. Bunların çoğunluğu kentsel alanlarda yer aldığı için diye bir var-sayımda bulunuyorum, böyle bir araştırmam yok. Bunların bir belediye içindedir bunlar, kentsel alanda olduğu için. Ne kadarı planlı diye baktığımız zaman bu planların, ben size şunu söyleyebilirim. Bu kentlerin yüzde 99,99'u, yani hemen hemen tamamının bir imar planı vardır. Çünkü bankada çalıştığım yıllarda, yeni belediye de çok kurulmadı son dönemlerde, yaptığımız çalışmalarda hemen hemen imar planı olmayan belediye hiç yoktu, bu anlamda hepsi planlı.

Peki, bu planlı kentlerde sit alanı ilanı da var, yaklaşık 600 tane sit alanından bahsettım. Bu alanlar planlı mı diye bakarsak, bu alanlarda koruma amaçlı imar planı ne kadar diye bakarsak; Şöhret arkadaşımız sabahleyin rakamları verdi, yaklaşık yüzde 50 kadarı planlı. Ben bizim oturumda kentsel arkeolojik sitlerle ilgili plana baktım, biz daha şanslıyız, 31 tanenin 19'u planlanmış, koruma amaçlı imar planı var.

Şimdi bu rakamsal olarak, hani yüzde 50'sinin koruma amaçlı planı var, ama yüzde 99'unun imar planı var, ama *-tırnak içinde söylüyorum-* koruma amacı taşıyor. Bu anlamda bir soru gelmişti salondan da, Başkan da açmıştı o soruyu. Yani meslek alanı olarak, biz her meslektaşımız koruma planı yapmalı mı diye. Ben en azından yapmayı bilmeli diyorum. Eğer bu kentin planını, herhangi bir kentin planını, içinde sit olsun, olmasın *-ki, tarihimiz çok katmanlı, çok kültürlü bir coğrafyada yaşadığımızı hep vurguluyoruz-* bunu gerektiriyor ki, her planı, her meslek alanımızda uğraş veren her arkadaşımız, her meslektaşımız korumayı bir defa içselleştirmeli, koruma planı nasıl hazırlanıyor bunu bilmeliyiz diye düşünüyorum. Bu anlamda koruma amaçlı imar planı, tabii ki özelleştirilmiş bir plandır. Sürecimiz içinde yer almalıdır, ama meslektaşlarımızın bir kısmının bilmiyor olmasını ya da bir dolaştığı alanda tescil edilmemiş bir kentsel sit alanı varsa ya da orada tescil edilmemiş bir höyüğü gördüğü zaman arkeolojik sit alanı, onu tescile önermesini, oradaki yapı stokunu değerlendirip bu anlamda ilgili kurumları, çünkü envanter çalışmamız tamamlanmadı, hâlâ keşfedilmeyen pek çok yapıtımız olduğunu söylüyoruz, varlığımız olduğunu söylüyoruz. Bu anlamda önemiştir.

Peki burada biz ne yapabiliriz meslek odası olarak? Evet, hizmet içi eğitimler, üniversiteden başlaması lazım, kuşkusuz bu eğitimin ilkokuldan filan, ama biz en azından meslek odası olarak bu anlamda, bu konuda hizmet içi eğitimleri önümüze gündem olarak almalıyız diye söylüyorum. Evet, koruma bir gönül işi olmaktan çıkartılmalı artık. Duyarlı plancılar, duyarsız plancılar olmaktan da çıkartılmalı, bu bir zorunluluk halinde odanın gündeminde duruyor. Çünkü geldiğimiz noktada, özellikle 80'lerden ve 2000'lerden sonra ivme iyice arttı. Biz plana gerek duyuyor muyuz ekonomik sistem içinde? Bunu sorguluyoruz. Evet, yöneticilerimiz bizden plan istemiyor. Plan istemeyen yöneticilerimiz bizden hiç koruma amaçlı imar planı istemezler zaten. Bakınız gazetede son günlerde çıkmış bir gazete, bu geçen hafta sonuna ait bir gazete. Böyle kocaman ilanlar verilmiş, bir emlak şeyine ait ve burada kişi diyor ki, yatırımı yapan büyük yatırımcılardan birisi. Okuyacağım size, çünkü bugün geldiğimiz anlayışı da bilmek durumundayız, neyle mücadele etmemiz gerektiği konusunda.

"Tarihi koruyalım derken, ya gelecek ne olacak? Onu da yok etmeyelim." Yani tarih

yok edilebilir diyor. “*Dengeyi çok iyi sağlamak gerekir, üstelik bunu tarihe –tırnak içinde söylüyorum, o öyle diyor- çok meraklı biri olarak söylüyorum.*” Hangi tür tarihe bilmem. “*Şunu da kabul etmek lazım, biz de Roma’da, Venedik’te olduğu gibi binlerce yıllık sokaklar, caddeler yok.*” Nasıl bir tarih donanımı varsa, yani biz onlar gibi olamayız. “*Biz ancak Hong Kong Dubai gibi oluruz, yani modern şehirler kurmalıyız.*” Evet, yani biz bu anlayışın içindeyiz şu anda, böylesi bir sistemin içindeyiz, egemen anlayış bu. Biz kimlerle, ne gibi mücadele araçları geliştireceğiz meslek odası olarak, meslektaşlar olarak, korumaya inanmış, gönül vermiş farklı meslek grupları insanları olarak bu konuda ciddi önümüzde sorunlar var, bunu da birlikte aşmalıyız diyorum.

Bu arada tabî ki koruma da, *-hani birazcık da hak vermiyor değilim-* salt yasaklar şeyi de olmamalı koruma. Arkeolojik alanlarla ilgili özellikle, hani dedik protokol anlayışı geçmişte kaldı, şimdi yok. Hayır, bence uzantısı devam ediyor. Özellikle arkeolojik sit alanları için, o kara delik, koruma273.38 anlayışı hâlâ damgasını vurmuştur. Bizim yaptığımız sit sınırlarını geçirip, iki tane de plan notuyla bu işin planlandığını, uygulamaya yönelik araçların getirildiğini, kente bütünleştirdiğimizi varsayıyoruz bu alanları. O anlamda biz de korumayı artık yasaklar değil, kent yaşamına katan, korumanın da bir kentsel gelişmenin aracı olduğunu, kente yeni dinamikler katmanın bir aracı olduğunu araçlarını bu salondakiler, artı bu salonda olmayan diğer meslek gruplarıyla oturup belirlemeliyiz diye düşünüyorum.

Benim saptadığım sorunlar ve sorular bu anlamda, sizin de belki salondan katkılarınız olur diye düşündüm. Teşekkür ederim.

Prof. Dr. EMEL GÖKSU (Oturum Başkanı)- Güven Hocam buyurun.

GÜVEN BİRSEL- Tam da bıraktığınız yerden bir şeyler söylemek istiyorum. Aslında önce dilerseniz koruma planlaması kim, nasıl ve yeterlilik konusuyla ilgili önce başladığım şeye bir miktar katkıda bulunayım. Meslek içi eğitim ve şehir bölge planlama bölümlerinde koruma planlaması derslerinin ağırlığı konusunda.

Bir kere ben şuna inanıyorum: Yüksek lisansımı yurtdışında yapmış biri olarak, dört yıllık lisans eğitimi koruma planlamasını değil, planlamayı da yapmaya yeterli eğitim süreci değil. Öğrencilerim bağışlasınlar, çok üç ayrı üniversitede ders verme olanağım oldu hasbelkader, ama dört yıllık lisans eğitimi hakikaten plancı olmak için de yeterli değil bana göre, gerçek anlamda.

Bir başka olay; koruma planlamasının içeriğiyle ilgili ve birlikte çalışma yöntemiyle ilgili. Arkadaşlar değindiler, fazla üzerinde durmayacağım. Gerçekten birlikte çalışma eğiliminde olan kişiler buna sıvanmalı. Bu karşılıklı fikir alışverişi ve birinin bağımsız raporlar değil, bütünleşik bir çalışma ortamı. İkincisi, koruma planlamasının içeriğinde, bu iki kademeli bir planlama modeli stratejik öncelikli alanlar olayından söz etmiştim, bu bizim geliştirdiğimiz bir model. Üst planlar, strüktürel planlar ya da üst plan kararları ve bunun gereğince ele alınan stratejik öncelikli alan planları ya da özel ilgi odaklarında ayrıntılı düzenlemeler. Bu konu kentsel tasarım disiplininde ya da kentsel tasarım tekniğinde bir dizi uğraş gerektiriyor, çok ayrıntıda. İki

boyutlu değil, üç boyutlu değil, dördüncü beşinci boyutları olan bir çalışma kentsel tasarım. Yani bu planlamanın da farklı boyutları var. Morfolojik boyutunun ötesinde, sabahleyin sosyo ekonomik boyutlar anlatıldı, ama kentsel tasarım becerisi kazanmış olmak, koruma planlaması yapmak için olmazsa olmaz koşul. Yani kentsel tasarımı bilmeden, koruma planlaması yapılamaz.

Bir başka olay, hemen kentsel tasarımın uzantısında, demin değindi değerli dostlar, yarışmalar konusu. Koruma içeren, geleneksel doku özellikleri içeren alanlarda, kentsel tasarım yarışmaları çıkıyor. Bunun çok disiplinli, ortakçıl şeyiyle KİK yönetmeliğinin tanımıyla yarışmalar olması isteniyor, üç ayrı disiplinden kişilerin beraber çalışması isteniyor. Yalnız bu yarışmaların sonuçlarını izlerseniz, görsel ağırlıklı, jürinin doğrudan gözüne hitap eden, şey olarak söylüyorum yani bir jüri üyeliği yapmış bir kişi olarak konuşuyorum. Hemen jüriyi etkileyen gösterimler öne çıkıyor, Ağırlıklı kent bütününden gelen, planlama ölçekleri arasındaki ilişkileri kurgulayan, ulaşım-erişim ilişkileriyle kent mekânını algılayan, kentsel mekânı tanımla anlamlı kılmak için onu daha özgün bir yere dönüştürmeye uğraşan birtakım olaylar ikinci planda kalıyor.

Bu demek değildir ki, bu yarışmalar sonucunda seçilenler hep göz boyama anlamında şeyler. Çok iyi, çok değerli, çok iyi şeyler de ortaya çıkıyor, ama bunun da bilincinde olmak gerekiyor. Yani koruma planlaması bir yeterlilik konusudur, hem meslek içi eğitimi, hem de çevre ve bölge planlama bölümlerinin ve yüksek lisans ve doktora aracılığıyla şehir bölge planlama konusunun yeniden gözden geçirilmesini gerektirir, eğitim konusunun.

Şimdi bir başka konuya izin verirseniz Hocam, bu ikili yapı, ikili plan olayına değindi Perihan arkadaşımız. Şimdi bu konuda benim de söyleyeceklerim var. Gerçekten bu planlar kenarlaşmıyor. Sabahki oturumda bir kara delik olayından söz edildi, haki-katen sit alanı sınırları ne kadar küçültülürse küçültülsün, planın ortasında planla ilişkili olmayan, işlevsel ilişkileri tanımlanamayan bir kara delik olarak kalıyor. Gerek işlevsel ilişkiler, gerek ulaşım-erişim ilişkileri, gerek sosyoekonomik ilişkiler açısından bu böyle.

Bunun bir başka görünümü ya da içeriği *-hızlı anlatmak istiyorum-* eski geleneksel kentsel dokuyla, çağdaş grit kentsel örüntünün uyuşmazlığı olayı. Şimdi Cumhuriyet dönemi modernleşmesi, yurtdışına ısmarlanan planlarla başlamak üzere, grit ve haritacılık mesleğinin kolay uygulama yapabileceği bir ortagonal plan sistemini empoze ediyor. Bu işte Barselona'da da gördüğünüz bir olay, yurtdışında Berlin'de de, Londra'da da görebileceğimiz bir olay.

Bizim organik geleneksel Türk kenti dokusuna aykırı. Ne oluyor? Planlar yan yana kenarlaşmıyor. Yani bu dokular aynı plan üzerinde yan yana kenarlaşmıyor. Bazen üst üste oturmak zorunda kalıyor. Yani eski dokunun üzerine *-ki, Kayseri'deki Ermeni Mahallesinin üzerine grit dokunun oturtulması gibi-* yepyeni bir doku özelliği geliyor. O zaman birçok sorun, işte 18. madde uygulaması filan.

Fazla uzatmayacağım, ne demek istediğimi anlıyorsunuz. Bir başka sözünü etmek

istediğim olay, yetki karmaşasının hâlâ sürmekte oluşu. Planlama ve plan uygulamasında çok başlılık. Kültür Bakanlığı ve onun uzantısındaki kurullar ve giderek korumaya planlarının onaylanma süreci –*ki, yine yerel yönetimde de biten bir süreç*- diğer birçok şeyle üst üste. Bugün Antalya konusunda açıklama yapan arkadaşımızın acı acı anlattığı olay beni çok etkiledi; çünkü benzer şeylerle ben de karşılaştım.

Öyle bir plan düşünün ki, hem kıyı, hem orman 2B alanları, hem sit, arkeolojik sit ve kentsel sit üst üste ya da işte bir parça üst üste, milli park, Gelibolu yarımadasında olduğu gibi hem milli park, hem kentsel sit, afet, deprem, heyelan ya da taş düşmesi, kaya düşmesi. Afyonkarahisar'dan söz ettik sabahleyin, Afyonkarahisar Kalesi'nden taşlar düşüyor aşağıya ve afetler öyle bir sınır getiriyor ki, sizin sit alanınızın yarısı afet bölgesi aynı zamanda. Yani oradaki binaların kamulaştırılması ve tahliyesi lazım, oradaki insanların orada çıkartılması gerekiyor. Dolayısıyla çok başlılık sürerken, Şehircilik ve Çevre Bakanlığı bundan yeni bir şey alırken, birleştirme yerine yeni parçalanmalar getirirken, Su İşleri ve Orman Bakanlığı, Ulaştırma Bakanlığı, Sanayi Bakanlığı, TOKİ, afetler, yeni sınırlar ve yeni çok başlılık sürerken, bu ikili plan yapısı sadece şeyde kalırsa, biz ona ikili değil, dörtlü, beşli, altılı, yedili görünüyor.

Benim size önereceğim, bundan sonraki çalıştaylar için bir konu var. Belki ön çalışmalarınızda ele alındığı, bundan sonraki çalıştayın konusu olabilir, ama eğer almadıysanız lütfen bunu da alın. Bu şu: Kent kimliği, kimlik sorunsalı, kültürel kimlik ve kent kimliği, kent imgesi ikilemi. Kent kimliği, kent imgesi ve kent görünümü üçlemi, öyle bakalım. Tarihsel kentin geleneksel kültürel kimliği var. Bunun korunarak sürdürülmesi önemli. Yaşanılarak, yeniden yaşanılır kılınması ve kentsellik şeyinin içeriğinde olan kültürel çeşitliliğin ve de kültürel sürekliliğin mekânsal süreklilik yanı sıra korunması önemli. Eğer kimlik sorunsalını ve koruma planlaması eyleminin, kent kimliğini korumak ve güçlendirmek adına bir şey yapması söz konusu olmazsa, önemli bir boyutunun eksik kalacağını söylemek istiyorum.

Yani kentsel koruma planlaması, kent kimliğiyle ilgilenmeli. Teşekkür ederim.

Prof. Dr. EMEL GÖKSU (Oturum Başkanı)- Çok teşekkür ederim. Salondan epey şey var. Ben izin isteyeceğim ve oturum başkanlığını Necati'ye bırakarak, hepinize iyi akşamlar diliyorum.

NECATİ UYAR (Şehir Plancıları Odası Genel Başkanı)- Evet söz istekleri sırasına göre, bu kez gördüm. Mustafa Sinemillioğlu'nun daha önce söz hakkı vardı, daha sonra Serdar'ın var, Açelya'nın var.

MUSTAFA SİNEMİLLİOĞLU (Dicle Üniversitesi)- Çok kısa şey yapacağım. Öncelikle benim birinci konuşmamda Cihan Bey cevap verirken, acaba derdimi anlatabadım mı, yanlış mı şeyi oldu. Fakat sonra İclal Hocamızın anlatımlarından, yok derdim birazcık anlaşılmıştı İclal Hocamın söyleminden.

Şimdi koruma konusunda işte birçok şey söyleniyor, onların hepsinin olumlu tarafları var, ama mesela Hocamın söylediği, işte direkt bir dört yıl yeterli değildir. Evet, belki dört yıl yeterli değildir, ama başlangıç açısından az da değil. O nedenle, önemli

olan onun sürekliliğini kazanabilmesi, onun tecrübesiyle beslenebilmesiyle ilgili biraz daha şey söylenebilir. Şimdi Cihan Beyin söylediği bir şeye daha bir muhalefet edeceğim, ama o da şey. Mesela Demirel Başbakanlığı döneminin sonlarına doğru şunu söylerdi; işte bu ülkede yapılan bütün barajlarda benim imzam var. Evet, sen olmasaydın belki daha güzel barajlar yapılacaktı, daha iyi barajlar, daha ekolojik barajlar yapılabilecekti.

Dolayısıyla iktidar olmanın gücü nedeniyle kişilerin yapmak zorunda olduğu şeyleri, iktidarlara bir olumluluk olarak söylememek lazım. Bütün güç kendisinde, bütün yetki kendisinde, memleketi yönetiyorsun, dolayısıyla yaptıklarınla değil, ben yapmadıklarını sorgulama hakkına sahip olduğumu düşünüyorum. Bütün iktidarlara da böyle bakmamız gerektiğini düşünüyorum. Şimdi belediyelerin bütçesinden, emlak vergisinden yüzde 10 arttırılarak korumaya kaynak ayrılması doğru bir şey, ama bu zaten yapılması gereken bir şey. Yani bir kaynak yaratılması konusunda bir çaba yapılması gerekiyordu. Bugün bu iktidar olmasaydı, başka bir iktidar da yapacaktı. Önemli olan bunun daha doğru kullanılabilmesi veya bu yapıldı diye bu iktidara alkış çalma anlamını, sorumluluğunu getirmez.

Bunu niye söyledim? Bunu söyleme nedenim: Türkiye'deki koruma sorunsalında en önemli nokta, karar vericilerin kararsızlığıdır. Bu konuda daha çalışma yapmamız gerekir.

Son bir şey, Diyarbakır konusu, hani Diyarbakır'da çalışıyorum diye, Diyarbakır'ı olumlamak ya da öyle bir hiçbir zaman hissetmedim, daha çok Antep'i, mesela Diyarbakır'da daha fazla çalıştım, ama Antep'e daha fazla bir aidiyet duyuyorum mesela. Diyarbakır'da sur çevresinde yapılmış olan kent surlarının çevresinin yeşillendirme projesi, bana göre bugüne kadar anlatılanlar dâhil, Türkiye'deki en önemli ilk beş kentsel koruma projelerinden birisidir. Belki yeterince incelenmedi, belki yeterince irdelenmedi, ama önümüzdeki koruma sempozyumlarından birisi de Diyarbakır'da yapıldığı için tekrar yapılsın önerim olmayacak, ama bu konuyu, ben bu konuda çalışma yapmaya hazırım. Önümüzdeki çalışmalarda, önümüzdeki çalıştaylarda veya sempozyumda Diyarbakır konusunun, işte Belediyesiyle de görüşerek, o konuda taraflarla da görüşülerek, belki bir sunum, belki bir şey hazırlanması konusunda bir öneri getiriyorum.

SERDAR NİZAMOĞLU- Aslında şimdi sempozyumda ağırlıkla teknik konulara dokunuyoruz. Ancak şuna dikkat etmemiz de gerekli herhalde. Şimdi bu korumaya çalıştığımız kentsel sit alanları, aslında kentin en yoksul kesiminin barınma mekânları da. Yani bunlar çöküntüleşmiş ağırlıkla, ağır onarım gerektiren mekânlar.

Şimdi bu sürecin biz koruma amaçlı imar planlarını yapıyoruz, sonra burada özel sektörle işbirliğiyle, bu mekânda sokak sağlıklılaştırmaları ve sokağı yeniden işlevlendirme. Yani burada onardığımız yapılarda, turizm ve ticari fonksiyonlar ağırlıkla yer almaya başlıyor. Bu bizim kentsel dönüşüm tartışmalarında itiraz ettiğimiz önemli noktalardan bir tanesi ne? Soylulaştırma diye adlandırdığımız süreçleri başlatıyor.

Şimdi bizim ilk soylulaştırma örneğini gördüğümüz kent İstanbul, ama ilk örnek bir

kentsel dönüşüm değil. Galata Kulesi ve Galata çevresindeki tarihi mekândaki yenisinden işlevlendirmelerden dolayı oluşan yoksul kesimin alanın dışına itilmesi. Yani oraya turizm, kafe, galeriler gibi yeni ticari, sosyal, kültürel bir fonksiyonların gelmesi.

Aslında dünyada da, mesela İngiltere’de de buna benzer örnekler var. Yani siz tarihi dokuyu yüksek maliyetli şeylerle tekrar canlandırdığınızda, ortaya yüksek gelir grubundan insanların buna sahip olmayı arzuladığı bir dokuyu da oluşturmuş oluyorsunuz. Şimdi biz eğer bu yoksul kesim, niye tabi bu mekânlarda durmayı seçiyor? Mesela Oğuz bunu çok iyi bilir, Diyarbakır mesela bizim de çalıştığımız illerden bir tanesiydi. Yoksul kesim, mesela Diyarbakır’da neyi gördük? Zorunlu göçle kente gelmiş nüfus, Suriçi Mahallesi harekete ediyordu. Yani Suriçi Mahallesi’ndeki yoksul olan gruplar, bir miktar kentte tutunduklarında, bu alanlardan kentin biraz daha iyi mahallelerine, sosyal olarak daha iyi mahallelerine göç ederken, kente zorunlu göçle gelmiş olan nüfuslar da, yani kentin en yoksulları, sosyal yardımla yaşama şansı bulabilenleri Suriçi Mahallesi harekete ediyordu. Bu Urfa örneğinde de böyle.

Bu yoksulluk ilişkisinden bağımsız bir koruma, bu alanın aslında soylulaştırılması süreçlerinin de bir parçası. Şimdi bunu engellemenin belki yegâne şeyi, bu alan yönetim planı dediğimiz süreç. Şimdi Ömer Hocam bununla ilgili şeyi vurguladı, burada bir çelişkimiz var. Yani alan yönetim planı, katılım süreçlerini öngörüyor, ama asıl teknik şartname diye adlandırdığımız, bu teknik şartnamede işte bu yoksul kesimin buradaki işlevlendirilen, yani turizm ve ticaret gibi yeni işlevlerde bulunmasını, burada istihdam edilebilirliğinin artırılmasını, alanda yer almasını, yer almasının koşullarını sağlamayı. Yani sosyal içermeci politikaları teknik şartname ağırlıkla içeriyor, ama alan yönetimi planı dediğimiz plan buna sadece katılım boyutuyla değiniyor. Fakat onu daha çok teknik bir sorunsal olarak algılıyor. Yani onu bir operasyonel stratejik plan olarak ortaya koyuyor, fakat sosyal içermeci tarafını vurgulamıyor.

O yüzden, burada bir problem giderilirken, burada çünkü iki ayrı yönetim planı varmış gibi algı yaratıyor. Yani alan yönetim planıyla, teknik şartnamenin ortaya koyduğu kurgu, iki farklı yönetim planı varmış gibi, yapılacakmış algısı yapıyor. Bu tekilleştirirken, mutlak surette bu sosyal içermeci tarafına, yani soylulaştırmayı engellenme politikaları içeren bir alan yönetim planına sahip olmaya ağırlık vermeli. Yani teknik boyutuyla işin, sosyal alanını bütünleştiren alan yönetim planlarına ihtiyacımız var.

Aksi takdirde, kazandığımız bir tarihi, kültürel, kentsel miras olacak, ancak bu alanlarda tutunmaya çalışan, bunlar çünkü kentin korunda, bütün iş-alışveriş merkezlerinin, bununla sosyal ağların daha güçlü olduğu yerler olduğu için yoksullar burada kalıyorlar. Biz bunları kentin çeperlerine doğru, buraları soylulaştırdığımızda kentin çeperlerine doğru ittiğimizde, bu yoksul kesimin kentte tutunmasını güçleştireceğiz ve onların daha da yoksullaşmasına sebep olacağız. Mekânları kazanalım, ancak burada yaşayan nüfusu da bunun içerisinde tutmanın politikalarını içeren bir alan yönetim planı anlayışına sahip olalım diyorum.

AÇELYA ALPAN (Gazi Üniversitesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü)- Şimdi ben de Güven Hocanın dediklerine ek olarak bir şeyler söylemek istiyorum. Ben de özellikle kentsel tasarım üzerinde durdum ve sanırım özellikle Türkiye’de kentsel tasarımın nen olduğuna dair ciddi bir belirsizlik var. Kimi çevre düzenlemesi zannediyor, işte meydan düzenlemesi zanneden var ya da imar planı yapıldıktan sonra, yani Güven Hocanın bahsettiği o kutular yapıldıktan sonra, sanki o kutuların içinin düzenlenmesi gibi bir şey olduğunu zanneden var.

Hâlbuki mesela biz şimdi üçüncü sınıf öğrencilerimize, kentsel tasarım projesine başlamadan önce çok detaylı tespitler yaptırıyoruz. Morfolojik tespit, görsel tespit, algısal tespit, zamansal tespit, sosyal tespit, fonksiyonel tespit. Bunların hepsi yapıldığı zaman, zaten ne olacağı ortaya çıkıyor. Yani korunacak bir şeyler varsa zaten onlar korunuyor, nelerin değişeceği belli oluyor, ama doğrudan doğruya bir sınırla bir şey çizdiğiniz zaman, kentin içindeki süreklilik ne oluyor? O zaman çıkmaz sokaklar oluyor. Her bir sınır, her bir katı sınır bir çıkmaz sokak, ama kent devam ediyor. Kentin yaşamı, kentin sürekliliği devam ederken, biz o sürekliliği birden bire bölüyoruz. Yani yolun bir tarafı ya da adanın bir tarafı başka şekilde işlerken, diğer tarafı başka şekilde işlemeye başlıyor.

Hâlbuki buna hiç gerek yok. Yeterli, gerekli tespitler yapılırsa, zaten o tespitler neyin nasıl olması gerektiği şeklinde, gerekli yönlendirmeye yapacaktır ve kentin sürekliliğini sağlamamız gerekirken, onu bölüp atmaya hiç gerek yok diye düşünüyorum.

ÖMER KIRAL (TMMOB ŞPO Koruma Komisyonu Üyesi)- Şimdi Perihan’ın okuduğu bir şey vardı, alıntı, galiba bir müteahhit jargonu, yatırımcı zihniyeti değil mi? Yaptım olacak anlayışıyla gidiyorlar. Peki yüksek kurulun acaba anlayışı nasıl? Bir de ona bakalım. Yani dil geliştiriyorlar ya, şimdi dil geliştirmişler. Diyor ki 773 sayılı ilke kararı: Koruma şansını kaybetmiş kültür varlığı. Yani cüzdanını düşürmüş vatandaş gibi, şansını kaybetmiş, yitirmiş yani. Bu kültür varlığı eğer şansını kaybetmişse, diyor ki senin başına devlete kuşu kondu, sen imarlı yeni yapı yapabilirsin diyor. Sadece o değil, onun yanındaki, bitişik komşusu da diyor ki; sen artık bölge kuruluna gitmeyeceksin, git belediyeye kaç kat yapıyorsan yap. Bu 773 sayılı ilke kararı.

NECATİ UYAR (Şehir Plancıları Odası Genel Başkanı)- Sözüünüzü kesip bir şey ekleyebilir miyim? O ilke kararı Resmi Gazetede yayımlandı, o kurul daha kendi adını bilmiyor. 648 sayılı Kararnameyle değişti adı, hâlâ yayınlanan da Kültür ve Tabiat Varlıkları Koruma Yüksek Kurulu Kararı diye yazıyor. Yani o kadar bilinçli bir karar.

ÖMER KIRAL (TMMOB ŞPO Koruma Komisyonu Üyesi)- Yani bu dili geliştirsek, hani bahtsız kültür varlıkları, kadersiz kültür varlıkları, başına devlet kuşu konulmuş kültür varlıkları, gider yani bu. Yani bizim yüksek kurumumuz da maalesef bu şeyde. Şimdi biraz daha ciddiye gelirsek, şimdi bu koruma planı dediğimiz şey aslında tematik bir plandır, yani bunu bilelim. Ulaşım planı, risk azaltım planı, sakınım planı değil mi? Dönüşüm amaçlı imar planı, şimdi onlar yavaş yavaş dillendiriliyor.

Yani böyle birtakım tematik, sektörel ve alansal plan türleri var. Şimdi bunların hiçbirini yadsıyamayız, ama önemli olan burada galiba kent planıdır. Yani bütün bunları toparlayacak, entegre edecek bir kent planına ihtiyacımız var.

Şimdi sabahki oturumda ben üçlü bir şey koydum. Yani koruma mevzuatı var, imar mevzuatı, bir de yerel yönetimler mevzuatı var bu çekirdekte. Bunun da çevresinde Çevre Yasası, Orman Yasası, Turizm Yasası vesaire gibi onlarla da ilintili, ikinci derecede bizim ilintili olduğumuz şeyler var. İmar mevzuatı 1980'lerde kaldı. İmar planı tanımını açın bakın, yani hiçbir şeye benzemez, yani dünyanın hiçbir yerinde böyle tanım kalmadı artık. Onun için şimdi diyoruz ki; kimlik de koyalım, şunu da koyalım, bunu da koyalım. Bizim yapmamız gereken galiba imar mevzuatını derli toplu bir eleştiriye tabi tutmak ve bunun bir mekânsal stratejik plan olarak, entegre bir plan olarak tanımlamak ve bunun tematik planlarını, sektörel planlarını tamamlamak. Yani böyle bir sanıyorum görevimiz var.

Şimdi koruma planı dediğim zaman sitlere maalesef şey kalıyoruz, hatta Aysun'un sunuşunda, bir sit alanında da dört-beş alanda yan yana komşu şeyler yapılıyor. Yani tek bir sit alanında bile plan yok. O zaman en azından kent bazında bir kültürel miras ana planı diyorum ben ona, çünkü hem somut, hem de somut olmayan bütün koruma unsurlarını içermelidir. İl ölçeğinde yapılmalıdır, bölge ölçeğinde ve Türkiye ölçeğinde yapılmalıdır. Yani bir koruma politikası stratejisi olmayan bir ülkeyiz biz. Hangi arkeolojik sitte ne zaman kazı yapılacak belli değil. İtalyan gelirse İtalyan bir yeri kapıyor, Alman öbür tarafı, yani kapanın elinde kalıyor ve bir alınca da ölene kadar gidiyor. Öldükten sonra kızı varsa doçent ona, öyle gidiyor. Hakikaten böyle bir miras usulü gidiyor kazı şeyleri.

Dolayısıyla bütün bu çerçevede, tematik planları tarif etmek, ama bunun arka planı mutlaka bir şehircilik ve planlama mevzuatı olmalıdır. Çünkü koruma mevzuatı biliyorsunuz tek başına çalışmaz. Koruma mevzuatı, imar mevzuatıyla ve belediye mevzuatıyla birlikte çalışır. Yani bir koruma planı yaptığınız zaman 18. maddeyi nasıl uyguluyorsunuz? İmar Yasasıyla. Dolayısıyla bunlar ikili, üçlü yasalar olarak gider. Onun için koruma planını alıp da, her şeyi onun üzerine komanın bir âlemi yok.

Koruma mevzuatı bizim imar mevzuatından daha ileride. Onun için bizim herhalde öbürünün seviyesini biraz yukarı çıkartmamız lazım.

Yrd. Doç. Dr. AYŞEGÜL ALTINÖRS ÇIRAK (Dokuz Eylül Üniversitesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü)- Teşekkür ederim, çok kısa tutmaya çalışacağım. Aslında bu kadar arkeolojik, tarihsel alanlardan söz ettikten sonra belki biraz garip kaçacak, ama bence çok önemli. Çünkü bizden bir sonraki nesil de bunu tartışacak olabilir. Modern mimari miras da bence gündeme gelmesi gereken alanlardan birisi.

Şöyle ki; süreklilik modern dönemi öncesine kadar diğer katmanların birbirinin üzerine yaptığı, bıraktığı araza baktığımızda daha yavaş ilerliyordu, ama bizim bunu şimdiden düşünmemiz gerekli, çünkü biz çok hızlı dönüştürüyoruz kentlerimizi. Dönüşüm çok hızlı, bu yüzden de modern mirasımızla da ilgili ne yapabiliriz, o tartışılabilir.

Diğeri de, Antalya örneğinde gördüğüm o kültür ve turizm alt bölgeleri konusu. Şeyi çok merak ettim açıkçası, bence bu konuda da araştırmalara ihtiyaç var. Acaba merkezi yönetim hakikaten başarılı oldu mu? Çünkü o projeler, yani o bölgeler merkezi yönetimin tepeden inmece, yani yaklaşım olarak yatırım potansiyeli gördüğü alanlarda çabuklaştırmak, kolaylaştırmak üzere çıkardığı bir şeydi ve fakat çok dava açıldı, direnç gösterildi. Bilmiyorum kim başarılı oldu? Yani proje tuttu mu, tutmadı mı? Bunun koruma pratiğimizle ilişkisi nedir? Bu da bir soru işareti olarak belirdi, onu söyleyeyim dedim. Teşekkür ederim.

NECATİ UYAR (Şehir Plancıları Odası Genel Başkanı)- Aslında önemli bir konuya değindiniz. O Antalya konusu konuşulurken, benim beklemediğim bir sonuçtu bugünkü oturum açısından aslına bakarsanız. Bakanlık turizmi geliştirmeye çalışırken, yerel yönetim de artık konutu tekrar oraya nasıl döndürürüm çabasına girişmiş. Koruma açısından böyle bir doğruyu yakalamışlar. Aslında bugüne kadar hep tersini düşünerek geldi, hep o eski 79 kararının benzeri kararları destekledik. Antalya aslında güzel bir örnek oldu bu açıdan.

MELİKE GÜL- 92 planı, hani Aysun Hanımların revizyonu gündeme getirdikleri plan, o yeni yapılara da konut, yani yeni yapılara sadece konut fonksiyonu veriyor, ama insanlar konutun dışında bir şeyler yapmak istediklerinde, planda yapamıyorlar. Aslında 92 planı alana konutu getiriyor, fakat bu işlemediği için planda bir revizyona ihtiyaç var.

NECATİ UYAR (Şehir Plancıları Odası Genel Başkanı)- Planla ilgili değil, turizm merkezi ilan edilmiş, turizm bölgesi ilan edilmiş olmasıyla ilgili çelişkiyi söylüyorum. Bakanlığın bakış açısıyla, orası turizmin geliştirilmesi gereken bir bölge. İşte diyorum ya, koruma planıyla da yerel yönetimi bir taraftan konuda nasıl döndürürümü arıyor. Aslında hep de biz bu tür alanlarda, kentsel sitlerde, mademki terk ediliyor, turizm iyi bir alternatiftir diye hep konuşuyoruz ve planlarımızı, Antalya planı da, ODTÜ'nün hazırladığı plan da, ilk 79'da yapıldığında da turizmi sonuna kadar destekleyen bir yanı var. Yapıları bozmaz diye düşünüyor, ama tümüyle alanı yitirmek gibi bir durumla karşı karşıya da kalabiliyoruz demek ki. Yani o anlamda, planla ilgili değildi benim söylediğim, sadece bakış açısı.

KÜBRA ÇAMUR- Ben aslında bir ara dışarı çıktım, o arada bitmiştir diye düşünüyordum, ama bir şeyler söylemek istiyorum. Mezun olmadan önce TMMOB'un şimdiki yerinde, Mimarlar Odasının bir toplantısına katılmıştım, bizim odayla birlikte yapılıyordu, ben üçüncü sınıf öğrencisiydim yanlış hatırlamıyorsam. Hemen hemen aynı konular tartışılıyordu, bir onu söylemek istiyorum. Yani bu koruma planı, imar planı arasındaki şeyi nasıl çözebiliriz diye. Umarım 25 sonra da yine aynı konuları tartışıyor olmayız diye içinden geçirmedim değil.

Oluruz inşallah, niye olmayalım? Ben yine de umutsuz değilim, ama birkaç noktaya dikkat çekmek istiyorum. Planlamanın koruma boyutu içinde, üç senedir yaklaşık olarak birebir varım. Çünkü kurul üyesi olarak, üstelik de İstanbul'da rantın en yoğun olduğu bir bölgede kurul üyesi olarak çalıştım. Koruma kararlarıyla, bizdeki çok yük-

sek boyutlardaki kentsel rantların birbirini nasıl bir araya gelemes değerler olduğunu, billurlaşmış olarak görüyorsunuz, koruma kurullarında alınan kararlarda. Hangi ideolojiden olursa olsun, yerel yönetimler mutlaka sermayeden yana tavır takınıyorlar. Yani birkaç tane iyi uygulama olabilir, onları dışında tutuyorum. Yani belediyenin genel tutumu içinde de birkaç tane çok iyi, işte bizim benimsediğimiz, desteklediğimiz uygulama olabilir, ama bütününe baktığımızda maalesef bu kötü para iyi parayı kovar diye mi bir şey vardı? Öyle bir şey var ve rantın yüksek olduğu yerlerde, bizim o bütünleşmeyen Perihan Kiper'in de söylediği sit sınırları içindeki alanlarda, birden bire tiyatro dekoru içine girmişsiniz gibi hissettiğiniz alanlarda, insanları o rantın etkilerinden korumak çok önemli.

Yani orayı bir kurtarılmış bölge haline getiren bir koruma anlayışı, etrafındaki tampon bölge anlayışını, etkileme geçiş alanını da zaman içinde yasalardan ayıklayan, etkileme geçiş alanı artık zorunlu değil biliyorsunuz. Yani isterse koruma kurulu inisiyatifi kullanırsa ona yönelik olarak birtakım düzenlemeler yapıyor. Birden bire çok sıcak bir bölgeden, çok soğuk bir bölgeye geçmişsiniz gibi bir etki ortaya çıkıyor ve bizim bunu kentsel tasarım anlayışıyla, yani çok iyi çizgiyle filan çözmemiz mümkün değil. Bu bir ideolojik yaklaşım. Yani bizim Koruma Yasasını, koruma politikalarını bundan sonra daha çok geliştirmemiz gerekli. O anlamda da yönetim planlarının çok önemli olduğunu düşünüyorum. Planları onaylamak, onaylamamak da çok problem değil. Onaylı olan alanda plana aykırı uygulamaların çok yoğun olduğunu görüyorsunuz, planın onaylanmadığı alanda doğrudan bu sefer işte yerel yönetimin olumlu katkısıyla planla gelişmelerin daha yüksek oranda olduğunu görüyorsunuz. Ben bu anlamda kentsel tasarım değil, ama koruma planının içeriğini dolduran politikaları çok daha net tartışmalıyız diye düşünüyorum. Yani biz 25 senedir neyi başardık, neyi başaramadık? Yani belki bir oturum doğrudan buna konuşulabilir. Başarılarımız, olumlu sonuçları, başaramadıklarımız, içineyi biraz kendimize batırmakta fayda var.

Yine koruma kurulu deneyiminden iki farklı kurulda görev yaptım ben. Şimdi tarihi yarımada da görevliyim. Her kurulun çok farklı yaklaşımları olduğunu gördüm. Yani belediyeyle ilişkilerinden tutun da, belediyesinden gelen proje ya da belediyesinden gelmeyen projeye bakma anlamında bile, yani bu anlamda mesela Bakanlığın belki bir kendisine bakması gerekli. Kurullarda projeler hangi şeylerden geçerek geliyor? Tüm işte yasal prosedürler tamamlanıyor mu, tamamlanmıyor mu?

Yani bir tanesinde sadece asgariye uyulduğu, diğerinde daha yüksek bir koruma beklentisi varsa, o zaman kurullar arasında da farklı uygulamalar ortaya çıkabiliyor. Planlama algısı çok farklı, yani meslekte. Mesela arkeolog arkadaşımız 2005'te tanıştım ben planlamayla dedi ya, yani çok doğru. Koruma kuruluna geliyor mimar, daha planlamanın ne olduğunu bilmiyor. İsmi önemli değil ya da arkeolog. Biz plancılar herhalde bu açıdan biraz daha şanslıyız, çünkü bizim eğitimimiz bir sürü konuya yüzeysel de olsa değindiği için, neler çalıştıklarını, nelerle ilgili projeler ürettiklerini biliyoruz, ama planlama konusu gelince bütün kurul üyelerinde şöyle bir geriye çekilme oluyor, plancı baksın, işte o ne derse biz ona uyalım.

Bizim kurullarda aslında bu konuyu da birazcık daha değerlendirmemiz gerekli. Plancı plancı, Güven Hocama orada atıfta bulunacağım. Yani hakikaten planlamayı çok iyi bilen plancılar kurullarda görev alırlarsa, koruma konusunda da çok önemli, hani hiç olmayacak dediğiniz konuları, yani ben bunu yapamam dediğiniz şeyleri düzgün anlattığımızda, hem müellif tarafından, hem koruma kurulu tarafından olumlu sonuçlara gidebildiğini görüyorsunuz, bu da çok önemli.

Bir konuya daha değineceğim izninizle. Yine Güven Hocam ifrazdan bahsetti, koruma alanlarına ilişkin olarak. İşte büyük parsellerin ifraz edilmesi, dokuyu bozuyor dedi. Tam tersi de çok doğru, küçük parsellerin tevhide de dokuya inanılmaz zarar veriyor. Bence koruma planı yapan arkadaşların bu konuda çok duyarlı olması gerekli. Eğer planda aksine bir hüküm yoksa biz kurullarda çok zorlanıyoruz. Yani tek tek onaylanmış gelen planlardan, o tevhide yaptırmamaya yönelik, neredeyse kendinizi atmanız gerekiyor masanın üstüne. Yani bu konuda da duyarlılık bekliyorum tüm koruma planı üreten arkadaşlardan.

Bir de etkileme geçiş sahası konusunda birazcık daha şey olmalıyız diye düşünüyorum. Yani böyle tampon bölge filan diye düşünememeliyiz bunu. Belki birinci kademe, ikinci kademe, hatta olabiliyorsa aynı bu su çevresinde, göl çevresindeki koruma alanlarındaki gibi kademe kademe bir etkileme geçiş alanının, koruma alanları çevresinde olmasının çok önemli olduğunu düşünüyorum.

NECATİ UYAR (Şehir Plancıları Odası Genel Başkanı)- Temel hatanın bence iyi niyetle yapılmış düzenlemede olduğunu düşünüyorum. Plancıya bırakıyor planda bu alanın belirlenmesini. Ancak işi ihale eden, işi veren bir belediyeye var olan imar haklarınızdan vazgeçin, ben öyle istiyorum diyecek bir plancıyı tarifliyor. İşte zorluk orada başlıyor sanıyorum.

SEZER CİHAN (Gaziantep Büyükşehir Belediyesi)- Şimdi 10 gün önce Tarihi Kentler Birliğinin Eyüp buluşmasında gündem endüstri mirasıydı, sanayi mirasıydı. Aslında kentsel sitlere baktığımızda, endüstri mirasına da sahip alanlarımız var, dışında da alanlarımız var. Dolayısıyla planlama süreçlerinde endüstri mirasımızın da göz ardı edilmeden planlanması ve bu süreçlere dikkat edilmesinde fayda var. Çünkü sonuçta o şehrin, o ülkenin iktisadi, sosyal ve ekonomik hayatında çok büyük hafızaya sahip yerleşim alanları. Bunu da gündeme almakta fayda var diye düşünüyorum.

Bir de lütfen yanlış anlaşılmasın, cevap olsun diye söylemiyorum, ama tabii ki bizler şu saate kadar koruma adına burada bulunmuş insanlar olarak, tarihinden, kimliğinden, kültürüne sahip çıkma bilincinde ve sorumluluğunda bireyler olarak doğru bulmadığımız uygulamaları eleştirebildiğimiz kadar, doğru bulduğumuz uygulamaları da takdir etme erdemini gösterebilmeliyiz. Aksi takdirde emeğe, korumaya emek vermiş, gönül vermiş, mücadele etmiş insanlara da haksızlık yapmış oluruz diye düşünüyorum.

GÜVEN BİRSEL- Şunu söylemek istiyorum, bölünme, ifraz, birleştirme, ayrılma olayında olduğu gibi. Bunun nedeni şu: Her kent özgün, her plan kendine özgü olmak durumunda. Dolayısıyla nasıl artık planlamayı birtakım matematiksel modellere in-

dirgemekten vazgeçtik ise, tek tip plan yapmaktan, tek tip lejant uygulamaktan, tek tip şartname, tek tip yönetmelik uygulamaktan vazgeçmemiz lazım. Her yer kendine özgü.

Dr. PERİHAN KİPER (TMMOB ŞPO Koruma Komisyonu)- Ben de bir-iki konuşmadan sonra bir-iki görüşümü söylemek istedim, bu tevhit ve ifrazla ilgili olarak. Biliyorsunuz mevcut kadastral durum da korumanın bir parçası, korumanın bir bileşeni. Onun için hem tevhit, hem bölünme, hem de birleştirme koruma dokusuna ya da koruma olgusuna, konusuna aykırı. Endüstri mirası, katılıyorum, çok önemli, ama elimizde bir şeyler kaldı mı bilmiyorum. Son Sümerbank şeyleri de herhalde bitti özelleştirmelerle. O konuda da doğrusu şüphelerim var. Biz Ankara Havagazı Fabrikası yerinde şimdi benzin istasyonunu izliyoruz ya da başka tesisler var.

NECATİ UYAR (Şehir Plancıları Odası Genel Başkanı)- İkisi de enerjiyle ilgili.

Dr. PERİHAN KİPER (TMMOB ŞPO Koruma Komisyonu)- Evet, doğru. Öyle bir en azından korumacılık yaklaşımı yaptılar. Şimdi bir Antalya örneği verildi, katılıyorum, ama benzer bir deneyimi biz Bakanlıkta bir başka planlama çalışmasında yaşadık. Ayder örneğini vermek istiyorum. Ayder 1992 yılında turizm ya da 90'ların başında turizm merkezi ilan edildi ve yayla planlaması olarak bize verildi. Çok ürkütük plancı olarak. Turizm merkezi, yapılaşmaya açılacak, bütün kıyıları bitmiş zaten, dağlar, yaylalar mı kaldı diye. Hakikaten bir açmaz içindeydik. Allahtan o dönem ki Turizm Bakanlığı yetkilileri, Bayındırlık Bakanlığı yetkilileriyle ortak çalışıldı, çok şey değişti, hepsi de plancı kökenli arkadaşlarımız, planlama korumacı arkadaşlardı. Korumaya yönelik plan yaptık, ama bir kuşkumuz vardı. Bunu yerel yönetimlere verince ne olacak?

O yüzden dedik ki, birtakım elimizde de plancı olarak, plan kararlarını veriyoruz, ama plan kararları değişmez deyip, araçlara ihtiyacımız var. Hemen tutunduk, hangi koruma statüleri var? Doğal sit ilan ettirdik Ayder'i. Orada yapay bir doğal sitti, o ormanlar dışında bir kaplıca alanı vardı, ... alanlarının çevresini birinci, ikinci, üçüncü derece doğal sit ilan ettirdik. Yayla yerleşme alanı vardı, kırsal dokulu bir yerleşme alanı, yayla evlerinin olduğu. Gerçekten yöresel mimarinin özgün örnekleri var.

Kültür Bakanlığı koruma kuruluna gittik, burayı kentsel sit yapamayız ki, kent değil burası, ama kırsal sit ya da kırsal yerleşmelere uygun bir sit alanı kavramı olmadığı için orayı kentsel sit alanı ilan ettirdi. Sonra dedik ki, yine bu da yetmedi bize, çünkü çok hakikaten özgün bir yer, 5 katlı yapılaşmalar biz gidince de başlamıştı, 4-5 katlı. Bekliyoruz girişimciler ne yapalım oraya diye. Ormanlık alanlar var, milli park ilan ettirdik. Sonra toplantılara bir gittik ki, son o plan onaylandıktan sonra, masanın çevresindeki kişiler o kadar çok çoğalmış ki, uygulamada ciddi sorunlar yaşamaya başladık.

Yani biz bu koruma statülerini araç olarak gördüğümüz zaman, uygulamada gerçekten sıkıntılar yaşıyoruz. Bizim plancılar olarak, onu söylemeye çalıştım, kent planları, imar planı demeyeceksek, kent planlarında başka koruma araçları da gelişti. Yani o yöreye özgünlükleri korumak üzere de başka araçlarımızın olması lazım. Son iki

cümlem Sayın Başkan.Bu koruma planlarında kim yapacak, kimin sorunu dendi. Aslında kuşkusuz bu herkesin sorunu, ama tümüyle de devlet sorunu, bu bir kamunun sorunu. Kamu hiçbir şekilde, devlet bu yükümlülüğünden kaçamaz. Öyle bütçelerinde, yani emlak vergisine yüzde 10 koydum diye, biz devleti de yüceltemeyiz bu anlamda. Yani devlet genel bütçeden Kültür ve Turizm Bakanlığına, üstelik iki şeyte binde 3, binde 39 pay ayıracak, sonra da ben korumaya önem verdim diyecek, bu da bir başka soru işareti.

Son olarak da yoksulluk ilişkisi, 89-90'larda yüksek lisans tezimle ilgili Ankara Kalesi'nde yaptığım çalışmada, son dönemlerde Diyarbakır Suriçi'nde olanlara çok benzer bir yapılanma vardı. Ankara'ya ilk gelenler ikili bir alan araştırmasıydı, gecekondu mahallesi ve Ankara Kalesi, Ankara'ya ilk gelenlerin seçtikleri yerd o tarihlerde, hâlâ bir tek Zenger Konağı vardı, gastronomiye açılmış. Onların hayalleri ne diye sorduğum zaman, o Ankara'nın en yoksul kesimine. Bir gecekondu önce kiracı, sonra gecekondu sahibi olmaktı demişlerdi. Yoksulluk olarak gerçekten daha yoksul bir kesimdi. Şimdi onlar da soylulaştı, yani o bölgede onlar da çıkarıldı. Konut sahiplerinin, esas mülk sahiplerinin bir-iki tane kalmıştı biz gittiğimizde, hayali ise, Çankaya'da ya da Gaziosmanpaşa'da konut sahibi olmaktı. Şimdi onların hepsi bitti, çoğuyla gastronomi ve turistlere seyirlik mekânlar yarattık.

O anlamda da koruma planı, koruma kavramlarımızı da irdelememiz gerekiyor.

NECATİ UYAR (Şehir Plancıları Odası Genel Başkanı)- Evet arkadaşlar, bu saate kadar kaldığınız için hepinize çok teşekkür ediyoruz. Bugün bütün gün burada olanlar, bütün arkadaşlarımıza çok teşekkür ediyoruz. Çalıştay oldukça verimli oldu diye düşünüyorum. Bundan sonraki gerçekleştireceğimiz çalıştayların da sempozyuma kadar hedefimiz, odamızın önümüzdeki sonbaharda sempozyumu toplayabilmesi, ama o tarihe kadar da bu çalıştayları gerçekleştirmesi. Umarım onlar da benzer şekilde başarılı geçer diyorum ve bu saatte burada kalanların da Antep'te yapılacak olana doğrudan götürülmesini teklif ediyorum. Teşekkür ediyorum hepinize, ayağınıza sağlık.

